

קובץ גליונות

פרשת ויגש

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

אורה זו תורה

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א שוקד על תורתו בהנחה

במלאת 101 שנים להסתלקותו

זכות הלימוד בקובץ זה לע"ג

הגר"ר אליהו פנחס ב"ר זאב הכהן מריינא

מחבר הספר "חסד לאלפים"

על סגולת ברכת כהנים

גלב"ע ח' טבת תרפ"ג

תנצב"ה

הספר נתגלה ע"י מרן שר התורה

הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

לאחר שאולו כמה מהדורות של הספר

ולאור הביקוש הגדול

ניתן להנציח בהדפסת המהדורה החדשה

להנצחות: 053-3145900

לע"ג הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:05	5:20	5:57
בני ברק	4:18	5:21	5:53
קרית ספר	4:13	5:20	5:56
בית שמש	4:04	5:21	5:56
אופקים	4:14	5:23	5:56
חיפה	4:10	5:19	5:52

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

**שהשמה
במעוננו**

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב
הרה"ח ר' **שמואל שטיינר** שליט"א

לרגל שמחת ארוסי **הבן** נ"י

וברכת מזל טוב לסבא החשוב
הרה"ח ר' **שלום לרנר** שליט"א

**שהשמה
במעונם**

ברכת מזל טוב לידידנו
הר"ר **רועי מונדני** שליט"א בת ים

לרגל הכנס בנו
הבחור **דוד** נ"י
לעול תורה ומצוות

לע"נ רבי **שלמה** בן **צביה** ז"ל
רבי **שלום חיים** בן **רחל** ז"ל
תנצב"ה

לע"נ
רבי **מאיר** בן **אברהם** ז"ל

לכל ידידנו הלומדים החשובים שליט"א

בואו והיו שותפים והקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים
באחת משבתות השנה,

ויהיה חלקכם בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

להיות מוכנים לעבודת המקדש
יצא לאור הספר שרבים ציפו לו

ספר דורש לציון

כולל סיכום בהיר
ותמציתי של הלכות
הקרבנות, דיני
הכניסה למקדש,
הבאת הקרבנות,
דיני המנחות, עבודת
התמיד, מעמדות, קרבן
פסח, עליה לרגל, ניסוך
המים, ועוד דינים רבים
שייכים לכהנים לויים
וישראלים.
הספר מעוטר
בהסכמותיהם של גדולי
הדור שליט"א שעוררו
על נחיצות ההכנה לבנין
בית המקדש ע"י לימוד
הלכות הקרבנות.

כמו כן ניתן להשיג אצל המחבר
בטל' 052-7655009

רשת חנויות
יפה נוף
פלדהיים

המפה
ראשית:

חנוכה געלט

ניתן
להזמין
סטים
שלמים!

חיסול עודפים

של כל סוגי החוברות הש"ס המפואר מתיבתא "עוז והדר"
על מגוון מסכתות הש"ס (מהמחזור הקודם)
ניתן להשיג את כל הסט

דרכי נעם

(כ-20 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
אליבא דהלכתא
פניני הלכה
תמצית הדף

גודל 24 ס"מ

25 ₪

ובלכתך בדרך

(כ-10 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
ילקוט ביאורים
אליבא דהלכתא
פניני הלכה
תמצית הדף
כפתור ופרח

גודל 24 ס"מ

25 ₪

הזמנות
לגמ"ח
'ובלכת בדרך'

הזמנות
להשלמת הסט
לאילו שנאבד להם
או חסר להם

מתיבתא כיס

(כ-20 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
הלכות - פנינים

גודל 18 ס"מ

15 ₪

שפה ברורה קטן וגדול

(כ-40 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
עם פירוש ייחודי בהיר
בשפה ובאווירה תורנית
מקוצר ומתמצת
עיוני הפשט

גודל 30 ס"מ
קטן 24 ס"מ

30 ₪
25 ₪

18 ₪

משלוח חינם מעל 300 ₪

בהזמנת סט ניתן לשלם ב-36 תשלומים

לביצוע הזמנה ורכישה:

את רשימת החוברות ניתן לראות אך ורק דרך טופס הזמנה בנדירים פלוס

נדירים פלוס: חיפוש ארגון < שטייגען בהיכלי תורה

לברורים: טלפון: 02-804-3333 | פקס: 0733-202-588 | דוא"ל: m8043333@gmail.com

גליון זה יוצא במלאת 101 שנים להסתלקות
הר"ר אליהו פנחס
ב"ר זאב הכהן מריינא
מחבר הספר המפורסם "חסד לאלפים"
על סגולת ברכת כהנים
נלב"ע ח' טבת תרפ"ג

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - הנחת תפילין

לומר, כמו כן נהג בכריכת הרצועות של יד, שלא לכרוך כל הרצועות צמודים זה לזה, אלא אחר ג' רצועות השאר ריווח ואחר הריווח היה כורך ד' הנותרים, ואמר שכן נהג אביו, ואמר לו שהטעם בזה כי ג' הרצועות רומז לחומש במדבר שנחלק לשלש חלקים וארבע רצועות הנותרים כנגד שאר ארבע חומשי תורה, אחר הנחת התפילין אינו קורא פרשיות התפילין כמנהג שכתב במשנ"ב (סי' כ"ה סקט"ז) דיש נוהגין כן, ואמר שאצלינו לא נהגו בזה, (אלא ד"א של הלכה פל"ז).

להניח תפילין בעצמו ולא ע"י שליח

כשהתחלתי להניח תפילין באתי עם אאמו"ר זצ"ל לרבינו שיניח לי תפילין בפעם הראשונה ואמר רבינו המצוה עליך, ומצוה בו יותר מבשלוחו. (ומ"מ פעמים שסייע לנכדו בתחילת הנחת תפילין אבל הקשירה עצמה עשו בעצמם), והביאו משו"ת צפנת פענח (ח"ב סי' ג' ד') שכתב דאם הקטן מניח קודם הבר מצוה אין לו לברך אלא א"כ גדול מסייע לו ללובש, וטעמו דכיון דחינוך היינו במקום שהגדול יכול לצאת בו ידי חובה ואם הקטן היה מניח לגדול לא היה יוצא ידי חובה דאינו בר קשירה, ועל כן אף אם הוא עצמו מניחם לא יברך אלא א"כ הגדול מניח לו, (וכן נקט הגרי"ש אלישיב זצ"ל בס' ציוני הלכה חנוכה בדין קטן בנ"ח עמוד ל"ז), אמנם דעת רבינו (שם סי' רמ"ז ח' ובהערות שם) דאף דלכתחילה בגדול בעי דהגדול יניח לעצמו מ"מ אם אשה מנחת אפשר לברך על זה כיון דאיכא מצוה אף במה שהתפילין מונחים עליו, ואפי' הניח גוי, וא"כ י"ל דהוא הדין לקטן שמניח תפילין לגדול דמהני, וכן הוא בכף החיים (סי' כ"ז סק"ח), וממילא אף אם הקטן מניח לעצמו הרי הוא יכול לברך על זה.

אם מהני שיקשור גדול לקטן

נשאל רבנו זצ"ל, שבתשובות חתם סופר (או"ח ח"א סי' ר"א) מבואר דאיכא מצוה בעצם הקשירה ודבר זה אפשר לעשותו ע"י שליח, וא"כ להנהיגם דהאב קושר תפילין לבנו בתחילה, כיון דקטן לאו בר שלוחות אי אפשר לקשור עבורו, ונמצא מפסיד מצות חינוך על מצות קשירת תפילין, והשיב רבינו, חינוך הוא כעין גדול וכיון דבגדול מהני שלוחות מקיים מצות חינוך, (דעת נוטה תפילין סי' ש"ו).

לכסות הרצועות של תפילין של יד

לאחרי שהנחת התפילין בפעם הראשונה (לפני שלבשתי חליפה), לא כיסיתי רצועות התש"י בחולצה, וקרא לי רבינו, ובקש רבינו בעצמו להוריד השרוול שיכסה התש"י והרצועות, ולא היה רחב דיו ונקרע השרוול, ואמר לי תגיד לאמא שתקנה לך כותונת יותר רחבה כדי לכסות גם הרצועות, ולמעשה היה רבינו זצ"ל, מקפיד לעשות כן אף קודם הנחת תש"י, ואמר שגם זה בכלל לך לאות ולא לאחרים לאות, ולא חשש בזה להפסק, וכן מביא בס' אלא ד"א של הלכה שהנהגת רבינו היה שאחר הנחת תש"י מוריד את הבגד על היד שיכסה כל הרצועות ורק אח"כ מניח תפילין של ראש ושאלו לו שהרי זה הפסק קודם תש"י והשיב שאין לחוש להפסק כיון שהוא צורך התפילין שיהיה מכוסה, וכמו כן כשהיה מסיים לכרוך הרצועות של תש"י, לפני הנחת של ראש היה כורך את הרצועה שנשארה על כף ידו וקושרה, דהיינו שתוחב סוף הרצועה תחת הכריכות ויהיה מהודק, וביאר טעמו דאל"כ לא נחשב בתש"י מהודק היטב, והוא מקור הדברים בב"י (סוסי' כ"ו ד"ה כתוב) שיש בתש"י קשירה והידוק ולכאורה כוונתו קשירה של התפילין במקומם והידוק ברצועות, (אלא פל"ז סי' ויע' סי' כ"ז סעיף י"א ובמשנ"ב סקמ"ז לגבי כיסוי התפילין של יד).

לרגל תחילת הנחת תפילין בשעט"מ לבני ברוך מאיר נ"ו ויסברג
שיזכה להתרגל בעבודת ה' ולהיות קשור בו ית"ש בקשר של קיימא לאור"ש

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אונגל זצ"ל תנצב"ה

זמן הנחת תפילין לפני הבר מצוה

כתב רבינו זצ"ל, שמנהיגנו להניח לקטן תפילין חדש לפני הבר מצוה, וכן נהג אביו מרן הקה"י אצל, (ארחות רבינו ח"א תפילין אות פ"ה וכמש"כ בערוה"ש סי' ל"ז ס"ד). ובמשנ"ב (סי' ל"ז סק"ב) כ' דנהגו להניח שנים או שלשה חדשים קודם הזמן, וכ' הביאור"ל (שם ד"ה וכן נהגו) דאם רוצה להניח תפילין קודם לזמן זה מצדד הפמ"ג דאפשר לסמוך על קטן בן י"ב הלומד תלמוד ויודע לשמור את עצמו בקדושה שיוכל אז להניח תפילין, אמנם רבינו זצ"ל כתב דלא נהוג כן, דחוששין שלא יתנהג בהם בקדושה (דעת נוטה תפילין סי' תשכ"ב ובהערות שם). ונשאל, מדוע נוהגים לחנך ילד להניח תפילין רק שלשים יום לפני הבר מצוה ולא קודם כל שיודע להיזהר בכל הלכות תפילין כמו בשאר מצות שהגיל חינוך הוא קודם והרי מספיק שיניח תפילין ויקרא בזה ק"ש ויקיים המצוה של תפילין ובשביל זה אפשר לחנכו הרבה קודם, וכתב, חוששין שלא יתנהג בהם בקדושה, (עזרת אליעזר תפילין עמוד מ"ו), ואם רוצים ללמדו כיצד יניח תפילין לא יברך אז על הנחת התפילין, (שם), וכשמניח רק להתלמד השיב שיכול להתלמד גם בלילה (שם). ואמר רבינו לומר לילד שעומד לפני בר מצוה לקבל על עצמו שיחזור על הלכות תפילין, (פוחת את ידך עמוד תקל"ח).

מי שנעשה בר מצוה אחר ימי חוה"מ

נשאל רבינו זצ"ל להנהיגם להניח תפילין חודש לפני שנעשה בן י"ג מה הדין במי שנעשה בר מצוה לאחר חג הפסח אימתי יתחיל להניח תפילין האם צריך להניח ל' יום בפועל קודם שנעשה בר מצוה, ולפי זה ימי חול המועד אינם מן המניין, או דמתחיל להניח תפילין ל' יום לפני הזמן שנעשה בר מצוה אע"ג דבפועל יניח פחות מל' יום, והשיב, המנהג לפי התאריך (וכמו שלא מחשבים ימים כנגד השבתות שבאמצע החדש), וכמו כן אם חל הבר מצוה בשבת או ביו"ט כתב רבינו זצ"ל דלא יקדימו, ומ"מ הוסיף רבינו דמי שנולד בט' באולול מסתבר דיתחיל להניח ב' באב דכיון דביום דמתחיל להניח תפילין אית ליה שמחה אין זה ראוי להתחיל להניח בתשעה באב, (דעת נוטה שם סי' תשכ"ח).

בענין ברכת שהחיינו על תפילין

כתב רבינו זצ"ל, אין מברכין שהחיינו על תפילין, דמצוות לאו ליהנות ניתנו, עי' ר"ן סוף פסחים, ויש חוששין להמחמירין וקונין פרי חדש ומוציאין אותו, (דעת נוטה תפילין סי' תשט"ז), ונשאל רבינו זצ"ל לנהיגם להדר לפני שמניחים תפילין לקחת פרי חדש ולברך שהחיינו על הפרי חדש ולכוין גם על התפילין, האם די שהפרי חדש לפניו או שצריך לאוכלו, והשיב, יותר טוב לאוכלו, ושאלו, אם צריך לאכול מהפרי החדש א"כ מתי יאכלנו, הרי אי אפשר לאכול לפני התפילה כשמניח תפילין, והאם חתיכה קטנה יהא מותר לאכול לצורך שהחיינו, והשיב, יטעם משהו, (עזרת אליעזר תפילין עמוד מ"ה), ולמעשה השיב רבינו שהמנג שלא מברכים שהחיינו, (לבנימין אמר סי' ל"ז ס"ג).

מנהגי הנחת תפילין שקבל רבינו מאביו הקה"י

אמר רבינו זצ"ל, שאביו מרן הקה"י זצ"ל הורה לו להניח תפילין חודש קודם הבר מצוה, ורוב הנהגותיו בהלכות תפילין הם מאביו זצ"ל, שלימד אותו קודם שנעשה בר מצוה איך להניח תפילין, ואמר הקה"י שמספיק ללמוד ההלכות בספר חיי אדם כי מביא כל הדינים בקיצור, (ארחות רבינו שם אות פ"ו), וכגון מה שנהג קודם שמניח תפילין של יד לומר לשם יחוד וכו' הנדפס בסידורים, [וכן נהג לומר לשם יחוד קודם המצוה בליל הסדר ובעוד מקומות], אמר רבינו שכן נהג ע"פ אביו הקה"י זצ"ל, אף שהנהגת מרן החז"א זצ"ל היה לא לומר בשום מקום את הלשם יחוד כי חשש לדעת הנוד"ב, (ח"ב סי' ק"ז) שלא

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

רַבֵּנִי יִשְׁכָּבֶת לִוְנָז'א בַּפֶּתַח תְּקוּהָ

פרשת ויחי - הגאון רבי דוב זוכובסקי זצ"ל (כ"ד אב תש"כ) | פרשת שמות - מרן הגרא"מ שך זצ"ל (ט"ו חשוון תשס"ב)

פרשת וארא - הגאון רבי משה עוזר (ובנו הגר"ד אליעזר) | פרשת בא - המשגיח הגאון רבי אבא גרוסברד

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הרה"ג ר' ישראל זלושינסקי זצ"ל (י' בטבת תשמ"ט)

רבינו ובנו הצעיר של ר' ישראל להבחל"ח רבי יוסף בנימין שליט"א

בַּחֲבֵרוֹתָא עִם מֶרֶן בַּעַל הַקְהִילוֹת יַעֲקֹב זִי"ע

סיפר בנו ר' גבריאל זלושינסקי זצ"ל, שפעם פלוני הפציר באביו לספר על הלימוד בצוותא חדא עם מרן הסטייפלר, ונענה לו בקיצור כי "למדתי אתו ארבע שנים רצופות ולא החסרנו אפילו יום אחד, והנה, גם יום אחד כשהייתי חולה ולא באתי, הגיע הוא אלי הביתה ללמוד" (אמנם לאחר אמר שלמד שש שנים, ואולי לראשון השיב כן מחמת ענווה).

וסח אחד מבניו: שבילדותו ממש, פעם אחת כאשר עסקו באמצע הלימוד, הוא ניגש לאביו ר' ישראל וכנראה שהתנהגותו הפריעה אותם מהלימוד, הרים אותו מרן הסטייפלר, הושיבו על ברכיו וכך המשיכו השנים ללמוד.

חולין במוחש

כאשר עסקו בלימודם במסכת חולין הלכו הסטייפלר אל 'בית המטבחים' בכדי לראות במוחש את השחיטה ואיברי הבהמה לפרטיהם וכדו'.

בני המשפחה מספרים, שגם שנים רבות אחרי שכבר לא למדו בחברותא, נהג בו הסטייפלר כבוד גדול, והתבטא עליו כי הוא תלמיד חכם אמיתי, וראה גם בקהילות יעקב (חלקים, חלק י') שמודה לו על עזרתו בהדפסת הספר.

תמונה נדירה של מרן הסטייפלר כשלצידו ר' ישראל זצ"ל,

כשהם יוצאים מברית לנכדו של ר' ישראל

[שהתקיימה בבית המחותנים משפחת מלינובסקי רחוב נחמיה 20]

'תעירו אותי'

ר' ישראל היה מגיע למרן הקה"י זצ"ל עד סוף ימיו בכל חג סוכות בפורים ובפסח והיה מתקבל אצלו בחביבות יתירה ובשמחה גדולה. פעם אחת

כאשר בא עם בניו בפורים להביא משלוח מנות למרן הסטייפלר זי"ע התברר לו שהסטייפלר הלך לנוח, ר' ישראל רצה לחזור לאחוריו וללכת, אבל אז יצאה בתו הרבנית ברום שתחי' ואמרה שאביה הסטייפלר אמר לפני שהלך לישון "שכאשר ר' ישראל יבוא תעירו אותי".

רבינו לאחר ששימש כסנדק לאחד מנכדי ר' ישראל זלושינסקי. נראה משמאל עומד: הגר"ד גבריאל זלושינסקי זצ"ל

לא תרדה בו

באחת הפעמים שהיה אצלו, והגיע שעת תפילת מנחה הציע ר' ישראל למרן הסטייפלר שיאסוף מנין עבורו בביתו, אמר לו הסטייפלר: "זה לא תרדה בו בפרך", שאלו ר' ישראל: 'הרי האנשים רוצים להגיע', ואמר הסטייפלר בביטול: 'לא, הם לא רוצים לבא הם לא רוצים לבא...' למעשה כיון שהיה כמעט מנין כשמונה אנשים אספו עוד בודדים שישלימו למנין.

תמונה נדירה: מרן הסטייפלר בביתו של ר' ישראל בשבע ברכות לבנו ר' שרגא שלמה שליט"א

יש"כ לנכדיו בני משפחת רבי יוסף בנימין שליט"א

על סיועם הרב בהכנת המאמר

הרה"ג ר' ישראל זצ"ל נולד לאביו ר' יוסף בנימין זצ"ל ב' בניסן תרפ"א בלייפציג שבגרמניה, בגיל צעיר הוריו שלחו אותו לגלות למקום תורה ביישובו של הרב ברויאר זצ"ל בפרנקפורט, לאחמ"כ למד ביישיבת עץ חיים בהיידה שבבלגיה שם נתעלה בתורה ויראת שמים אצל רבותיו הגדולים ר' שרגא פייבל שפירא זצ"ל הי"ד והמשגיח הגה"ק ר' יוסף ביגון זצ"ל הי"ד מגדולי תלמידי ר' ירוחם ממיר זצ"ל (כתב ע"ס דרך ה' חיבור בשם אור הדרך ושבילי הדרך כותרות סיכום בשולי הדף) שהאציל עליו מרוחו הגדולה. בחסדי ה' עלה לארץ ישראל עם הוריו טרם המלחמה, ושם פעמיו אל ישיבת חברון שם קיבל מרבו רה"י הגאון רבי אהרון כהן זצ"ל שחבבו מאד, וכאשר היה מגיע לפעמים לשבתות בב"ב לשבות אצל אחותו היה קורא לתלמידו אהובו ר' ישראל ללמוד עמו בחברותא. לאחר נישואיו בשנת תש"ו התיישב בבני ברק בגבעת רוקח סמוך למעונו של מרן החזון איש זי"ע ושל בעל הקהילות יעקב זי"ע, והתקבל אצלם בהערצה ובחביבה מיוחדת. בעצת מרן החזון"א הלך לשמש כמחנך תשב"ר בתלמוד תורה "יסודי התורה" בת"א תפקיד בו שימש למשך מ"ב שנה והעמיד תלמידים הרבה גדולי תורה ויראה יחד עם רעו וחבירו מיישיבת חברון הרה"צ ר' משה טורק זצ"ל שלמד עמו ג"כ חברותא עד יום פטירתו. כמו"כ עסק עשרות בשנים בניהול קופת ה'קמחא דפסחא' דבני ברק שנוסדה בשנת תרפ"ה ע"י הגאון ר' זליג שפירא תלמידו ומקורבו מרן החזון"א, במסגרת זו דאג למאות משפחות למילוי צרכיהם לחגים. נלב"ע צום עשרה בטבת תשמ"ט.

צאצאיהם משתדכים

רבינו הכיר היטב את ר' ישראל בעיקר מחמת שהיה תלמיד של אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, וזכה ללמוד עם אביו בחברותא כשש שנים (!!) ביישיבת "בית יוסף" דנובהרדוק שהיה בבני ברק במעלה 'גבעת רוקח'.

בשנים המאוחרות, שנת תשס"ו נעשה עמו רבינו למחותן.. נכדו ר' יצחק ב"ר שלמה קניבסקי שליט"א בא בקשרי הנישואין עם נכדת ר' ישראל, בת לבנו הצעיר ר' יוסף בנימין שליט"א, וכשרבינו הגיע להשתתף בשמחת הווארט היה שמח במיוחד, והתבטא אז, כי יש בספר חסידים (סוף סימן תק"מ) שלפעמים יש שנים אוהבים זה לזה, ומזלם ידע, כי לאחר ימים רבים זרעם יתחתנו זה עם זה...

רבינו משתתף בשמחת הנישואין בין משפחות זלושינסקי - קניבסקי

עוד זכות ליום הדין

באותו ענין יש להוסיף מה שסיפר בן רבינו רבי שלמה שליט"א: קודם שסגרנו את השידוך, היה זה ליל ערב יום הכפורים, באתי לספר לאבי מורי זלה"ה, ושמח מאוד. שאלתי אותו האם מפני אימת הדין נכון לדחות את הוורט לאחר יום הכפורים, או לא לעכב, והכריע: תיכף ומיד לגמור את השידוך, ואדרבה, זו עוד זכות ליום הדין, שמתארכים, ואין לדחות דבר כזה אפילו ביום אחד.

אכן שמחת הווארט התקיימה בערב יום כיפור.

שכל ישר

כשהגיע רבינו לנחם את בני משפחת ר' ישראל זצ"ל, נשאל על ידי בניו, מפני מה בחר מרן הקהילות יעקב זי"ע דווקא בר' ישראל כחברותא? וענה: היה לו "גלייכע קאפ" - שכל ישר.

לכשתמצי לומר, בזו כלול שלימות המעלות!

רבינו והגאון רבי ישראל זלושינסקי זצ"ל

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש”י)

641

משיחות רשכבה”ג מרן ראש הישיבה הגרי”ג אדלשטיין זללה”ה • יוגש תשפ”ד

בעקבות קריאת רבותינו גדולי הדור שליט”א להתחזק במיוחד בעת הזו בין אדם לחברו נביא מדברי רבינו זללה”ה שדיבר רבות כל השנים לחיזוק בעניינים אלו.

ועל מה צריכים לחזור בתשובה? מהו עיקר התשובה להינצל מפורענויות? יש הרבה דברים שצריכים לחזור עליהם בתשובה, אבל עיקר התשובה היא בדבר אחד, כפי שאמרו חז”ל על דורו של אחאב, **שלא סיפרו לשון הרע**, ובזכות זה הם חיו חיים טובים ולא סבלו, לא היו להם צרות מהמלחמות, בזכות שאין לשון הרע.

ולא דווקא לשון הרע, אלא **כל דבר שעלך סני לחברך לא תעביד**, כמו שאדם לא רוצה שידברו עליו, כך גם לא ידבר על השני.

ובאמת זה דבר שקשה, כי אנשים לא מרגישים בזה, אדם מדבר ולא מרגיש, מפני שכבר הורגל לדבר, וההרגל נעשה לו לטבע, ולפעמים כבר מגיל הילדות מתחילים לדבר לשון הרע, ולילדים קטנים יותר קשה להישמר מזה, כיון שאינם ברי דעת, וצריכים הרבה חינוך לחנך אותם, ואין לילדים חינוך כזה, וממילא מתרגלים, וכיון שעבר ושנה נעשה לו כהיתר, וכבר אינו מרגיש כלל שזה לשון הרע.

והעצה היא לחשוב אחר כך על מה שדיבר, בשעה שמדברים קשה להרגיש, אבל אחר כך יותר קל, לחשוב מה היה במשך היום, מה דיברתי עם אנשים אחרים, האם מישחו נפגע ממני, והאם למישחו היה אכפת ממנה שדיברתי, האם אחרים שמחו במה שדיברתי או שהיה אכפת להם, כך צריך לעשות חשבון על כל היום, על כל השעות.

ולמשל עכשיו, שכבר עבר חצי יום, לעשות חשבון על כל מה שדיברתי עד עכשיו, האם זה היה דברי תורה, או שהיו דיבורים אחרים שציערו מישחו, ושמא למישחו אכפת ממנה שדיברתי ולא הרגשתי בכך כלל, זה יכול להיות, וצריך לעשות חשבון לבדוק את זה! שכל מה שאדם מדבר יהיו רק דיבורים שאין בהם שום פגיעה במישחו אחר, בפניו או אפילו שלא בפניו, לא לדבר דיבור שאינו רוצה שידברו עליו.

ובשמירת הלשון (שער התבונה פ”ג) כתב על אחד הגדולים שלעת זקנתו נזחר שלא להזכיר שום שם של אדם, ורק היה אומר שמישהו אמר או שאחד אמר, או סתם ישמעי, בלי להזכיר את השם, וזה גדר של זהירות שלא להיכשל בדברים אסורים, כי כשמוזכרים את השם מתוך שבחו יכול לבוא לידי גנותו.

והדברים האלו שבין אדם לחברו, הם התיקון בעת הזאת, והם הזכות לפירותיהן בעולם הזה, שעל ידי זה מנצחים במלחמה, וזוהי הקבלה הטובה ביותר, אין צורך בסיגופים ולא בתעניות ולא קבלות בדברים קשים, אלא בעיקר הדבר הזה: לשים לב על כל מה שמדברים במשך היום, שלא היה שום דיבור שפוגע, שמישהו נפגע ממני, ואפילו אם הוא **פגע בי, הרי כתוב מפורש (משלי כד, כט) “אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו”**, ואפילו שהוא פגע בי צריכים להיות נעלבים ואינם עולבים ולא לפגוע בחזרה. כך צריכה להיות ההנהגה.

וזוהי הזכות הכי גדולה שיכולה להיות, שהיא מדרגה, ומי שמתנהג כך הוא בעל מדרגה, ויש לו סייעתא דשמיא בכל העניינים ולא רק במלחמה, אך במיוחד במלחמה זה פירותיהן בעולם הזה, ועכשיו זה זמן מיוחד שצריכים להתחזק בזה.

☆

בשנת תשס”א בעת ששרר מצב קשה בארה”ק (האינתיפאדה) ודם ישראל נשפך כמים ה”י, עורר רבינו בדברים נוקבים על הקשר בין תיקון המידות לצרת הכלל:

אנו נמצאים בתקופה קשה מאוד, עת צרה היא ליעקב, ובדאי הדבר פשוט מאוד שזה שייך מאוד למידות רעות. יש שתולים את זה בעוד דברים, אבל המידות זה דבר ברור.

ויש מדרשים מפורשים בזה (ויקרא רבה כו, ב) על דורו של אחאב שהיו עובדי עבודה זרה והיו מנצחים במלחמה, מפני שלא היו בהם דלטורים בעלי לשון הרע, והראיה לכך שעובדיהו הנביא החביא מאה נביאים במערה, וכל העם ידעו מזה, ושמרו בסוד ולא הלשינו לאיזבל, ובזכות זה הם היו מנצחים במלחמה! בזכות שלא סיפרו לשון הרע על הנביאים, למרות שאותם הנביאים היו נגד עובדי העבודה זרה, הם לא הלשינו עליהם, מפני שהיו להם מידות טובות.

וכשיש מידות טובות מקבלים פירותיהן בעולם הזה, כמו שאמרו במשנה בתחילת פאה שגמילות חסדים זה מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, ואפילו רשעים, עבור מידות טובות מקבלים שכר בעולם הזה. אם כן **כשיש רחמנא ליצלן תקופה של עת צרה כזו, ודאי בלי ספק שזה שייך למידות הרעות!**

☆

וכעין זה חזר רבינו ועורר במלחמת לבנון השנייה (תשס”ו):

הרי מידות רעות היו החטא שגרם לחורבן בית המקדש, וכמו שאמרו חז”ל שמקדש שני חרב מפני שנאת חינוס, לכן פשוט שגם כל צרה הבאה על הציבור, כמו עכשיו שיש צרה ממש, ודאי שזה מחמת אותם הדברים, מחמת הטבע של מידות רעות, ואמנם יש עוד דברים הצריכים תיקון, אבל העיקר ודאי שזה המידות הרעות! וכמו שאמרו חז”ל על דורו של אחאב שהיו מנצחים במלחמה בזכות המידות הטובות.

והענין בזה כי עבור מידות טובות בין אדם לחברו מקבלים פירותיהן בעולם הזה מידה כנגד מידה, ואפילו עובדי עבודה זרה שאין להם עולם הבא, אבל על המידות הטובות מגיע שכר לכל הפחות בעולם הזה, כמו שביאר הרמב”ם בפירוש המשניות בפאה, שרוב הדברים המוזכרים שם במשנה שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, הם דברים שבין אדם לחברו, וגם תלמוד תורה כנגד כולם – כי עסק התורה גם כן מביא לידי מידות טובות, והמידות הטובות נותנים זכויות לחיים טובים ולא לסבול בעולם הזה. **לכן ודאי שאם יש צרות סימן שזה מחמת חיסרון במידות.**

☆

ובמלחמת עופרת יצוקה בדרום הארץ (תשס”ט) הרחיב בזה בשיעורו היומי בשישיה:

ברצוני לדבר בענין הנוגע למעשה, הרי עכשיו עת צרה היא ליעקב, ויש הרוגים באשדוד ובכל הדרום, וזו ממש עת צרה, ציבור גדול יושבים במקלטים ונמצאים בחד מוות, חוץ מהצרה עצמה יש גם את הפחד, וסובלים מאוד. **ובעת צרה צריכים לחזור בתשובה, לא רק הם! אלא כולם צריכים לחזור בתשובה, והצרה אינה בגלל שהם אשמים בצרה הזו, אלא גם אנחנו אשמים, כי כל ישראל ערבים זה בזה.**

החזק במוסר

ידוע לי מאנשים שלא היו לומדים מוסר, והתחילו ללמוד מוסר בקביעות, ומאז כל חייהם השתנו, ונעשו מאושרים, שכל הנהגתם ברוגע ובשמחה, וגם הבית מלא שמחה, המשפחה מרוצים ממנו וגם הוא מרוצה מהם, כיון שכל הנהגתו לפי ספרי המוסר, במידות טובות, בסבלנות ובסבר פנים יפות.

וכפי שמאריך גם בספר תומר דבורה כיצד צריכה להיות ההנהגה בין אדם לחברו. בלי לדבר לשון הרע. בלי לצעוק. דיבורו בנחת ואינו מרים את קולו כמו שכתב באיגרת הרמב”ן. ועל ידי זה זוכים לחיים מאושרים, שהמשפחה מאושרת וגם הוא מאושר!

מתוך שיחה, אייר תשע”ז

הגאולה תהיה על ידי האחדות

בהפטרות פרשת ויגש רואים איך תהיה הגאולה (יחזקאל לז) "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו, וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך".

וזו נבואה, כיצד ומתי תהיה הגאולה? על ידי שיחיה אחדות בין כל אחד ואחד, עם אהבת הבריות, בלי שנאת חנם, וכשלא תהיה שנאת חנם אז תהיה הגאולה! כי שנאת חנם זה חטא החורבן המעכב את הגאולה, ועל ידי האחדות ואהבת הבריות תהיה הגאולה.

ותיריה מכך כתוב על הגאולה (ישעיה יא) "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבע", היינו שעד כדי כך בימות המשיח גם בעלי החיים יהיו עם מידות טובות, ויהיה שינוי הטבע של בעלי החיים!

זה יהיה לאחר שהמשיח כבר יגיע, אחרי הגאולה, אך כאמור הזכות לגאולה תהיה על ידי האחדות, שלא יהיה שנאת חנם אצל הציבור, ולאחר הגאולה יהיה עוד יותר, שישתנה הטבע גם בבעלי החיים.

ולדאבוננו עדיין החורבן נמשך, מפני שעדיין נמשכת השנאת חנם גם בזמננו, ויש כאלה שנהנים לצער משהו אחר, שיתבייש, וזו הלבנת פנים, שהעושה כן אין לו חלק לעולם הבא (ב"מ נט, א), והוא כמו שפירסם דמים (ע"פ ש"ת ג, קלט), אבל היצר הרע מפתה, בגלל שנאת חנם, עד כדי כך, וזה נגד הטבע האמיתי של כלל ישראל.

והעצה לזה היא כמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראיתו לו תורה תבלין, שהתורה משפרת את המידות. ובמשנה ברורה סימן א' כתב שתורה תבלין זה תורת היראה, והיינו לעסוק בספרי מוסר, המביאים לראת שמים ולתיקון המידות, וזהו התבלין ליצר הרע. תורה תבלין.

~ ~ ~

וכמדומני שראיתי בבית הלוי (ע"פ בה"ל פרשת בא ד"ה והטעם) שגם השנאת חנם שהייתה בזמן החורבן, באה על ידי חיסרון תורה, ואף על פי שאמרו בגמרא (יומא ט, ב) שבבית שני היו עוסקים בתורה ובמצוות, מכל מקום זה לא היה בשלמות, כי אם עסק התורה היה בשלמות, זה היה תבלין ליצר הרע וכבר לא היה שנאת חנם.

ואמנם כן, רואים את גדולי התורה שבכל הדורות, וכי ה'קצות' היה לו שנאת חנם? והאם לחזון איש היה שנאת חנם? וכן כל גדולי התורה, לא היה אצלם דבר כזה! ורק מי שהתורה אצלו לא בשלמות, זהו הגורם לשנאת חנם.

ובאמת זה תלוי בנו, כי הרי יש השפעה, וכל אחד משפיע גם על אחרים בהנהגתו, כמו שכתב החזון איש באיגרת (ק"א ח"ג סב) שבעל תורה אמיתי משפיע השפעה ניכרת על הסביבה, בעל תורה אמיתי, אם הוא בשלמות בתורה זה משפיע על כל הסביבה, ורואים את ההשפעה, השפעה ניכרת, גם אם אינו מדבר כלום, אבל במציאות יש השפעה! והוסיף החזון איש שם שגם על הרחוקים שלא בסביבה הקרובה, יש השפעה נסתרת, מכוח הבעל תורה האמיתי.

אם כן בידינו הדבר לקרב את הגאולה, וזה תלוי בנו, כי אם היינו יותר ויותר בשלמות בתורה ויראת שמים ומידות טובות, זה היה משפיע גם על אחרים, על הקרובים ועל הרחוקים.

ורואים גם בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם (באבות פ"ו) שהרבה מהם זה ענייני מידות טובות, כגון אוהב את הבריות, ועוד הרבה דברים שהם מידות טובות, ועל ידי זה יש הצלחה בתורה, ואז התורה משפרת את המידות, והמידות מוסיפות עוד לתורה, וכך זה חוזר והולך ומוסיף, על ידי קצת תורה יש קצת מידות, ואם מוסיפים מידות מוסיפים תורה, וכשמוסיפים תורה מוסיפים עוד מידות.

זה חיוב לכל אחד לפי מדרגתו, כמה שהוא יכול להתקדם, וממילא הוא גם משפיע על אחרים!

מתוך שיחה, טבת תשפ"א

מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג רבי **חיים אריה דרורי** זצ"ל
בן רבי **שאול** זצ"ל **נלב"ע י"ד טבת תשנ"ד - תנצב"ה**

לעילוי נשמת
מרת **שרה הודל גרנט** ע"ה
בת ר' **יחיאל מיכל** ז"ל
נלב"ע ט"ו טבת תשס"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת
מרת **שרה צענזאר** ע"ה
בת הגאון רבי **יצחק** זצ"ל
נלב"ע ט"ו טבת תשפ"א - תנצב"ה

בשנה שעברה נכנסו משלחת מרבני אחת הקהילות בעקבות חולים ואסונות רח"ל שפקדו את הקהילה, ויעץ להם רבינו להתחזק ברשימת הזכויות שהיה מחלק לבאי ביתו, שעיקרם דברים שבין אדם לחברו: **לא להקפיד. לא לדבר ביקורת. לדון כל אדם לכף זכות. להתפלל עבור אחרים וכו'.** וסיפרו שעומדים לערוך כינוס חיזוק לבני הקהילה, ונשא רבינו דברים קצרים למסור לנאספים:

לכל הציבור הקדוש! לציבור יש זכויות מיוחדות, וכמו שכתוב (תהלים נה, יט) "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי", זכות הציבור זה עצום מאד, ואם הציבור מתחזק בזכויות וגם מתכוונים לישועת מי שזקוק לישועה, זה דבר שנותן הרבה זכויות לישועה, בזכות הציבור.

וצריכים בעיקר להתחזק בדברים שבין אדם לחברו, שזה חטא החורבן, שנאת חנם, שהציבור יתחזק במידות טובות, וכדאי ללמוד את החפץ חיים ושמירת הלשון בקביעות, גם ההלכות וגם דברי המוסר של החפץ חיים משפיעים מאד, כל יום קצת, כל אחד כמה שהוא רוצה, לא משנה כמה זמן, **ולהמשיך בזה גם אחרי הישועה.**

ובעזרת השם יהיה סייעתא דשמיא בחיזוק המידות הטובות, ובזכות זה יזכו לישועה.

והיה רבינו מרבה לעורר לתיקון המידות, שהם הסיבה להמשך הגלות והחורבן, והרבה פעמים בשבוע שחל בו עשרה בטבת, היה מקדיש את שיחתו השבועית לחיזוק מיוחד בזה.

גם בחודש טבת אשתקד, קרא למשפיעים לדבר הרבה על ענייני המידות, שהם היסוד לכל התורה, ונביא מדבריו שם:

החפץ חיים רצה לתקן את חטא החורבן, שהמשיח כבר יבוא, ולכן עשה כל מיני פעולות כדי שיחזרו בתשובה על שנאת חנם, לחזק את המידות הטובות אצל כלל הציבור.

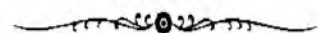
ולכן כתב את חיבורו ספר חפץ חיים על הלכות לשון הרע ורכילות, והוא שולחן ערוך חדש, על כל פרט ופרט בלשון הרע ורכילות, שהם שני איסורים: לשון הרע, ורכילות, וביאר היטב את כל ההלכות בזה, וגם כתב עוד ספר שמירת הלשון, ובו דברי חיזוק על מידות טובות ועל תורה, כל זה כדי לתקן את חטא החורבן.

והאריך בזה בהקדמתו לספר חפץ חיים "אך לבסוף ימי בית שני גברה שנאת חנם ולשון הרע בינינו בעוונותינו הרבים ובעבור זה נחרב הבית וגלינו מארצנו... אם כן כל כמה שלא נראה לתקן זה החטא, איך תוכל להיות גאולה? כיון שזה החטא פגם כל כך, שעל ידי זה גלינו מארצנו, על אחת כמה וכמה שאינו מניח לנו לבוא לארצנו".

ולכאורה אם כן, אלו שמדברים דברי חיזוק לציבור, אפילו בתלמודי התורה, ובישיבות קטנות, ובישיבות גדולות, כל דברי חיזוק שמדברים לציבור, כדאי לדבר על אהבת הבריות! ואהבת לרעך כמוך, שזה כלל גדול בתורה כמו שאמר רבי עקיבא בירושלמי (נדרים ט, ד).

ויכלל גדול בתורה פירושו כי מידות טובות זה היסוד לכל התורה כולה, וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה (ח"א ש"ב) מפני מה לא נאמרו בתורה מצוות על כל ענייני המידות, ורק על גאווה כתוב במלך (דברים יז, כ) לבלתי רום לבבו מאחיו, אבל יש הרבה מידות שלא מפורשות בתורה, כגון כעס, ושאר מידות, וביאר רבי חיים ויטאל כי זה לא מפורש בתורה מפני שזה ההקדמה לתורה! **כי מידות טובות הם יסוד נפש האדם, וכלי זה האדם הוא לא בן אדם, וכל שלמות האדם תלויה בזה שיהיה בעל מידות טובות.**

לכן מסתבר שאם מדברים דברי חיזוק, כדאי לדבר על מידות טובות, כל מי שמדבר דברי חיזוק בציבור, הכי טוב לדבר על מידות טובות, שזה הזכויות הגדולות ביותר, וכשמדברים זה משפיע! כל אחד שיכול, לדבר חיזוק על מידות טובות, ואהבת לרעך כמוך, והלכת בדרכיו.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת ויגש תשפ"ד

הכל מאיתו ית'

ואינו תופס ויכול לחשוב ששנים ושנים זה חמש או מאה ואלף. זכורני, בהיותי ילד קטן ולמדתי אצל מלמד דרדקי בירושלים, ולפני חנוכה סידרנו חנוכיה עם כוסות קטנים, ושאל אותנו המלמד מדוע אנחנו מניחים את הכוסות של השמן כשפיהם כלפי מעלה, מדוע שלא נשים אותם הפוכים על פיהם, שפיהם יהיה כלפי מטה. ואמרנו לו שלא יתכן הדבר, כי אם נניח את הכוסות באופן שפניהם יהיה למטה - יישפך השמן. ואמר לנו המלמד: לא! לא תאמרו כן! אלא התשובה היא שאם נעמיד את הכוסות בצורה הפוכה לא נוכל להכניס את השמן בכלל... כך צריך לדעת על כל דבר שאנו עושים בחיים, שאם אנו לא מצליחים בדבר מסוים, אין זה משום שהקב"ה עשה שלא נצליח בזה, אלא פירוש הדבר שהקב"ה לא עזר לנו שכן נצליח! כי כל דבר בחיים שלנו, בלא הסייעתא דשמיא והעזרה התמידית מהקב"ה לא נצליח בכלום ולא נוכל לעשות שום דבר, כי הכל הכל מאיתו ית'.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶחָיו גִּשְׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם (מה, ד)
הנה אחי יוסף עמדו לפניו ולא הכירוהו, וחז"ל אומרים שיצא בלא חתימת זקן ועכשיו הי' לו חתימת זקן, ועדיין צריך ביאור, שהרי בעלמא אנשים מכירים אפילו קרובים עפ"י צורת הליכה ודיבור וכו', ואיך עשרה חכמים גדולים כ"כ לא הרגישו שזה אחיהם.
ושמעתי מהמשגיח מרן רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שהנה אחד שצריך לעשות חשבון מאד מסובך עם הרבה ספרות וזה נוגע לסכום גדול של ממון, הוא מתפלל להקב"ה שיחונן אותו דעת שלא יטעה, אבל כשמחבר שנים ושנים שזה ארבע אינו צריך חשבון ואינו מתפלל שלא יטעה, כי זה פשוט לגד עיניו. ובאמת לא כן הדבר, כי גם להבין ששנים ושנים הם ארבע צריך סייעתא דשמיא וזה דעת עליון, והקב"ה חוננו מאוצר החכמה והדעת ועי"ז מבין שהפתרון הוא ארבע, וכאשר ח"ו נפסק הסייעתא דשמיא כשאין חוננים לו דעת, אז אינו מבין

דרך ארץ קדמה לתורה

נזקק יעקב לכמות מזון כה גדולה?
עוד יש לעיין בפסוק זה, לאחר שנאמר בתחילת הפסוק 'ולאביו שלח', מדוע נאמר שוב בסיום הפסוק 'ומזון לאביו לדרך'? ונראה שעל תמיהה זו עמד בעל הטורים, וכתב לבאר וז"ל: "ומזון" – ב' במסורה. הכא, ואידך 'ומזון לכולא ביה' (דניאל ד, ט). אע"פ שאמר 'ומזון לאביו' – 'ומזון לכולא ביה', ששלח מזון לפרנס כולם. כלומר שכשנתן יוסף לאחיו צדה בדרכם ממצרים לארץ כנען, נאמר 'ויתן להם צדה לדרך' (פס' כ"א), אך כשנתן צדה לצורך הדרך מארץ כנען למצרים, דרך שאותה הם צריכים לעשות ביחד עם יעקב אביהם, על זה נאמר 'ומזון לאביו לדרך'. כלומר ששלח את המזון עבור כולם לאביו, והוא יתן להם מזון בדרך. בדבר זה מונח כיבוד אב גדול, בכך שנתן חשיבות יתירה לאביו, שאין הבנים מתפרנסים מידי יוסף כמו אביהם, אלא אביהם הוא המפרנס אותם.

הנהגה זו של דרך ארץ למד יוסף מיעקב שנהג כן כלפי חמיו, שהרי 'חייב אדם בכבוד חמיו ככבוד אביו' (ילקוט שמואל רמז קלג). יעויין בסוף פר' ויצא, שלאחר כל הדין ודברים שבין לבן ליעקב אמר לבן ליעקב (בראשית לא, מג) 'ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך וגו' ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים וגו'. וכתב הרמב"ן: "ויאמר יעקב לאחיו – לאחי לבן הנוצר אשר באו עמו, כי לא רצה לאמר כן לחמיו שהיה נוהג בו כבוד, וכן 'ויקרא לאחיו לאכול לחם' – לאחי לבן ולא קרא ללבן, דרך כבוד כאלו הכל ברשותו והכל שלו עכ"ל. כלומר שהחשיב את הדבר כאילו הסעודה היא משל לבן, וממילא לא שייך להזמין את לבן לסעודה שלבן עורר, ולכן הזמין יעקב רק את אחי לבן. דרך ארץ זאת בכבוד אב למד ממנו יוסף בנו, ששלח את הצדה ליעקב

וַיֹּרֶא אֶת הַעֲגֻלֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲזִי רֵיחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם (מה, כט)

הראשונים תמהו, מה נתברר ליעקב בראותו את העגלות? כיון שלא האמין לבניו שאמרו לו בפירוש 'עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים', מה התברר לו כשראה את העגלות, יותר מדבריהם המפורשים של בניו?

בביאור הענין כתב רש"י: סימן מסר להם (יוסף לאחים) במה היה עוסק כשפירש ממנו – בפרשת עגלה ערופה, וזה שאמר 'וירא את העגלות אשר שלח יוסף' ולא אמר 'אשר שלח פרעה'. ובדעת זקנים מבעלי התוס' הקשו עליו והביאו עוד פירוש אחר שהכוונה על דין עגלה מושכת בקרון ע"ש, ואח"כ שעל ב' הפירושים קשה שצריך לפרש 'עגלות' לשון 'עגלה', ולכן פ"י באופן אחר על פרשת עגלות המשכן דכתיב 'שש עגלות צב'.

ונראה לפרש בס"ד בעוד דרך אחר, עפ"י מ"ש רש"י על הפס' 'ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך', וכתב רש"י: "שלח כזאת" – כחשבון הזה. ומהו החשבון – עשרה חמורים וגו'. וכתב בהגה"ה שבתוך פרש"י "ר"ל שמלת 'כזאת' מיותרת, ובכ"ף הדמיון מורה על כי מעולם לא שלח לו עשרה חמורים וי' אתונות, רק הכי קאמר קרא – 'ולאביו שלח בעגלות כזאת וגו', כלומר כחשבון הזה שהוא משא י' חמורים וי' אתונות. והשתא א"ש דלא מצינו נכתב אלא 'וירא את העגלות' ולא שום חמורים ואתונות, וק"ל. בשם הגאון מהר"ל. כלומר שיוסף לא שלח ליעקב לא חמורים ולא אתונות, אלא שכמות המזון שהניח יוסף על העגלות היתה כמשא של עשרה חמורים ועשר אתונות. וצ"ב, מדוע

כדי שבניו יאכלו משלל, ולא יחד עמו, וזהו כבוד אביו.

כשראה יעקב את העגלות ששלח אליו יוסף ועליהם מזון עבור בניו כדי שיתן להם בדרכם, ראה על ידי זה שיוסף שמר על הדרך ארץ שלמד ממנו, ונשארו לו כל המדות הטובות שהיו לו בשבתו אצל יעקב אביו. ושמעתי ממו"ח רבינו הגדול זצוק"ל בביאור המשנה באבות (אבות ג') רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה, וכבר עמדו על כך שדברי המשנה צ"ב, שהרי אם אין דרך ארץ ללא שקדמה לכך תורה, ואם אין תורה ללא שקדמה לכך דרך ארץ, אם כן מהיכן הדבר מתחיל. וביאר מו"ח זצ"ל, שיש שני מיני דרך ארץ. יש דרך ארץ חיצונית של

נימוסים והליכות, שאותה מבין כל אדם ברחוב. דרך ארץ זו קדמה לתורה, כי מי שאין לו דרך ארץ זו לא יוכל להגיע לתורה. אך יש גם דרך ארץ פנימית, והכוונה לאצילות פנימית של מדות, אצילות שאלה אפשר להגיע רק על ידי התורה הקדושה. על דרך ארץ זו נאמר במשנה 'אם אין תורה אין דרך ארץ', כי אי אפשר להגיע אליה בלי תורה. הנהגתו של יוסף בזהירותו בכבוד אביו, נבעה מהדרך ארץ הפנימית שאלה יכול האדם להגיע רק מכח שקיעות בתורה. לכן, כשראה יעקב את העגלות ששלח יוסף, והבין על ידי כך את דרגתו של יוסף בנו, התמלא שמחה גדולה. על כך אומר הכתוב 'ותחי רוח יעקב אביהם'.

יוסף נראה אל אביו - לקיים מצוות כיבוד אב

אבל היתה כאן הרגשה שני, נוספת, והיא כמה מתאוה ומחכה הי' יעקב לראות את יוסף, וכמו שאמר – "אמותה הפעם אחרי ראותי פניך".

נמצא שליוסף הי' ב' מיני רגשות, א' לראות את פני אביו, וב' להראות עצמו לאביו, שיעקב יראה אותו.

ואמר הכתוב "ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו" לומר לך שכל מחשבתו והרגשתו קודש היתה להעלות לקראת אביו, לקיים כיבוד אב, דהיינו שאביו יראהו, ויגע וביטל ההרגשה הראשונה של חפץ נפשו – לראות את אביו, שלא תתפוס מקום בלבו, אלא רק ההרגשה השני – שאביו יראה אותו.

וזהו שסיים הכתוב – "וירא אליו" ופירש"י יוסף נראה אל אביו, כלומר מהתחלה שאסר את מרכבתו עד הסוף עמד בנסיון נפשי זה. ודו"ק היטב את"ד ושפתיים ישק.

ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו וישנה וירא אליו (מו, כט) ופירש רש"י, יוסף נראה אל אביו. עמד ע"ז הרמב"ן דפשיטא הוא שיוסף נראה אל אביו, ומה חידש בזה.

וראיתי בספר אור יהל להגה"ק רבי לייב חסמון זצ"ל, שביאר דברי רש"י בטו"ט, דהי' קשה לרש"י בשביל מה כתבה התורה, וירא אליו, שהוא פשוט כי בידוע שנתראו כאשר נפל על צואריו, וכמש"כ הרמב"ן שלא ידע טעם בוירא אליו. וע"ז תירץ רש"י דיוסף נראה אל אביו, והוא: דהנה יוסף הצדיק בן זקונים של יעקב אבינו שלא שמע מיעקב אבינו עשרים ושתים שנה, עד כמה היתה דאגתו וצערו בכל יום לדעת את שלום אביו ועד כמה הי' מתגעגע אליו, וכנזכר בפסוקים בכל פעם שבאו אחיו וישאל לאביהם הזקן, וכשנתודע לאחיו היתה שאלתו הראשונה – העוד אבי חי, ומי לא יבין שבעת שיעקב בא למצרים עד כמה פעם לבו בקרבו ועז רצונו וחפץ נפשו הי' לראות פני אביו, האדם שבמרכבה.

משא רבינו שליט"א

בכינס השנתי של רשת הכוללים "חברת מחזיקי הדת" בארה"ק

ברשות ראשי הכוללים ומי שעומד על גביהם הגאון רבי מנחם מרמורשטיין שליט"א מרן ורבנן ורבותי. אנחנו נמצאים בתקופה קשה מאוד לכלל ישראל. מידת הדין מתוחה. דם ישראל נשפך כמים. שומעים כל יום דברים נוראים. ואתם האברכים זוכים בכך שאתם השומרים על כלל ישראל. אתם אלו שמגינים על כלל ישראל. כבר הזכרתי כמה פעמים את מה שהיה אומר מו"ח רבנו הגדול הראש ישיבה זצוק"ל, שבזמן מלחמה, יורדת לעולם מידת האכזריות, ובפרט במלחמה הזו, שזה אכזריות בתוך אכזריות, יש להרבות בחסד, שהיא תסיר את מידת האכזריות. והחסד הכי גדול זה לימוד התורה. הבאתי את מה שכותב מו"ח החזן איש זצוק"ל, בזמן שהיה פגזים על ירושלים וזה לשונו: "ובימים האלו המתחזק בלימוד התורה הוא עושה חסד עם כל ישראל להוסיף זכות מגן ומחסה".

אתם שומעים, מי שלומד תורה, שהיא עצמה מגנא ומצלא, הרי הוא עושה חסד עם כלל ישראל. הוא השומר והמגין האמיתי של כלל ישראל. אני זוכר שפעם נכנס יהודי למו"ח רבנו הגדול הראש ישיבה זצוק"ל, לשאול אותו למה עדיף לתרום, לישיבה או לבית חולים. והראש ישיבה ענה לו שאמנם זה חסד לתרום לבית חולים, אבל עדיף שיתרום לישיבה. כי לתרום לישיבה זה גם תורה וגם חסד. ובפרט אתם האברכים, שכפי ששמעתי, מלבד כל המעלה שלכם שאתם יושבים ולומדים, אתם גם עושים חסד עם אחרים, אתם מלמדים תורה לאחרים. אתם עושים חסד עם התורה.

ובזה נברך את הראשי כולל ומי שעומד על גביהם הרב מרמורשטיין, שמוסרים את נפשם למען הענין הזה. הקב"ה יעזור שבזכות התורה שלכם, בזכות החסד שאתם עושים על ידי כך עם כלל ישראל, נצל מכל הצרות והגזירות הקשות ונזכה להתבשר בבשרות טובות בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

(מוצש"ק מקץ. נכתב ע"י אחד השומעים)

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת ויגש תשפ"ד

בדין קריאת שמע בכל לשון

(מתוך שיעור שנמסר לבני כולל 'תשובות והנהגות')

מכאן יש להעיר להפך דמהרמב"ם משמע דלא כהריטב"א
אלא שבאמת יש להעיר, דמלשון הרמב"ם משמע שהוא חולק על הריטב"א, דהרמב"ם כתב דין זה ד"באותו מקום ובאותו זמן" רק לגבי כינויים בלבד ולא לגבי דין כל לשון, וכן לגבי קריאת שמע לא הזכיר הרמב"ם כלל שצריך שאנשי המקום יבינו הלשון, ורק לגבי כינויי נדרים כתב כן הרמב"ם, וע"כ משמע מזה דהרמב"ם פליג על הריטב"א וס"ל דרך בכינויים צריך 'אותו מקום ובאותו זמן', אבל בכל לשון לא בעינן שאנשי המקום יבינו הלשון, ודלא כהריטב"א, ופלא הדבר שהביאור הלכה הוכיח כדבריו מהריטב"א, ולא העיר שמהרמב"ם משמע דפליג על זה.

הוכחת הביאור הלכה מהאומר חרופתי ביהוד

והנה הביאור הלכה שם הוכיח עוד כדבריו, מהא דאיתא בגמ' בקידושין (ו' ע"א) דהאומר חרופתי הרי זה מועיל רק ביהודה בלבד, שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה, והרי מבואר בגמ' דלשון אחר מועיל רק באותו מקום שמדברים כן.

תמיהה עצומה על הוכחת הביאור הלכה

והוכחת הביאור הלכה צ"ע, דהאומר חרופתי בשאר מקומות גרע טפי, כיון שלשון חרופה בשאר מקומות משמע 'שפחה', והרי זה כאילו אמר לה 'הרי את שפחה', ומאי ראיא מכאן לכל לשון, והרי בכל לשון אין פירוש אחר בשאר מקומות הסותר למשמעות הלשון, ומיהכ"ת דלא מהני.

תמיהה הגאון ר' יצחק הוטנר מקריאת סוטה

והגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל הוסיף והקשה עוד על דברי הביאור הלכה, מהא דאיתא במתני' בסוטה (ל"ב ע"א) "ואלו נאמרים בכל לשון, פרשת סוטה, וידוי מעשר", והנה שניהם היו בבית המקדש אשר בירושלים, ורוב אנשי ירושלים דיברו בלשון הקודש, ומ"מ תנן דנאמרים בכל לשון, והרי שמועיל כל לשון גם במקום שאין מדברים באותו הלשון.

חידוש הבאור הלכה דלשון אחר מועיל רק באותו מקום
הביאור הלכה בס"ב כתב חידוש להלכה, דהא דמהני 'כל לשון' בקריאת שמע, זהו דווקא באותו המקום ובאותו הזמן שאנשי המקום מדברים בלשון זה, והוסיף הביאור הלכה, דאמנם 'לשון הקודש' מהני בכל מקום כיון דזהו לשון בעצם, אבל שאר לשון דלא היו לשון אלא מצד הסכמת המדינה, א"כ במקום שאין אנשי המדינה מכירים את הלשון ליכא עלה תורת לשון כלל.

הוכחת הביאור הלכה מדברי הריטב"א

והוכיח כן הביאור הלכה מדברי הריטב"א בריש נדרים שכתב דלדעת רבי יוחנן ד'כינויי נדרים' היינו לשון נכרים, לא מהני כינויים אלא באותו מקום שמדברים כן, והוסיף הריטב"א וז"ל "ומסתברא דלשון לע"ז וער"ב וכיוצא בו ככינויי חשיבי ואסור בהם".

קושיא על הבאור הלכה שלא הוכיח כן מדברי הרמב"ם

יש להעיר מדוע לא הוכיח כן הביאור הלכה מדברי הרמב"ם (פ"א מהלכות נדרים ה"ז) שכתב כן להדיא, וז"ל "יש מקומות שאנשיהם עלגים ומפסידין את הלשון ומכנין על דבר בדבר אחר הולכין שם אחר הכנוי וכו' באותו מקום ובאותו זמן", עכ"ל. והרי מפורש להדיא בדברי הרמב"ם כמוש"כ הריטב"א דכינויים מהני רק באותו הזמן ובאותו המקום שמדברים כן, וא"כ מאי טעמא לא הביא הביאור הלכה דברי הרמב"ם המפורשים בסוגיא זו.

הרמב"ם לא מיירי על 'כל לשון' אלא על 'כינויים'

אמנם המתבונן יראה דהרמב"ם לא מיירי כלל בדין 'כל לשון' אלא רק בדין 'כינויי נדרים', ו'כינויים' אינו 'לשון בפני עצמו', אלא זהו דיבור של עלגים המפסידים את הלשון וכמפורש שם ברמב"ם, אבל בלשון גמור לא דיבר הרמב"ם כלל, ולכן הביא הביאור הלכה את דברי הריטב"א דמיירי להדיא בכל לשון, וכמו שכתב הריטב"א וז"ל "ומסתברא דלשון לע"ז וער"ב וכיוצא בו ככינויי חשיבי".

מלשכת הגזית

חרדת אלוקים בבית מדרשו

באורח מפתיע שלא זכור כמותו, הורה מרן רבן של ישראל שליט"א בעיצומה של תפילת שחרית שהתקיימה בבוקר יום חמישי לסדר וישלח תשפ"ד במעונו, לתקוע שופר ולעורר רחמי שמים מרובים כי דם ישראל נשפך כמים. דקות ספורות לאחר מכן נודע על פיגוע הירי הקשה בצומת הכניסה לעיר, ויהי לפלא.

בדברים מרתיתים שנאמרו בקול בוכים אמר מרן שליט"א בכאב: "אין צרה כמו בזמנינו שדם ישראל הפקר ביד צוררים והכל תלוי בתפילה ולכן בא יבוא השופר ויעורר כל אחד מאתנו ובעיקר לעורר למעלה מלאכי רחמים שיבקשו רחמים עלינו".

"אנחנו בצרה גדולה עד מאוד", הוסיף מרן שליט"א. "כוונתם היא למחות שם ישראל מהעולם שלא יישאר יהודי בעולם והם עומדים על זה, ולאט לאט מראים את המטרה שלהם, ואנחנו ישינים ולא מבינים.

"לכן אנחנו תוקעים בשופר לקיים רצון הבורא לתקוע שופר כמנהג ירושלים".

"ואין בזה חשש כל תוסיף" הוסיף בהתייחסו לפן ההלכתי, "אנחנו לא מתכוונים להוסיף על התורה. השי"ת ירחם, אנחנו מבקשים רחמים מלמטה והקב"ה יענה מלמעלה".

הנוכחים במקום הופתעו מדבריו אולם קיימו את מצוותו. "רק חצי שעה לאחר מכן, כשהסתיימה תפילת שחרית", סיפרו הנוכחים כי הבינו את כוונתו עת התבשרו על הפיגוע הקשה בכניסה לירושלים, שכמה מהנפגעים בו הם מתושבי שכונת הר נוף - המתגוררים בשכונת למרן שליט"א, ויהי לאות ולפלא.

הנהגות מרן שליט"א מימי המלחמה בצעירותו (חלק ד')

(הועתק מתוך ספרו החדש של הרב יעקב ב. פרידמן הנמצא בשלבי עריכה אודות תולדות חייו של מרן שליט"א המשולב בעובדות והנהגות שקיבל מרן שליט"א מרביותו).

שח מרן רבינו: עודני זוכר אותו חג סוכות אָפֵל, בלב לבא של המלחמה, בשלב שהבחורים שהגיעו מפולין ידעו על הדם הנשפך בפולין והונגריה. ועדיין לא ידעו אם הדם הנשפך הוא של הוריהם ואחיותיהם.

ערב שמחת תורה נכנסו הבחורים הפליטים מעיירות פולין בשברון לב למעונו של הרב'ה. "שמחת התורה בפתח", הם בוכים, "ולבנו חלל". אין דרך שנעורר שמחה בליבנו במצב כזה, כשאננו יודעים אם ההורים בין החיים...

"ובתופת השוורת באירופה, אין לדעת אם טוב הדבר או רע שיהיו ההורים בין החיים..."

כששמע כך הרב'ה, התרומם ממושב, עיניו זהרו באור יקרות. הוא אימץ אותם אל לבו, ואמר בהתרגשות:

"הנה מגיע הרגע של 'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם'!" והרי זה רגע גדול בחיי כולנו, קינדרלאך! היטלר ימח שמו יכול אולי לקחת מאתנו את חיי העולם הזה, אבל אינו יכול לקחת מאתנו את ה'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם!" את ההידור של "לפני ה' אלוהיכם!" כשאינו רואים בעולם שום סיבה לשמוח מלבד ה'לפני ה' אלוהיכם!"

והוא החל לרקוד בחיות עצומה. פניו זהרו ועיניו יקדו, והוא נראה בשעות ההן כמלאך ממרום. הוא סחף אתו את תלמידיו אל סוג של "ושמחתם" שהוא מעבר לכוחות הרצון ומגבלות הגוף.

✽✽✽

בכל אותה תקופה, תיקן רבי משה שניידר לומר בכל בוקר לאחר תפילת שחרית תפילת "אבינו מלכנו". היינו פותחים יום את דלתות ארון הקודש, ושואגים, החזן והקהל, פסקא אחר פסקא את ה"אבינו מלכנו". הרב'ה עצמו היה שואג יום יום, ארבע וחצי שנות אימה, את ה"אבינו מלכנו" בבכיות עצומות ודמעות שליש...

לאחר השואה, וכשכוח הצינונות גבר בארץ הקודש, והעבירו על הדת רבים מעולי תימן וטהרן ועוד, ביקש מורי ורבי להמשיך בתפילת "אבינו מלכנו", עד שהעירו לו שלהמשיך ולומר את ה"אבינו מלכנו" בדרך של קביעות הוא כמשנה ממטבע התפילה שקבעו רבותינו.

הוא שלח את שאלתו לשני גדולי ארץ הקודש ה'חזן איש' והרב מבריסק, ושניהם הורו שאין ראוי להמשיך ב"אבינו מלכנו".

חשיבות שמירת כשרות

נשאל רבינו מקהילה בשוויץ שבא לידם בעל תשובה שרוצה להתחיל לשוב בתשובה, ואומר שרוצה להתחזק או בשמירת שבת או בשמירת כשרות אך לא שניהם יחד, ונשאל רבינו מה עדיף, והשיב שיקבל על עצמו כשרות, ואז יסור ממנו טמטום הלב ויועיל הדבר להשפיע עליו גם לשמירת שבת, ומה עוד שכבר כתב הר"ן ביומא דשני לאוין חמירי כלאו דסקילה, וא"כ בכמה פעמים שאוכל מאכלות אסורות הרי הוא עובר עבירה השקולה כלאו דשבת.

מה שאפשר לעשות להצילם

נשאל רבינו מאברך אחד אודות בקשה שקיבל מארגון אחד שמשבץ בחורים חופשיים בבתי משפחות חרדיים לשבת - בכדי שיראו מושגים מהו שבת קודש ויטעמו טעם יהדות, וכעת מציעים לו לקבל בביתו לשבת קודש 2 בחורים חופשיים ממכירה צבאית, ונשאל אם יש בזה עניין או כיון דבלא"ה הם שטופים בתאוה וכו' אין בזה תועלת, ותמה על השאלה ואמר דבוודאי יש עניין גדול להכניסם לבית לשבת, דכל מה דאפשר לעשות להצילם יש לעשות, ואי אפשר לדעת מה התוצאות - ואולי יתקרבו עי"ז לדרך התורה אפילו במעט וזהו דבר גדול.

חינוך הילדים לעומת קירוב רחוקים

נכנס יהודי אחד המתעסק בקירוב רחוקים במדינה בדרום אמריקה, והקהילה שם חופשיים והוא מקרבם לדרך התורה ובנה שם מקווה וכו'. והנה הוא זכה להקים משפחה שם, ויש לו כבר ילד בן י"ב שנה ועוד כמה בנות לאחריו, והם המשפחה החרדית היחידה במקום וכולם חילוניים, ושאלתו בפיו אם לעזוב את הקהילה ולעלות לארץ הקודש עבור חינוך בניו או להישאר במקום כי לא מצא מחליף שימלא מקומו בפעולות הקירוב. והשיב לו רבינו בזה הלשון: "אם אתה רוצה ילדים עליך לעבור לארץ ישראל, שם אי אפשר לגדל ילדים לדרך התורה בתוך סביבה של חופשיים ופזורים עול". אמנם מצד שני הוסיף לו רבינו שימתין שישה חודשים!! עד שימצאו הקהילה שם מחליף וממלא מקום, ויודיע כעת להנהלת הקהילה שבדעתו לעזוב בעוד שישה חודשים. והוסיף עוד שגם לאחר שחוזר לארץ הקודש ישתדל לצאת מפעם לפעם לתקופות קצרות לחזק שם את הקהילה, אך ייצא לבדו בלא ילדיו, וזאת עליו לידע בבירור שאם יגדל את ילדיו שם אין לו תקווה לגדלם כילדים חרדים.

דרך הקירוב הנכונה למוסדות הקירוב

רבינו עורר כמה פעמים כי הרבה מוסדות תשובה נפלאים היו יכולים לצמוח בתכלית ולהכפיל הצלחתם אם היו דואגים לשמור על קשר חזק ורצוף עם המתקרבים והיו דואגים לקרבם כאב לבנו.

בעניין זה העלה מרן רבינו שליט"א על נס את מעלת המוסד הקדוש "עטרת בנות - בית

לפליטות" בירושלים עיה"ק מיסודו של הגה"ק מתולדות אהרן זי"ע, אשר הוא מיחידי סגולה בדורינו, שלא רק מגדלים את הבנות בהיותם בתוך המוסד, אלא גם דואגים להם להשיא אותם בהגיעם לפרקם - ודואגים להם לכל צרכיהם להעמיד בית בישראל לאחר צאתם מהמוסד, וזהו מוסד ההולך בדרך הקירוב האמתית, וכדרכו של אברהם אבינו ע"ה שקירב את הרחוקים עד שנעשו ממנו "אנשי בית אברהם"!

הנהגת בחורים בקירוב רחוקים

אודות רב אחד שדיבר נגד ארגון קירוב מסוים ששולחים פעילים למקומות חילוניים, הגיב רבינו שהוא בירר הדבר אצל ואמר לו שאינו שולח בחורים אלא אברכים ובאברכים אינו פסיק רישא, ואמר שאין זה חכמה לשבת בבני ברק ולומר אני ואפסי עוד ולחשוב רק על עצמו שיכול לשבת ללמוד, אלא צריך להתעסק בקירוב הרחוקים, ועל כגון דא יש להמליץ מה שאמר חז"ל איזהו חסיד שוטה הרואה אשה טובעת בנהר ואינו מצילה, שהרי מובילים לשמד אלפי תינוקות של בית רבן שאינם יודעים מהו שמע ישראל, ויכולים אנו להצילם, ולא העת להתחסד בחסידות מיותרת. (נכתב בשנות התש"מ).

ולאחר מכן נשא רבינו מדברותיו בעניין זה וכה היו דבריו:

אין לבחורים להסתובב בבתיים כדי לקרב רחוקים, ואף שלקרב רחוקים זהו מצוה גדולה עד שאפילו הציל נפש אחת נחשב כקיום עולם מלא, מ"מ לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, שאפילו דיבור קל עם רשעים עלול להזיק מאוד, ומי יודע אם לא יהיה ריחוק קרובים ח"ו, ובאמת לא זו בלבד שזה מסוכן לרחק את הקרובים רח"ל, אלא גם אין בזה סייעתא דשמיא לקרב רחוקים, כי כדי לקרב רחוקים צריך סייעתא דשמיא, ורק מי שהולך בקדושה הקב"ה מצליח דרכו, וכשהולכים בחורים למקומות מרוחקים אינם זוכים לסייעתא דשמיא בפעולותם.

ומלבד טעם זה, אין לבחור להתעסק בקירוב רחוקים משום שבימות הבחורות מוטל על הבחור להתעסק אך ורק מלימוד התורה, וכפי שמדויק בנוסח הברכה שמברכים את התינוק לאחר מילתו "כשם שנכנס לברית כן ייכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים", ובפשוטו יש להעיר מדוע מקדימים לברך על החופה קודם המעשים טובים, והלא במעשים טובים האדם מחויב גם קודם החופה, וכמו שמברכים על התורה קודם החופה, כן היה צריך לברך על מעש"ט קודם החופה, ונראה מזה, שרק לאחר החופה זהו ברכה לאדם להתעסק במעשים טובים, אבל בימי הבחורות אין לאדם לחפש להיות "עסקן" ולהתעסק בפעולות של חסד, אלא עליו לחיות בישיבה, ולקיים מצוות גמילות חסדים עם חבריו שבתוך הישיבה.

הדרך לזכות בכתרה של תורה

משיא רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

לאברמי הכוללים ובני הישיבות שהתקיים בהיכל בית השם ב"ב מוצ"ש מקיץ לקראת המשך זמן חורף

א) 'ויעש בצלאל את הארון', שבשעה שאמר הקב"ה למשה עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל, שאל אותו בצלאל מה המשכן הזה, אמר לו שישירה הקב"ה שכינתו בתוכו ומלמד לישראל תורה, אמר לו בצלאל, והיכן התורה נתונה, אמר ליה משאנו עושים את המשכן אנו עושים הארון, אמר לו בצלאל רבינו משה אין כבודה של תורה בכך, אלא אנו עושים הארון ואחר כך המשכן, לפיכך זכה שיקרא על שמו שנאמר 'ויעש בצלאל את הארון'.

מדברי המדרש הללו מבואר, שהמעלה של בצלאל היתה בכך שכיבד את התורה, ודאג שיהא לה מקום מכובד שבו יניחו את הלוחות, מפני זה זכה שהארון יקרא על שמו. כיון שהארון הוא מקום משכן התורה, וההתעסקות בבנייתו הרי הוא כנתינת כבוד לתורה, רצה הקב"ה שכל ישראל יהיה להם חלק בענין זה, של בניית הארון ונתינת כבוד לתורה, ועל ידי נתינת הכבוד לתורה יזכו לתורה.

ענין זה שהשכר על כיבוד התורה הוא שזוכים לכתרה של תורה אנו מוצאים גם אצל משה רבינו, כפי שאמרו חז"ל (שמות רבה ג א) שבמעשה הסנה נאמר (שמות ג ו) 'ויסתר משה פניו', ואמר הקב"ה אני באתי להראות לך פנים, וחלקת לי כבוד והסתרת פניך, חייך, שאתה עתיד להיות אצלי בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לא לאכול ולא לשתות ואתה עתיד להנות מזיו השכינה שנאמר (שם לד כט) 'ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו'. משה זכה שה' ילמד אותו את התורה ארבעים יום וארבעים לילה כשכר על כך שכיבד את ה', הקב"ה נוהג המידה כנגד מידה, כשאדם מכבד את הקב"ה ומכבד את תורתו, הקב"ה מכבד אותו על ידי שהוא בעצמו מלמדו תורה, וזוכה להגיע למדרגה של גילוי שכינה ומדרגה גבוהה בלימוד והשגת התורה.

שמעתי מהרב..... שבישיבה של החפץ חיים בראדין היתה עניות גדולה מאד, ורוב הבחורים לא היו ישנים על גבי מיטות, אלא היו מניחים תבן על הארץ וישנים. מלבד מספר בחורים מבוגרים יותר, שהישיבה שכרה עבורם מיטות אצל בעלי בתים בעיר. באותה תקופה נכנס בחור צעיר בגיל ארבע עשרה וחצי, ושמו היה יעקב ספסל, והוא סבל ממחלה בריאות שבאותם השנים היה זה סכנה גדולה, וכשבאו בחורים לפני החפץ חיים לבקש עבורו שישכרו לו מיטה, כדי שלא ישכב על גבי הקרקע שיכול להתקרר, לא הסכים עמהם החפץ חיים, ופירש,

תחילה אפתח בברכה לכבוד אכסניא, הקהילה הקדושה 'בית ה', המפורסמת בעיר כמקום גדול לה', בית שמגדלין בו תורה, בית שמגדלים בו תפילה, והקב"ה יעזור לכל אחד ואחד בקהילה זו, ויש לזכור גם להכיר טובה להרב קולדצקי שליט"א על כל מה שפועל לתועלת הרבים להגדיל תורה ותפילה לכבוד ה' יתברך, הקב"ה יתן לו כח להמשיך בכל הדברים הנעלים הנעשים בקהילה זו.

יש גמרא במסכת מנחות (יז.) שניתן ללמוד ממנה יסוד וגדר חדש בענין יגיעת התורה.

הגמרא שם מספרת על רבי אבימי שבא ללמוד מסכת מנחות בבית מדרש של רב חסדא, מקשה הגמרא, שהרי רב חסדא היה תלמידו של רבי אבימי, ומדוע הוצרך רבי אבימי ללמוד מרב חסדא, ומפרשת הגמרא שרבי אבימי שכח את המסכת ולכן הוצרך ללומדה שוב מרב חסדא. מוסיפה הגמרא לשאול, מדוע הלך רבי אבימי לפני רב חסדא, ולא קרא לרב חסדא תלמידו לבא אליו ללמוד את מה ששכח. משיבה הגמרא 'סבר הכי מסייעא מילתא טפי', כלומר, שההליכה ללמוד לפני רב חסדא תלמידו תסייע לו יותר בזכרון המסכת. ופירש רש"י שם, משום יגעתי ומצאתי.

והנה, בפשטות אנו מבינים, שהגיעה האמורה במסכת מגילה (יז.) 'געתי ומצאתי תאמין' הכוונה ליגיעה בהבנת הסוגיא, יגיעה בהתמדת התורה, שעל ידי יגיעה זוכים למצוא להבין את הסוגיא ולזכרה, אבל יגיעה כעין זו, ללכת ללמוד בבית המדרש של התלמיד, אף שהוא דבר קשה קצת, מכל מקום לכאורה לא מובן, איזו שייכות יש לזה לענין יגעתי ומצאתי, שעל ידי זה יזכה להבין ולזכור את המסכת.

כדי להבין את הענין, נקדים להביא שני מדרשים העוסקים בבניית המשכן וכליו. הראשון הוא בשמות רבה (לד ב) על הפסוק שנאמר בפרשת תרומה (שמות כה י) 'ועשו ארון עצי שיטים', ושואל המדרש מפני מה בשאר כל הכלים נאמר 'ועשית' בלשון יחיד, ורק בארון כתוב 'ועשו' בלשון רבים. אמר רבי יהודה ב"ר שלום אמר הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה. ומבואר בזה שעל ידי ההתעסקות בארון זוכים לתורה. ויש להבין את שייכות הדברים, מדוע ההתעסקות בבניית הארון מועילה לזכות בתורה.

עוד אמרו חז"ל (שמות רבה נ ב), על הפסוק (שמות לז

את הזמן של הלימוד שהפסידו, אלא מפסידים את כל הסייעתא דשמיא שהיתה יכולה לבא להם אם היו מכבדים ומייקרים את זמן לימוד התורה.

ר' איצלה מפטרבורג (אור ישראל כוכבי אור מאמר ח') מעורר, שמצד אחד מצות תלמוד תורה היא מצוה החשובה יותר משאר כל המצוות, וכפי שאמרו 'תלמוד תורה כנגד כולם', אבל מצד שני אנו מוצאים אנשים רבים, שכשמבטלים מצוה אחת ממצוות התורה, כתפילין לולב וכדומה, הרי הם מצטערים מאד על ביטול המצוה, ואילו כשמבטלים מצות לימוד תורה אינם שמים לב לכך כלל, וטעם הדבר מפני שמצות תלמוד תורה נדחית מפני כמה מצוות שאי אפשר לעשותם על ידי אחרים, וכן לצורך פרנסה וכיוצא בזה, לכך נעשה ביטולה כהיתר, אבל באמת צריך לדעת שכל שאין היתר לבטל תורה, הרי ביטולה חמור הרבה יותר מביטול שאר מצוות, ולכל הפחות יש להתייחס לביטולה כשאר מצוות התורה.

דברים אלו שייכים לכל אברך ובחור, כל אחד יכול לקבל על עצמו להתייחס יותר לכל רגע של לימוד תורה, ולהקפיד יותר על זמני הלימוד, ולא יאמר הרי אין באפשרותי שלא לבטל אפילו רגע אחד, ואם כן אין זה נוגע אלי כלל, אלא אדרבה כל אחד יתחיל להוסיף בעמל התורה, ואף שזה קשה, הלא אדם לעמל יולד, וזו העבודה המוטלת על כל אחד ואחד, לא באנו לעולם כדי לנוח, אלא כדי לעבוד את ה', וכפי שכותב ר' ישראל (אור ישראל איגרת יז) שאדם המקיים רק מה שהולך לו בקלות, הרי הוא בגדר פורק עול, לפי שעול תורה ומצוות היא דוקא בחלקים הקשים יותר. ועל ידי שיתאמצו ויוסיפו לכבוד התורה, כנגד זה יזכו לסייעתא דשמיא מאת הקב"ה להבין את התורה ולהשיגה.

אסיים בנקודה נוספת הנוגעת לגבי הזמן הזה, שהוא עת מלחמה, שהרי תורה מגנא ומצלא כפי שאמרו בסוטה (כא). אבל צריך לדעת, שכל מה שהתורה מגינה ומצילה זהו דוקא אם מכירים בכח ויקרת התורה, אבל אם מזלזלים בה חס ושלוש אי אפשר לזכות להגנה והצלה של התורה. ר' איצלה מפטרבורג (כוכבי אור מאמר ח) הביא לכך ראיה, ממה שנאמר לגבי דוד המלך (מלכים א' א א) 'ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו', ופירשו חז"ל (ברכות סב:) בטעם הדבר שלא התחמם מהבגדים, לפי שביזה את הבגדים כשחתך את מעילו של שאול במערה, ועל כן אף שטבע הבגדים הם לחמם, דוד המלך שביזה אותם התנהג עמו הקב"ה בהנהגה שהבגדים לא יחממו אותו. וכך הוא גם לגבי לימוד התורה, כל הסגולה שלהם להגן ולהציל היא דוקא כשמכירים בחשיבותם, אבל אם חס ושלוש אין מייקרים אותם כראוי, גם הם אינם נותנים את סגולתם.

יתן הקב"ה שעל ידי המשך הזמן נבוא למדרגות גבוהות בעמל ויגיעת התורה, הן ביגיעה כפשוטה, והן ביגיעה בכך שמכבדים את התורה ואת הקב"ה, ועל ידי זה נזכה לסייעתא דשמיא בהשגת התורה, ונזכה לתורה מגנא ומצלא.

שאינו מעוניין שהבחור יעקב ספסל יפסיד את כל האורות שזוכים שאר הבחורים הישנים על הארץ, ועל כן גם הוא ישן על הרצפה וה' יעזור לו שלא יחלה מכך, ואכן הברכות התקיימו, שנשאר בבריאות וגם זכה לדרגות עצומות בתורה, אני זוכר אותו בארה"ב, שהיה מתגורר בבית זקנים שקוע בלימוד בכל חייו, וכתב הרבה חידושי תורה והודפסו בספרים שהוציאו ילדיו, הוא היה גם תלמיד של ר' ברוך בער בעל הברכת שמואל ומזכיר אותו בספרו כמה פעמים.

כשנתבונן מה היתה כוונת החפץ חיים על האורות שמקבלים על ידי השינה על הארץ, נראה, שהביאור הוא, שכששוכבים על הארץ ומסתפקים במועט שבמועט כדי ללמוד תורה, הרי מראים בזה את כבוד התורה הגדול ביותר, ועל ידי זה זוכים שהקב"ה בעצמו מלמד תורה, ההשגות הנשגבות בתורה הם הם האורות שהזכיר החפץ חיים, שלא כדאי לאותו הבחור להפסיד.

על פי זה יתבארו היטב דברי הגמרא במנחות לגבי רבי אבימי, שהעדיף לבא ללמוד את המסכת לפני רבי אבהו תלמידו, כיון שבכך הוא מראה את כבוד התורה העצום, שהוא מוכן להתבזות לבא ללמוד לפני תלמידו, הכל כדי שיזכה לדעת את המסכת, שגם זה הוא בכלל יגיעה ועמל שנאמר עליהם 'יגיעתי ומצאתי תאמין', כי כל פעולה שהאדם עושה לכבוד התורה, הרי היא גורמת לו במדה כנגד מידה שגם הוא יזכה בכבוד התורה שיבין את התורה שבא ללמוד וישיג אותה במדרגות נעלות.

שמעתי שקבעו כאן בקהילה סדרים של המשך הזמן, אנו צריכים לדעת ולזכור תמיד, שהחיוב של תלמוד תורה איננו מוגבל לזמן מסוים, וכל הזמנים מחוייבים ביגיעת התורה, אבל ודאי שבקביעת סדרים מיוחדים יש גם תוספת של חשיבות וכבוד התורה, ולפי מה שנתבאר הרי גם זה הוא בכלל יגיעת התורה, שבזכותה יזכו להבנת והשגת התורה.

מו"ר מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל היה אומר, שהקב"ה אמר למשה רבינו בשעת מתן תורה שיאמר לכלל ישראל 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', שכל ישראל ראויים לאכול קדשים, 'והייתם לי' היינו, שתהיו קנויים לי, ועוסקים בתורה, ולא תעסקו בדברים אחרים, אלו הם ההקדמה למתן תורה, שזהו המכוון בבריאה שהאדם ישיג מדרגת הקדושה בתכלית ויעסוק רק בתורה ולא בדברים אחרים, אבל לאחר חטא העגל אי אפשר שכל ישראל יהיו בדרגה זו, אבל בהכרח שחלק מהאומה יכולים להיות בדרגה זו שכל עסקם הוא רק בתורה.

והכוונה היא, שהאדם יקבל על עצמו עול תורה, להיזהר בתכלית מביטול תורה, ולהראות כמה גדולה היא חשיבות התורה, זהו עמל התורה ויגיעת התורה הנדרשים מכלל ישראל.

כאשר אברך או בחור מאחרים ללימוד, חסר להם בעמילות ויגיעת התורה, מראים בזה שאין התורה חשובה בעיניהם כל כך, ועל ידי זה לא רק שמפסידים

ממרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת ויגש תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת (בראשית מד, כב). נשאלתי מאחד ששלושה מאחיו נהרגו כל א' בפנ"ע בתאונת דרכים, האם האח הרביעי יחוש וימנע מלנסוע בדרכים. והנה רש"י כאן פירש: 'ועזב את אביו ומת'. אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו בדרך מתה'. ומבואר דכיון דאמו מתה בדרך לכן דאגו שגם הבן ימות, דהוי חזקה מסויימת ויש לחוש לה. ואכן מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל השיב דיש חשש בדבר, וגם גיס מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל השיב (דעת נוטה בראשית ח"ב עמ' ערה) דיתכן דמי שאביו או אמו מתו בתאונת דרכים עליו להזהר מלנסוע ברכב, או להזהר בשאר דברים שמתו בהם הוריו. אמנם יעויין במושג זקנים דמבואר מדבריו דהחשש היה שהאחים כולם הוחזקו יחדיו שבכל פעם שהלכו כולם קרה עמהם אסון, ולכן בתרי זימני הוי חזקה וחשש לשלוח את כולם יחדיו עם בנימין. משא"כ כאן שכל אח נהרג כשהלך בעצמו יחידי אולי אין ראיה. [וע"ע בתורת משה להחזקת"ס דמשמע שהחזקה היתה מצד המשפחה עצמה]. ולמעשה כשיש צורך לנסוע, יאמר תפילת הדרך בכוונה ויעסוק בתורה כל זמן נסיעתו (עי' עירובין דף נד ע"א), ואם יכול יקח עמו תפילין שישמרוהו מהמוזיקין (עי' משנ"ב סימן שח ס"ק כד), ואם שלש אלה יעשה יבטח לבו שהש"ת ישמרהו.

וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (שם מה, כד). וכתב בבעל הטורים: 'יש מפרשים אל תסמכו עלי לומר אחינו גדול הארץ, לעשות עוול לשום אדם, אלא אל תרגזו לשום אדם בדרך, לילך על שדה זרועה (עי' סוטה לג, ב וב"ק פא, א)'. וצ"ב מדוע יחשוד יוסף באחיו שיעשו עוולה שכזו, וכי ס"ד דכיון שהם אחים של יוסף גדול הארץ הם יגלו וילכו בשדה זרועה. ואפשר לתרץ דחשש יוסף דלאחר שהתבשרו בבשורת 'עוד יוסף חי' ירצו בכל כוחם לבשר זאת ליעקב, והוי בגדר רץ לצורך פיקו"נ והזיק בדרך שהוא פטור (עי' ערוך השולחן 'חז"מ סי' שעח סי' ט) דהרץ לצורך פיקו"נ לא גרע מהרץ בער"ש ביה"ש דפטור]. עוד י"ל דכיון שהם אחיו של מלך, ולמלך מותר לפרוץ דרך בשדה אחר וכמו שאחז"ל (ב"ק דף ס ע"ב) דמלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו, לכן הזהירם שלא יעלה על דעתם כן, ואל ירגיזו אחרים בדרך.

ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם וגו'... ותחי רוח יעקב אביהם (בראשית שם, כו-כו). הנה בספר הישר כתב שהאחים פחדו לבשר ליעקב בפתע פתאום שיוסף חי, ושלחו את שרם בת אשר שתגן לפניו עם כינור עוד יוסף חי וכו'. וצ"ע איך היה מותר ליעקב לשמוע את הזמר של שרם בת אשר, הרי קול באשה ערוה [וגיס מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הביא בשם החזו"א (דעת נוטה ח"א עמ' ריח) דאע"פ שייחוד אינו נוהג באחותו מ"מ קול באשה ערוה נוהג, ולכאורה כ"ש בנכדתו], ולפי החשבון המבואר בספיה"י שם היא היתה גדולה ולא קטנה. ויתכן ליישב שלא היה זה 'שירה' ממש אלא דיברה דיבור רגיל רק הוציאה המילים והטעימה אותם בנעימה מיוחדת וכל כה"ג במקום דאין חשש הרהור עבירה שרי, וזה מדויק בלשון הספר הישר 'ותיטב הכינור ותנגן ותאמר בנועם דבריה יוסף חי'. ואמנם בשו"ע (או"ח סימן רפב ס"ג) קיי"ל דהכל עולים למנוח שבעה ואפי' אשה וכו' אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בציבור מפני כבוד הציבור, ולכאורה תיפוק ליה שלא תקרא בציבור מפני שע"י הטעמים יש כאן קול באשה בערוה, והיה מקום להוכיח כדברינו. אולם מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ביאר (כמובא בספר נשמת אברהם ח"ה עמוד עו) דאפשר דאיירי שכולם בני משפחה אחת או שמוציאה המילים כדבעי אך בלי ניגון הטעמים. ובעיקר הקושיא י"ל עוד באופ"א דהיה זה לצורך פיקו"נ וכמבואר ברמב"ן בשם ספרי הרפואות שבבוא השמחה פתאום עלול להפסק תנועת הלב והנשימה, כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח, ואולי ע"י הניגון והשירה מיעטו הסכנה, ולכן לא היה בזה איסור.

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחני של מרן שליט"א

האם מותר לעלות ולנסוע באוטובוסים דחוסים

שאלה. בשעות הבוקר מצוי מאד שנוסעים בחורים רבים ליישיבות, וכן תלמידות רבות לסמינר, וחברות התחבורה הציבורית לא מספקות מספיק אוטובוסים והמצב הוא שגברים ונשים נוסעים במצב דחוס מאד, ואכ"מ לפרט את הבעיות של צניעות הנגרמות כתוצאה מכך. שוחחנו עם כמה עסקנים שאמרו כי קודם שמבקשים מהציבור לעלות גברים מקדימה ונשים מאחורה, יש לפטור את הבעיה של הדחוס העצום השורר באוטובוסים. כמובן שהפתרון הוא ע"י הוספת אוטובוסים בשעות העומס, או לחילופין סידור הסעות מיוחדות לתלמידים ולתלמידות. אולם עד שהדבר יסודר, רצינו לשמוע ממרן שליט"א מה דעת התורה הקדושה בנידון, והאם מותר בכלל לנסוע באוטובוס במצב כזה.

תשובה. בב"י (יו"ד סימן קצה) כתב שדעת הרמב"ם שנגיעת נדה אסורה מן התורה ולוקה, ודעת הרמב"ן שאינו אסור אלא מדרכנו, והש"ך (יו"ד סימן קצה סק"כ) חולק וסובר שגם לשיטת הרמב"ם אין האיסור אלא דרך חיבה ותאוה אבל נגיעה בעלמא אסור רק מדרכנו. ובשו"ת אגרות משה (אבהע"ז ח"ב סימן יד) סובר שנגיעה בלי כוונה שלא לשם תאוה וחיבה אין גם איסור דרכנו, ולכן התיר לנסוע לעבודה באוטובוס צפוף, אף שלא ימנע שתהיה נגיעה בין אנשים לנשים.

אמנם יעו"ש שדבריו אמורים בזמנו, כאשר אנשים נשואים נסעו לעבודה וכל הנושא של נשים כאב להם, וגם הרהור לא היה להם, והנסיעה היתה למרחקים שאי אפשר ללכת ברגל, ויעו"ש בתשובה שבעל האגרות משה בקדושתו, כלל לא הבין שיכול להיות מצב שאדם יהיה לו הרהור מזה, והרי הרמב"ם כתב (פכ"ב מהל' איסורי ביאה הכ"א) שאין הרהור מגיע אלא מלב פנוי מתורה, ואיך יתכן שלבו יהיה פנוי מתורה, ויתעסק עם דברי הבל אלו.

אולם כהיום בזמן הזה ידוע המצב הקשה, שעיקר הדחיפות הם בשעות הבוקר או הצהריים בשעות שנוסעים בחורים יקרים מאד ליישיבות או בדרך חזרתם, ובגלל גילם הצעיר וגם היצר הבוהר בקרבם כאש, לא ימנע מחשש הרהור בעת כזו, ולכן צריך לדעת ולהזהיר שאם יש צפיפות באוטובוס ואי אפשר לנסוע בהפרדה כהלכה, הרי שגם לשיטת האגרות משה אסור לעלות לאוטובוס כזה, לא לאנשים ולא לנשים, כאשר לא ימנע מנגיעות, ואיך אפשר להתחיל את היום ולהצליח בלימוד, כאשר הנסיעה היא שלא בקדושה. ובד"כ המרחק אינו כ"כ גדול, וזה בבחינת איכא דרכא אחרינא שהרי אפשר ללכת ברגל.

ובנוסף יש לזכור שזה מסוכן גם לכלל ישראל, כי ענייני קדושה מוריד את השמירה מהכלל ועל זה נאמר (כי' ה' אלוך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחנך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'. וגם זה סכנה לאדם פרטי וכמבואר במדרש (שמות רבה טז, ב) שזה מביא מיתה, ועל זה נאמר 'ורבים חללים הפילה'. וכעת שאנו מוקפים בשונאי ישראל רבים, ורק השמירה המיוחדת שיש לנו מהקב"ה מחזיקה אותנו כאן בא"י, ואם הקב"ה יסיר את השמירה דלגה אחד, ח"ו מה שיכול לקרות.

וב"ה ברוב המקומות נשמרים גדרי הצניעות, אבל לפעמים המצב באוטובוסים חמור מאד שיש ערבוניה, וזה עצת היצר הרע, שאינו יכול לסבול שילדינו נוסעים בקדושה וטהרה ללימודיהם, ומעשה שטן הצליח שדווקא בשעות אלו לא יהיה תגבור, ויסעו בצפיפות כדי להכשילם באיסור, וזה סכנה גדולה לרוחניות של הנוסעים, וזה גם מסכן את השמירה על כלל ישראל. וכל מי שיראה ה' נוגע לליבו, מצוה עליו לעשות הכל להגביר את תדירות האוטובוסים, או שהיישיבות והסמינרים ישתדלו לסדר אוטובוס מיוחד, ואף שגם לזה היצר הרע מערים קשיים, מכל מקום יש להתגבר עליו ולסדר אוטובוס פרטי, וההורים ימנעו את העלות מכספי מעשר, כי זה מעיקרי הדת שהבנים והבנות יגיעו ללימודם בקדושה, ומזה שאנו רואים כמה היצר מערים קשיים, כך אפשר להבין כמה זה חשוב.

ובזכות השמירה על גדרי הצניעות, נזכה לשמירה מעולה מהקב"ה ושומר ישראל ישמור שארית ישראל, ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו.

בליל שישי פרשת וישב, נשאל רבינו מיהודי קרוב משפחה של אחד החטופים, מה ניתן להתחזק בעת הזו, ובפרט לאור החשש לשלומם של החטופים, ולאור הפחד שמא המחבלים יבירחו אותם לארצות אויב (איראן, תימן וכו'), ואז ע"פ דרך הטבע כמעט לא יהיה שייך לחלצם. רבינו השיב עפ"ד הספח"ק **צור המור** (בפרשת וישב, בראשית לח, לו) הכותב דברים נפלאים בביאור הפסוקים, שבכיו של יעקב אבינו ע"ה על יוסף הועיל **שלא הולכינהו לאי הים**, ובכך נשאר קרוב במצרים ויצא בסוף מאפילה לאורה, שהרי שערי דמעות לא ננעלו, יע"ש בדברות קדשו. וכך מוטל על כלל ישראל להרבות בתפילה ותחנונים **מתוך דמעות רבות**, ושערי דמעות לא ננעלו, וזכה עי"ז לישועה בקרב.

מעשה מופלא פורסם על רבינו בימי החנוכה, כאשר בשנה אחת בעת נסע מרכבו מרמת אלחנן לרמת חן להדלקת נרות חנוכה, הבחין בבני משפחה העומדים בצד הדרך, ומשהבין כי הם מדליקים נרות חנוכה ביקש לעצור את הרכב וירד עמם, ושורר עמם שירי חנוכה במשך דקות ארוכות, כשלאחר מכן דיבר עמם ארוכות בדברי תורה והלכה מענייני החנוכה, והמדובר היה במשפחה דתית-מסורתית, אשר היו נרגשים מביקור הפתע של גדול הדור, כשלסים הרעף עליהם מברכותיו באהבה. כשהמשך ביאר רבינו שאין דבר גדול מאשר לחזק בני משפחה אשר מי יודע מה מצבם הרוחני, ויתכן ובזכות ביקור זה ימשיכו בניהם הלאה בשמירת תומ"צ, ושווה להתעכב בהדלקת נ"ח בשביל פיק"נ רוחני!

בדרשות של רבינו בשב"ק פרשת מקץ, התייחס רבינו לאותם הטוענים מדוע בני הישיבות אינם מתגייסים לצבא או לכה"פ מבקרים פצועים וכו', בדבריו הקדים ואמר שהרי תורה מגנא ומצלא ואנחנו המגינים האמיתיים, וציטט את דברי הבעל הטורים (דברים א, ג): 'ארבעים אלף בישראל, לומר אם יהיה תלמיד חכם בין ארבעים אלף אין צריך לא רומח ולא מגן, כי תלמיד חכם מגן עליהם מאויביהם'. והמשיל רבינו משל, לפרופסור אלווין דקובסקי ז"ל אשר התגורר ב'דמת חן', והיה יהודי שומר תורה ומצוות, ממפתחיה של הצוללת הגרעינית הראשונה והיה פיזיקאי ומומחה בכיר להנדסה גרעינית, ולו צויר שיבוא אליו אדם ויאמר לו בעת מלחמה מדוע אינך מתגייס לצבא ולסייע בשדה הקרב. הלא נשיב לו: 'שוטה שכמותך, הוא בחכמתו מסייע למדינה כולה, ובפיתוחיו הוא מונע אימים ומפגעים על החיילים הנמצאים במשימות השונות בשדה הקרב. ואם יעזוב את הכל וילך לצבא, הרי שיכנס את כולם לסכנה גדולה עוד יותר'. ועל אחת כמה וכמה בני הישיבות השוקדים על תלמודם, הרי גורמים שלא יצטרכו לא טנק ולא מטוס קרב, לא רומח ולא מגן, ואם יעזבו את הלימוד וילכו לבקר חולים הרי יסכנו את כולם פי כמה וכמה, ובעצם מה שהם לומדים הם מקיימים את הביקור חולים הכי גדול שיש, בדרך שלהם, שהם מוסיפים זכויות שלא יהיו עוד חולים בעם ישראל.

רבינו עמד על כך, כי בעיניו זה נס גלוי שבני הישיבות ואברכי הכוללים ממשיכים ושוקדים על תלמודם בלי הפרעות גם בימים אלו, ולא מגייסים אותנו לצבא בכפייה (כאשר היה בדורות הקודמים ברוסיה ובשאר ארצות), וזאת למרות השנאה העזה שיש מציבורים אחרים כלפיו, וניכר בזה אמיתות התורה, כי הקב"ה קבע בעולמו ש'אם לא בריתי יומם ולילה - חוקות שמים וארץ לא שמתי', כי אם העולם יהיה רגע אחד בלי תורה העולם ייחרב וכמו שכתב בנפש החיים, ולכן הקב"ה שולח את האפשרות שבכל מצב עולם התורה לא יפסיק ולא ימנע ולו במשורה, מעסק התורה הקדושה.

כמו כן, בליל שבת קודש בסוף שיעורו, התבטא רבינו בביטוי נדיר ואמר: "אנחנו זקוקים להרבה מאד רחמי שמים, שלא יהרגו חיילים, והשבויים ישובו לשלום במהרה, אבל אני בטוח שהישועה תבוא במהרה. מניין לי? ליבי אומר לי כך, היות ואני רואה ושומע שבחורי הישיבות שוקדים ויגיעים בתלמודם עם כל הברע"ן, ומוסיפים ומתחזקים ככל יכולתם בתורה הקדושה, הרי שבלי ספק בזכות התורה ולומדיה יציל העולם", סיים רבינו את דבריו המחזקים והמעודדים.

אחורה נא חידה

איך יתכן שאדם ימצא מציאה, וכאשר יבוא בעליה ויתן עליה סימנים, ישמח המוצא, כיון שהדבר יחשב עבורו לרווח?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידות באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שיהיה אדם נאמן על דבר מסוים, אולם כאשר יש עד כשר המסייע, לא יהיה נאמן?

תשובה. בגמרא בגיטין (דף סד ע"ב) מובא דעת רב המנונא הסובר שאשה שאמרה לבעלה גרשתי - נאמנת. והטעם הוא דחזקה אין אישה מעיזה פניה בפני בעלה. והני מילי היכא דליכא עד דקא מסייע לה, אבל היכא דאיכא עד דקא מסייע ליה מעיזה ומעיזה. והיינו, דכאשר יבוא אדם נוסף ויעיד כדברי האישה שגרשה בעלה, כעת יהיה לה את האומץ והעזות לטעון כנגד בעלה שגרשה, ולכן אין החזקה קיימת במקרה כזה. וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סימן יז ס"ב).

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון ה"ל,
או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

טען שקידש את בתו הקטנה כדי לסחוט כסף מגרושתו

שאלה. מעשה באיש בלעיל שסיפר בבית הדין שקידש את בתו הקטנה, ולכן היא אשת איש לכל דבר, ואינו מוכן לגלות את שם החתן. ומאחר והוא נוסע למרחקים, הוא אומר זאת כדי שלא יכשלו בה ח"ו בהעדרו. ההנחה היא שעשה זאת כדי להפעיל לחץ על אשתו, עמה הוא מסוכסך זמן רב, והיא מחזיקה בילדים. נשאלה השאלה האם יש לחוש לדבריו ולאסור את הבת על כל העולם כדון אשת איש.

תשובה. שאלה זו הסעירה את כל עולם התורה בשעתו, ודנו בה כל גדולי הפוסקים והעלו סברות רבות להיתר ולאיסור, ואין כאן המקום לדון בזה הלכה ולמעשה. אמנם כאנו לדון מצד סברא אחת שדן בה הגאון רבי אליהו פסח ראמניק (ראש ישיבת אוהבי תורה פאר רקווי, הו"ד בקובץ התורני דברי משפט שע"י מוסדות שירת דבורה תש"ס עמ' מח) והוא, שאין אדם משים עצמו רשע, ובנידונו כשהאבא טוען שהוא קידש את בתו הוא משים עצמו רשע מכמה טעמים:

א. אם אמת הדבר שהוא קידש את בתו כדי לסחוט כסף הרי שיש בדבר חילול ה' גדול מאוד להשתמש בסמכות שנתנה התורה לקדש את בתו כדי לסחוט כסף, ואם לא תוותר לו על הכסף תשב בתו עגונה כל ימיה. **ב.** עבר על 'לא תנו איש את עמיתו', שאין לתאר את גודל הצער והבושה שגרם לאשתו ובתו. **ג.** מבוואר במסכת סנהדרין (דף עו ע"א), שהמשיא את בתו הקטנה לזקן עובר בלאו דלא תחלל את בתך להזנותה, כי גורם לה לזנות, וכ"כ אם משיא אותה לאיש בעילום שם, ואינה נוהגת עמו באישות, שהדבר גורם לה לזנות. **ד.** מבוואר במסכת קידושין (דף מא ע"א) שאין לקדש בתו קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה. ואם כן, כיון שהאבא טוען שעשה מעשה של רשעות אין להאמינו משום 'שאינ אדם משים עצמו רשע'.

ויש להעיר על כך מדברי היש"ש בב"ק (פ"ח סימן כג, הו"ד במג"א סימן רעח) שכתב, שאם אדם הכה את חברו בשבת והוציא ממנו דם, וטוען שהוא התכוון לכך, [וממילא יש כאן מלאכה הצריכה לגופה], הוא נאמן, ולא אמרין שאין אדם משים עצמו רשע, לומר שמחלל השבת, מכיון שבנדון זה כבר נעשה רשע בזה שהכה את חברו, ואיתרע חזקת כשרותו, יע"ש.

כמו כן יעוין בכנה"ג (חו"מ סימן לד אות סג) בשם ר' משה מלמד, שכשיש הוכחה לדבריו, יש אומרים שאדם משים עצמו רשע. וכן מבוואר בחכם צבי (סימן ג), שאם עבר לפנינו על שום איסור, שוב נאמן לומר שעבר על איסור חמור יותר. ויעוין בשו"ת ברית אברהם (אה"ע סימן יג) מה שדן בדברי החכם צבי, ועכ"פ העלה שם דאע"פ שהחשוד על איסור קל אינו חשוד על איסור חמור, מ"מ אם מוחזק שעבר על איסור קל נאמן לומר שעבר על איסור חמור יותר. [ויעוין גם בשו"ת חמד (פאת השדה כללים מערכת א אות קכג) שהביא חולקים שס"ל שגם בזה אמרין שהחשוד על דבר קל אינו חשוד על דבר חמור יותר].

ואם כן בנידונו שאף אם אין האמת כטענתו, הרי בכל מקרה הוא רשע כיון שהוא מחלל שם שמים בפרהסיא, ומצער את אשתו צער רב, ואם כן בכה"ג אמרין שאין אדם משים עצמו רשע'.

והנה מצינו שנחלקו הראשונים באדם הטוען שקידש את בתו בעבירה לממזר האם הוא נאמן או לא, דהרמב"ן והרשב"א (קידושין דף סד ע"א) כתבו שאינו נאמן, ומאידך בחידושי הריטב"א (שם) כתב דאדם נאמן לומר שקידש את בתו לממזר למרות שיש בזה איסור, יע"ש. וע"ע בשלטי גיבורים (סוף קידושין) ובמאירי בקידושין (דף עה), ובחזו"א (אה"ע סימן מט סק"ג) כתב שאדם נאמן לומר שקידש את בתו לממזר כיון שזה כלול במה שהאמינה התורה לאבא בפסוק 'את בתי נתתי לאיש הזה', וא"כ כיון שאדם נאמן לומר שקידש את בתו למרות שיש בזה עבירה, לכאורה ה"ה שנאמן בנ"ד למרות שיש בזה כמה עבירות.

ולפי"ז בנידונו, אף אם נאמר דאם לא נאמינו אינו רשע, בכל מקרה יתכן שלא אמרין שאין אדם משים עצמו רשע, כיון שיתכן שהתורה נתנה לו נאמנות לומר שקידש את בתו אפי' אם יש בזה איסור. וראה בשו"ת משנה הלכות (חי"ד סימן נ) מה שהאריך בכ"ז לענין הלכה למעשה שאין להתיר את הבת.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום
ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקה"ש **יציחק**,
072-380-9348 או 04-376-0582.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

לע"נ הרב אביגדור פורגס בן ר' יום טוב ליפמן זצ"ל

י"ו ע"י מערכת "קובץ גיליונות" k.gilyonot@gmail.com

מערכי תורה

ויגש

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

בכית יוסף ובנימין - בכיה על חורבן בתי מקדשות ומשכן שילה

בעת שנתגלה יוסף אל אחיו כתוב (מ"ה, י"ד) 'ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צואריו'. ובטעם בכיה זו שבכו שניהם האחד על צואריו של השני כתב רש"י ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב, ובנימין בכה על צואריו, על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב.

וצריך ביאור מה ענין החורבן לענין שיוסף נפגש עם אחיו, ולמה כאן הוא המקום לבכות על החורבן העתידי של המקדשות. ונראה לבאר בזה, דהנה מכירת יוסף והמחלוקת של השבטים עם יוסף, היא יסוד מה שנחלקה מלכות ישראל לשתי ממלכות, ונפרדו למלכות יהודה ומלכות ישראל, ודבר זה יש ללמוד ממה שקורין בהפטרה את נבואת יחזקאל על השלמת והתאחדות מלכות יהודה עם מלכות ישראל, שאומר 'דבר אליהם כה אמר ה' אלוקים הנה אני לוקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חבריו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד והיו אחד ביד, ולהלן שם עוד כתוב, 'ולא יהיו עוד לשני גויים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד', ומבואר דענין חלוקת המלוכה בישראל לשתי ממלכות, יסודו הוא במחלוקת האחים עם יוסף, וההתחלקות של ישראל לשתי ממלכות שורשו הוא בחלוקת יוסף עם אחיו.

וכן מבואר דבר זה בדברי המדרש (צ"ג, ה'), דהנה דרשינן הכתוב בנביא עמוס 'הנה ימים באים נאום ה' ונגש חורש בקוצר ודורך ענבים במושך הזרע והטיפו ההרים עסיס', חורש זה יהודה, בקוצר זה יוסף, דורך ענבים זה יהודה, ומושך הזרע זה יוסף, וביאור דברי המדרש שלעתיד לבא בעת הגאולה העתידה יגש יהודה אל יוסף ויאחדו מלכות יהודה וישראל למלוכה אחת.

והנה המדרש מביא דרשה זו על הכתוב 'ויגש אליו יהודה' שגישה זו של יהודה שניגש אל יוסף, היא הגישה האמורה בכתוב בעמוס ונגש חורש בקוצר ודורך ענבים במושך הזרע. הרי מבואר דפלוגתת האחים עם יוסף, היא יסוד ההתחלקות של המלוכה בישראל לשתי ממלכות, והפיוס של יוסף עם אחיו הוא הפיוס שיהא לעתיד לבא בין המלוכות להיות מלוכה אחת לכל ישראל.

והנה בגמ' בשבת דף נ"ו ע"ב איתא אמר רב יהודה אמר רב אלמלי לא קיבל דוד לשון הרע, לא נחלקה מלכות בית דוד, ולא עבדו ישראל עבודה זרה, ולא גלינו מארצנו, וברש"י שם כתב שעל ידי שנחלקה המלוכה, העמיד ירבעם העגלים שלא יעלו ישראל לירושלים לממשלתו של רחבעם. והיינו כמו שכתוב בנביא מלכים (פרק י"ב) שירבעם העמיד העגלים כדי שלא יעלו ישראל לרגל לירושלים שהייתה מקום מלכותו של ירבעם, וכמבואר בגמ' בסנהדרין דף ק"א ע"ב הטעם דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה, ורק רחבעם שהוא מבית יהודה יוכל לישב בעזרה וירבעם עצמו לא יוכל לישב בעזרה, ויאמרו דרחבעם הוא מלך וירבעם הוא עבד, ולכן מנע את ישראל מלעלות לירושלים והעמיד עגלים, הרי מפורש בדברי הגמ' דיסוד חורבן הבית נגרם ובא מכח שנחלקה המלוכה לשתיים ונעשו לשתי ממלכות.

ולפי זה נמצא דבמעשה זה של מכירת יוסף והמחלוקת עם האחים מונח השורש והיסוד גם לתוצאה של החורבן, שמכח המחלוקת הזו עתידה מלכות ישראל להתחלק לשתי ממלכות, ומכח ההתחלקות לשתי ממלכות עתידים לעבוד ע"ז, ומחמת חטא זה יבא ויגרם חורבן הבית. ובזה מבואר היטב השייכות של חורבן הבית לענין מכירת יוסף והמחלוקת עם אחיו, וכאן הוא המקום והשעה לבכות על החורבן, כי בזה מונח השורש והיסוד לחורבן הבית. ואף שעכשיו כבר נפגשו האחים עם יוסף והשלימו עמו, מ"מ כיון שממעשה זה נתגלגל לבסוף חורבן הבית שפיר שייך הכא בכיה ע"ז.

'ועינכם אל תחוס על כליכם'

כתוב (מ"ה, כ') שפרעה אמר להם 'ועינכם אל תחוס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא'. ואין צורך בהבאת רכושם אשר רכשו בארץ כנען, כי טוב כל ארץ מצרים לכם, מ"מ יעקב ובניו לא שמעו לדבריו, כמו שנאמר להלן (מ"ו, ו'), 'ויקחו את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה'. וצריך ביאור מדוע באמת הורידו למצרים את מקניהם ורכושם, והלא אמר להם פרעה 'כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא'. ולפי פשוטו יש לומר, דצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם, וכמו שחזר יעקב על פכים קטנים לקחתם, כן גם בירידתו למצרים, חס על רכושו ולא השאירו בארץ כנען, אף שכל טוב ארץ מצרים לו הוא.

ונראה לומר בזה עוד, דכיון דירידת יעקב ובניו למצרים הייתה מחמת גזירת בין הבתרים של ארבע מאות שנות גלות, לפיכך סבר יעקב שאם ירד בגפו למצרים, אבל רכושו וקנינו ישארו בביתו שבארץ כנען, יחסר בזה מהענין של הגלות, שנשאר לו שייכות וחלק עם ארץ כנען.

וכעין זה מצינו לגבי עשו, כשהלך מארץ כנען, דאיתא בחז"ל והובא ברש"י (לעיל ל"ו ז'), שאמר עשו, מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהיה זרעך המוטל על זרעו של יצחק, אמר אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר, עכ"ל. וכתוב שם (פסוק ו') 'ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו, ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען, וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו', הרי שכשעשו הסתלק מארץ כנען, לא הניח אחריו כלום אלא לקח אתו הכל, כי אם היה מניח כמה מחפציו בארץ כנען לא היה נחשב שהסתלק מן הארץ. ועל דרך זה י"ל, דגם אצל יעקב כשירד מצרימה, היה זה הטעם שלקח עמו כל רכושו.

'אל תרגזו בדרך'

כתוב (מ"ה, כ"ד) 'וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך', וברש"י הביא דברי הגמ' בתענית דף י' ע"ב, שבזה אמר להם, אל תפסיעו פסיעה גסה, והכנסו בחמה בעיר. וצריך ביאור למה אמר להם הלכות הדרך, וכי עד עתה לא ידעו הלכות אלו, שלא לפסוע פסיעה גסה וליכנס לעיר בחמה, ואטו זה פעם ראשונה שהם יוצאים לדרך.

ויש לבאר, דהרי השתא כששלחם יוסף להביא את יעקב אבינו, כתוב (לעיל פסוק ט') שציווה אותם 'מהרו ועלו אל אבי', ואם כן היו מצווים לילך במהירות, ועל כן היה צריך להזהירם דאע"פ שנצטוו לעלות במהירות, מ"מ עליהם לנהוג כדין הולכי דרכים, ויזהרו שלא יפסעו פסיעה גסה, ושיכנסו לעיר בחמה.

וטעם הדבר שציווהם לעלות במהירות, הוא על פי דברי הרמב"ן (פר' מקץ, פרק מ"ב, ט') שכתב דהטעם שיוסף לא שלח להודיע את יעקב אבינו כי הוא חי, ואע"פ שבכל אותם ימים רבים, היה יעקב אבינו שרוי בצער, ובשכול ואבל על יוסף ועל שמעון, שכל זה היה משום שידע יוסף שהחלומות צריכים להתקיים, ועל כן המתין עד שבאה העת והזמן לקיום החלומות, ורק אז שלח להודיע ולהביא את יעקב אבינו, ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול, במה שהמתין והשאיר את אביו שרוי בצער ובאבל. אבל מעת שהגיע הזמן שיכול להודיע ליעקב כי עודנו חי, מאותו רגע צריך להודיע את יעקב במהירות ובהקדם האפשרי, ולא להתמהמה ולהמתין כלל, ועל כן ציווהם שיעלו אל יעקב במהירות, שלא יהיה שרוי יותר בצער.

'ויעמידהו לפני פרעה'

כתוב (מ"ז, ז') 'ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו לפני פרעה'. מלשון הכתוב 'ויעמידהו', משמע דיעקב אבינו לא נעמד בעצמו, אלא יוסף הוא שהעמידו. וצריך ביאור, דממה נפשך אם יעקב אבינו היה חפץ לעמוד לפני פרעה, למה לא נעמד מעצמו, ואם יעקב אבינו לא היה חפץ לעמוד לפני פרעה, למה העמידו יוסף.

ונראה לבאר הטעם דהאבות הקדושים אין אצלם מציאות שהם עומדים לפני פרעה, והם אינם כפופים לשום מציאות בעולם, בלתי לה' לבדו, ועל כן יעקב מצד עצמו אינו נעמד לפני פרעה, ורק יוסף הוא שמעמידו. [וגדולה מזו חזינו, דאפילו קיום החלום שחלם יוסף, שיעקב אבינו ישתחוה ליוסף, נתקיים רק כשנשתחוה לו על ראש המיטה, ולא נתקיים להדיא, וכמו שכתב רש"י שהיה זה השתחואה לשכינה].

ונראה להוסיף בזה עוד, דבאמת מה שיוסף העמידו, לא חשוב עמידה, על פי דברי השיטה מקובצת בזבחים דף י"ט ע"ב שהביאו מהירושלמי, דבכל מקום שצריך עמידה, כגון בתפילה והקורא בתורה, צריך ליזהר שלא יסמוך, דאם סומך לא שמה עמידה, ולפי זה יש לומר דכיון דיוסף העמידו, ונסמך על יוסף, לא שמה עמידה, ולא נחשב שעמד לפני פרעה.

'הוציאו כל איש מעלי'

כתוב (מ"ה, א') 'ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו', וברש"י כתב, לא היה יכול לסבול, שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם. הנה התורה כתבה פסוק שלם, שיוסף דאג להוציא כל איש מעליו, כדי למנוע את בושות אחיו, ועוד הוסיפה התורה והעידה, שאמנם כן היה, שלא עמד איש אתו באותה שעה, ושבאמת נתקיים הענין שלא היה שם איש שיתביישו ממנו. למדנו מזה דגם בעת שעוסקים בדבר גדול ונשגב, מכל מקום צריך ליזהר שלא יהא נגרם מזה שום דבר קל שאינו כדיון, ואם יכול ליגרם תוצאה של איזה בושא למישהו, אז אי אפשר לעשות הדבר, על אף גודלו ורוממותו.

ומעשה היה עם אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל שבעת כהונתו ברבנות בבריסק, בעקבות ביקורות ודרישות השלטונות מבתי המטבחים, התפתחה תופעה של שחיטה שחורה שלא בבית המטבחים, תופעה כזו של שחיטה בלתי מוסדרת, טומנת בחובה סכנות לכשרות השחיטה, על כן קרא אא"ז זצ"ל לאסיפה את כל הנהגת העיר, על מנת לפעול למניעת תופעה זו, ואולם גם אחר שכל המוזמנים נתאספו בביתו, נמנע אא"ז זצ"ל מלפתוח את האסיפה ולא פתח את פיו. סיבת הימנעותו הייתה מחמת שאחד מן השוחטים, ששוחט במסגרת השחיטה השחורה, הגיע לאסיפה בלא שהוזמן, ומכיון והדברים שהיה אא"ז זצ"ל צריך לומר היו גורמים לו לבושה, ועל אף שהיה בלתי קרוא, מכל מקום נמנע אא"ז זצ"ל מלקיים את האסיפה, ובלבד שאותו יהודי לא יתבייש, באומרו כי אי אפשר לפעול תועלת לאידישקייט על ידי שיגרם בושה ליהודי.

הגיע אל מרדכי בשביל להרכיבו על הסוס בגזירת אחשורוש - הוא נכנס לבית המדרש, והילדים פחדו שהוא בא להרוג אותם... הוא שאל במאי עסקיתו... איזה סוגיה אתם לומדים כעת?... אמרו לו במצוות העומר, ושאלם אם הוא מכסף או מזבח, א"ל משעורים ושווין מועט - א"ל בא מעט שלכם ודחה עשרת אלפים ככר כסף שלי... גם המן הרגיש שהעסק בתורה שלחם - זה מה שמעכב בעדו... ישיבה שלומדים עם כזה ברעין באמצע המלחמה... בפתח מהמן... זה מה שדחה את הגזירה שלי. וכבר סבא שלו, עמלק, גילה לו את הסוד הזה... ויבואו רפידים, רפו ידיהם מן התורה, מיד "ויבא עמלק"... כשרפו ידיהם - זה ההזדמנות שלנו... עיקר הגזירה היתה על הגוף. אך כל זמן שעוסקים בתורה ומצוות א"א... לכן גזרו שלא יעסקו בתורה, וביטולם מן הימים טובים, ברית מילה ותפילין - כעת יוכל להפיק את זממו... כל הגזירה על התורה זה רק ההיכר תמצית לגזירה על הגוף. אמר לי יהודי, אמריקאי במוצאו וכיום הוא גר בירושלים, מאד הרגיו אותו שיש איזה מנהג שוטים של החילונים של 'חג המכבים'... הולכים עם אבוקות בתהלכה לקברות המכבים, לסמל את הגבורה של המכבים... הוא אמר לי ע"פ הגמ' בשבת (כא, ב), מאי חנוכה? דתנו רבנן! חנוכה זה מה שחז"ל אומרים, מסרת גיבורים ביד חלשים... הם לא היו גיבורים בכלל, אין גבורה, זה לא אנחנו, זה ה' יתברך! אל תאמינו למה שאומרים ברחוב, רק למה שחז"ל אומרים לנו...

השמחה בחנוכה...

עכ"פ מבואר בחז"ל שהמטבע של חנוכה זה הלל והודאה ולא משתה ושמחה...

וכיצד מקיימים הלל והודאה מבואר ברש"י (שבת כא, ב) שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הניסים בהודאה - ותו לא מיד. אכן בר"מ (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג) מבואר עוד - ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור וכו' ימי שמחה והלל. אמנם, היא גופא צריכה תלמוד מה כוונת הר"מ בדין השמחה וכו' בשו"ע (תר"ע ס"ב) - שלא קבעו למשתה ושמחה. ובמהדורת דרשו הביא בשם מרן הגר"י הלוי (הובא בקונטרס חנוכה ומגילה סי' י) דהיינו שהם אסורים בהספד ותענית, שהרי הם ימים טובים של מגילת תענית.

ושמעתי (ועדיין לא בררתי במקורו) שמרן הגר"י אלישיב אמר למקורבו הגדול הג"ר יצחק דרזי שליט"א לבאר עפ"י פיהמ"ש להר"מ (ר"ה פרק ד) על המשנה העובר לפני התיבה וכו' בטעם שלא אומרים הלל בר"ה, כיון שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מה' ויראה ממנו וכו', ובכל אלו ענינים אינו הגון השחוק והשמחה, הרי שמבואר בר"מ שעצם אמירת ההלל יש בה משום שמחה. ועכ"פ עפ"י דברי הר"מ יש להצדיק הא דאמרי אינשי חנוכה - 'שמח'.

והנה השו"ע (שם) כי רבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות שלא קבעו למשתה ושמחה. אכן הרמ"א הוסיף וי"א שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות אך לא משום נס חנוכה שבו מודה להשו"ע אלא דבאותן הימים היה חנוכת המזבח, ומוסיף ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם ואז הוי סעודת מצוה, ובמ"ב שהוא ר"ל בצרף הזה - שכל שעושה כדי ליתן שבח למקום או לפרסם הנס או המצוה הכל סעודת מצוה.

ובב"ח (ד"ה ונוהגין לומר) הביא משובת מהרש"ל (סימן פ"ה) שכתב שראוי שהשמחה תהיה מעורבת ובלולה בשמחת תורה - ואל תבטל מקביעות. ע"כ.

והנה מה שנהוג בעולם הישיבות לעשות מסיבות לכלל הישיבה - הנה אין בו ביטול הקביעות - שכן הם סדרי הישיבה וגם כלול בו שמחת תורה בהני מילי מעליתא דנפקי מפום רבנן ראשי הישיבה שליט"א.

אכן - באנו לעורר אם יש ענין להיות מהדרין במוסיף והולך לעשות גם כל שיעור בפני"ע, ולא באנו לקבוע מסמרות בדבר - והדבר מסור לראשי הישיבות ומנהיגה - אלא לעורר ולדון כדרכה של תורה.

והנה המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר, שיש לו אינדיקציה לדעת על כל דבר אם זה מצוה או לא, אך... 'מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה'. ובדין - אם אחרי ערב של הלל והודאה כולם מחוזקים ולמחרת כולם באים להתפלל תפילת שחרית בהיכל הישיבה, וכל ההיכל מלא להודות ולהלל לשמו יתברך, סימן שזו מצוה גדולה... אחרת - - -

ההבדל בין חנוכה לפורים

הלבוש (סימן תר"ע) מביא, מהי הסיבה שבפורים תקנו ימי משתה ושמחה, ואילו בחנוכה תקנו ימי הלל והודאה, מה ההבדל ביניהם?... ומסביר, שבפורים היתה הגזירה על הגוף, להשמיד להרוג ולאבד - וממילא גם מה שתיקנו כנגד, זה ימי משתה ושמחה, שזה קשור יותר לגוף. אבל בחנוכה שהיתה גזירה לאבד את הנפש, תיקנו ימי הלל והודאה, שקשורים לנפש.

נשאלת השאלה: הרי בשניהם היה את שניהם... בפורים - כותב רש"י במגילה (טז, ב) על דברי הגמ': "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", אורה זו תורה, ושמחה זה יום טוב, וכן כתוב "ושמחת בחגך", ששון זה מילה - וכן הוא אומר שש אנכי על אמרתך, ויקר - אלו תפילין. ורש"י כותב - אורה זו תורה ישגור עליהם המן שלא יעסקו בתורה. וכן על כל אלה גזר. אם כן המן גזר שלא ילמדו תורה, ולא יהיה יום טוב, ולא מילה ולא תפילין. וזה גזירות רוחניות. ומאידך גיסא, גם אצל היונים שהגזירה היתה רוחנית, סוף סוף נשחטו ונרצחו אלפים מעם ישראל, א"כ זה גזירה גם על הגוף. וחזרת השאלה מה ההבדל בין חנוכה לפורים...?

והתשובה פשוטה, רק נקדים: הגמרא אומרת (שבת כא, ב) 'מאי חנוכה דתנו רבנן... שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כה"ג ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה'. כל דברי הגמ' זה רק על הנס של פך השמן. ואילו בעל הניסים מודים על עצם המלחמות, ורק בסוף ממש אומרים "ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך, והדליקו נרות בחצרות קדשך". מה ההבדל...?

אלא התשובה פשוטה... זה ודאי שהגזירה היתה רק על הנפש, והראיה שהמתיוונים חיו בטוב. אבל בשביל שיצליחו לעשות גזירה על הנפש של היהודי הנאמן לבוראו, צריכים להרוג... מי שלא יעבור יהרגו אותו... כך עשו בכל גזירות השמד, מי שלא הסכים לעבור על הדת - שחטו אותו...! אך עצם הגזירה היתה על הנפש. אכן, הניסים הגדולים זה מה שקרה במלחמה, הרבה יותר מנס פך השמן... כי שמן טמא מותר בדיעבד, טומאה הותרה בציבור. רק הקב"ה מרוב אהבתו לישראל עשה נס פך השמן כדי שיוכלו להדליק בהידור. אבל הניסים הגדולים זה המלחמה, והמלחמה היתה בשביל הרוחניות! אבל על מה קבעו את ימי חנוכה...? על המלחמה הרוחנית שהתבטאה בשיאה בנס פך השמן. ולמה...? כי גם אם היו מנצחים במלחמה אבל לא היו חוזרים לרום מעלתם הרוחנית הרי שאז נפלו לחינם בשביה עם רב מישראל. כי כל המלחמה היתה על החלק הרוחני ובתוכם שביית המקדש והכהונה יישארו בטהרתם. אבל ב"על הניסים" מודים בעיקר על המלחמה - ששם היו נסים גדולים יותר.

וממילא מה ששאלנו, על מה היתה הגזירה בחנוכה, בודאי הגזירה היתה על הנפש, והראיה שהמתיוונים חיו בטוב, אמנם גם הרגו בישראל, אבל זה רק בשביל שהם יעברו על התורה, זה היכי תימצא להכריח אותם.

בפורים זה היה בדיוק להיפך... הגזירה היתה רק על הגוף! רק כל זמן שלומדים - היא אפשר לעשות ליהודי כלום... הגוי כבר יודע את זה מאביו עשו... כל זמן שהקול קול יעקב - כשיש ביד היהודי תורה ומצוות אין ידי עשו שולטות, אי אפשר לעשות כלום כלום כלום...

מרן ראש הישיבה זיע"א אמר שהוא תמיד מפחד מבין הזמנים, משום שרוב הצרות הגדולות קרו בבין הזמנים. והיה מביא את דברי הרמב"ם בפיה"מ, עת לעשות לה' הפרו תורתך, לפעמים "עת לעשות לה'" - הקב"ה רוצה להביא גזירה רעה, אבל א"א משום שלומדים תורה... אז "הפרו תורתך", הקב"ה מביא סיבה שלא ילמדו וממילא יהיה "עת לעשות לה'", שתוכל הצרה לבא.

וכמו שרואים... שהרבה הגזירות רעות לכלל ולפרט היו בבין הזמנים... עכ"פ, בפורים, היתה הגזירה על הגוף, ללא ספק, אלא שהמן ידע שכשיש תורה ומצוות - אין בכוחו לעשות כלום, והראיה היא, הביא מרן רה"י, שמבואר במדרש (פרשה י' אות ד') שהמן עצמו - כשהוא

מסירות נפש מבטאת הערכה

אבל מי שכבר עשה את החשבון, איך מקיימים את המצוה של 'להלל ולהודות'... יש מטבע של הודאה...

אך נקדים ללמוד יסוד ששייך לזה: כתוב בב"ח בתחילת הלכות חנוכה לפי שנתרשלו מן העבודה - נלקחה מהם, וכשמסרו נפשם עליה - החזירה להם. מרן רה"י זיע"א היה מדבר על הב"ח, והיה אומר שרואים כאן, שבשביל להפסיד - מספיק התרשלות. מיד כשנתרשלו מן העבודה - נלקחה מהם. אבל בשביל להחזיר את העבודה - צריך מסירות נפש! ולמה?... יש בזה שני פסטים:

א. הזכרנו בשם רבי אלחנן וסרמן זצ"ל (בקונטרס 'אומר אני מעשי למלך') - שכאשר בן אדם מתעצל ברוחניות, נותנים רשות לשטן ללחום בו, והשטן לא נבהל מכלום, רק ממסירות נפש... לכן כשהם נתרשלו מן העבודה - השטן נלחם בהם ונלקחה מהם העבודה. כעת צריך מסירות נפש! ועי"ש עוד מה שהביא מהח"ח.

ב. מרן רה"י למד בצורה אחרת: הוא אמר שבשביל לתקן 'נתרשלו', צריך מסירות נפש.

ונבאר את עומק העניין: נתרשלו, למה הם נתרשלו?... כי הם לא הבינו את הערך של הדבר... אם כן אדם יספר לי שבקצה העיר מחלקים מיליון דולר, גם אם אני אחיה בקצה השני - אני ארוץ כמו צבי ואילה שולחה, אבל נתרשלו מן העבודה - בגלל שלא הבינו שזה מיליון דולר... היה פה זלזול בערך של המצוה.

ומה התיקון?... מסירות נפש! **כשאני מוסר נפש - סימן שאני יודע להעריך את זה!** סימן שאני מבין ששוה למסור על זה את הנפש. ומשכך - החזירה להם. פשוט...

מרן ראש הישיבה זיע"א היה אומר לנו, **למה התפילות היום לא כ"כ מתקבלות?!** ואמר לנו **שתי סיבות, האחת - שמתפללים בפה, וכשהפה מלוכלך בלשון הרע ורכילות ודיבורים אסורים, ודיבור בבית כנסת - זה מפריע לתפילה לעלות למעלה...** סיבה שניה - הקדוש ברוך הוא מעריך את התפילה שלך כמו הערך שאתה בעצמך מעריך אותה... ואם אצלך התפילה לא כ"כ מוערכת... פעמים בארוכה פעמים בקצרה, לפעמים אתה בא מוקדם ולפעמים מאוחר, לפעמים אתה יוצא לפני סוף התפילה... אז אתה בעצמך לא מאמין בזה כל כך... **למה שהקב"ה יקבל את זה?!**

גם אנחנו, אם היינו מאמינים בכח התורה, אין ספק שתורה מגנא ומצלה, אבל אם יש כאלו שלא יודעים להעריך אז התורה שלהם פחות מגינה.

הרב פינקוס זצ"ל אמר פעם, שיש בח' שיבוא לחדרו בגן עדן, ויראה שם משטחים של קוקה קולה והרבה חבילות של סיגריות [בתקופה שעוד עישנו]... הוא יתפלא: זה גן עדן פה?!... יגידו לו, אתה כל פעם באמצע הלימוד כשהיית צמא מיד הלכת לשותות קולה ולעשן, אז הוכחת שזה יותר שווה לך מהלימוד, כעת זה מה שתקבל, ובשיעור חזון אי"ש... תקח כמה שאתה רוצה... וכדי בזיון וקצף.

דברנו לאחרונה שלפעמים בחור לא שם לב שאם הוא מתבטל ולא לומד שהוא לוקח על עצמו את התואר של 'יושבי קרנות'... וזה לא מצא חן בעיני כולם...

אבל המקור הוא מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל (מופיע בדרך שיחה) שהסביר בתפילה של רבי נחוניא בן הקנה מודים אנחנו, ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקינו מיושבי קרנות. ושאל מהי הכפילות הזו?... אם הוא בביהמ"ד ממילא הוא לא מיושבי קרנות, והסביר שיש יושבי קרנות של בית המדרש... [...העוסקים בנייעס וכיוצא]...

צריך לדעת להעריך... לדעת להעריך... וזה הולך על הרבה דברים... אם נדע להעריך תפילה, ולהעריך תורה, אין לנו מושג מה תוכל התפילה שלנו לנות בטבע!?! כי הכח שלנו הוא עצום! כך לימדנו מרן הרה"י, רק צריך לדעת להשתמש בו בצורה נכונה. וכשמסורים את נפשם עליה - מקבלים.

וכבר הבאנו פעם בשמו, שמסירות נפש אין הכוונה דוקא למות חלילה, אלא כל דבר שזה נגד הטבע ונגד הרצון של הגוף, למשל: אין לי חשק ללמוד ואני לומד... קשה לי להתפלל ואני מתפלל... אני מכריח את עצמי ללכת לישון בזמן... וכן לקום לתפילה...

פעם אחד ממקורביו של מרן רה"י זיע"א זכה לסיים ש"ס, אך הוא לא היה כ"כ מקפיד על סדרי הישיבה. וכשבאו בהתפעלות לספר למרן הרה"י איך שההוא סיים ש"ס, אמר מרן רה"י - בן תורה צריך להתפלל בישיבה שחרית שבע פעמים בשבוע, ונמצא שלשה סדרים ביום שבע ימים בשבוע. כולל ישישי שבת... זה צריך להיות חובתו של בן תורה, וזה בן ישיבה!

צריך לדעת להעריך מה זה ישיבה, ומה אפשר להפיק מן הישיבה, ואז מקבלים את התועלת הגדולה מכך.

בישיבת אמרי משה בירושלים (הישיבה לצעירים שע"י ארחות), ארגנו מסיבת חנוכה לבחורים, ואף הזמינו תזמורת, אך ר"י חברון הגאון רבי דוד כהן שליט"א אמר להם שאי אפשר תזמורת, מפאת שיש משפחות המתאבלות על יקיריהם, וישנם משפחות שכולות, ועוד מאות ואלפים שרואים בצרה, זה לא הזמן... ואם רוצים לשיר אפשר לשיר **שירי הודאה** לא שירי שמחה, רק שירי נשמה והודאה... טוב להודות לה'. ודרך אגב צריך לדעת שאם השעה מתאחרת אחרי אחת עשרה בלילה, שזה כבר מפריע לשכנים, זה עוד סימן הפוך של המצוה גוררת מצוה... ומסופר על מרן הגר"ש רזובסקי זצ"ל שבערוב ימיו, כשהיה חולה במחלה הממארת ל"ע הוא היה חייב אויר טוב, והתקינו לו מיזוג אויר בבית. פעם זה דלק באחת עשרה ורבע - בלילה, ור' שמואל הזדעזע... מיר זיין נישט קאן מענטשן... אנחנו לא בני אדם... (פעם לא לכולם היה מיזוג, והרעש החזק של המזגן היה מפריע מאוד...) איך אנחנו מפריעים לשכנים... ורץ לכבות אותו...

לדעת להעריך את המצוות...

בואו נעשה חשבון נפש בשבילנו... פעם שאלו, למה תמיד למצוא את החלק של האסור! ושל היבטול תורה, למה לא לראות גם את הדברים הטובים והתועלות שנגרמות מכך?...

וכך אמר לנו מרן הגר"מ אורח"י זצ"ל בעל הברכת מרדכי (ויש גם סיפור עם הסבא מסלבדקא על כך) יש גמרא מפורשת ביומא (כג, א) ת"ר מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין, קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חברו, נטל סכין ותקע לו בלבו... עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר: אחינו בית ישראל שמעו! הרי הוא אומר (דברים כא, א-ב) **"כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקנק ושופט"ר** - אנו על מי להביא עגלה ערופה, על העיר או על העזרות?... געו כל העם בבכיה...

בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר הרי הוא כפרתכם, ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין. **איך היינו מסתכלים על זה?!** **מסירות נפש... אבא שרואה איך שבנו רץ לעשות רצון ה', ועל לא עול בכפו נרצח בכזו אכזריות, מה מונח לו בראש?...** **טומאת כלים! איזה אבא עילאי... אבל הגמרא ממשיכה...?** איבעיא להו, שפיכות דמים הוא דזל וטהרת כלים כדקיימא קיימא, או דלמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא אבל טהרת כלים היא דחמירא...

ובעצם - כל הספק הזה היה כואב לנו לכאורה... למה לחשוד בכזה אבא מרומם ועילאי, שמתעלם מרגשות הגואים בו על רצח בנו יקירו, ודואג לטהרת הסכין?... **אבל המסקנה של הגמרא מכאיבה עד למאד - - - תא שמע מדקא נסיב לה תלמודא וגם דם נקי שפך מנשה - שמע מינה שפיכות דמים הוא דזל וטהרת כלים כדקיימא קיימא...**

אמר רבי ברוך מרדכי, גם כשרואים מעשים שנראים גדולים ונשגבים, חז"ל מלמדים אותנו שצריך לבדוק כל דבר לגופו...

פעם מרן רה"י זיע"א אמר והביא שיש מצוה גדול של 'שילוח הקף', ושכרה מפורש בתורה - למען ייטב לך והארכת ימים. וידוע שזה סגולה לזכות לבנים, והנה יש היום הרבה יהודים שכאשר מזדמן להם בבית המצוה הזו של 'שילוח הקף' הם מכבדים בזה אנשים אחרים, וגם כאלו שעדיין לא זכו לילדים, שכנים מכרים וידידים...

שאל מרן הרה"י: [ורק לו היה מותר לשאול כאלו שאלות...] אם היה לך מיליון דולר בבנק, היית מכבד ונותן אותם? וגם לאחד שאין לו ילדים?... הוא נזקק לזה בדחיפות לצורך טיפול רפואי, היית נותן לו או לא היית נותן?... **למה את שילוח הקן אתה נותן לו ומיליון דולר אתה לא נותן לו?!** **כי אתה לא מבין שמצוה זה מיליון דולר!?!**

וניסו להליץ לפני הרה"י, שזה חסד, וזה גם מצוה, והוא כבר קיים פ"א את המצוה, אמר הרה"י - גם לתת מיליון דולר זה חסד וגם כשיש לו שניים... אתה נותן או לא?... אות הוא שאתה לא יודע להעריך את המצוה... ולבסוף אכן בכח"ע הסכים למי שכבר קיים פ"א את המצוה אך הוסיף שלצערינו אין היום את תחושת ערך המצוה לכה"פ כמו לזכות במיליון דולר.

בחז"ל כתוב שרחל אמנו נענשה שהיא לא נקברה עם יעקב אבינו ע"ה. זה עונש נורא... היא לא נמצאת עם כל האמהות, היא לבד... ולמה?... פרש"י כי היא זלזלה במשכבו של אותו צדיק, כי היא בקשה את הדודאים מלאה אחותה, וכתוב במפרשים שהיא רצתה את הדודאים כיון שזו סגולה להריון. היא רצתה ילדים... אז מה התביעה עליה?... נכון, אבל על מה ויתרת?... אם היית יודעת שזה מיליון דולר היית מוכנה לשלם מחיר כ"כ יקר על סגולה?... את יודעת מה נתת פה?!!...

גם אנחנו רוצים להשקיע רגע של מחשבה... כשאנחנו עוסקים הרבה ב'להלל ולהודות', האם ביטול תורה הוא דזל ולהלל ולהלל כדקיימא קיימא, או דלמא ביטול תורה כדקיימא קיימא ולהלל ולהלל הוא דחמיר... שכל אחד יחשוב לעצמו... אם בן אדם היה יודע מה זה שלש שעות של עמל התורה, הוא לא היה ממחר לבטל אותם... בסך הכל עוררנו כמה נקודות למחשבה...

כבוד הספרים - לטובתך!!!

יש דבר שלא ממין העניין, אבל חשוב מאוד, ודיברנו עליו כמה פעמים... להעריך ערך מצוה...

ישנה מצוה קטנה שלא לוקחת זמן רב, ומתן שכרה ערוך לאין שיעור... לסדר ספרים... **איך לא כואב לבחור לראות ערימה גדולה של ספרים? לפעמים גם נוטה לנפול... והספר מתחנן ומבקש, שירתתי אותך בנאמנות, לימדתי אותך, בבקשה ממך - החזירני למקומי!!!** לא ביקשתי ממך דברים הרבה...

מרן רה"י זיע"א היה מספר, שבספרי התשב"ץ גם ספרים שחלפו עליהם מאות שנים - נראים כאילו יצאו מן הדפוס, ולא שלטה בהם התולעת. ולמה?... כי התשב"ץ היה מקפיד מאד על כבוד הספרים.

יש שאלה מעניינת של הגר"י זילברשטיין, שהיה איזה בית כנסת גדול עם הרבה לומדים בלעה"ר, והיה שם גבאי מסור שתמיד כאב לו, למה לא מחזירים את הספרים למקומם?... בא אליו אחד ואמר לו אתה תשלם לי, ואני אחראי שעוד הערב כל בית המדרש מסודר, וכל הספרים במקומם! מה עשה?... מיד אחרי התפילה הוא נתן דפיקה, רבונתי! יש מצוה גדולה להחזיר ספרים למקום, כל אחד יקח כמה ספרים בודדים וישיב למקום. כולם התלהבו... ותוך דקות ספורות כל הספרים היו במקום... למחרת הוא בא לתבוע שכרו מן הגבאי, והתעוררה שאלה אם זה מגיע לו או לא...

בואו נחטוף! בואו נרויח! אם אתה רוצה שהספר יחייך אליך ותמשיך להבין אותו - אז תחזיר אותו למקום... הספר זוכר אותך טוב טוב! אם מחר תלמד ותראה שאתה לא מבין, אל תתפלא... אתמול בזית אותי, למה שאני אחייך אליך היום?!

פעם הזכרנו את דברי הגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל, על הנאמר בדוד המלך "ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו", ולמה?... כי הוא כרת את כנף מעילו של שאול. והסביר הגר"ח"פ, זה לא עונש לדוד... אלא אם בזית דבר אל תצפה שהוא יכבד אותך... אם קרעת את הבגד - הוא לא יתן לך מתנה - לחמם אותך...

אם בזית את הספר - אל תצפה שאח"כ הוא יאיר לך פנים... היה צריך להיות שתהיה מריבה על התורנות לאסוף ספרים... ולפני שנים רבות היה כזה דבר... כשלא היו פועלי נקיון שאינם בני ברית, אז בחורים ניקו את הישיבה, וכשמצאו פועלים, באו הבחורים בישיבה והתלוננו, זכינו כבר במצוה, אנחנו לא מוכנים לותר עליה... והיתה חלוקה של שבוע שבוע... גם לאסוף ספרים היה צריך שיריבו על זה, עלי ניח צדיק ראשו... לפעמים אפשר לקנות חלק לעולם הבא בחמש דקות...

הקב"ה איתנו בכל מצב!

כתב הרמב"ם: "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד". הרגשה שלי, למה נר חנוכה חביב יותר משאר המצוות?... מספרים על הבת עין, שהיתה פעם מגיפה בעיה"ק צפת, והרבנים אסרו לטבול במקוה, זו היתה סכנת חיים... (וכמו שאסרו בקורונה...) והיו שני אברכים שבמסירות נפש הלכו וטבלו, ונפטרו ל"ע. אמר הבת עין - שהסיבה שהם מתו זה כי הם לא האמינו במה שהקב"ה אמר "השוכן איתם בתוך טומאותם". אם אסור לטבול, הקב"ה נמצא אתך גם במצב של טומאה.

צריך לדעת - ממתי שמרו את נר חנוכה?... משעת הרוגז הכי גדולה שהיתה... זרקו אותנו מבית המקדש... העמידו צלם בהיכל... וכבר אז - הקב"ה דאג לפך שמן טהור לזמן שעם ישראל יחזרו בתשובה. רואים כמה זה חביב...

ולא לחינם מתבטא הגר"ר אביעזר פילץ (ר"י תפרח) על נס חנוכה שזו ה'נשיקה האחרונה' שהקב"ה נתן לעם ישראל לפני שהוא הוציא אותם אל הגלות...

עוד דבר - אמר הגר"ר אביעזר פילץ שליט"א: אנחנו אומרים "מודים כל יום, על מה?... "שאתה הוא ה' אלוקי ואבותינו לעולם ועד"!!! אח"כ יש עוד הוספות, אבל אני מודה על עצם זה שיש לי רבוננו של עולם! על זה שאתה אלוקים שלי שמנהיג אותי! שאתה חושב עלי - הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל... שיש לי עם מי לדבר... אח"כ יש עוד דברים. אבל המתנה הכי גדולה זה שאתה הוא ה' אלוקי, ששוכן איתנו גם במצבים הכי גרועים, גם בתוך טומאתם - עדיין הקב"ה חושב עלינו.

ללמוד לא רק בתור 'חיזוק'...

בשבוע שעבר היינו אצל מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א, והוא אמר באים כל הזמן עם חיזוקים, חיזוק פה וחיזוק שם... אתם יודעים מה זה סקילה?... אתם מבינים מה זה סקילה?... המשיך רבי דוב לנדו ואמר, כמה פעמים יהודי שלא לומד נכשל בשבת בהלכות בורר?... וכל פעם זה סקילה!!! כמה יהודים נכשלים בלש?... בשבת אחת - כמה עבירות יכולים לעשות?... זה סקילה!!! איך ייתכן שלא מקבלים יהודים על עצמם ללמוד הלכות שבת?... זה אלף ב"ת!

תציל את עצמך מן העבירות הכי חמורות!!! חייבים ללמוד את ההלכות וגם על הרבנים ללמד שידעו המעשה אשר יעשו.

אח"כ הוא אמר עוד ענין, כמה יהודים נקראים 'קרקפתא דלא מנח תפילין'!... הוא כן מניח, אבל התפילין נופלות לו למטה... מה צריך בסך הכל?... להקטין את הקשר של התפילין... אין שום דעה שמכשירה תפילין יותר מהמקום שצריך... זה פשוט הקפיץ אותו מהמקום... מה מחפשים כל מיני חיזוקים רחוקים יותר, דבר ראשון צריך להתחזק בשמירת שבת! אח"כ הוא דיבר בכאב גדול על אלו שנוסעים ברגע האחרון אחרי זמן ההדלקה, וגורמים כל כך הרבה חילולי שבת בפועל, וסיפר סיפורים נוראיים...

רואים בחוש את יד ה'!

נוכחתי אמש בישיבת 'גאון יעקב', אחרי התפילה קורא לי ראש הישיבה - חתנא דבי נשיאה - הגאון רבי זאב ברלין שליט"א, ואומר לי, שמעתי שרבי בנימין כהן - מקרן השביעית - אומר שכל החקלאים ששמרו שמיטה בעוטף עזה, אף אחד מהם לא יצא עם פגע... וביקש ממני לברר אם זה נכון, ואם זה באמת נכון, איך זה שהעיתונות החרדית לא מלאה עם זה?... בעוטף עזה ואף אחד לא נפגע!...

צלצלתי אליו, להרב בנימין כהן, ושאלתי אם זה נכון?... אמר לי - נכון! כל הלילה של מוצאי שמחת תורה, ולמחרת צלצלתי לכולם, וכל השישים ותשע חקלאים בעוטף עזה ששמרו שמיטה, סיפרו על ניסים ונפלאות איך הרוצחים דילגו עליהם... לא נגעו בהם יד ה' לרעה כי הוא זה! ולא רק הם עצמם, אלא כל המשפחה הגרעינית - בקרבה ראשונה - לא ארע להם דבר.

שאלתי אותו, אם ככה - שואל הגר"י ברלין - איך לא מרעשים עולם?... בואו תראו את יד ה'!!! והשיב לי, שני גדולי ישראל אמרו לי, שכשדם יהודי נשפך - עוד היו אז מאות חללים מסתובבים כדומן על פני האדמה... זה לא הזמן לצאת עם הסיפורים האלו... אבל יגיע עוד הזמן בעז"ה... כעת יש הרבה משפחות שכולות ואבילות, כעת צריך להצניע את זה. ויגיע הזמן שנדבר על זה...

אבל ראו כל כך הרבה את יד ה'.

והוא הוסיף לי שהיו גם הרבה שומרי שבת שניצלו, וכן עולם התורה - ידוע שהוא ניצל בניסי ניסים! כל הישיבות בדרום, כל אחת מספרת על ניסי ניסים שקרו לה!!! אתה רואה את יד ה' בעיניים שלך! אין טבע ואין שום דבר, רק בורא עולם, אין עוד מלבדו!!!

כולם מביאים שכתוב ברמב"ן שאריסטו - לא האמין בשום דבר, רק בדבר מוחשי שהוא ראה בעיניים! נס חנוכה בא בקול רעש גדול, ומכריז ואומר אין טבע אין מקרה אין מראית עיניים - בלתי לה' לבדו. וגם שיבאו אותו היום... יש לך הסבר לדברים?... שישים ותשע חקלאים בעוטף עזה ואף אחד!!! אף אחד לא נגעו בו לרעה!! הוא אמר לי רבי בנימין, אנחנו 'משפחת חקלאים שומרי שמיטה', וביררתי אצל כל המשפחה, ולכולם קרו ניסים... הלא דבר הוא... גם עולם התורה ניצול לגמרי, בלי שום הסבר טבעי... זה לראות בחוש בורא עולם!

לשמר את הניסים...

וכעת אנחנו צריכים לגשת למעשה, ולהודות לה'... באמת להודות לה'... טוב להודות לה'.

הבאנו פעם שרבינו הגדול ר' מאיר חדש סיפר סיפור שקרה לו, סיפור השגחה פרטית איך הוא ניצל ממאורעות תרפ"ט, ואין כאן המקום, ואמר אח"כ "מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ה'". לפעמים הקב"ה עושה לבן אדם איזה נס, והבן אדם אחרי זמן - שכח מזה... אז בפעם הבאה הקב"ה כבר לא עושה לו... אבל מי חכם וישמור אלה, הוא משמר את הנס, ומקבל עליו משהו לעשות בשביל ליזכר את הנס - חיזוק במשהו ליזכר הנס - אז הקב"ה יראה שאתה יודע לשמור ולהעריך, אז גם בהמשך - "ויתבוננו חסדי ה'"... הוא יזכה לעוד ניסים.

רבת את ריבם!

יש יסוד אחד בעל הניסים: "ואתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם". נשאלת השאלה: זה הריב שלנו?... הרי אנו מקנאים את קנאת ה' צבקות, מי לה' אלי...

אלא היסוד הוא: אם הם היו מתפללים רבש"ע, תעזור לעצמך!!! הוא היה משיב להם - אני יודע להסתדר עם עצמי... החשמונאים הרגישו שזה ריבם! דינם! נקמתם! זה ריב שלהם!!! איך נסתדר בלי קיום התורה והמצוות?... זה כל החיים שלנו!

סיפר הגר"א וילנסקי שליט"א, חתנו של מרן הגר"מ אורחי זצ"ל: שפעם הגיע ראש ישיבה קטנה לבקר בישיבת 'עטרת ישראל' ולהתירש מן האוירה במקום. זה מצא חן בעיניו הישיבה, אבל הוא היה כנראה מסוג אחר קצת... הוא אמר לרב וילנסקי, דבר אחד אני לא מצליח להבין, למה כל כך צועקים פה בלימוד?... נהיים חרשים פה! אני לא יכול ככה לשלוח לפה בחורים, תדברו כמו בני אדם...

הרב וילנסקי העביר את הדברים לראש הישיבה הגרבי"מ. אחרי שאתו ראש ישיבה סיים את התרשמותו, הוא רצה לדבר קצת עם ראש הישיבה רבי ברוך מרדכי... אותו אחד - היה לבוש בקפידה, תוך כדי שרי' ברוך מרדכי מדבר איתו, הוא מושך לו בעניבה... ואותו ראש ישיבה הזדעק, מה הרב עושה?!... אמר לו ר' ברוך מרדכי - אני רוצה את זה... אבל זה שלי!!! במה זה שלך - קניתי את זה בכסף, נו... אתה לא קולט?... פה בישיבה סברה זה שלי!!! אתה בא לגנוב לי את הסברה ואתה רוצה שאשתוק לך?... זה שווה יותר מהעניבה שלך... אתה קנית בכסף והם קנו את זה בעלמל וביגיעה, במיעוט שינה ושיחה - איך אפשר לשתוק? זה רבת את ריבם!!!

פעם בא אלי אחד מסכן, לא יודע אם הוא כזה תמים... ושואל אותי - למה מספרים על מרן הרב שך זצ"ל שהוא לא יכל לישון בלילה בגלל שהיה רשבי"א קשה, אם יש רשבי"א קשה שהרשבי"א לא יישן, מה זה קשור לרב שך...

רבת את ריבם!!! אתה לא מבין שכשיש קושיא זו בעיה שלך!... ואולי אפשר להבין את אותו אחד, כי כתוב בגמ' "כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יגהה יומם ולילה", כאן קודם שלמד, וכאן לאחר שלמד - קודם שלמד זה תורת ה', אחרי הלימוד זה 'תורתו'. אותו אחד כנראה לא למד, אז התורה נשארה אצלו רק בגדר תורת ה'... יש קונטרס נהדר של הג"ר דוד ברקין על חנוכה. הוא ראש ישיבה שהיה מופקע מעולם הזה... הוא היה גאון עולם, ומתמיד גדול. בקונטרס, בעמוד כמעט האחרון (ל"ב) הוא מספר: שהג"ר אהרן קוטלר לפני שהיה מוסר שיעור - לא היה שייך לדבר איתו! במשך שעות לפני זה הוא היה מכין את השיעור כיצד לאומרו ומחשב את כל המהלכים. יום אחד דפקו שני אנשים, הרה"י! שהרב יפתח מהר, זה פיקוח נפש!!! רבי אהרן פתח בבהלה, ואמר לו יש לנו ויכוח פשט ברשי"י על בבא קמא... אי אפשר לחיות ככה... שהרה"י יגיד לנו מה הפשט האמיתי... זה רבת את ריבם, פיקוח נפש...

מסירות נפש יחד עם תשובה!

עם מה אנחנו יוצאים לדרך?... שני דברים: א. לפי שמסרו נפשם עליה, כשיהודי צועק פיקוח נפש הקב"ה עוזר לו! ושמענו מבעל ה'ברכת מרדכי שזה באמת גמ' מפורשת (תמורה טז, א) הוא יעב"ץ הוא עתניאל בן קנז, הידוע בשאלת יעבץ שלו לרום הדרגות הגבוהות אם ברך תברכני - בתורה, והרביית את גבולי - בתלמידים והיתה ידך עמדי - שלא תשתכח תלמודי מלבי ועשה מרעתי - שידמו לי רעים כמותו. לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות, ופרשיי שלא ישגבני יצה"ר לבטל מתלמוד תורה. - מיד ויבא אלוקים את אשר שאל [ועי' בילקוט דברים נפלאים איך נתקיימו בקשותיו מיד].

ואיך אכן זוכים להענות מיד לכאלו בקשות ברום המעלות והתשובה המובאת בגמ', כתוב (בפסוק) איך הוא ביקש... 'אם אתה עושה כן - מוטב, ואם לאו - הריני הולך לנסיסי לשאול! הוא הרגיש שזה פיקוח נפש... הוא דפק אצל הקב"ה, לא דופקים אצל ר' אהרן, דופקים אצל הקב"ה - רבנו של עולם זה פיקוח נפש!!! אם לא - נסיסי שאול - זה פותח כל הדלתות - מיד... אנחנו מוכרחים לדעת פשט ברשי"י בבא קמא! וזריאה שתדע...! אם באמת זה יהיה פיקוח נפש - כמובן...

ב. יש דבר נוסף שצריך לדעת:

שמעתי סיפור מעניין ממורינו הג"ר אליהו אליעזר דיקמן שליט"א, שפעם נכנס אחד אל הרה"י הג"ר ברוך מרדכי זצ"ל ומצאו יושב ובוכה... זה לא היה כ"כ מקובל אצלו... מה קרה?... הוא שואל. והגרבי"מ לא עונה. הוא מתקרב, ורואה שמונח לו על השלחן גמרא כתובות, ועי"ז חידושי רעקיא, ועי"ז שערי תשובה... הוא לא כ"כ הבין את הצד השורה שבה... אז הוא אמר, הרה"י אני מוכרח לדעת, מה קורה פה?... אמר לו הגרבי"מ: למדתי את הסוגיה, ואני רואה שרעק"א שואל קושיא, ולפי איך שלמדתי - זה לא קשה לי. מה זה אומר?...

שלא הבנתי טוב את הסוגיה... ולמה יהודי לא מבין סוגיה?... כי יש לו עבירות. אז אני עושה תשובה... ותראה שבסוף אני אבין בעז"ה. היום בבוקר ה' זיכה אותי לראות בסיפור של מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, מה הקשר בין ברכת השיבנו אבינו לתורתך, לסלח לנו?... והביא שיש פסוק בישעיה (א, טז) "רחצו, הזכו, הסירו רוע מעלליכם"... ובתרגום: "תובו לארציתא, וְאֶזְכְּרוּ מְחֻבֵּיכוֹן"... והן הן הדברים. כשאנחנו רוצים לזכות לתורה עלינו להפנים ב' דברים: א. להרגיש שזה פיקוח נפש, שהקב"ה יראה שזה איכפת לי ואני רוצה להבין ורוצה לדעת. זה לא סתם מן השפה ולחוץ... ואז הקב"ה עוזר. וזה לא משנה כמה אני כשרוני וכמה אני יכול, או אם יש יותר טובים ממני... סך הכל המופת ששנים עשר אנשים מוטטו את כל אימפריית יון גדול עשרת מונים... והקב"ה עוזר לכל אחד! וכמו שרואים בחוש! במלחמה הזו ראו בחוש שיש בורא עולם, וזה לא נוגע לשום דבר אחר...

כי אם בתורת ה' חפצו...

והדבר השני זה לשוב בתשובה. והחזרה בתשובה שאנו מדברים עליה כרגע, זה לקבל עול תורה. הגר"א דינר מביא שמרן הרב וואזנר הראה לו את דברי הרוקח שכותב - שהקב"ה גזר את האור העליון - של ששת ימי בראשית - בתורה שבעל פה. והרוקח כותב שזה גזר בנרות חנוכה. אם זה גזר בנרות חנוכה, ומאי חנוכה - דתנו רבנן... כפשוטו! לקבל עול תורה... למאוס בכל חמדות העולם! כל מה שיון רצו 'להשכיחם ולהעבירם' ולהכניס לנו יפיפותו של יפת באהלי שם - עלינו למאוס בזה! לא מדובשך ולא מעוקצך... לא חסר לנו שום דבר...

פעם בזמן ההשכלה אנשים סגדו לתואר 'דוקטור', היה אחד מפורסם שנכנס לרב מבריסק, ושאל אותו הרב - מה אתה עושה?... אני 'דוקטור לתנ"ך', השיב. אמר לו הרב מבריסק - התורה לא חולה, היא לא צריכה דוקטור... אין מה לסגוד לדברי שוא. פעם זה היה דוקטור, כל פעם זה משתנה השם... כי אם בתורת ה' חפצו!!!

צריך לדעת שהיום היצה"ר עובד עלינו עם כ"כ הרבה סיבות לבטל תורה... היצר הרע שלה... הוא עובד עלינו עם כ"כ הרבה סיבות לבטל תורה... כ"כ הרבה עיתונים למיניהם... ובכלל - להכניס עיתון לישיבה זה אסור בתכלית! מי מביא צלם בהיכל?...! ולא שם חלקינו מיושבי קרנות...

בחור צריך לדעת כי אם בתורת ה' חפצו!

כולם מדברים איך עושים להשכיחם תורתך?... יש הרבה הסברים, אחד הפשטים הברורים הוא, שהכניסו לראש שיש עוד דברים, יש תרבות הגוף... תמשך ללמוד, אבל נשמה בריאה בגוף בריא! שיהיה לך כח לעבוד את ה'... הכל לשם שמים... לפי הרופאים - רוב הבחורים פה היו צריכים להיות גיבנים וחצי סגי נהור... גיבן - כי כל הזמן הבחור כפוף לגמרא, וחצי סגי נהור - כי אור החשמל פה לא מספיק לפי דעתם הנאורה... אבל ברוך ה' אין פה אף אחד כזה... מעניין מאד... על הבני תורה זה לא הולך להם... כנראה שיש משהו מעליהם... אבל דבר אחד צריך, מוכרח: כי אם בתורת ה' חפצו! שום דבר אחר לא!

ואני רוצה לומר לכם, הרבה פעמים בא מישהו וגונב ממנו. אבל אם אדם בידיים הולך ומאבד מה שנותנים לו, הוא כבר שוטה! כמבואר ריש חגיגה. נותנים לך זמן, זה מתנה שערכה לא יסולא בפז!!! רבי אלחנן וסרמן מביא שמרן הח"ח אמר לו שבזמניו הקב"ה נותן לכולם אמצעים שהם יוכלו לקיים מצוות לפני שהמשיח יבוא, אבל שיידעו שזה לתקופה קצרה... היו גבירים ענקיים בעושרם, ופתאום הם פשטו את הרגל... פעם רוסיה לקחה להם, ופעם הגרמנים... לנו נתנו 'זמן'! אפילו גבירים באמריקה יודעים שזמן זה כסף, אך לנו זה שווה יותר מכסף... והרבה יותר! זמן זה תורה! צריך לדעת כי לא לעולם חוסן... היום כל היום עומד לרשותינו... רק לשבת וללמוד! כי אם בתורת ה' חפצו.

אם נדע להעריך תורה, ולמסור נפש על תורה, אין שום ספק שהתורה תתקיים בנו בעז"ה, ונזכה לראות בקרוב בישועתן של ישראל! אמן.

לע"נ גבאי וראש הקהל
לבית כנסת "אדם נהריים"
לעדת הבבלים בת"א
ומנהל ההקדש מיום הקמתו
ר' עובדיה בן רחל דראל (דדל)
ז"ל
נלב"ע ה' טבת תנצב"ה

זכות הלימוד בגליון מוקדשת
לעילוי נשמת
מו"ר ר' יצחק נאג"י ז"ל
בן נחום ופרחה ע"ה
נלב"ע ג' טבת תנשי"א
תנצב"ה

לע"נ
הגאון ר' אפרים פישל
בן ר' לוי יצחק מגיד זצ"ל
מח"ס כתבי שיעורי
הגר"ש רוזובסקי זצ"ל
נלב"ע כ"ה כסליו תשע"ה
תנצב"ה

לע"נ
האשה הצדקנית
מרת אהובה ע"ה
בת יבדלחט"א שרה סבג
נלב"ע ד' טבת תשפ"ב
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמ"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלווחה 2071 או במספר פלא 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ"ש תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

"אין העולם מתקיים אלא בשביל התורה"

"ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו" (משנה א').

התורה מקיימת את העולם:

לשון המשנה מתבאר על פי דברי מרן הגר"ח מוואלוז'ין בספרו נפש החיים (שער ד' פרק כ"ה) וז"ל: "אבל אם היה ח"ו העולם פנוי לגמרי אפילו רגע אחת ממש מעסק והתבוננות עם סגולה בתוה"ק, תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממצאות לגמרי ח"ו. ואף גם איש אחד מישראל לבד רב כוחו, שבידו להעמיד ולקיים את כל העולמות והבריאה בכללה על ידי עסקו והתבוננותו בתוה"ק לשמה, כמו שאמרו בחלק (סנהדרין צ"ט, ב') כל העוסק בתורה לשמה כו' ר"א אף מגין על כל העולם כולו, וכן אמרו בפרק התורה - כל העוסק בתורה לשמה כו' ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו".

דברים אלו של הנפש החיים מיוסדים על דברים מוקדמים שביאר כבר קודם לכן, שהתורה היא המציאות המקיימת, המחיה והמהווה של כל העולם בכל עת ובכל שעה, וכל העולם כולו ניזון מהתורה הקדושה. ממילא נמצא שכפי כמות התורה שיש בעולם כך יש קיום לעולם, וכאשר חלילה חסר בכמות התורה הנצרכת לבריאה הרי שיש חסר בקיום העולם.

ושם בנפש החיים הביא את דברי התנא דברי אליהו (זוטא פרשה ה'); "בכל יום ויום מלאכי חבלה יורדין מלפני הקב"ה לחבל את כל העולם כולו, שאילמלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם יושבין בהן ועוסקין בתורה, היו מחבלין מיד, שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה".

וכאן מבואר לנו שהדברים כפשוטן, כאשר יש רבים שיושבים ועוסקים בתורה - יש כאן רבים שמחזיקים את העולם, פשוטו כמשמעו, ועל גביהם העולם עומד על תילו כראוי. ולאידך גיסא, אם ראית דור שרפו ידיהם מן התורה ועוסקיה מועטין, הלא כל עמודי העולם מתרופפים, ומי שבכל זאת הולך ומחזיק בתורה הרי הוא מחזיק את כל העולם כולו.

ואלו הם המשך דברי הנפש החיים שם: "ואיך לא יתלהב לב האדם בהעלותו על לבו ומתבונן בזה הענין הנורא, ותפול עליו אימתה ופחד בלב יתרפה ח"ו מעסק התוה"ק תמיד, כאשר יחשוב בלבבו אולי ח"ו לעת כזאת העולם כולו מקצה ועד קצהו פנוי לגמרי מעסק התוה"ק, ובלתי עסקו והגיון לבו עתה בזה העת בתורה היו נחרבים כל העולמות וכרגע ספו תמו ח"ו. זו תורה וזו שכרה מרובה מאד אין להעריך, שהוא הנוטל שכר כולם, אחר שהוא אשר קיים והעמיד ברב כוחו את כל העולמות עתה".

הנפש החיים מדבר על מציאות בה יתכן שהאדם הוא היחיד עלי אדמות שיושב ועוסק כעת בתורה. אם כן, לעת כזו, נמצא שכל העולם כולו מתקיים על ידי אדם אחד בלבד - ש'בלתי עסקו והגיון ליבו עתה בזה העת בתורה היו נחרבים כל העולמות וכרגע ספו תמו ח"ו. ועליו אומר הנפש החיים 'שהוא הנוטל שכר כולם, אחר שהוא אשר קיים והעמיד ברוב כוחו את כל העולמות'.

זהו היסוד המתבאר לפנינו בדברי המשנה, שהתורה אינה רק מעלה, מצוה או התקרבות לקב"ה, אלא היא העמוד שהכל נשען עליו והיתד שהכל תלוי בו - קיום העולם כפשוטו. איתה העולם מתקיים ובלעדיה הוא נחרב. אין מציאות לעולם בלי התורה, ואין שום דבר בבריאה שיכול להיות בלי התורה.

ואכן דבר זה שגוי ומשולש אין ספור פעמים בדברי חז"ל, וכבר על הפסוק הראשון בתורה אמרו שהעולם נברא בשביל התורה שנקראת ראשית, ובתנא דבי אליהו (רבה פרשה ב') אמרו עוד בהאי לישנא: "אמרו חכמים, כל זמן שבני אדם מבטלין מן התורה מבקש הקב"ה להחרים את כל העולם", וכעין שהבאנו לעיל מהתנא דבי אליהו, שאילמלי אותם בתי כנסיות ובתי מדרשות שיושבים ועוסקים בהם התורה היה העולם נחרב מיד, שכן כל קיום והחזקת העולם בכל שעה ושעה תלוי ועומד על לומדי התורה, אם רב ואם מעט, וככל שתפרוץ התורה ותגדל כך תתרבה החזקת העולם לבל ימוט חלילה.

ובגמרא ריש תענית (ג', ב') תרה הגמרא אחר מקור דרוחות לא מיעצרי, ואומר שם רבי יהושע בן לוי: "דאמר קרא (זכריה ב', י') כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאום ה'", ומבארת הגמרא: "מאי קאמר להו, אילימא הכי קאמר להו הקב"ה לישראל דבדרתינכו בארבע רוחי דעלמא אי הכי כארבע בארבע מיבעי ליה, אלא הכי קאמר, כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל", ופירש רש"י: "שאין העולם מתקיים אלא בשביל ישראל, והכי אמר קרא, כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם לרוחות העולם, כדי שיתקיים, שנאמר (ירמיהו ל"ג, כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי".

אם כן מתבאר בדברי הגמרא, שמאחר שאין העולם מתקיים אלא בשביל ישראל, לכן פיזר הקב"ה את ישראל בארבע רוחות העולם - כדי שעל ידי כך יבוא קיום העולם, כשם שארבעת הרוחות מקיימות את העולם דוקא על ידי כך שהם רוחות נפרדות הבאות מארבע קצוות הארץ. אולם הדברים סתומים וחתומים, מדוע זה שהעולם מתקיים על ידי ישראל מחייב שהם יהיו פזורים ומפורדים בארבע קצוות תבל...

ונודע בזה ביאורו של מרן בעל החפץ חיים זצ"ל, שמאחר שהעולם עגול הרי אין היום והלילה שווין בכל, ובשעה פלונית שבמדינה פלונית מאירה השמש ויהי יום - במדינה שכנגדה שורר החושך ויהי לילה, בעוד שבמדינה שלישית יש כעת שעת צהריים ובמדינה רביעית שעת ערב וכו', ואין שעה שבה אין האור והחושך משמשים בערבוביא. ומכיון שהעולם זקוק לתורה בכדי להתקיים, ואם היה רגע אחד פנוי מן התורה היה העולם נחרב, ממילא אם היו כל ישראל מכונסים באותו מקום - היה מתגבר החשך פן תמצא שעה מסויימת מן הלילה וכדומה שכולם ינומו את שנתם ולא יהיה מי שיחזיק את העולם...

אי לכך אומרת הגמרא, שכדי לקיים את העולם פיזר הקב"ה את ישראל בארבעת הרוחות, כשם שהרוחות עצמן מפוזרות מארבעה צדדים כדי לקיים את העולם, כך לא תהיה שעה שבה לא יהיו ישראל במקום מן המקומות תחת אור השמש בלי שתהיה בידם שעת הכושר מן המוכן לקיים את העולם...

משום שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה:

דברי חז"ל נוספים מצינו בגמרא בסנהדרין (צ"ט, ב'), שאף אותם מביא הנפש החיים שם: "אמר רבי אלכסנדר, כל העוסק בתורה לשמה משום שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר (ישעי' כ"ז, ה') או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי, רב אמר כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר (שם נ"א, ט"ז) ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ, רבי יוחנן אמר אף מגין על כל העולם כולו, שנאמר ובצל ידי כסיתיך, ולוי אמר אף מקרב את הגאולה, שנאמר ולאמר לציון עמי אתה".

דברי רבי יוחנן, שהעוסק בתורה 'מגן על כל העולם כולו', הם הדברים האמורים כאן במשנתנו, שכל העוסק בתורה 'כל העולם כולו כדאי הוא לו', בהיות שהוא המשפיע על הבריאה את קיומה. אך רבי אלכסנדר פותח ואומר דברים אחרים, ש'כל העוסק בתורה לשמה משום שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה', ויש להבין מדוע ענין זה של 'שלום' מושפע באמצעות עסק התורה, ומה ענינו לקיום העולם.

אלא שכיוצא במאמר זה נאמר בלשון הגמרא הנאמר על ידינו דבר יום ביומו: "תלמידי חכמים מורבים שלום בעולם, שנאמר (ישעי' נ"ד, י"ג) וכל בניך למודי ה', אל תקרי בניך אלא בוניך", ולכאורה תמוה, כיצד באמת מורבים תלמידי החכמים שלום בעולם... הלא לא מדובר דוקא על אלו שעוסקים במעשיו של אהרן, לרדוף שלום ולהשכין שלום, אלא על אותם שיושבים ספונים בפניתם כשאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה, בלי שאפילו יכירו צורתה של מחלוקת... וכי אלו הם ה'עסקנים' כביכול שעוסקים בהשכנת שלום?

ואמר על זה מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שכל מה שחסר שלום בעולם ושוררת המחלוקת - הכל נובע משורש אחד, שאדם לא מסתפק במה שיש לו וחומד את רשותו של השני, אילו היה אדם מרוצה במה שיש לו, מכיר בחלקו הטוב ויודע מה נעים גורלו - מעולם לא היתה פורצת מחלוקת. לאף אחד לא היה אכפת מה השני אמר, מה הוא עשה וכיצד הוא נוהג, כי כל זה אינו נוגע אליו - זה עומד בשלו וזה עומד בשלו, ומה לו ולזה.

על כן אומרים חז"ל: 'תלמידי חכמים - מרבים שלום בעולם'. כי 'תלמיד חכם לעולם טוב לו' (ברכות נ"ז, א'), וה'תלמידי חכמים' הם אלו שתמיד מרוצים, תמיד יש להם כדי סיפוקם ותמיד הם שמחים בחלקם, בלי שיעטרכו יותר ממה שיש להם. לא תמיד אמנם הברכה מצויה באסמיהם, ולא תמיד הם נמלטים ממצוקות העולם, אך כל זה רק בנוגע לפנ הגשמי, בעוד שכל העולם שממנו הם ניזונים הוא עולם רוחני - ובאותו עולם אין צרה ופגע, הכל על מקומו יבוא בשלום ותמיד שורר שם הטוב האמיתי.

הלא הדבר ידוע, שהאדם מורכב מגוף ונשמה, והדבר היחיד שיכול למלא את הנשמה הוא החיבור לשורשה האמיתי - לקרבת אלוקים. "משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך, כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה, למה שהיא מן העליונים" (קהלת רבה ו', מובא במסילת ישירים פרק א').

על פי זה ביאר רבי יחזקאל, שתלמידי חכמים שעושים את כל ימיהם כמועדים לעסוק בדברי תורה - נפשם תמיד מלאה ותמיד טוב לה, וזוהי כוונת חז"ל 'שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם' - שבסביבתם של תלמידי החכמים לעולם לא ישמע צער, רק ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה.

ועל אותה הדרך יש לבאר את מאמרו של רבי אלכסנדר, שהעוסק בתורה 'עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה', הואיל ובשעה שיש מחסור בתורה בעולם - נמצא שכל קיום הבריאה מיטלטל אנה ואנה. אין די השפעה של קיום לכל חלקי העולם, חלק זה דורש את שלו וחלק אחר דורש את שלו, וכך נמצא שיש כביכול 'מחלוקת' בין השמים העליונים והתחתונים - כולם דורשים את שלהם לינוק ממנו את קיומם. זהו שורש המלחמות שקיימות בין שרי המלחמה של מעלה, וזהו שורש כל המחסור והרעב שקיים עלי אדמות, בשעה שאין די הצורך לזון את כל הבריאה, וכל אחד חפץ ליטול משהו מן השני כדי להשלים את הקיום שחסר לו.

אולם בשעה שיש העוסקים בתורה לשמה, חוזרת ההשפעה להתרבות על פני העולם, ואף אחד לא זועק חסם שאין לו די חיות כדי להתקיים ממנה. כל אחד טוב לו בשלו, הוא יונק את חיותו מהמקום העליון שראוי לו, ואינו צריך לחפש בורות נשברים כדי להתמלא מהם. כך נמצא שיש שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, כאשר כל חלק ממלא את עצמו מהמקום שממנו הוא אמור לשאוב, ושוב אין את הסיבה מעיקרא שאמורה לגרום את המחלוקת.

לפי זה עולה בידנו משמעות חדשה מדוע 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם' - משום ש'אל תקרי בניך אלא בוניך', תלמידי החכמים הם המקיימים את העולם וגורמים שלא יחסר לו דבר. זהו ה'שלום' שמתרבה על ידי החכמים, וזהו ה'שלום' שקיים בחכמים עצמם - שכולם שבעי רצון ומלאים ברכת ה', ברכות שמים מעל וברכות תהום רובצת תחת, מבלי שייחסרו כל טוב.

קיום התורה וקיום המצוות:

אלא שלעומת יסודו של הגר"ח, שכל רגע ורגע מקיים העולם תלוי בלימוד התורה, יש שהביאו את דברי התוס' בריש עבודה זרה, שם איתא בגמרא שאומות העולם טוענים לפני הקב"ה 'רבונו של עולם, ישראל שקיבלוה היכן קיימנוה', והקב"ה משיב להם 'שמים וארץ יעידו בהם שקיימנו את התורה כולה', "אומרים לפני רבונו של עולם, שמים וארץ נוגעים בעדותן, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורת מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו".

והקשו שם התוספות (ג, א' ד"ה נוגעים): "ואם תאמר והרי ראייה גדולה שקיימנו, שהרי שמים וארץ קיימים הם", ותירצו התוספות: "וי"ל שהם קיימים ממה שקיבלו, כדאמר אם ישראל מקבלים", והיינו לכאורה, שעצם קבלת התורה של ישראל, עוד לפני שלמדו את התורה, די בה כדי לקיים את העולם. וצריך ביאור כיצד יתאמו לפי זה דברי הנפש החיים, שקיום העולם תלוי ועומד בלימוד התורה עצמו.

והנראה לומר הוא שישנם שני חלקים בתורה, חלק אחד הוא החלק האמור של לימוד התורה, ומלבד זאת יש חלק נוסף והוא קיום התורה - היינו עשיית המצוות ושמירתן. שאלת האומות שם בגמרא לא מתייחסת אל הלימוד עצמו אלא על הקיום - 'ישראל שקיבלוה היכן קיימנוה', היכן שמרו ישראל את המצוות, את החוקים ואת המשפטים, שתמורת זה נותן להם הבורא את שכרם (וכך מוכח שם בכל הסוגיא, שאף הקב"ה מצידו בחן את האומות במעשי המצוות ונתן להם לבסוף לשמור את הסוכה). אם כן מבואר, שעל אף שהעולם אינו יכול להתקיים אף רגע מבלי לימוד התורה, מכל מקום יש בחינה נוספת של קיום המצוות - שגם עליה השמים והארץ מעידים, 'אם ישראל מקבלים מוטב' ואם לאו הם חוזרים לתוהו ובוהו.

על חלק זה של קיום המצוות כתבו התוספות, שדי בעצם הקבלה לשמור את המצוות כדי שלא להחריב את קיום השמים והארץ, כי אף אמנם שעדיין נצרך לימוד התורה בכדי לקיים את העולם, ומאידך אף התורה בלא שמירת המצוות בפועל אינה חשובה תורה, עם זאת מצד עדותן של השמים והארץ אין ראייה כל עוד שה'קבלה' עדיין שרירה וקיימת - שכלל ישראל מוכן ומזומן לקיים את המצוות בעקבות התורה, הגם שאליבא דעובדא לא תמיד הם זוכים לשמור את המצוות בכל רגע ורגע, אלא רק ללמוד את התורה.

'כל העולם כולו כדאי הוא לו':

בלשון התנא מדוקדק שלא אמר 'כל העולם כולו קיים עבורו' וכדומה, אלא 'כל העולם כולו כדאי הוא לו', שהמשמעות היא כביכול כל העולם כולו מגיע לו וראוי לחלקו...

ובדרך אחת יש לבאר שאכן כן, כל העולם כולו כאילו נעשה שלו, של העוסק בתורה. הרי קיימא לן ד'אומן קונה בשבח כלי', ומי שיש לו חלק בהשבת הכלי - יש לו חלק גם בבעלות עליו. אם כן כביכול, אותו עוסק בתורה שנהיה כעין שותף לקב"ה במעשה בראשית, שעל ידו מתקיים העולם ובזכותו הכל עומד, נמצא כאילו גם הכל שייך אליו, כאותה שותפות של אומן...

במשנה לעיל במסכת אבות (פרק ד' משנה ה') נאמר ש'כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם', וחסידים אמרו בדרך צחות, שמי שנהנה מן התורה ושואב את חיותו ממנה - הרי הוא 'נוטל חייו מן העולם', כל העולם כולו משועבד אליו ועומד עבורו, לזונו כדי חייו...

אולם יש לפרש עוד בדרך אחרת, בהקדם דברי הגמרא בברכות פרק אין עומדין (ל"א, ב'), ש"כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה", וכל כך למה, פירש שם רש"י: "לפי שתענית קשה בשבת, לפי שהכל מתענגים בו והוא מתענה".

והדבר תמוה, מאי כולי האי. אמת נכון הדבר שקשה להתענות כשכולם מסביב מתענגים, אבל בעבור זה זוכים לשכר גדול כל כך - ביטול גזר דין של שבעים שנה? 'שבעים שנה' פירושו כל ימי שנותינו, כל מהלך החיים, ומפני מה מגיע שכר גדול כל כך עבור מעשה אחד כזה של תענית חלום בשבת?

ביאור הדברים נראה על פי דברים שאמר הגאון רבי משה זריצקי זצ"ל, תלמידו של מרן הגר"ש שקאפ זצ"ל מהישיבה בגרודנא, שהיה מוכנה בפי כל 'רבי משה מתמיד'. בעוד שכל גדולי התורה של אותו דור ראשון התגוררו במושבה בבני ברק או בעיה"ק ירושלים, הרחיק רבי משה נדוד לעיירה נידחת וקטנה בשם 'כרכור', שהייתה אז באותם ימים שוכנת בנפרד על יד פרדס חנה. באחד מהזמנים התארח במעונו בחור משיבת חברון, ורבי משה אמר לו כך: דע לך, שעל כל מצוה ומצוה שנעשית בעולם שולח הקב"ה מידה קצובה של השפעה שיוצרת משמים. על לימוד התורה - יורדת ההשפעה הגדולה מכולם, אך מכיון שההשפעה היא קצובה, במקום שיש לומדים רבים - מתחלקת ההשפעה בין כולם, וכל אחד מקבל נתח קטן, ואילו במקום שיש לומדים מועטים - זוכה כל אחד בחלק גדול... אי לכך איעצך, שלאחר שתינשא חפש אחר המקום הקטן ביותר בכדי לגור בו, וכך תזכה להשפעה הגדולה מכולם... (אלא שבסוף דבריו הוסיף רבי משה מתמיד וסיים: 'ברם בקשה אחת יש לי ממך - רק לכרכור אל תגיע'...).

ועל פי זה יתפרשו דברי רש"י, שבשאר ימות השבוע יש רבים המתענים או המסגפים את נפשם, וממילא ההשפעה מתחלקת בין כולם. מה שאין כן שבת קודש, 'לפי שהכל מתענגים בו', נמצא שמי שיושב בתענית הוא היחיד שמתענה - ושוב אין השפעת התענית יורדת אלא עליו... עד כדי כך, ש'כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה'...

ובזה תעלה ותבואר גם לשון המשנה: 'כל העוסק בתורה לשמה - כל העולם כולו כדאי הוא לו'. לא עומד על ידו, לא קיים בזכותו, אלא 'כדאי הוא לו', כיון שאם הוא יהיה היחיד שיעמוד ויחזיק את החזקת העולם - הרי הוא יכול ליקח את כל ההשפעות שאמורות לבוא על כל הבריאה כולה, ואז אכן באמת נמצא שהכל 'כדאי לו' - יש בידו את היכולת לזכות בשכר כולו, שהכל יירד לכיוונו ויגיע עד אליו...

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 131

אין התועלת והנזק ביד הנכרא – כי אם ביד הבורא יתעלה!

פרשת ויגש
תשפ"ד

כמה טרגדיות עבר יוסף הצדיק!

התורה מספרת לנו על הנסיגות של יוסף הצדיק, הנסיון הראשון שעבר, היה מכירת יוסף, נתאר לעצמינו איזה טרגדיה זה היה, יוסף היה בחור בן שבע עשרה, שהבין שהאחים שלו שונאים אותו, ולא אומרים לו שלום כמו שאמרה התורה "ולא יכלו דברו לשלום" ונשלח ע"י אביו ללכת לראות את שלום אחיו, ולא ידע מה הם זוממים לעשות לו, הוא חשב לעצמו, הכי גרוע שיכול להיות, שהם לא ידברו איתו, או לא יזמינו אותו לארוחת צהרים, ולכן הלך לקראתם, וכאשר בא לקראתם ראה כיצד הם מתכננים להרוג אותו.

ומה היתה הדעה של אחי יוסף? היות שאברהם אבינו היה לו את ישמעאל ויחזק, ושלח את ישמעאל מעל פניו, ורק יצחק המשיך אותו, וכמו"כ יצחק נתן ליעקב את כל הברכות, ולא לעשו, וכמו שאמרנו חז"ל "כי יצחק יקרא לך זרע" ולא כל יצחק, שרק יעקב הוא המשך הזרע של יצחק, וכמו"כ חששו האחים שכן עלול לעשות יעקב אבינו, כיון שאהב את יוסף יותר מכל בניו, והיה זיו פניו דומה ליעקב, לכן חששו שרק יוסף יהיה הממשיך של אביהם, ואותם יגרשו מעל פני אביהם, ולכן דנו את יוסף כדין רודף.

כשהגיע יוסף לאחיו, הוא רואה את עשרת האחים שלו יחדיו, לבד מבנימין שנשאר עם אביו, וכולם יחדיו גמרו אומר בדעה אחת להרגו, ומה הרגיש יוסף באותו רגע? הרי כולם בדעה שווה שהוא צריך למות, גם ראובן שאמר לזרוק אל הבור וידינו לא תהי בו, הרי לא אמר לאחים שהוא רוצה להצילו, אלא הסכים איתם שצריך להרגו, רק שעדיף להניח אותו לפגעי הטבע שימות מאליו, ולא נהרגנו בידיהם, הרי כשנשים אותו בבור בדרך הטבע הוא עלול למות ע"י נשיכת נחש, או ברעב או בצמא, ורק התורה מעידה שראובן רצה בתוך ליבו, להצילו ולהשיבו אל אביו.

אין נשאר יוסף איתן בדעתו וברוחו?

והנה יוסף עומד במצב כזה שכל עשרת אחיו שעומדים מולו, מתנכרים אליו, רוצים להדיח אותו מבית אביו, ולא זו בלבד, אלא רוצים להרגו, ובאופן נורמלי במצב כזה, יוסף היה צריך להיכנס למצב של דיכאון עמוק, או להשתגע, ואמנם יוסף נשאר איתן בדעתו ובצידיקתו, וגם אחר מכן כשמכרו אותו אחיו למצרים, הרי זה גם טרגדיה בפני עצמה, שהוא נמכר לעבד לאומות שפלות, ומלבד זה הרי הוא מבין שאביו מצטער מאד על מה שהוא עובר, ובמצב כזה עלול האדם להגיע למצב של טירוף הדעת, וללא יכולת לתפקד.

ואמנם אנחנו רואים אצל יוסף, שלא רק שהוא לא נפל לדיכאון או השתגע, להיפך הרי הוא נשאר דבק באמונתו, וכמו שאמרה התורה כשהיה יוסף בבית פוטיפר "וירא אדוניו כי ה' איתו" ופירשו חז"ל שהיה שם שמים שגור על פיו, פוטיפר ראה את יוסף ממלמל כל פעם לפני שעושה איזה עבודה, ולאחר שגמר אותה שוב מילמל, כל פעם שנתנו ליוסף איזה תפקיד, כגון לחפור את הבור, או תפקיד אחר עם אחריות, היה נושא תפילה להשם, יהי רצון מלפניך שאמצא חן בעיני אדוני, ואצליח במעשיי שיהיה מרוצה מהם, ואחר שסיים את מלאכתו בהצלחה, הודה להשם שוב על הצלחתו, וביקש רחמים גם על העתיד שיצליח השם דרכו.

צריך להבין מהיכן השיג יוסף את הכוחות להתמודד מול הטרדיות שלו, האחים מתנכרים אליו, רוצים להרגו, ומוכרים אותו לעבד, אין ניתן להמשיך להישאר איתן בדעתו במצב כזה?

'אין התועלת והנזק ביד הנכרא כי אם ביד הבורא יתעלה'

התשובה לזה היא, יוסף הצדיק ידע את הסוד, שכל מה שנעשה תחת השמש הכל מתייחס לבורא עולם, שהוא אדון לכל המעשים, כפי שאומרים בברכת יוצר בשבת "אל אדון לכל המעשים" ולא יכול אף אדם לעשות מאומה בעולם בלי גזירת עליו, וכמו"כ אנו אומרים ביוצר "בעל מלחמות" והיינו שכל המלחמות מנוהלות על ידי בורא עולם, אין חייל אחד שנהרג ללא גזירה ישירה מאת השם.

יוסף הבין את זה כל כך חזק, עד שהרגיש שלא האחים מכרו אותו, אלא השם מכר אותו למצרים, והאחים היו רק שלוחים, וממילא אין מה להיכנס לעצב או לדיכאון, אם זה רצון השם, אני מקבל זאת בהבנה, הרי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, הכל מדוקדק ומחושב, אז מה יש להצטער? הרי האחים לא יכולים לעולל לו שום דבר מעבר לגזירת הבורא, וכך הוא עבר את הטרדיה הזו, ונשאר אותו יוסף שהיה לפני כן.

והיסוד הזה הוא מה שכתב הרמב"ן בסו"פ בא, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שיבין שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים הם, ואין בהם טבע או מנהגו של עולם כלל, יתירה מזה כתב בחובת הלבבות שער הביטחון 'אין התועלת והנזק ביד הנכרא כי אם ביד הבורא יתעלה' שום אדם בעולם או נכרא כלשהוא, לא יכול להביא לי תועלת, ולא יכול להזיק לי בשום ענין, כיון שהוא בעצמו מנוהל ע"י בורא עולם, אדון כל המעשים שכל מה שקורה בעולם מתייחס אליו.

[בחובת הלבבות הקשה על דבריו, אם אכן כך הוא הדבר, שאין בכך בן אנוש לקבוע שום דבר בבריאה, ולא להביא איזה תועלת או נזק לחיברו, א"כ מדוע נענש הרוצח על רציחתו, הרי לא הוא גרם את הרציחה, אלא הוא מת בגזירת עליו, ועל מה יש להעניש אותו. ותירץ חובת הלבבות, שאכן אין לחייב את האדם על התוצאה שפלוגי נהרג, אלא שהוא נענש על הבחירה שבחר להרגו, שכאשר האדם עושה מעשה שממית אדם אחר, הרי הוא בחר בכך שפלוגי ימות, ואף שאינו יכול לגרום את מיתתו, אבל הוא בחר במעשה הממית, ועל זה הוא נענש. וזכורני שהמשגיח ר' יחזקאל היה מביא דברי חוה"ל אלו.]

וזה היה הכח של יוסף לעבור את מה שעבר, כיון שהבין שאף יצור בבריאה לא יכול להשפיע עליו לטוב ולמנוס, והכל נעשה לו באופן ישיר מאת השם, ואם זהו רצון השם, אז הוא קיבל על עצמו בהבנה ובידיעה שזה הטובה שלו וכך הכי טוב עבורו.

הקשר הישיר של יוסף עם הבורא עולם!

ומטעם זה אנחנו רואים שיוסף הצדיק היה שם שמים שגור על פיו, היה מבקש על כל דבר שיהיה בהצלחה, והיה מודה לאחר כל דבר שהצליח, מפני שזה היה דרך החיים שלו להרגיש בחוש שהשם לבדו מנהל את העולם, והכל מכון ממנו באופן ישיר, ממילא הוא פונה אליו ומבקש שיצליח ואילו הוא מודה על הכל, שהוא הגורם הבלעדי של כל המתרחש בבריאה.

איזה קשר היה ליוסף עם הקב"ה! אה! כל הזמן, השם בבקשה שזה יסתדר, תודה על מה שעזרת לי! זה הרי קשר רציף וקבוע כל היום, ללא היסח הדעת מהקב"ה! זה היה הדרגה של יוסף הצדיק, שאין גורם בבריאה שיכול לעשות לי טוב או רע, רק בורא עולם, לכן הוא קיבל בהבנה את מה שעבר עליו, ונשאר דבוק באמונתו בהשם.

וימאן ארוך! – בשלשלת!

הנסיון השני של יוסף הצדיק היה עם אשת פוטיפר, ואין יוסף התמודד מול כל הפיתויים שהעמידה לזו ע"י יראת שמים, הרי היא אשת איש, והקב"ה לא מסכים לזה, כך התגבר על יצרו.

ונאמר בתורה 'וימאן' וטעם המילה הזו בשלשלת, ובכל העדות והחוגים, ואומרים את הטעם הזה באריכות רבה, וכמו שני תלישות, ושמעתי לבאר בזה, שיוסף הצדיק ענה לה 'לא' כזה גדול!! 'לא' כזה ארוך!! שהוא לא מסכים לה בשום פנים ואופן! למרות כל הפיתויים והאימונים שנתנה עליו, על כל זה הוא אומר לה - לא!! זו היתה היראת שמים של יוסף, שמכוחה הוא הצליח להתגבר.

ומלבד זה, מה שעזר ליוסף הצדיק להתגבר, הוא מחמת מידת הישרות שהיתה בו, וכפי שאמר לה, אין אעשה הרעה הגדולה הזאת, הרי פוטיפר הפקיד בידי את כל אשר לו, כל ענייני הבית היו מנוהלים על ידי, והיה המנכ"ל של בית פוטיפר, ואין אבגוד באמון שנתן בי ואשתמש בתפקידי לחטוא באשתו? ומחמת הישרות והיראת שמים הצליח יוסף להתגבר על יצרו ולא לחטוא.

זו תורה וזו שכרה?!

והנסיון הנוסף של יוסף היה שהכניסוהו לבית הסוהר, נתאר לעצמינו איזה טרגדיה זה! לאחר שיוסף הצדיק מתגבר על נסיון עצום שכזה, ולא נופל בפיתויים הרבים של אשת פוטיפר, לא זו בלבד שהוא לא מקבל על זה איזה שכר, הוא זוכה לעלילה מאת אשת פוטיפר, שהוא חטא עימה, ומחמת זה מכניסים אותו לכלא המצרי, לתוך מרתף מתחת לאדמה, איזה שברון לב זה! לקחת בחור חמד, שעמד בנסיון, שהיה עליו גדול בתורה, ולהוריד אותו לשפל המדרגה, להכניס אותו לכלא יחד עם כל אסירי המלך, זו הרי השפלה שאין כדוגמתה, וזה היה אמור לשבור את יוסף הצדיק, שהנה אחר שהגיע לאיזה הצלחה בבית פוטיפר, שוב נפל לשפל המדרגה.

נתאר לעצמינו מה הרגיש יוסף באותו זמן, כנראה בימים הראשונים אמר לעצמו, הרי הקב"ה יודע את האמת שלא חטאתי, ואשת פוטיפר העלילה עלי עלילת שוא, ואם הקב"ה יודע שכן האמת, חזקה שהוא

אין בעיה להיות עני – העיקר להיות ת"ח!

ר' חיים לימד אותנו ואותנו, שכבוד האדם ומעמדו, לא תלויים כמה משכורת הוא מכניס, ומה מספר הנכסים שלו, אלא הכל תלוי כמה הוא תלמיד חכם, כמה הוא עובד ה', וכמה הוא יודע ש"ס! שמעתי שבארה"ב כל מעמד האדם תלוי בכמה הוא משתכר, זה קובע לו את המעמד החברתי, ואנחנו יודעים שכמה שהאדם תלמיד חכם, זה הנתון היחיד שקובע את מעלתו ומעמדו. מה הבעיה להיות עני? וכי יש בזה איזה חיסרון? אם האדם יודע ש"ס, הוא בעל דרגה! ומה איכפת לנו כמה ממון יש לו?!

וכי נר אחד יכבה עשרה נרות?

הנה כשמת יעקב אבינו באו משלחת של בני השפחות וביקשו מיוסף למחול להם על מה שעשו לו, כי הם חששו שעשיו שמת אביו הוא ינקום בהם, ובחיי אביו לא נקם מחמת כבוד אביו שלא רצה לצערו, אבל אחר מות אביו ינקום, ויוסף התחיל לבכות, ואמר להם, מה אתם מפחדים ממני? אתם רואים שאתם עשרה ולא יכולתם להזיק לי, ואני אחד, איך אוכל להזיק לעשרה? וכמ"ש רש"י וכי נר אחד יוכל לכבות עשרה נרות?

וזה מה שאמר להם יוסף אתם חשבתם עלי רעה, וצריך להבין מה הזכיר כאן יוסף את הרעה שעשו לו, והיה די לומר להם, אלוקים חשבה לטובה, ואמנם אמר להם יוסף, הרי אתם חשבתם לרעה, ובכל זאת לא הצלחתם, ולהיפך רק עזרתם לי להגיע למימוש החלומות, ואם אתם לא יכולתם לי, וכי אני יוכל לפגוע בכם? ומה אומר להם יוסף? הרי אין הנזק והתועלת ביד הנברא, עשרה אחים רצו להדיח ולהרוג אותי, ולא הצלחתם, ומה הטעם כיון שהכל ביד השם, וא"כ איך אוכל לעשות לכם מאומה?!

רבי ברוך שם שמים היה שגור על פיו והיה דבוק בהשם!

ראינו שיוסף הצדיק היה שגור שם שמים על פיו, סבא רבי ברוך זצ"ל היה ג"כ מתנהג באופן כזה, שהיה קשור עם הקב"ה בכל זמן, והיה רגיל להתפלל להשם לפני כל פעולה שעושה, שיהיה בהצלחה, ומודה להשם לאחריה על שהצליח בה. כידוע סבא רבי ברוך היה רב בעיר מקנ"ס והוא היה אחראי על כל ענייני העיר, וניהל את עכל כספי הציבור וענייני הצדקה של העיר, וראש הקהל של אותה העיר היה עשיר גדול, והיה רוצה שכל ענייני העיר יעברו על ידו, והיה מתקנא בהצלחה של רב העיר לנהל את העיר ביד רמה, ורצה שיהיה לו ג"כ שליטה במה שקורה, ולכן, לא פעם קרה שרבי ברוך ניהל איזה ענין בעיר, וראש הקהל ניסה לעצור אותו. פעם היה בעיר איזה גביר שנפטר, והניח ירושה גדולה, ומינה את רבי ברוך שיהיה האופטרופוס על נכסיו לאחר פטירתו, וראש הקהל לא ראה את זה בעין טובה, והחליט לצאת נגד הרב בפומבי, והתחיל ללחן על רבי ברוך שהוא מועל בכספי ציבור, וטענותו היתה שרבי ברוך לוקח מהירושה של אותו גביר, ומממן מזה הוצאות של בניית בית הכנסת, וכך פירסם ברבים את טענותיו שרב העיר מועל בכספים. רבי ברוך היה בצרה גדולה מהענין הזה, כיון שהפנקס של החשבונות שבו היה רשום כל ההכנסות וההוצאות, לא היה בידו, ולא ידע רבי ברוך ביד מי הוא נמצא, וכך לא יכל להוכיח את חפותו, שכל ענייני הכספים התנהלו כסדרם, וכל זמן שלא הוכיח כן, המשיכו הריונונים עליו.

יום אחד רבי ברוך התפלל להשם, וביקש ממנו שיגלה לו היכן נמצא פנקס החשבונות, וכמדומני שעמד בתענית באותו יום, והרבה לבקש מהשם שיוודע לו היכן הפנקס, ואכן באותו לילה התגלה לו בחלום אצל מי נמצא הפנקס, והתברר שאותו ראש הקהל שהיה לו תחנת קמח ובו היה מעסיק בה הרבה עובדים וביניהם גם יהודים, ואחד מהעובדים שלו החזיק בידו את פנקס החשבונות של כספי הקהילה, ומיד ביקש רבי ברוך להביא לו את הפנקס מאותו האיש, ואכן הוא הביא את הפנקס לרבי ברוך, והוא הביא לו יוסף משאש והוא עבר על הפנקס וראה שאין שום עוולה והכל מנוהל באופן תקין.

ובינתיים ראש הקהל לא ידע מכל זה, והעמיד וועד מיוחד כדי להעיד ולהלשין בפניהם על רבי ברוך [בפניו] שהוא מעל בכספים, סבא היה מזועזע מהריונונים שהטיח בו אותו ראש הקהל, אבל אז קם רבי יוסף משאש ממקומו ואמר: אני בדקתי את פנקס החשבונות והכל שם מנוהל כראוי ללא שום עוול, וכך נסתתמו טענותיו של ראש הקהל.

אני למד מזה, איך רבי ברוך היה דבוק בהשם, וכשהיה לו צורך היה פשוט פונה אליו ויודע לבקש ממנו את מה שצריך, וכך הוא ביקש מהשם שיגלה לו איפה הפנקס וגילה לו, וככה הוא הציל את עצמו מפני הריונו ומפני ראש הקהל. לאחר תקופה חלה ראש הקהל [במחלת הסרטן] ובעודו שוכב בחליו הוא כתב מכתב לרבי ברוך, ובו הוא מבקש ממנו מחילה על שחטא נגדו, וכשהקריאו את המכתב לרבי ברוך, ענה רבי ברוך, אתה יכול לכתוב לו בשמי, הכל מחול לך, הכל מותר לך, אין לי שום קפידא עליך, ואני מתפלל עליך שתבריא!

מלבד המאורע הנ"ל, היו הרבה פעמים שראש הקהל הפריע לסבא לנהל את ענייני העיר, ולכן הרבה דברים עשה רבי ברוך בצינעא כדי שלא יוודע לראש הקהל, וכך לא היה מפריע לו במלאכתו.

היה חורף אחד שהיה קר מאד מחמת השלג שירד במקנ"ס, ורבי ברוך שמע שישנם הרבה עניים שאין להם בבית שמיות ראויות להתכסות בהם בלילה, לכן הוא רצה לעשות מגבית גדולה, כדי להתרים את כל עשירי העיר לענין הזה, ולקנות כמות גדולה של שמיות [של צמר שנקראו רבאט, שכנראה הגיעו מעיר רבאט, והיו שמיות כבדות מאד שחיממו כהוגן] ולחלקם לעניי העיר, סיפר לי דודי רבי יוסף מה הוא עשה, היה באותו שבוע בשבת איזה עשיר ושמו ברוך עמר שנפטר אשתו, ומנהג המקום היה, שבשבת של האבילות היו באים המכרים והידידים של האבל להתפלל אצלו בבית, כדי לכבד אותו, ואחרי התפילה היו מנחמים אותו, היות שאותו עשיר [ברוך עמר] שהיה באבלות היה מוכר מאד על עשירי העיר, הבין רבי ברוך שבאותו שבת יהיו הרבה עשירים באותו בית האבל, והחליט לעשות שם בבית האבל את המגבית.

היה עשיר אחד בשם מורדיאן, וידע רבי ברוך שהוא אמור להתארח בבית האבל של ברוך עמר, ובאותו שבת בבוקר הגיע לביתו בשעה שש בבוקר, ודפק על דלת ביתו, מורדיאן פתח לו את הדלת ושאל, מה קרה שכבוד הרב הטריח את עצמו לבוא עד אליי, ענה לו רבי ברוך, אני רוצה לעשות היום מגבית לקניית שמיות לעניי העיר, ואני צריך את עזרתך, כאשר אני יפתח את המגבית, אני יכריז על תרומה של סכום מסויים לטובת המגבית, נאמר כ 2000 דולר, ואני רוצה שגם אתה תתרום סכום כזה, וזה יגרום לשאר העשירים לתרום ג"כ סכומים כאלו, ענה לו מורדיאן לא, זה סכום מדי גבוה בשבילי, אמר לו סבא, אין לי ענין שתביא לי את הסכום המדובר, אלא רק תנקוב את הסכום שביקשתי, ולא נחייב אותך לתרום סכום זה, רק ששאר העשירים יראו את תרומתך ויתרמו אחר כך.

ואכן כך עשה אותו עשיר, והמגבית הצליחה, וקנו הרבה שמיות למען עניי העיר, ואז רבי ברוך לא חילק את השמיות בעצמו, אלא נתן למזכיר של הוועד לחלקם לעניים, כדי שיראה כאילו הוועד אסף עבורם את השמיות ולא רב העיר, והכל כדי לא לקבל שבח ופירסום על מעשיו, וגם בכדי שלא יתקנא אותו ראש הקהל במעשיו, לכן הצנע את פעילותו ככל האפשר.

עוד מפעולותיו של רבי ברוך בעירו, שהיה איזה יהודי עשיר שבא מאלג'יר שבא למקנ"ס ופתח שם אולם גדול, ועשה בו בית קפה, יום אחד החליט לעשות שם בית קולנוע ביום שישי ושבת, וחרה הדבר לרבי ברוך מאד, איך הוא מחלל שבת בפרהסיא בתוך שכונה יהודית, וניסה בכל כחו להפריע לאותו האיש, שלא יצליח במזימתו, ולשם זה הוא הלך למושל הערבי של אותו אזור, וסיפר לו על המקרה, והסביר לו את חומרת הדברים שזה פירצה גדולה בדת, ואכן אותו מושל השתכנע מדבריו ומנע את הקמת הקולנוע.

גיליון זה נכתב על פי הבנת הכותב בלבד, מתוך שיחה הנאמרת מדי מוצאי שבת בשעה 19:30 בבית מדרשו הרב שליט"א רח' מתתיהו 25

ניתן להאזין לשיחה גם בשידור חי בקו 'עושה אור' 0733-718-148 או במערכת 'קול יהודי מרוקו' 0747-962-335

בכל ענייני הגיליון יש לפנות לטל' 05485-20-936 במז"ב ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

ניתן לתרום דרך 'נדרים פלים' בחיפוש 'עושה אור' או בטל' 03-6730-585 'שולח' 6465

וזכרת התורמים תעמוד להם ליכות בכל מילי דמיטב בזו ובבא:

סרח בת אשר

בודדה הייתה במצרים, איש לא הקשיב לה מה יקרה ב"יום שאחרי", נדו לה בראש כמו אישה מבוגרת שלא מבינה את המצב. ולמפרע התברר שהיא הבינה את המצב טוב מכולם, והיא זו שגאלה את ישראל

פרשת סרח בת אשר, צריכה ביאור.

היא זו שהחייטה את רוח יעקב וקנה, היא היחידה בבנות השבטים שהוזכרה בין יורדי מצרים והשלימה למניין שבעים נפש (כ"ד צד, ח), והיא זו גם שהשלימה בין נאמן לנאמן, בין יוסף הקבור במצרים לבין משה המחפש אחר ארונו להעלותו ולהוציאו ממצרים.

סרח הייתה זו גם שכינתה את עצמה 'שלומי אמוני ישראל', והצילה את העיר אבל מחרבו של שבע בן בכרי בעת שמרד ברוד המלך (שמואל ב, כ, יט ובתרגום יונתן שם), ועליה דרשו רבותינו (מדרש משלי) את הפסוק 'פיה פתחה בחכמה'.

עוד זאת ידענו על שרח בת אשר אשר נמנתה בין שבעת אלו שנכנסו בחייהם לגן עדן, יחד עם בתיה בת פרעה, אליעזר עבד אברהם ועוד (כלה רבתי ג, כג. ובמס' דרך ארץ וזשא א, א' מנין שונה).

איננו יודעים מה המשמעות להיכנס בחיים לגן עדן, אך נכנסים בחיים, והאם נשארים שם בלבוש של העולם הזה, האם הגוף ממשיך להתקיים ממאכל ומשקה או שהוא הופך רוחני, איננו יודעים גם מה התועלת בזה יתר על שאר הצדיקים שנכנסו לגן עדן לאחר מותם, מדוע דווקא השמות הללו הוכנסו בחייהם לגן עדן ולא אחרים, האם תלוי הדבר במבשרי בשורות טובות או בדברים אחרים.

איננו יודעים גם למה צדיקים אחרים לא נכנסו לגן עדן בחייהם, למה סרח נכנסת בחייה בתוך גן עדן בעוד שאבותיה אברהם יצחק ויעקב נכנסו לגן עדן כדרכם, ואף אביה אשר הוא היושב על שערי גן עדן ומכניס לשם את העוסקים במשנה (מדבר קדמות לגאון חיד"א ערך 'אשר' בשם מדרש תלפיות).

סוף דבר, לא הבנו כלום באותה כניסה לגן עדן מחיים, ואם ריק הוא, מכבד ריק.

משוקע בנילום

מה שכן נוכל להבין בקורותיה של סרח, זה הידיעה שלה היכן נמצא ארונו של יוסף.

בלי ארונו של יוסף, אי אפשר לצאת ממצרים. כך השביע יוסף את בני דורו, כי בעת צאתכם ממצרים, והעליתם את עצמותי מזה אתכם. המצרים יודעים על השבועה הזו ומנצלים אותה היטב, משקעים את הארון בנילום ומעלימים אותו מעיני כל חי, כדי שלא יוכלו לצאת.

עצם ההסתרה המצרית מעוררת לעג. אתם מתיימרים שאין עבד המסוגל לברוח ממצרים, בטוחים אתם שהעבריים ימשיכו לעבוד אתכם ללא קצבה, מה לכם להוסיף עוד נעילה בדמות ארונו של יוסף, האמנם חוששים אתם שמא הגבולות שלכם רופפים ואולי יום אחד יקומו העבריים ויצאו?

עבור ההסתרה הזו נשכרו אשפים וחרטומים, לוחשי לחשים וחוכרי חבר. השקיעו מזמנם ומחכמתם לעגן את ארונו של יוסף במעמקי הנילום. האומנם אינכם מאמינים בהתחייבות שלא יצא עבד ממצרים?

משה מבקש למצוא את הארון ולא מוצא. ג' ימים וג' לילות מסבב ולא מוצא. משנתיגע הרבה, פגעה בו סרח ('סגולה' בלשון המדרש) וגילתה לו שהוא במקום פלוני בנילום, משוקע בארון כבד של ת"ק ככרין. הלך לאותו מקום, עשה מה שעשה וארונו של יוסף צף (תנחומא בשלח ב).

סרח באותה שעה, לפי החשבון, הייתה בגיל של כמה מאות שנים. מה היה קורה אילו היא כבר לא הייתה בין החיים, מי היה מגלה את הסוד של מיקום הארון, האמנם לא ניסו השבטים לשמר את המידע הזה לדורות הבאים, רק סרח שהייתה באותו הדור ידעה באקראי?

גאולתן של ישראל

ומסתברא מילתא, שזה לא היה סוד.

מסתברא מילתא שהיא לא שמרה זאת אצלה, להיפך. חיפשה עם מי תוכל לחלוק את הידיעה הזו, את מי תשתף ותספר.

ולא מצאה - - -

והמשיך את הפסוק, 'הלא ה' זו טאנו ל'. אמר, מובטחני בו שיהיה מורה הוראה בישראל (גיטין נח.).

המפגש הקצר עם הילד, הספיק לרבי יהושע בן חנניה להיות בטוח שהוא עוד יצא מהכלא, יתגבר על המראומה שמאסר כזה, בגיל כזה, ונפשו תפרח עד כדי שישקע בעיון התורה עד שיהיה מורה הוראה בישראל.

כי רבי יהושע בן חנניה ידע, במקום בו הנפש חיונית וערנית, במקום שבו יש תשוקת נר מרצדת ולא דועכת, אפשר להפוך את העולם. הוא רואה את הנער במקום הכי קשה, ואפילו שם טוב רואי הוא, קווצותיו סדורות לו תלתלים, אות היא לאיש רם המעלה שלא נותן למצבים סביבו להשפיע על רוחו. הוי, מובטחני בו שיהיה מורה הוראה בישראל!

הילד הזה לא יצא כמו אסיר לשעבר עם צלקות מהשבי, אלא ינדיג את עם ישראל, הוא רבי ישמעאל בן אלישע. עברו התמסר וגייס כספים עד שפדה אותו בממון רב.

מאתיים ועשר שנה ממתינה סרח לשעת גאולתן של ישראל.

מכולם השתכחה צורת חיים ללא עול השעבוד, אינם מסוגלים לטהר את תחושותיהם ללא נוגש ולוחץ. רק אחת ויחידה, זקנה- שבמקומות אחרים יגידו על שכמותה שכבר איננה קשורה לדור הזה -, שלא מבינה את המצב ומדברת מתוך הזיות היסטוריות, התברר שהיא זו שחזתה נכוחה את העתיד, ומכוחה נגאלו ישראל!

ולמדנו מזה, שאם אין לב משתוקק ובווער, לא יוכל האדם לראות את גאולת נפשו!

אנו רואים בעיני רוחנו את סרח הגדולה פוגשת את העם הסחוף והדרוי מעול השיעבוד, 'שמעו נא ילדי' - סחה היא להם - 'כי בעת שנצא ממצרים', והם לא מסוגלים לשמוע את המושך המשפט. 'איך נצא מכאן, איננו יכולים לחשוב על יציאה'. גם כשאחרונת יורדי מצרים תבוא לבשר על הגאולה, הם לא יכולים להאזין.

העם לא היה מסוגל לשמוע על גאולה, תוכן לבנים נותנים, מכסת יום ביומו. את משה המגיע אליהם ולא מבקש מאום, כי אם שיפנו דקה מזמנם לשמוע את בשורת הגאולה, דוחים בקוצר רוח ובעבודה קשה, אין אזניים ואין לב.

והאמת היא שלסרח היה את כושר הרגש העמוק ביותר, היא שעוררה את רוח יעקב זקנה בכוח אותו רגש, היא היחידה בדור שראתה את בני ישראל יורדים בדרך של כבוד ומלוכה למצרים, והיא היחידה בדור שראתה את ההידרדרות ביחס לבני ישראל. אין כמותה בדור, אדם הראוי להיות שכור ורצון למראה עיניו. אין כמותה בדור, אדם שצריך להיות בעגמת נפש על שבר בת עמו.

אבל סרח בת אשר חיה, רעננה, לבבה בוחק מתחושת הגאולה אשר בוא תבוא.

אין לה עם מי לחלוק את פרטי היציאה ממצרים, אין לה למי למסור את ה'קוד' של הכספת, ובדד שומרת על המפתח של הקבר, המפתח מוחליד, הויכרונות מתקמים, והיא בגיל מאתיים ועוד, רעננה כמו ילדה צעירה, היא תביא את גאולתן של ישראל!

מובטחני בו

בעת שרבי יהושע בן חנניה הלך בכרך גדול שברומי, אמרו לו על תינוק אחד בבית האסורים, יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. הלך לבקרו וקרא מבעד לחלון את הפסוק 'מי נתן למשיסה יעקב, ישראל לבוזים', שמע הילד את הקריאה

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

הרה"ג ידן יקותיאל שרביט שליט"א
רב ק"ק אחוזת ברכפלד
מודיעין עילית
לרגל השמחה השרויה במעונו
יום כלולות בנו המצויין נ"ו
עב"ג תחי'
בת הרה"ג ישעיה משה ארואס שליט"א
רב קהילת האברכים קרית מנחם
יה"ר ותורה וגדולה יתאחדו על שולחנם כל הימים

לעילוי נשמת
איש תם וישר
ואת יראי ה' יכבד
חינך בניו ובנותיו לתורה ומצוות בארץ נבריה
האדון הנכבד
משה חבובה בן שרה ז"ל
יום היא"צ וטבת
נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ
ולהצלחת
בנו היקר איש חי ורב פעלים לתורה ויראה
רבי סברי שליט"א וב"ב
נשיא ק"ק אחיעזר
ברוקלין ניו-יורק

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ק נ:

כיצד יתכן שהמזיז אבן לתומו - מתחייב בנזקיה?

שאלה

ראובן הלך ברשות הרבים, וראה שבאמצע המדרכה מונחת אבן גדולה שניתן להיתקל בה ולהינזק מחמתה. לפיכך הסיטה ברגלו לצד המדרכה, למרות שגם שם עוברים הולכי רגל, אולם מספרם קטן בהרבה מההולכים באמצע המדרכה. כעבור זמן מה, עבר בצידי המדרכה אדם מבוגר שהלך לאיטו והסתכל ישר ולא הבחין באבן, נתקל בה וניזוק קשות.

כעת תובע הניזוק את ראובן שהזיז את האבן לצד המדרכה, כי מחמתו הגיעה האבן למקום זה ולכן הוא ניזוק. אולם ראובן טוען, שהוא לא הניח את האבן הו ברה"ר, אלא היא היתה שם, ואדרבה הוא הניח למקום שפחות אנשים יוכלו להינזק ממנה, ולכן הוא פטור מלשלם. מה הדין?

תשובה

א. המניח אבן, ברזל או כל תקלה אחרת כמו שבירי זכוכית, קליפות פרי וכדומה ברשות הרבים, ונתקלו בה אנשים וניזוקו ממנה או מהקרקע שהייתה מונחת עליה - נחשב מניח התקלה כחופר בור ברה"ר, ועליו לשלם לניזוק את נזקו. 1

ב. אדם שראה את התקלה הזו והגביה בידו לגובה של יותר מטפח [8 - 10 ס"מ] ומטרתו היתה לזכות לעצמו בתקלה, ולבסוף התחרט והחזירה למקומה הראשון - נעשה המגביה מעתה בעל התקלה, ומתחייב לשלם על נזקיה.

אולם אם לא התכוון לזכות בתקלה, אם הגביה אותה בידי פחות משלושה טפחים [24 - 30 ס"מ] - אינו נחשב בעל התקלה. אבל אם הגביה אותה ממקומה מעבר לכך - נחשב המגביה מעתה בעל התקלה ומתחייב בנזקיה. למרות שלא התכוון לזכות בה, ולמרות שהחזירה אח"כ למקומה הראשון.

ג. אם אותו אדם ראה את התקלה, ולכן הזיז אותה ברגליו למרחק של יותר מ- שלושה טפחים, אולם היא נשארה ברה"ר ויכולה להזיק שם. במקרה זה, נעשה מעתה מי שהזיז את התקלה ברגליו כבעל התקלה ומתחייב בנזקיה, למרות שלא הגביה בידו אלא הניחה ברגלו. ולמרות שלא התכוון לזכות בה, אלא רצה למזער את נזקיה. שבמקום שתהיה במרכז המדרכה או הכביש, הסיטה לצד.

נוסיף עוד, שבמקרים שבסעיפים ב-ג, אין הבדל בין אם בתחילה הניח את התקלה ברה"ר אדם אחר או שהיא הגיעה לשם ע"י הרוח או ע"י גוי שהניחה שם וברח מהמקום.

ד. תקלה שהייתה מונחת ברחוב, ואדם שעבר לא הבחין בה ותוך כדי הליכתו בעט בה, וכתוצאה מכך היא הגיעה למקום אחר במדרכה או בכביש. במקרה זה, למרות שהזיקה במקומה החדש, פטור הבעט שלא הבחין בה מלשלם על נזקיה.

לפיכך אם במקומה הראשון הניח אותה אדם מסוים - מניח התקלה הראשון חייב על נזקיה, למרות שהיא הזיקה ברה"ר במקום מרכזי יותר שלא הניחה שם, והגיעה למקומה החדש ע"י הולכי רגל שבעטו בה במהלך הליכתם. 2

מקורות

1. בגמ' בב"ק (י:) ובמקומות נוספים קבע שמואל כלל: שכל תקלה שאדם מניח ברה"ר - דינה כבור שחייבה התורה את חופר הבור לשלם למי שניזוק מחמתו. ולכן אין הבדל אם אדם ניזוק בגלל שנפל לחלל הבור שנחפר ברה"ר או שקיבל מכה מהתקלה שהונחה ברה"ר, וכך גם נפסקה ההלכה. אמנם כתבו שם התוס' (בד"ה ולשמואל וכו'), שהחייב תשלומים הינו רק אם ניזוק מהתקלה עצמה או מהקרקע שהתקלה נמצאת עליה, שבמקרה זה גם הקרקע נעשית כחלק מהבור. אולם אם נתקל בתקלה וקיבל מכה מקרקע רה"ר, במקרה זה נחשבת התקלה כגרמא בלבד, ופטור מניח התקלה.

וכך גם פסק הרא"ש, וכמותם הכריע השו"ע (ח"מ ס' תיא, א) וכך סתמו שם הרמ"א, והסמ"ע. ואע"פ שלדעת הרשב"א, והנמו"י שם בב"ק, גם במקרה זה יתחייב בעל התקלה, וגם הגר"א שם (ס"ק ה) נראה שנוטה לדעתם. עכ"פ לדינא לא ניתן לחייב את בעל התקלה שמוחזק בכסף, אם הניזוק הוזק מחמת התקלה מקרקע רה"ר ולא מהתקלה עצמה.

2. ההלכות האמורות בתשובה בסעיפים ב - ד יסודם בדברי רב אשי בב"ק (כט:) ובפי' רש"י והתוס' שם, הגהות אשרי שם (בסוף אות ה) ברא"ש, חידושי הרשב"א, ותוס' שאנץ שהובאו שם בשיטה מקובצת. וכן ע"פ הגמ' בב"ק (י:) לגבי בור המתגלגל, בתוספת ביאור נרחב.

כתוב בתורה בפר' משפטים (כא, לד) לגבי חופר בור ברה"ר - "בעל הבור ישלם". כלומר, הניזוק יכול לחייב רק מי שהוא מוגדר "בעל הבור" דהיינו - שיהיה בעל התקלה, ואפילו אם אינה עשויה כבור שהניזוק נופל לתוך חללה. ולכן עלינו לדון מי נקרא בעל התקלה, וכדלהלן:

א. כל מי שמביא תקלה לרה"ר, ובלעדיו לא יכלו להינזק ממנה - נחשב בעל התקלה. לפיכך אפילו אם הביא ברגליו אבן הפקר שהייתה

מונחת במקום מסתור שבו אינה יכולה להזיק, כיון שהביאה במודע לרה"ר - נחשב כבעל הבור.

גדרי בור המתגלגל ברה"ר ע"י אדם

ב. אחרי שראובן הניח תקלה ברה"ר, כדי שהוא לא ייחשב יותר בעל הבור, צריך שאדם אחר יעשה מעשה במודע באותה תקלה, שתהפוך את השני מעתה לבעל הבור במקום ראובן. לפיכך אמרו חז"ל: אם השני - לא ראה את התקלה, אלא בעט בה דרך הליכתו והעבירה למקום אחר, במקרה זה, מכיוון שמותר לשני ללכת ברה"ר ואינו צריך להתבונן במה שמונח ברחוב, לא נחשבת בעיטתו באבן כסילוק מעשהו של הראשון שפשע כשהניחה ברה"ר, ולכן נשאר הראשון בעל הבור גם במקומה החדש, ומתחייב על נזקה.

אמנם נחלקו רש"י והתוס' בב"ק⁽¹⁾ אם האבן הזיקה בעת מעופה, האם פטור השני על נזקה. שיטת רש"י שמכיוון שהבועט הרי הלך כדרכו ברה"ר ובאופן המותר לו, ואינו צריך להתבונן ברחוב מה שמונח שם, לכן הראשון שהניח את התקלה, יתחייב לשלם אפילו אם האבן הזיקה בעת מעופה ע"י הליכת השני. אולם התוס', הרא"ש ורוב הראשונים סוברים, שמכיוון שכדי שהאבן תזיק בעוצמה כזאת בעת מעופה, צריך לבעוט בה בחוזקה, ומעשה זה כשנעשה ע"י אדם - נחשב משונה ואינו נחשב דרך ההליכה המקובלת. לכן אפילו אם הבועט באבן לא ראה אותה, אולם מכיון שבעט בה באופן שלא מקובל שאדם ילך כך ברחוב, חייב הבועט בלבד על נזקי האבן בעת מעופה - כי הנזק נגרם מחמת כוחו של הבועט. וכך גם פסק השו"ע (ח"מ סי' תיא, ג). אולם גם לתוס' והשו"ע שם (סעיף ו) לאחר שהאבן תנוח במקומה החדש - נשאר הראשון שהניחה כבעל התקלה, כי בעיטת השני באבן כשלא ידע מקיומה, אינה מסלקת את הראשון מבעלותו על התקלה. ולכן הנתקל באבן נחשב - שנתקל בבורו של הראשון.

הגבהת תקלה המונחת ברה"ר כדי לזכות בה

אולם אם השני שעבר ברה"ר - ראה את התקלה, והגביה אותה בידיו או שהזיזה ממקומה ברגליו, למרות שלא לקחה בידו - ישנם מקרים שבמעשהו סילק את מעשה הראשון, וכעת השני נעשה בעל התקלה. וישנם מקרים שהראשון נשאר עדיין בעל התקלה וכדלהלן: א. אם השני הגביה אותה בידו כדי לזכות בה, אפי' אם אח"כ התחרט והחזירה למקומה הראשון, במקרה זה מספיק שיגביה את התקלה טפח, כדי שמעשהו ייחשב מעשה קנין, ונחשב השני מעתה בעל הבור, וסילק בזה את בעלותו של הראשון על התקלה.

ואע"פ ששיטת רש"י שקנין הגבהה מועיל רק אם מגביהים ג' טפחים, [ועיין בשו"ע חו"מ סי' קצח, ב ובמפרשיו שם]. אולם ישנו חילוק מהותי בקנין הגבהה אם קונים חפץ מבעליו או שקונים אותו מההפקר. שאם אדם רוצה לקנות חפץ מחבירו ע"י קנין הגבהה, הקנין צריך לעשות שתי פעולות א - לעקור תחילה את בעלותו של הראשון מחפצו, ב - להכניסו אח"כ לרשות הקונה. לפיכך סובר רש"י, שאם יגביה הקונה את החפץ פחות מג"ט, נחשב הדבר שהחפץ עדיין מונח במקומו הראשון מדין לבוד שמחברו למקום שהיה בו, ואין במעשה הגבהת הקונה הוצאת החפץ מרשות המוכר.

ולכן צריך להגביהו ג"ט כדי להוציאו מרשות בעליו, וע"י כך יכנס החפץ לרשות הקונה.

משא"כ אם החפץ הינו הפקר, כמו כל תקלה שנמצאת ברה"ר שהמניחה מפקירה, וכ"ש אם הרוח הביאה אותה לשם, במקרה זה מאחר וקנין ההגבהה צריך לעשות רק פעולה אחת - להכניס את התקלה לרשות המגביה, ואינו צריך לעקור את הבעלות על החפץ מבעליה, בנידון זה סובר גם רש"י בב"ק (כ"ט) שמספיק שיגביה רק טפח כדי לקנותו. ולכן לאחר שקנאו - נחשב המגביה מעתה בעל הבור, ועליו מוטל החיוב לסלק את התקלה מרה"ר. ואם פשע והחזירה לרה"ר - רק השני מתחייב בנזקה.

הגבהת תקלה המונחת ברה"ר כשאינו רוצה לזכות בה

אולם אם כשהגביה לא התכוון לזכות בה, במקרה זה כל זמן שלא הגביהה ג"ט - לא זכה בה, מאחר ולא רצה לקנותה בהגבהתו. ולכן אם התקלה הונחה ברה"ר ע"י ראובן - נשאר ראובן שהניחה בעל התקלה. ואם הרוח הביאה אותה לרה"ר - היא נשארת הפקר.

ואם השני הגביה אותה ג"ט, למרות שלא התכוון לזכות בה, במעשהו נחשב שסילק את החפץ ממעשה הראשון, כי בגללו פקע החיוב מהראשון לסלק את תקלתו, למרות שהתקלה עדיין מזיקה ברה"ר, ומעתה עשתה התורה את השני כבעל הבור וחייבה אותו על נזקיו. ואם יחזירה לרחוב - השני יתחייב בנזקה.

כמו כן אפילו אם הרוח הביאה את התקלה לרה"ר, ולא הניח אותה שם אדם אחר, בכל זאת מכיוון שהתורה רוצה שלא יהיה חפץ שמוזיק ברה"ר, וע"י הגבהתו ג"ט מרה"ר - החפץ עקר את חיבורו מדין לבוד ממקומו הראשון, נחשב מגביה התקלה מעתה בעל התקלה.

בעט בכוונה בתקלה המונחת ברה"ר

לפיכך כתב שם בהגהות אשרי, שאין הבדל כיצד נעשית עקירת החפץ ג"ט ממקומו כדי להפוך את השני לבעל התקלה. ובין אם השני הגביהו ג"ט, ובין אם הוא בעט בו במודע והרחיקו ממקומו ג"ט, בשני המקרים הרי השני לא התכוון לקנות את החפץ, ולמרות זאת אמרה התורה, שמכיוון שעקר וסילק ע"י כוחו את התקלה ממקומה, ואין לה מרחק של לבוד שיחברה למקומה הראשון, נחשב מעתה השני בעל הבור החדש, ועליו מוטל החיוב לסלקה מרה"ר.

ולכן בנידון השאלה, אפילו אם כוונת הבועט היתה לטובה, כלומר, למזער את הנזק שיכול להיגרם אם התקלה תהיה במרכז המדרכה, שישנה סבירות גדולה שהרבה אנשים יכולים להיתקל בה, לבין אם היא תהיה בצד המדרכה שבמקום זה, מעטים הם האנשים שיכולים להיתקל בה, למרות זאת, מכיוון שבעיטתו בכוונה באבן למרחק של ג"ט ויותר הפכה אותו לבעל התקלה - חייב הבועט באבן לסלק לחלוטין את התקלה מרה"ר שלא תזיק, ואם השאירה ברה"ר - יתחייב בנזקה.

אולם אם בעט באבן למרחק שפחות מג"ט - פטור הבועט מהנזק שנגרם להולך רגל מהאבן, כי אין הוא נחשב "בעל הבור". לפיכך מניח האבן ברה"ר - נשאר בעל הבור גם במקום השני - והוא חייב בנזקה.

ב"ק נא.

שני שכנים ששברו את מעלית הבנין

שאלה

שכן בבנין משותף הכניס למעלית של הבנין משקל כבד מעבר למכסה שמותר להטעין במעלית זו. מחמת מעשהו המעלית הוסטה מעט ממקומה, אולם עדיין היתה ראויה לשימוש. כעבור יומיים שכן נוסף הכניס למעלית מטען חריג מעבר למותר, ומעשהו גרם למעלית להישבר לחלוטין, דבר המצריך תיקון העולה סכום גדול.

השכנים תובעים מהשכן השני שישלם את דמי תיקון המעלית. ואילו הוא תובע את השכן הראשון שישתתף עמו בהוצאות התיקון, כי לדבריו מחמת הראשון החלה המעלית להישבר.

מה הדין?

תשובה

א. השכן הראשון ישלם כפי המחיר שהיה עולה לתקן את המעלית לאחר מעשה ההיזק שלו. והשכן השני ישלם את ההפרש שבין הסכום שעולה לתקן את המעלית, לבין הסכום שעל הראשון לשלם.

מקורות

לכאורה היה נראה, שמכיוון שהנזק למעלית נגרם מחמת שניהם, הם צריכים להתחלק בהוצאות התיקון באופן שווה. אלא שמבואר בתוס' ב"ק (נא. ד"ה האחרון) שאם שני אנשים חפרו בור, האחד חפר שמונה טפחים והשני הוסיף לבור טפח אחד, ונפל אדם או בע"ח לבור וניזוק, שניהם שותפים בנזק. ומבואר בשו"ע (ח"מ סי' ת, יג.) שהתשלום מתחלק ביניהם באופן יחסי לפי חלקו של כל אחד מהם בבור, וכן הסכים שם בביאור הגר"א (ס"ק כ), מכיוון שלכל אחד מהם יש בעלות על הבור לפי חלקו בחפירתו.

והוא הדין בנידון דנן, שאף על פי ששניהם גרמו לשבירת המעלית, מכל מקום בפועל נחשב כל אחד מהם - כעושה מעשה היזק במעלית באופן נפרד, בלי קשר למעשה ההיזק שעשה השני. לפיכך כל אחד ישלם את הסכום שעולה לתקן את הנזק שנגרם מחמת מעשהו. השכן הראשון ישלם את הסכום שהיה עולה לתקן את המעלית לאחר הקלקול שהוא עשה בה, כי זהו שווי הנזק שהוא עשה. והשכן השני ישלם את היתרה שבין סכום זה לסכום הנדרש עתה לתיקון המעלית, שסכום זה הוא שוויות הנזק שנעשה מחמתו.

ונוסיף עוד, שאפילו אם המשקל שהטעין השני היה שובר את המעלית גם אילו היא היתה תקינה, בכל זאת מכיון שהשני הוסיף למעלית שבורה, וזהו שוויות הנזק שהוא עשה.

כמו כן, אין נידון דנן דומה למה שמבואר ברמב"ם (פ"ו מהל' חובל ומזיק, הל' ד') ובשו"ע (ח"מ סי' שפ"ד) שאם חמשה אנשים הניחו כל אחד חבילה על בהמה, ובא אח"כ אדם נוסף והניח על הבהמה את חבילתו, והבהמה מתה, ולא ידוע אם הבהמה היתה מתה גם אלמלא שהאחרון הניח את חבילתו או שמתה רק בגלל תוספת חבילתו, משלמים כולם באופן שווה, כי כולם שותפים בנזק. ולכאורה גם כאן היה מקום לומר שהם שותפים שווים בנזק, ויתחלקו באופן שווה.

אולם דימוי זה בטעות יסודו. כי שם הנזק הוא רק מות הבהמה שאירע לבסוף, ויתכן שכל הששה שותפים בעשיית נזק זה בשווה. משא"כ בנידון דנן נעשה נזק למעלית מיד עם פעולתו של הראשון, והראשון מתחייב מיד לשלם את מה שהזיק. ומעשהו של השני שנעשה לאחר מכן - הוא פעולת נזק נוספת שנעשתה למעלית שהיתה מקולקלת חלקית, ועל כן על השני לשלם את מלוא הנזק שהוא גרם למעלית. שהוא ההפרש שבין הנזק שנעשה מתחילה ע"י הראשון, לבין הסכום שנדרש כעת לתיקון המעלית.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

מאמר המשך - לאלו חלומות יש לחשוש ולאלו אין לחשוש

בשבוע שעבר כתבנו בס"ד שישנם ג' מיני חלומות. והיות ודבר זה שכיח גם בדורינו אצל הרבה בני אדם, ומאחר ולחז"ל ישנה משנה סדורה בהגדרת החלום: מתי יש לחשוש לחלום, מהו הפתרון ההלכתי לתגליות החלום, והאם ניתן להוציא ממון מהמוחזק בו מחמת החלום, ומתי אין לחשוש כלל לחלומות. לפיכך ננסה לבאר בס"ד מקצת מדברים אלו.

שלושת סוגי החלומות

נקדים תחילה, שמבואר בחז"ל, שישנם לפחות שלושה סוגים עיקריים של חלומות. סוג ראשון - חלום שנמסר לחולם ע"י מלאך. ועליו נאמר בברכות (יג.) שהוא אחד מששים לנבואה. סוג שני - חלום שנמסר ע"י שד. שמצד אחד - יש בו דברים נכונים, אולם תמיד יהיו בו גם דברים שאינם נכונים. סוג שלישי - אדם שחושב על דברים מסוימים ביום, וחולם על זה אח"כ בלילה. ועליו נאמר בזכריה (י"ב) ובגמ' בברכות (נה.) "וחלומות השוא ידברו". כמו כן בכלל סוג זה, ישנם כל מיני חלומות והבלים שאנשים חולמים בזמן הזה, שרובם ככולם דברים בטלים ודמיונות שוא.

הסוג הראשון

החלומות שהובאו בתנ"ך בדרך כלל היו שייכים לסוג הראשון. שהקב"ה מסיבות שידועות לו, שלח מלאך שיגלה לחולם דברים מסוימים. ובכלל תופעות אלו היו: חלומות יוסף, חלומות שר המשקים והאופים, חלום פרעה הרשע, וחלומות נבוכדנצר הרשע ועוד.

חלומות אלו, אע"פ שנאמר עליהם "אין חלום בלא דברים בטלים", אין הפירוש שיש בחלום זה דבר שאינו נכון במהות הדברים, אלא בפרט שאינו מהותי כמו החלפת בלהה ברחל בחלום יוסף.

והנה בכלל סוג חלומות אלו כלול גם: אדם שנדר בחלום, או שחלם שנידו אותו, שמבואר בשו"ע (יו"ד סי' ר"ב וסי' שלד, לה) שצריך עשרה בני אדם שיתירו לו את החלום, משום שיש לחשוש, שמא משמים נידו אותו, והשכינה הקדושה נמצאת בכינוס של עשרה אנשים לדבר מצוה, ובאופן הזה, גם השכינה מסכימה להתרת הנדר.

כמו כן לסוג זה קשור, גם מה שמבואר בגמ' בברכות (נה:) שלאדם טוב - מראים דווקא חלום רע. ומפרש רש"י: כדי שידאג ולא יחטא, ושיכפר לו עצבונו, ע"כ. כלומר, אלו סוגי חלומות אמיתיים שבכוונה מראים אותם בשמים לטובת החולם, כדי שיתפלל לקב"ה, ויעשה תשובה ראויה על חטאיו. ובמקרים רבים כדאי שייטיב (יתיר) את החלום בפני שלושה אנשים מאוהביו, ומבלי לפרט בפניהם מה חלם, וכפי הנוסח שמודפס בסידורים כמבואר בשו"ע (או"ח סי' רכ, א).

הסוג השני

הסוג השני הינו - חלום ששד מגלה לאדם החולם. אולם החולם לא רואה חלילה את השד, אלא הוא רואה רק את החלום. שמאחר והשד הינו רוחני - הוא שומע ויודע מדברים שמחליטים בשמים. ולכן יש בחלום זה פרטים נכונים. אולם מאחר וכל שד הינו גם שקרן, לכן יש בחלום הזה גם דברים לא נכונים, ואין באפשרותנו לדעת אלו דברים מהחלום נכונים ואלו אינם נכונים. לפיכך אומרת הגמ' בסנהדרין (ל) לגבי מקרה שידעו היתומים שאביהם קיבל סכום כסף בתורת פקדון מאדם מסוים, אלא שלא ידעו מהו הסכום, היכן אביהם הניחו, ומיהו האדם שהפקיד אותו. ואמרו להם בחלום את סכום הפקדון, והיכן הוא מונח, ולמי הוא שייך. וכפי שנאמר להם בחלום - כך מצאו ובאותו המקום. למרות זאת, מכיון שחוששים ששד שבמהותו הוא גם שקרן, הוא זה שגילה להם את החלום, ואולי השקר שבחלום היה - מי האדם שהפקיד אותו - לכן נשאר הכסף ביד היתומים שמוחזקים בו. ועל חלום כזה נאמר "דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים" ומשאירים את הממון ביד המוחזק בו. וכך גם פסק השו"ע (ח"מ סי' רנה, ט) וע"ש בסמ"ע (ס"ק כט), ובשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' קכח) שצוין בחידושי רע"א על השו"ע שם.

הסוג השלישי

הסוג השלישי הוא - חלומות שנגרמים מחמת דברים שאדם חושב עליהם ביום, שאין בחלום זה ממש. מאחר וחלום שיש לחשוש אליו - הוא רק אם מגיע לחולם מגורם רוחני חיצוני, אבל אם הרהוריו העצמאיים גורמים לכך, או שנגרמים מחמת מחשבות ההבל השכיחים אצל בני אדם ובפרט בדורנו - אין להם גדר של חלום, ועליהם נאמר בזכריה (י) "וחלומות השוא ידברו", ולא צריך לחשוש להם כלל. וכדוגמאות המובאות בגמ' בברכות (נו) שעשה רבי יהושע בן חנניא עם קיסר רומי, ועם קיסר פרס וע"ש. והנה החזו"א זצ"ל כתב אגרת שהובאה בקובץ אגרות ח"ב, שבדורנו רוב החלומות השכיחים הינם דברים בטלים ושייכים לסוג השלישי. והוסיף שם שגם כשהוא חלם חלומות מסוג זה - לא התייחס לכך. אמנם ידוע שהרב מבריסק זצ"ל חלם לעתים קרובות, והיה מטיב אותם אח"כ בפני שלושה אנשים מאוהביו, ע"פ האמור בגמ' בברכות (נה:) שנפסקה בשו"ע (או"ח סי' רכ, א) והנוסח המלא להטבת החלום מודפס ברוב הסידורים.

תקנת חז"ל להתפלל בעת ברכת כהנים

נאמר בגמ' בברכות (נה:) ונפסק בשו"ע (או"ח סי' קל), שמי שחולם חלום בלילה, וכשקם בבוקר הוא לא זוכר את פרטיו המדויקים, אבל הוא

יודע בודאות שחלם חלום שחושש לו שהוא אמיתי כגון: שחלם דבר שאינו טוב שעלול לקרות לו או לאחד מבני משפחתו או לאחד מידידיו, ולא סתם מחשבות הבל. עליו לעמוד לפני הכהנים [וצריך שיהיו לפחות שני כהנים כדין תורה] בעת שמברכים בבוקר את העם, ויאמר בשקט את הנוסח המודפס בסידורים שמתחיל - ברבנו של עולם וכו' [ברוב סידורי בני אשכנז, הנוסח מודפס בתפילת מוסף של יו"ט בברכת כהנים, מכיון שבחו"ל אצל האשכנזים רק בזמן הזה מברכים ברכת כהנים]. אבל יקפיד לענות אמן בסוף כל אחד משלושת הפסוקים שאומרים הכהנים, וכמו כן ישלים את תפילתו זו לפני שמסיימים הכהנים את ברכתם האחרונה, כדי שהאמן שהוא והציבור יאמרו בסוף ברכת הכהנים יחול גם על תפילתו.

אמרו במדרש תנחומא פ' נשא (ס"ט) ובפירושו רבי ניסים גאון שמודפס שם בגמ' - שהתקנה לחלומות אלו קיימת - גם באופן שידוע בודאות מה חלם ועל מי חלם. ולא רק באופן שמסופק מה חלם.

ובספר תורת חיים בב"ק (ס"פ חמישי, נה) ביאר את המיוחדות שבברכת כהנים שבכחה לבטל חלומות שאינם טובים. מאחר וכתוב בגמ' בברכות (יג) שחלום יש בו אחד מששים בנבואה, ומאחר והגדר של ברכת כהנים הינו - שהוא דומה לנבואה, וכלשון הפסוק "ואני אברכם", שפיו של הכהן נחשב כשופר וכהיכי תמצי בלבד, שדרכו עוברת ברכת ה' ית"ש לבני ישראל. וכפי שקורה גם אצל הנביא שמתנבא, שפיו משמש כשופר וכהיכי תמצי בלבד שדרכו עוברת הנבואה מפי ה' ית"ש. לפיכך מאחר וישנן ששים אותיות בשלושת הפסוקים של ברכת כהנים. נמצא שאם החלום שחלם לא היה טוב, החלום הזה שהינו רק אחד מששים מנבואה, יתבטל לטובה ע"י ששים אותיות הנבואה שנאמרים ע"י הכהנים על פי דיבורו של הקב"ה, שמברך בפועל את כל הנמצאים שם.

מסקנת הדברים ביחס לחלומות בזמן הזה

א. לרוב החלומות - אין גדר של חלום, מכיון שהם נובעים ממה שהאדם הרהר ביום או ממחשבות הבל ודברים בטלים, ולכן אין להתייחס אליהם כלל.

ב. חלומות הקשורים לדיני ממונות - לא משנים מאומה מהמוחזקות של בעל הממון.

ג. חלום שהחולם מרגיש שהיו בו דברים שיש בהם ממש וראוי לחשוש להם, בין אם החולם יודע מה חלם, ובין אם אינו זוכר מה חלם, יאמר את התפילה שתקנו חז"ל בעת ברכת הכהנים.

אמנם במקרה שידוע מה חלם, מלבד התפילה הנ"ל, ייטיב את החלום בפני שלושה אנשים שמכיר ויודע שהם אוהביו, כפי הנוסח המודפס בסידורים. ביחס לחלומות מהסוג הראשון שהינם נדירים בזמן הזה ושקשורים לעבודת ה' ית"ש - יתפלל לה', ויעשה תשובה ראויה לכפר על חטאיו.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

רתיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 386
כסלו תשס"ד

עירובין למעשה
עירון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

למיקום של העמוד או הדבר שהלחי אמור להתחבר אליו, ולהעביר את החוט בתוך החור. בצורה כזו הקשירה תופסת את הלחי חזק בצורה שלא יזוז ימינה ושמאלה [אם עושים חור במקום הנכון וקושרים טוב]. אבל יש מקרים שלא עושים חוט בלחי עצמו, והקשירה נעשית סביב לכל הלחי עם העמוד שאחוריו. בצורה כזו בדרך כלל הלחי יכול לזוז ימינה ושמאלה, כי אין מה שימנע ממנו לזוז בתוך הקשירה, כי בכל מצב העמוד יהיה בחלל של הקשירה. וזו בעיה ידועה, שאפשר לפתור אותה בכל מיני צורות, אבל יש מקרים שהאחראי סומך על עבודתו שהוא בא כל יום ישישי ומושך לכאן או לשם שיעמוד במקומו, וכך העירוב מתנהל כבר תקופה ארוכה.

יש דברים שחייבים להשקיע בהם

בדבר זה אנו סוברים שיש חובה להשקיע לעשות לחי קבוע ויציב, וזה לא רק ענין של נוי, או התנהלות נכונה, אלא זה גם ענין של כשרות. כיון שאם הלחי יכול לזוז, יתכן מתוך כמה שבתות שמישהו ישען עליו או ישחק בו והוא יזוז גם באמצע שבת וכן כאשר האחראי נוסע לשבת ונותן למישהו אחר שידבוק, והבדוק המחליף אינו יודע לשים לב לפרטים הקטנים האלו, יתכן שהלחי לא יהיה במקומו ויפסל. במקרה זה הוחלט שצריך לעשות לחי קבוע, אבל האחראי אמר שבהוראת הרב הוא רוצה לתקן ולהדר יותר מכך, לעזוב לגמרי את החשמל, ולהעמיד עמודי עירוב כשרים וטובים כנהוג בעירובים המהודרים. שמחנו על היוזמה המבורכת, והמשכנו יחד איתו בתכנון העירוב המחודש.

צריך שיהיה לאחראי כלי למדידת מקום החוט, ולא אנך

עם זאת יש לציין דבר נוסף שיש להקפיד במקומות שעושים לחיים במקום עמודים, שיהיה לאחראי אפשרות למדוד עם כלי מדידה את מקום החוט. מהנסיון שראינו בעשרת עירובים, מי שהיה משער בעין שנראה לו תחת החוט, היו לפעמים טעויות שהגיעו למצב שהלחי לא היה מתחת החוט, וכל העירוב היה פסול. בקהילה זו האחראי סיפר שהוא בדרך באמצעות חוט שהוא משלשל על חוט העירוב, וכך רואה היכן החוט המשתלשל עוצר, וזהו מקום החוט. בדיקה זו נקראת בדיקת אנך, [יש אנך מקצועי, שהוא כמו פורפירה תלויה על חוט דק כמו חוט כריכה. ויש אפשרות שעושים לבד עם כל חוט שהוא ועם כל חפץ שהוא, שקושרים אותו בסוף החוט]. אבל בדיקה זו דורשת מאמץ, בפרט בחושים של זמנינו שהם למעלה מחמשה מטרים, וצריך לזרוק את האנך שיגיע עד החוט, ולהיזהר שכשנופל בצד השני לא יפול על אדם או מכונית ח"ו, [ואפשר להרים עם מוט טלסקופי ולהניחו על חוט העירוב ואכמ"ל]. ועוד יש מקומות שגם זה לא ניתן לעשות, כגון במקרה הזה שמדובר בלחיים המכוונות תחת כבל חשמל, ועליו לא שייך לזרוק אנך מחשש לנזק, ולהסתבכות בכבלים.

לכן צריך להשתמש בכלי מדידה, כגון בבדיקת הבקבוק הידוע, עם המחט והמראה, [שניתן להשיג במשרדי מוקד העירוב], שבו משתקף מקום החוט לתוך הבקבוק, והבדיקה קלה ומהירה ללא סיכון. לאחראי לא היה את הכלי הזה, והענקנו לו את הבקבוק שהיה איתנו, כדי שיוכל להתלמד ולמדוד בקלות ובכל מקום.

דגת הבעיה ההלכתית בענפים שמוזיזים את החוט

בעיר אחרת בדרום שהגענו בשבוע זה, גילינו מציאות שונה מאוד. בעיר זו יש אזור שרובו חרדי, וכבר עשו בו עירוב פנימי לפני הרבה שנים, אבל כיון שאין הבנה והשקעה מצד ציבור התושבים לתחזק את העירוב, גם האחראי עליו שעשה אותו במסירות, איבד את הכח לתחזק אותו, והמצב הידרדר מאוד. בתחילת הסיור הגענו למקום שהעץ שעמד קרוב לחוט גדל, והענפים הגיעו לחוט של העירוב והזיזו אותו לצד. בדבר זה הוראת רבני זמנינו שאין להכשירו אפילו בעירוב עירוני. והטעם שזה דבר שפוסל כל כך,

בהפסקת האש התקיימו בדיקות עירובים בדרום

לרגל הפסקת האש שהתקיימה בשבוע שעבר, יצאנו אל ערי הדרום, על מנת לסייע לכמה עירובים, בבדיקה, ביעוץ ובתיקונים. בינתיים לא הגענו אל ישובי העוטף והסמוכים להם, שכעת רובם ריקים או שאינם מתפקדים בצורה מלאה, אלא הגענו לעירובים של קהילות בערים בדרום, לראות כיצד אפשר לסייע להם להגיע לרמה טובה ומהדרת.

כמו כן המשיכו הצוות לבצע עבודות עירוב בכמה מקומות, למרות מזג האוויר הגשום, ועשרות עמודים חדשים נוספו בארץ. חלקם בתיקון עירובים קיימים, וחלקם במקום שלא היה עירוב עד היום. יחד עם זאת התקיימו גם שיעורים בהלכות הנהגות למעשה בזמנינו, להסביר ולהחדיר את קיום ההלכה כראוי. אחד מהשיעורים התקיים במושב תפרח, לאחר שלמדו נושא רחב, וביקשו להמחיש להם את ההלכות.

אחד מהעירובים שפגשנו היה בקהילה החרדית בעיר הדרומית. באזור הקהילה יש עירוב פנימי כבר עשרות שנים, ואחד מהתנ"ח שבקהילה אחראי עליו ומתקן אותו במסירות רבה, אלא שבדרום חסר עדיין את האמצעים וההשקעה בחלק הטכני כפי שמקובל בערי המרכז והצפון, והעירובים נעשים באמצעות גרזנות ואילתורים שמקשים מאוד על תחזוקת העירוב, ועל רמת ההידור שניתן להגיע בצורה כזו. וכעת ע"פ הוראת הרב שליט"א הוחלט לחדש את העירוב, שיהיה במתכונת המשופרת של העירובים השכונתיים שהשתדרגו מאוד בעשור האחרון.

לצורך הכנת התכנית ובדיקת הדברים הנדרשים לעירוב, שכוללת גם את החלק ההלכתי, מה להוסיף ואיך להוסיף, וגם את החלק הטכני, מה ניתן לעשות ואיך לעשות, הגענו ועברנו ביסודיות על כל היקף העירוב, בדקנו כל צורת פתח וכל לחי, והתעמקנו בלימוד ההלכות של כל דבר דובר ומקווים שבקרב נזכה להשלים את עבודת הקדש.

איך לקשור לחי לעמוד בצורה שלא יזוז

במקום אחד היתה צורת הפתח מחוט חשמל שחצה את הכביש, אלא שכידוע חוטי החשמל אינם מחוברים מעל ראשי העמודים אלא מהצד, וצורת הפתח שהמשקוף או החוט נמצא מהצד, פסולה (ש"ע סי' שט"ב סי"א). לצורך כך מעמידים לחיים מכוונים תחת החוט, שהלחיים הם כמו עמודים בגובה י

טפחים, ורואים אותם כאילו עולים למעלה עד למשקוף, כמו מחיצה שיש בה דין גדר אסיק מחיצתא (משנ"ב שם ס"ק ס"ב). במקומות כאלו צריך להקפיד מאוד שהלחיים יהיו מכוונות היטב תחת החוט, וגם קבועות חזק במקומם, כי אם הלחי אינו מכוון בדיוק תחת החוט, הוא פסול (משנ"ב שם ס"ק ס"ג). כמו כן אם הלחי אינו מחובר חזק במקומו, אלא יכול לזוז מעט לצד, הרי במשך הזמן הוא יכול לזוז כאשר ילד ימשוך בו, או אדם ששען עליו או יתקע בו תוך כדי הלכה, ובבדיקה השבועית קשה מאוד לרבחין אם הוא השתנה וצריך להחזירו, כי מרחוק לא ניכר השינוי. לכן הנושא שהלחי יהיה קבוע, הוא מעיקרי הכשרות של העירוב.

במקרה זה הלחי היה מקרש, שקשור עם חוט ברזל לעמוד החשמל. והנה יש שתי צורות לקשור, יש אפשרות לעשות חורים בלחי בהתאם

התקנת העירובים החדשים במזג אוויר גשום

דיונים בלחי שבקשור החשמל

לחי קשור קר עם חוט סביב סול

החלפת חוטי ברזל שזקעים ומזוגים בקשירת חוט מעליהם
 בפתרון זה משתמשים גם בעירובים ישנים שיש בהם חוטי ברזל גרועים, שזקעים ומזוגים, ורוצים להחליף אותם בחוט דיג חדש, אך קשה להוריד את חוטי הברזל בלי לעלות עם סולם לראש העמוד, כי בדרך כלל העובדים היו מלפפים ומסובבים אותם על הוי שבראש העמוד, וכאשר חוט ברזל מסובב, אי אפשר להרים אותו סתם. יש מקרים שחוטכים את החוט עם המגזמה הארוכה, אבל חשוב לדעת שחוט הברזל פוגם את הסכין של המגזמה. לכן במקרים אלו מוסיפים עוד חוט מתוח מלמעלה, בלי להוריד את חוט הברזל. וגם במקרים אלו אנו מסתמכים על ההסבר הנ"ל, שאם שני החוטים הולכים באותו קו, אין אחד מבטל את השני. [באחד מהמקומות שעשו תיקון כזה בחודש האחרון, יצא שיש הפרש של כמעט מטר, בין חוט הדיג החדש והמתוח, לבין חוט הברזל השזקע שמתחתיו].

גדר פתחי שימאי בשער אבנים בעיר העתיקה

אגב שדיברנו על דיני פתחי שימאי, נציין כאן שתי שאלות שהגיעו בשבוע זה. שאלה אחת מהעירוב בעיר העתיקה, שאחד מהעוסקים בעירוב במקום אחר עבר וראה שמסתמכים על שער שבנוי באחת הסימטאות, והמבנה הוא מאבנים שיש בהם בליטות ושקעים, כי האבנים עצמם אינם חלקים, וגם ביניהם יש רווחים. השואל היה רגיל להקפיד בעירוב שלו שהלחיים יהיו מברזלים חלקים וחדישים, ושאל האם אין בצורה כזו בעיה של פתחי שימאי.

אך התשובה היא שאין בזה דין פתחי שימאי, כי כל הענין הוא לא סתם שיהיה חלק, אלא שלא יהיה מראה הרוס. ובצורה כזו עושים את הפתחים בבתיים העתיקים, וזה נקרא ישר ביחס לכאלו אבנים. אמנם לפעמים יש אבן שנשברה ממש, ורק בגלל שזה משהו עתיק לא מתקנים אותה. ובכה"ג יש מקרים שנחשב פתחי שימאי,

אך הביטות הרגילות, ואפילו הרווחים שבין אבן לאבן שהדרך שאין ממלאים אותם בטיט עד הקו הישר, גם זה בכלל הצורה התקינה של פתחים אלו. אמנם יש לשאול א"כ גם במשקוף מקרש נאמר שבלטות מעין אלו יהיו כשרות, והרי הפרי מגדים המובא במשנ"ב (סי' ש"ט ס"ק י"ט) כתב שחיפופים בעץ נחשבים פתחי שימאי. התשובה היא שבאמת הדין תלוי בסגנון הצורה הרגילה של הדבר, אם דרכו להיות חלק, יהיה בו דין פתחי שימאי בבלטות ביחס למראה התקין שלו. והיסוד הוא, שפתחי שימאי הוא שלא יהיה מראה הרוס, כלומר אינו פתח מתוקן.

לחי מקרש שנפל ממנו הפורמיקה

שאלה שניה שהיתה בסיורי העירובין שעשינו בשבוע האחרון, הגענו למקום שהיה לחי מפלטה של קרש סיביטי, שהיה מצופה פורמיקה, אבל במשך הזמן מחמת הגשמים והשמש נפל ציפוי הפורמיקה, ונותר עץ סיביטי שאינו חלק, אלא מלא בסיבי עץ חשופים, [וזה יותר גרוע מקרש שאינו מצופה, כי כאן היה ציפוי ונפל, ואז סיבי העץ בולטים ואינם חלקים]. והנה הבליטות אינם משמעותיות אבל במצב כזה היום לא ישתמשו בקרש לדבר תקין, האם דבר כזה נחשב לפתחי שימאי? ועי' בדברי הפמ"ג הנ"ל שיש פתחי שימאי בחיפופין שעושים בכותל עץ. ולמעשה הדבר נתון לשיקול דעת המורה,

ומסתבר שלמרות שאפשר להכשיר את הלחי, יש הידור להחליפו.

ג. בענין הפתחים המצויים בזמנינו, האם המשקוף אינו מהצד. עדיין לא הגענו לכל הפרטים, והנידון נדחה לגיליון הבא בע"ה

הודעה משמחת לתושבי אלעד

בשבוע זה נפתח בס"ד כולל יום שישי חדש ללימוד הלכות עירובין בעיון הלכה למעשה

במסגרת הכולל ילמדו בע"ה דיני צורת הפתח, ואחריהם שאר הנושאים, עם מגוון רחב של דינים מעשיים, על פי דרך הלימוד שנוסד ע"י מוקד העירוב בתוספת דפי מראי מקומות עיוניים, שיערכו ע"י אחד מבני החבורה שליט"א.

זמני המסגרת: בין השעות 9:00 עד 11:00

לפרטים והרשמה נא לפנות לרב א. בטל' 0527641326

משום שזה ודאי לשיטות שצריך שהחוט לא יתנדנד בשיעור שיוצא מבין העמודים, ברור שכאן החוט יוצא לצד זה לא טוב. אלא גם לשיטות המקילות בחוט מתנדנד שיוצא מבין העמודים, להחשיב אותו צורת הפתח כשרה, מ"מ זה דוקא בחוט שבאופן כללי הוא קו אחיד, רק קצת צורת קשת, משא"כ אם נוצר שינוי זווית בחוט, כגון במקרה זה שהענף מזיז אותו באמצע, ובדרך כלל נהיה כעין שפיץ ושינוי זווית, זה נהיה כמו צלע נפרדת, והפתח אינו יכול להיות מסתובב באמצע. ממילא זה כמו שני פתחים שחסר את העמוד שבאמצע, וכל פתח הוא חצי פתח עם עמוד אחד בלבד. מיד הוצאנו את המכשיר שגזום ענפים, וחתכנו את הענפים, [והכנסנו אותם לרכב, כדי לא להשאיר עקבות]. מתחנו שוב את חוט העירוב, ושמחנו להביט בו ולראות אותו תקין וישר.

חוט בשיפוע מעמוד גבוה לעמוד נמוך

לאחר מכן הגענו לשביל צר שהיתה בו צורת הפתח עם חוט מעמוד תאורה אל הגדר של המוסד ממול. במקרה זה בשני הצדדים לא היה עמוד כשר, אלא שהעמידו בשני הצדדים לחיים. בצד אחד העמידו לחי מברזל, ובצד השני עשו לחי מיוחד מבלוקים וטיח, מחובר לקיר. אבל עדיין היתה שאלה הלכתית בקשר לחוט של העירוב מכיון שלא היה מקום מוגדר לקשירת החוט, אירע במשך הזמן שהחוט נקרע, ומי שקשר אותו מחדש לא התאמץ להגיע לראש עמוד התאורה, אלא קשר אותו נמוך יותר, מתחת גובה המנורה. בצורה זו יצא שהחוט בצד אחד גבוה בראש הברזל שבגדר, ובצד שני הוא נמוך עד מתחת המנורה, והחוט יורד בשיפוע מלמעלה למטה בצורה משמעותית מאוד. האם צריך לתקן את החוט הזה, או שמא גם כך הוא כשר.

בדין זה הארכנו במסגרת השיעורים ללימוד הלכות עירובין, וביארנו שיש בזה ג' שיטות בהוראות רבני זמנינו. המשנ"ב (סי' ש"ב ס"ק ס') כתב בשם הפמ"ג שגם חוט בשיפוע למעלה ולמטה כשר, אך בשער הציון הביא שרע"א מסתפק אם הוא בשיפוע הרבה [ומקורו מתשובת הרא"ם שחשש משום דין

פתחי שימאי]. ולא התבאר מה נקרא הרבה. השיעור המקיל ביותר מובא בשם הגר"א קוטלר זצ"ל, שער 45 מעלות עדיין זה נקרא משקוף ואינו פסול. הרבנים בב"ב נוקטים שיש להתיר בשעת הצורך עד שיעור שיפוע תל המתלקט, שהוא עד כ"ב מעלות, אך גם בזה משתדלים למעט בשיפוע, באופן שלא יהיה חריג לעין אדם, בשיעור שנראה פתח מקולקל שזהו יסוד דין פתחי שימאי. והגר"מ רוזנר שליט"א מתיר רק עד שיעור של 1 מתוך 20, [על פי הוכחה מדברי הרא"ם שהסתפק על שיפוע ג' טפחים מתוך 20 אמות שהם 60 טפחים]. והארכנו בזה במק"א, ואכמ"ל.

לפי"ז כיון שהשיפוע הבולט שראינו שם, היה פחות מתל המתלקט, יש להכשירו ע"פ הוראת רבני העירובים בב"ב, אלא שכיון שראוי להקפיד שלא יהיה בולט לעין, הוספנו עוד חוט בגובה מעל המנורה, שהוא עומד כמעט ישר.

צורת הפתח עם שני חוטים זה על זה

לאחר התיקון יוצא שיש שני חוטים באותו פתח, שאל אחד מהמשתתפים האם אין בזה בעיה הלכתית אמרנו לו, תאמר אתה מה יכול להיות בעיה, אך הוא התקשה להגדיר, רק זה נראה לו בעיה. אבל באמת הלכות זה לא ענין רגשי, אלא יש להגדיר לאיזה הלכה זה שייך ואז אפשר לענות עליה, האם אכן כשר או אינו כשר.

והנה בעיקרון אין בעיה שיש לפתח שני משקופים, ואפילו שאחד מהם עקום או עם בעיה אחרת, כי אם שניהם כשרים, הרי התחתון שבהם הוא המשקוף, ואז מה שמעליו אינו מגרע. ואם אחד מהם אינו טוב, אפילו אם הוא המשקוף התחתון כמו בצויר זה, אמרינו דל מהכא למשקוף הפסול ואין צורך להתחשב בו כלל, אלא רק העליון הוא המשקוף. ומה שיש באמצע קו שחוסם חלק מהפתח. כבר הורו הרבנים שאפילו אם יש בחלק העליון של הפתח חתיכת גדר או משקוף שמחובר מהצד [שאינו כשר]. אפשר שיחשב צורת הפתח מדין המשקוף העליון, א"כ גם כאן עד כמה שהעליון כשר, אין צורך להתחשב בתחתון, וכן להיפך.

אבל יש שמעוררים שאלה באופן ששני המשקופים הם חוטים, ובמקרה ששניהם כשרים, אך יתכן שאין שניהם נמצאים באתה נקודה, אלא אחד הולך באלכסון מועט [למרות ששניהם על אותם עמודים, אך זה קשור קצת יותר בצד אחד, והשני קצת משוך לצד השני, ונהיה בחוטים צורת איקס], הרי זה צו"פ תחת צו"פ שכביכול אחד חוצה את השני, ואז י"א ששניהם נפסלים, וי"א שהתחתון כשר, ואכמ"ל. אבל י"א שאין בעיה כזו, כיון שהכל הוא פתח אחד, ואם לא יועיל המשקוף הזה יועיל זה. ורק בשיעור בולט שאחד חוצה את השני, יש מקום לשאלה. לכן בדרך כלל אין בעיה להניח שני חוטים, כאשר שניהם יושבים על אותה נקודה. ויש מחמירים בזה.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויגש תשפ"ד

גור אריה יהודה

תוכן

א' - מעלת הגבורה / א

ב' - מעלת העדינות / ג

ג' - השילוב המנצח / ה

ועתירות לבית המשפט העליון. לא היו שופטים ליברליים טיפשים שיצילו את הנידון למוות. הפקודה ניתנה והראש הוסר מהגוף באחת.

נמצא שכאשר המשנה למלך מספר לאחים מה עומד לקרות כעת לבנימין, הם לא היו אמורים להשמיע אפילו ציוץ. נכון, הם עומדים לאבד את בנימין ויהיה עליהם לשוב לאביהם בידים ריקות, אבל מה אפשר לעשות? לא מתווכחים עם מלך.

אך לפתע קרה משהו. "ויגש אליו יהודה". כולם עמדו שם באימה גדולה, אך יהודה אזר אומץ וניגש אל המשנה למלך. לא רק שהוא ניגש והתקרב אל המלך אלא "ויאמר" - הוא פתח את פיו כדי לדבר. דבר כזה מצריך אומץ. האמת היא, שלהצטנף בצד ולהתחנן לרחמים - גם זה כבר דבר גדול. אבל לגשת אל המלך ולדבר אליו? לזה דרוש רוח של גבורה.

לא רק שהוא ניגש אליו ופתח את פיו, אלא שהוא דיבר באריכות. מעשה כזה - לפתוח בהרצאה ארוכה ומלאת טיעונים בפני המלך, הוא מעשה מסוכן ובלתי נבון בעליל - זה כמו להתעסק עם מלאך המוות. אולם יהודה מסר נפש והתנדב להיות דובר האחים. הוא אמנם דיבר בדיפלומטיות, אבל הוא דיבר, והוא דיבר קשות. ובזכות זה ניצל בנימין.

התיאוריה

ברצוני לחלוק עמכם משהו - עיקרון משלי, אותו לא שמעתי מרבותי, ולכן אני לוקח עליו אחריות. אם זה לא אמת, תהיה האשמה תלויה בי. אולם אני נוטה לומר שפרשה זו היא אחת הסיבות שעם ישראל כיום מורכב מ'יהודים' - בני יהודה. לא רק שאנחנו מכוונים 'יהודים', אלא שבמידה רבה אנחנו אכן יהודים. האם כל היהודים היום הם מצאצאי שבט יהודה? לא, אבל

א' - מעלת הגבורה

הדרמה הגדולה

בפרשת השבוע מתוארת התרחשות דרמטית ביותר, אולי אחת הדרמטיות ביותר בתנ"ך כולו. המשנה למלך, שליט מצרים, יושב על כס המלכות ונוזף קשות בשבטים; הוא מאיים עליהם שהוא עומד לאסור את בנימין אחיהם, כעונש על גניבת גביע הכסף המלכותי.

האחים ירדו למצרים כדי לקנות דגן, והם נאלצו להתעסק עם המשנה למלך שהתנהג כלפיהם ביד קשה - הם טרם ידעו שמדובר באחיהם האובד - וכעת הוא עומד להכניס לשבי את בנימין. נראה היה כי המצב אבוד; בנימין יאסר ויהיה עבד במצרים עד יום מותו, והאחים יצטרכו לשוב ליעקב בידים ריקות. זה היה ה'פסק' של המשנה למלך.

אם נרצה לצייר לעצמנו כיצד נראתה התרחשות זו, עלינו לשכוח מכל מה שאנחנו מכירים בנוגע למושג 'מלך'. היום אנחנו מביטים על מנהיגי מדינות, נשיאים, ראשי ממשלה, כעל אנשים חלשים חסרי חוט שדרה - והם באמת כאלה. האיומים שלהם ריקים וחסרי תוכן, והכבוד שלהם הוא בדרך כלל גם כן כבוד חסר תוכן. מיהו הנשיא שלנו כיום (ג'מי קרטור)? 'חליפה ריקה' שהיה מגדל בוטנים בצעירותו. אפילו המלכים של היום הם כלום, לעומת המלכים של ימי קדם.

משחקים עם אש

אולם בימים הטובים ההם, כשהמלך דיבר, אנשים רעדו מפחד. מי שהיה מביט בו בצורה לא נכונה - אחת דתו היתה להמית. ולא היו שום ועדות חנינה

האריה קופץ פנימה

תכונה זו התגלתה בשבט יהודה כאשר בני ישראל עמדו על יד הים. המים טרם נבקעו בפניהם, והם עמדו שם, חסרי אונים. מאחוריהם מגיע צבאו של פרעה, אחוזי תאוות נקמה, ולפניהם מים עמוקים ובלתי עבירים.

היה זה יהודה - נחשון, נשיא שבט יהודה - שהחליט להיכנס למים. נדרשה לכך התלהבות וגבורה, נדרשה לכך תעוזה, אך נחשון קפץ פנימה. המים הגיעו עד לצווארו, אולם האריה נשאר על עומדו, עד שהמים נבקעו.

האריה הכובש

גם בימי יהושע, כאשר הגיעו בני ישראל לארץ כנען, ונצטוו להשמיד את הכנענים, היה זה שבט יהודה שנהג בעזות שהקב"ה דרש בעת הזאת.

עלינו להבין שמצוה זו - "לא תחיה כל נשמה", לא ערבה לחיכם של עם ישראל כלל וכלל. עם ישראל הם רחמנים, והיה להם מאוד קשה לעשות דבר כזה. לכן שאר השבטים התרפו במלאכתם. הם אמנם קיימו את המצוה במידה מה, אולם הם התרפו בקיום המצוה כראוי.

היה רק שבט אחד שקיים את המצוה במלואה - יהודה. הם גירשו את כל הכנענים והשמידו את אלו שנשארו. כך כתוב בספר שופטים, ששבט יהודה קיים מצוה זו בשלמות. זוהי נקודה חשובה למי שמבקש להבין את גדולתו של שבט יהודה.

מעלה זו הביאה הצלחה לשבט יהודה גם בהמשך הדרך. אצל כל שאר השבטים, היו פלישות מהאומות השכנות. היו את מדין, עמון ומואב, ואפילו אדום, שלכולם היתה שליטה מסוימת על היהודים בארץ ישראל בשלב זה או אחר. אך לא כך היה אצל שבט יהודה - אצלם מעולם לא היתה שליטה לשום אומה, משום שיהודה היה שבט לוחם, אנשים בעלי כח ומרץ, שהקדישו את כוחותיהם לעיקרון של הנאמנות לה'. זו גם הסיבה שיהודה נשאר בארצו במשך זמן רב יותר מכל שבט אחר. הם לא היו משועבדים לאומות העולם, ולכן הם התעלו יותר במדרגתם הרוחנית. "ויהודה עד כד עם אל נעם קדושים נאמן" (הושע יב, א) - הם דבקו בה' והיו נאמנים לנביאיו.

האריה ניצב איתן

כשהגיעה השעה לפילוג המלוכה בישראל, וירבעם בן נבט עזב יחד עם עשרת השבטים, יהודה נשאר עם

רובם כן. חלק הם משבט בנימין, והלויים והכהנים הם מבני בניו של לוי. מלבד זאת, יש תערובת קטנה מכל שאר השבטים - זוהי עובדה שיש בינינו מעט מכל שבט (ראה מגילה יד, ב ופסחים ד, א), אולם רובו של עם ישראל מורכב מבני שבט יהודה.

מהי משמעותה של עובדה זו, שאנחנו צאצאיו של יהודה? מדוע דוקא יהודה זכה לכך, ולא שאר שבטי ישראל? זה לא במקרה. שום דבר אינו במקרה, אולם דבר גדול כל כך, עתידו של עם ישראל - אין ספק שיש דברים בגו. וזוהי שאלה שראוי לתת עליה את הדעת: מדוע זכה דוקא יהודה שצאצאיו ירכיבו את רובו של כלל ישראל? מה עם כל שאר האחים?

נראה לי שלסיפור הזה - "ויגש אליו יהודה", יש חלק גדול בענין. אנחנו מוצאים כאן את מעלת הגבורה, וכדי להצליח באיזה ענין שהוא, ובפרט כיהודי, יש צורך בגבורה ובעוצמה. אני חושב שזוהי הסיבה שיהודה זכה לגדולה רבה יותר משאר אחיו.

נועז ונמרץ

כאשר יעקב אבינו שכב על ערש דווי ונפרד מבניו, הוא אמר כך: "ויהודה אתה יודוך אחיך" (בראשית מט, ח). למילה "יודוך" יש שני פירושים. לעתים הפירוש הוא מלשון 'הודאה', אולם כאן הפירוש הוא 'לרומם ולגדל'. 'יהודה, אחיך יגדלו אותך, הם יאדירו אותך' - היתה זו נבואה שיום יבוא וכלל ישראל יכיר בייחודיותו ובמעלתו של יהודה. "ישתחוו לך בני אביך" - כולם ישתחוו אליך.

למה? מדוע נבחר דוקא יהודה לכך? בזכות העזות והנמרצות שגילה. "ידך בערךך אביך" - מי שתופס את אויבו בעורף, פירוש הדבר שהוא נועז ונמרץ - אין כל ספק בכך. ויעקב המשיל את יהודה לאריה: "גור אריה יהודה". מדוע נמשל לאריה? משום שאריה הוא חסר פחד, ואינו נרתע מפני האויב.

זוהי ההגדרה של מעלת האריה, שאליה מעודדים אותנו חכמינו ז"ל להידמות: "הוי עז כנמר... וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים" (אבות ה, כ). חז"ל אינם מתייחסים לכוחו הפיזי של האריה. יתכן והפיל חזק יותר מהאריה. יתכן והשור מסוגל לסחוב משא כבד יותר. אבל האריה הוא חסר פחד.

לכן יהודה נחשב לעוצמתי ביותר, לזה שיתמיד ויקיים את רצון ה' ללא מורא וללא חת. הוא זה שניצל את כוחותיו "לעשות רצון אביך שבשמים" יותר מכולם.

בקנדה, ניו זילנד, או דרום אמריקה - יהודי נשאר יהודי; הוא 'איד', 'ז'יד', 'זוויד', 'ג'ודיאן', 'ג'ודה', 'קייק' - איך שלא מכנים אותו, בכל שפה ובכל אקלים, היהודי איזו זז כי הוא זה מעמדתו כי הוא יודע את האמת. הוא נשאר 'יהודי'.

ב' - מעלת העדינות

הגיבור העדין

יש אנשים שכאשר הם שומעים את הדברים - אני מדבר כעת על אנשים אנרגטיים ונמרצים מטבעם, שמחים מאוד מהנאמר בשיחה עד כה. 'הנה, אנחנו יהודים' הם סבורים. יש להם את הכח והמרץ לעמוד על שלהם ולהילחם.

אבל זה לא כל כך פשוט. זה בכלל לא פשוט. אין ספק שיהודה היה אדם בעל כח. רק אדם בעל כח רצון, אדם קשה כסלע, מסוגל לעמוד מול משנה למלך בצורה כזו. אבל מצד שני הוא גם היה אדם רך. כשהיה צורך בכך - לפתע הוא נהיה עדין ורכוכי. כולנו זוכרים כיצד במעשה תמר, כאשר תמר כלתו נתנה לו הזדמנות להודות במעשיו, לפתע ה'גיבור' הנועז הזה כבר לא היה כל כך נועז. הוא לא התווכח. הוא לא דיבר בתקיפות. הוא לא הרצה את משנתו באריכות כפי שעשה למשנה למלך. הוא התקפל בשקט ואמר: "צִדְקָה מִמֶּנִּי" - וזהו.

יהודה משמש לנו אפוא כדוגמא של גיבור מושלם, שיועד מתי עליו להיות חזק ועוצמתי, ומתי להיות עדין ורכוכי. זו אחת הסיבות שיהודה הפך למי שהוא. הוא היה גור אריה שידע מתי להפוך לגור חתולים...

הכירו - עדינו העצני

כעת ברצוני לספר לכם על אחד מצאצאיו של יהודה, שחינך והרגיל את עצמו להיות כמו הסבא הגדול, לדעת מתי להיות חזק ומתי להיות לא כל כך חזק. בתנ"ך (שמואל ב' כג, ח) מוזכרת אישיות בשם "עֲדִינוֹ הָעֲצֹנִי", אבל זה לא היה שמו האמיתי, אלא היה זה שם תואר שלו זכה. "עֲדִינוֹ" - מלשון עדינות, איש עדין ורך. ו"הָעֲצֹנִי" משמעותו אדם קשה כמו עץ.

הגמרא (מועד קטן טז, ב) אומרת שהשם הזה, שם שמכיל דבר והיפוכו, ניתן ללא אחר מאשר אחד מצאצאיו המפורסמים ביותר של יהודה - דוד המלך. דוד נקרא 'העדין והקשה'. זה היה הכינוי שניתן כדי להגדיר את האיש הגדול הזה.

בית המקדש. גם לזה נדרשת גבורה - להתעלם ממרד ההמונים ולהישאר נאמן.

ולכן זוהי התיאוריה שלי - שמעלה זו של "גיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", אותה פיתח יהודה, היא זו שהביאה לו את גדולתו. כמובן שתכונה זו אינה מספיקה לכשעצמה. יש אנשים מאוד נועזים ונמרצים, והם כישלון מוחלט. יש לכל אדם בחירה חופשית, והוא יכול להחליט להשתמש במידה זו כדי להיות אחד שמשתלט על כולם ורודה בהם בעריצות. אך זהו ניצול לרעה של מידה חשובה ביותר, מידה שניתנה לאדם לצורך עבודת ה'.

אי אפשר להיות מוג-לב. אי אפשר להיות 'נעבכ'ל'. כדי להיות יהודי, חייב להיות לאדם עמוד שדרה. בכל יהודי צריכה להיות תכונה של לוחם, כי כל אחד ואחד מאיתנו מסובב באויבים - אויבים חיצוניים ואויבים פנימיים. יש לנו די והותר אויבים פנימיים. יש חצאי-יהודים, יהודים של אחוז אחד, יהודים של אפס אחוזים, ויהודים של מינוס אחוזים; והם טוענים שהם יהודים, שהם היהודים האמיתיים. עלינו ללחום נגדם ללא הרף.

האריה והפרחחים

ולא רק בתור אומה, לא רק כעם ישראל החי בין אומות העולם, אלא גם כאדם פרטי החי בין אנשים אחרים. אדם בעל אופי חלש, גם אם הוא בעל שאיפות וכוונות טובות וטהורות, על פי רוב הוא לא יגיע רחוק. כדי להצליח ולהשיג, נדרש דחף וכח רצון. כשאמא אומרת לבנה: "אל תלך ללמוד בישיבה; אני רוצה שתהיה פרופסור באוניברסיטה", הבן צריך להתנשא כמו אריה. "בשום פנים ואופן לא! כל הפרחחים ברחוב עושים מה שהם רוצים. הם לא עושים כלום עם חייהם, והופכים לפרחחים עוד יותר גדולים, ואילו אני מבקש ללכת ללמוד בישיבה, ואת תמנעי זאת בעדי רק מפני שאני ילד טוב? כל הפרחחים אינם מצייתים להוריהם, ורק אני צריך לציית? לא אשמע בקולך!"

האדם צריך ללחום גם נגד עצמו. יש לך בפנים אויב גדול ביותר - היצר הרע שעסוק תמיד בלמלא את תפקידו, וצריך ללחום נגדו. כמו שאמר איוב: "הֲלֹא צָבָא לְאַנְשׁוֹ עָלַי אֶרֶץ" (ז, א) - האם אין שירות צבאי המוטל על כל אדם? כולנו חיילים המשרתים את הבורא יתברך, ואנחנו נתונים בקרב איתנים. כדי להצליח בקרב הזה נדרשים מאיתנו אומץ, בעירה פנימית, ורוח קרב.

זו היתה תכונתו של יהודה, ולכן עם ישראל מאופיין על ידי יהודה, ונקרא עד היום 'יהודים'. בין אם הוא גר

לו 'עמוד שדרה'. ככל שרבותיו הרבו לגעור בו, הוא קיבל את הדברים בענווה ובהכנעה. הוא לא היה רך ועדין, אבל הוא "עידן עצמו כתולעת" - הוא עשה עצמו רכרוכי בפני רבותיו. לכן הוא נקרא "עדינו" - הרך והעדין.

"העצני" בשדה הקרב

אבל מצד שני, האיש הזה גם נקרא "העצני" - על שם ש"בשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ" (מו"ק שם). אם נשנה לרגע את התפאורה, ונעבור מבית המדרש לשדה הקרב, נגלה שם דוד אחר לגמרי. אותו דוד שישב אתמול בבית המדרש, כנוע ועדין, אוחז כעת בגרזן קרב. הוא צולל לקרב בראש חייליו, מניף את גרזן הברזל הכבד שלו, וקורא בקול גדול. הוא לא רק מניף את הגרזן, הוא רוצץ את הגולגולות ואת עמודי השדרה של אויביו, ללא טיפת רחמים. דוד טובח באנשים על ימין ועל שמאל ואינו חומל עליהם, וגורם לחיילים שסביבו ליפול כמו שיבולים בפני הקוצר.

מי שהיה מביט בדוד בעודו לוחם בעוז ובגבורה, לא היה חולם שיש בו שמץ של עדינות. כי כשהיה יוצא לקרב מול אויבי האומה, שהם אויבי ה', הוא היה קשה כעץ. כך הוא מתואר.

כשהיינו מסתכלים על דוד המלך בשדה הקרב שמרסק גולגולות, לא היינו חולמים שהוא מסוגל להיות עדין ורך. לכן הוא נקרא "העצני". מי שהיה רואה אותו היה אומר: "לאיש הזה אין לב. הוא עשוי כולו מברזל. הוא כמו חתיכת עץ. אין בו אפילו טיפת עדינות".

אבל אנחנו עוד זוכרים את דוד ה"עדינו" מבית המדרש. הוא היה רך ועדין כמו תולעת, בשעה שישב בפני רבותיו. ומשמעות הדברים היא, שדוד המלך לא היה אדם בעל חשיבה חד-גונית. כמו הסבא יהודה, הוא הצליח לאזן את שתי ההנהגות. לעתים הוא היה "עדינו" - שקט, קשוב, כנוע. ובזמנים אחרים, כאשר היה צורך בכך, הוא היה "העצני" - קשה כעץ.

עפר קשוח

מידה זו נמצאה לא רק אצל דוד. מאז ומעולם, גדולי אומתנו נהגו בדרך זו. אברהם אבינו אמר על עצמו: "וְאֶנֶכִּי עֹפֵר וְאֹפֵר" (בראשית יח, כז) - אני כלום, שום דבר. והנה, יש אנשים רבים שאומרים על עצמם שהם 'עפר ואפר'. אני מכיר יהודי שמחבב מאוד את הביטוי הזה, אבל הוא לא מתכוון לכך ברצינות. הוא כלל אינו מתנהג כמו 'עפר ואפר'. כשהוא מגיע הביתה

כל אחד מבין שבלתי אפשרי לנקוט בשתי התכונות הללו בו זמנית; כוונת השם הזה היא, שלעתים הוא היה רך ועדין, ולעתים קשה כעץ. השם המעניין הזה ניתן לו כשבת, משום שזהו היהודי האמיתי - זה שיודע מתי להיות כך ומתי להיות כך. זהו סוד ההצלחה בחיים.

"עדינו" בבית המדרש

בגמרא (ברכות ד, א) מתואר כיצד היו נראים הדברים כאשר נכנס דוד לבית המדרש - למרות שהיה מלך ישראל, דוד הגיע תמיד לבית המדרש - ללמוד תורה מפי מפיבשות, שהיה רבו באותה העת.

הגמרא מתארת בפנינו את הציור הבא. דוד יושב לפני רבו שמלמד את הסוגיא, ובאמצע הסוגיא מתחדשת לדוד איזו סברא, והוא אומר לרבו'ה את החידוש שעלה בדעתו. כך זה היה - התקיים משא ומתן בין התלמיד לרבו, ולכן דוד היה מציע את סברתו בפני הרבו'ה.

ולא רק חידושים; בכל פעם שדוד הוצרך לפסוק על שאלה בהלכה, הוא היה מציע את הדברים בפני רבו כדי לקבל את הסכמתו - "ואומר לו מפיבשות רבי, יפה דנתי, יפה חייבתי, יפה זכיתי, יפה טהרתי, יפה טמאתי?"

אלא שמפיבשות היה מסוג האנשים שלא קיבל שום ניתוח של הסוגיא שאינו מלבן היטב את כל הצדדים, לפרטי פרטים; הוא לא סבל שום צורה של עצלות המחשבה אצל תלמידיו. כאשר אחד התלמידים היה מגלה עצלות המחשבה, מפיבשות היה נזף בו. "שהיה מבייש פני דוד בהלכה". "שטויות!" הוא היה אומר לו. "דוד, אני מתפלא עליך! אתה לא חושב!" הוא היה מכלים את דוד.

יתכן והתיאור הזה מפליא אתכם, אבל כך היה מאז ומעולם אצל חכמינו - חשיבה שטחית נחשבה לפשע. אצלנו יש דברים חמורים יותר. אם משהו היה מתעטש לך בפנים, היית גוער בו על כך שהוא מתנהג בחוסר נימוס; וזה נכון - זה באמת פשע. אבל אצל החכמים, אם משהו היה אומר סברא בלי לחשוב עליה עד הסוף, אם הוא התעצל מלחשוב בצורה ישרה, זה היה גרוע בהרבה. זה נחשב להרבה פחות מנומס, והוא היה ננזף על כך.

ומה עשה דוד כאשר רבו נזף בו? הוא קיבל בהכנעה את הדברים. הגמרא (מו"ק שם) מסבירה את שמו: "עדינו" - ש"כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת". אם היית מביט באיש הזה יושב לפני רבותיו בבית המדרש, לא היית מעלה על דעתך שיש

אבל כאשר אשתו נזפה בו, הוא אמר: "עשי כטוב בעיניך. כן רעייתי, מה שתאמרי מקובל עלי". כך הוא ענה. הוא הרכין את ראשו ועידן את עצמו.

משה רבינו

הדוגמאות הללו של "עדינו העצני" הן רבות ומגוונות. זה לא רק יהודה. לא רק דוד ואברהם. כך מצינו גם אצל משה רבינו. "וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם" (שמות ב, יא) - ליבו של משה כאב על אחיו שנאנקו תחת סבלם. טוב ליבו לא איפשר לו להישאר בארמון בעוד אחיו סובלים, ולכן הוא יצא וסייע לאחיו לשאת את משאותיהם.

אבל הוא לא היה מוג-לב. הוא לא היה חלש וחסר כח. לאחר שיצא וראה "איש מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו", הוא הרים את אגרופו, ונתן למצרי כזו מכה, שבו במקום התקיימה הלוויה.

אילו משה היה רק "עדינו" - איש עדין ורך, הוא היה יוצא אל אחיו, רואה כיצד הם סובלים, איך שהם נושאים משאות כבדים על כתפיהם, והיה אומר להם: "הנח לי לעזור לך. יש לי כתפיים חזקות, אני יכול לסחוב עבורך את המשא". זה היה אמנם דבר גדול, אבל לא היה די בזה.

אולם כאשר הוא ראה מצרי המתעלל באחיו, הדבר עורר את זעמו - זעם נכון ואמיתי, והוא היכה את המצרי בו במקום. "אה!" אמר הקב"ה, "בך אני בוחר. יש לך את שתי התכונות - יש בך חמלה, רחמים וטוב לב, אך גם תקיפות האופי, עוצמתיות ועזות".

אנחנו זקוקים ל"יהודים", כאלה שמסוגלים לקחת את טוב ליבם ולתרגם אותו למעשים. 'לעמ'ל' או 'נעב'ל' טוב לב, שאינו מסוגל לעשות דבר עם מידה זו, אלא רק לומר "אי, רחמנות!" ולהזיל דמעה על צרותיהם של אחיו - זה טוב, אבל לא מספיק טוב. אדם טוב לב שהוא גם חלש ומוג-לב, הוא רק חצי בן אדם. גדולתו והצלחתו של היהודי נמדדות כאשר הוא מסוגל להיות תקיף מצד אחד ורך מצד שני. תקיף ורך - 'עדין' ו'עץ'. הוא משתמש בחכמתו ובכח הבחנתו והוא יודע מתי להגיד כן ומתי להגיד לא.

ג' - השילוב המנוצח

על חבל דק

למרבה הצער, כאשר אנחנו קוראים את הסיפורים הללו המסופרים בתנ"ך, הם נשארים בדיוק כך - סיפורים. הדברים הללו אמורים לשמש עבורנו

ופוער את פיו הגדול וצועק על אשתו, הוא שוכח שהוא 'עפר ואפר'.

אבל אברהם אבינו לא רק אמר את המילים, הוא חי כך. כולנו זוכרים כיצד שרה אמנו אמרה לאברהם מילים קשות: "חֲמָסִי עָלֶיךָ, אֲנִי נָתַתִּי שְׂפָתַי בְּחִיקְךָ וְתָרָא כִּי הָרְתָה נְאֻקָּל בְּעֵינַיָה יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ" (שם טז, ה). אין ספק שמדובר במילים קשות. זוהי תוכחה מהסוג התקיף ביותר. וזו בכלל לא היתה אשמתו של אברהם. הוא לא עשה דבר. שרה הוכיחה אותו רק משום שהוא לא עשה מספיק כדי לצוות על הגר כיצד עליה להתנהג כלפי שרה.

ומה עשה אברהם? כיצד הוא הגיב? הוא עידן עצמו כתולעת. הוא היה סבלני ומנומס ושקט. "הִנֵּה שְׂפָתַתְךָ בְּיָדְךָ", אמר לשרה אשתו. "אני מתנצל. הנה, עשי לה כטוב בעיניך. כל החלטה שתקבלי מקובלת עלי".

ואל תחשבו שזה היה סיפור חד פעמי. התורה מספרת לנו אותו כדוגמא המלמדת על הנהגתו הכללית של אברהם אבינו, שהיה בעל טוב ושקט כלפי אשתו.

המנהיג התקיף

כך הוא היה בביתו. אבל כלפי אויביו - אברהם לא היה עדין כלל וכלל. הוא ידע כיצד להניף חרב. אתם חושבים שאברהם היה מוג-לב? לא ולא! הוא בכלל לא היה 'נעב'ל'. הוא היה גיבור איש מלחמה. עליכם לדעת שאבהם אבינו היה גנרל, הוא היה מנהיג תקיף ועוצמתי. כשהכריחו אותו להיכנס לקרב, הוא הפך את עצמו לאריה.

אברהם אבינו רדף את ארבעת המלכים על צבאותיהם, מסדום ועד לדמשק - סוריה, מהלך מספר ימים. מספר ימים! לרשותו של אברהם עמד צבא קטן ביותר: היו לו 318 חיילים משלו, יחד עם ענר, אשכול וממרא שסייעו לו. לא כתוב כמה חיילים היו להם, אבל בוודאי שמספרם היה פחות ממספרם של הפולשים.

אולם אברהם הכיר אסטרטגיות קרב. "וַיִּחַלֶּק עֲלֵיהֶם לַיְלָה" (שם יד, טו), כדי שהאויבים יחשבו: "מי יודע כמה חיילים מתקיפים אותנו", והם אכן קמו ונסו על נפשם.

כמובן שהקב"ה הוא זה שנותן סייעתא דשמיא. הוא נלחם בעוז, בכל הכוח, וקצר באויביו. הוא נטל לידי גרזן קרב וקצץ את ראשיהם של אויביו. אוו ווה! אברהם היה תקיף וקשות.

האיש הזה בז לדברי, והוא עשה זאת בתקיפות ובנחרצות. הוא חלק עלי לחלוטין, והוא לא היה עדין ורך בבואו להרצות את משנתו. הוא היה קשה כמו עץ בבית הכנסת. הוא הסביר לכולם עד כמה אני טועה. היה לו עמוד שדרה. הוא היה נחוש ונועז.

רך בסוכות

ואז יום אחד פגשתי אותו בשכונת ה'איסט סייד', שם הלכנו כדי לרכוש אתרוגים לכבוד חג הסוכות. קניתי אתרוג ולולב, ונשאתי אותם בידי בעודי עושה את דרכי בחזרה הביתה, באוטובוס העירוני. באותם ימים, היה זה מחזה נדיר לראות יהודי אוחז בידו לולב ואתרוג בגאון. מה יחשבו הגויים? אבל אני החזקתי בידי את הלולב ללא כל בושה. שכל הפורטו-ריקניים יראו שאני מחזיק לולב!

היהודי הנ"ל עלה גם הוא אתי לאותו האוטובוס, אבל את האתרוג הוא עטף והניח בכיס מעילו, ואילו את הלולב הוא עטף בנייר, כך שהוא היה נראה כמו מוט לוויילון! זה מה שהוא רצה שיחשבו. הוא נזהר מאוד שאף אחד לא יידע מה הוא מחזיק בידו. לא היה לו את העוז להראות לכולם שהוא מחזיק בידו לולב.

חשבתי לעצמי - לא אמרתי לו את זה, אבל חשבתי לעצמי: אתה אדם עקשן וקשוח בבית הכנסת, אבל כשאתה יוצא החוצה, לעולם שבחוץ, אתה הופך לחלש ומוג-לב. אתה לא מסוגל לעמוד מול העולם. מדוע אינך יכול לשאת את הלולב והאתרוג כמו יהודי גאה? ואם זה לא מוצא חן בעיני הגויים - שייצאו להם העיניים! בבית המדרש - זהו המקום להיות עניו וכנוע ורכוכי, אבל ברחוב - עליך להיות חזק ותקיף.

נהל את מידותיך

וכעת אנחנו נוגעים בשאלה יסודית, אותה שואל כל אחד ואחד: "איך אני עושה את זה? איך אוכל להתאים את מידותי, ולדעת מתי כן ומתי לא?" התשובה היא: תורה, תורה, ועוד פעם תורה.

כשהראש מלא בתקדימי התורה, אזי כאשר האדם ניצב בפני סיטואציה מסוימת, מיד צצות לנגד עיני רוחו תמונות של דברים שלמד בעבר, והוא יודע מה צריך לעשות בכגון דא. כאשר האדם לומד את התקדימים הללו, ממחיש אותם בשכלו, וחוזר עליהם שוב ושוב, הם מספקים עבורו את הדפוסים שעליהם הוא יכול לבסס את התנהגותו העתידית.

זוהי אחת התועליות שמפיקים מללמוד את סיפורי התורה אודות האנשים והנשים, ענקי עולם, שפעלו בחכמה וחיו בהצלחה. שכלנו מתמלא בתמונות חיות של חיי תורה תקינים, וכך אנחנו יודעים כיצד להתנהג;

כדוגמאות וכלימודים של מוסר השכל. זוהי משמעותה של המילה 'תורה' - מלשון 'הוראה'. כוונת התורה היא ליצור עבורנו תקדימים, שיהוו דוגמאות עבורנו, שבעקבותיהן נוכל לצעוד.

נמצא שכאשר לומדים בפרשת השבוע אודות יהודה, אז הנה יש לנו תקדים אחד. "עדינו העצני" - תקדים נוסף. כך גם אברהם אבינו ומשה רבינו - ויש עוד רבים כל כך כאלה. תכננתי לדבר גם על אהרן ופינחס ושאל - התורה והגמרא והמדרשים מלאים בסיפורים, אלפי סיפורים, הרבה הרבה יותר ממה שהזכרתי כאן.

ומהו לומדים במיוחד מאנשים אלו? שהחיים הם פעולה של איזון, כמו הליכה על חבל דק שדורשת תמרון. לפעמים צריך לנטות לצד זה, ולפעמים לצד השני. רבינו סעדיה גאון, בספרו 'אמונות ודעות', מדבר על הנושא הזה. הוא כותב שטעות גדולה טועים אלו שבותרים דרך אחת בחיים. יש האומרים שההצלחה בחיים תלויה בדבר הזה והזה, והם שוללים כל דבר אחר. אך לא. אין מושג של ללכת בדרך אחת בכל דבר וענין. יהודי צריך להפוך את חייו למגוון רחב של מעלות והנהגות, וללמוד מתי מעלה זו רצויה, ומתי יש לאחוז בחברתה. כל המידות הן אמת - מה שקובע האם הן טובות או לא הוא רק כיצד מיישמים אותם בפועל.

קשה בפסח

אתם שומעים כעת עיקרון גדול לחיים מוצלחים - יהודי חייב ללמוד כיצד ומתי לעשות שימוש במידותיו השונות, **כי החלטות כל כך חשובות - אי אפשר להשאירן לחסדי ה'אינטואיציה'**. אחרת, יש אנשים שאמנם נוהגים כ"עדינו העצני", אולם הם מבולבלים לגמרי. הם לא שולטים כלל בתגובותיהם, אלא הרגש הוא זה ששולט עליהם, ולכן הם קשים כעץ בזמן שהם אמורים להיות עדינים, ועדינים כשצריך להיות קשים.

כבר סיפרתי לכם פעם אודות יהודי שהיה מתפלל בבית הכנסת שבו שימשתי כרב. מדובר במקרה שאירע לפני שנים רבות. האיש הזה היה אדם תקיף ביותר. אני זוכר שכאשר שוחחתי עם בני הקהילה אודות המנהג לנסוע לבתי מלון לחג הפסח, והסברתי עד כמה חשוב ונחוץ להישאר בבית ולא לנסוע. כמה חשובות ההכנות לחג - לסחוב כלים מפה לשם. כמה חשוב לערוך את ליל הסדר בביתך, במשכן הפרטי שלך, במקום לנסוע לבית מלון. בתי המלון גורמים לכל האופי של הלילה הקדוש הזה, הלילה שבו מועברים מסורות מדור לדור, ללכת לאיבוד.

כולם עומדים או יושבים בבית הכנסת, ושליח הציבור מדבר עם הקב"ה בשליחותם, והשוטה הזה, קל-הדעת הזה, הלץ הזה, פונה לשכנו ומשוחח שיחת חולין. פירושו של דבר הוא, שהוא מתייחס בביטול לכל מה שקורה כאן כעת. שום דבר אינו חשוב ביחס לרצונותיו הקטנים וחסרי החשיבות. זהו חילול ה'! גדול עונו מנשוא! אין מחילה לעוון שלו. אי אפשר לשוב בתשובה על עוון חילול ה'. חייבים אפוא לומר את הדברים! צריך לומר את זה שוב ושוב, עד שבסוף יהיו אנשים שיקשיבו.

אולם האיש הזה, שהיה 'אריה' בבית הכנסת, כשהוא חוזר הביתה לאשתו, משנה שוב את פניו. כאן הוא יודע שצריכים לדבר בנעימות וברוגע. הוא מזכיר לעצמו שכאן זה שונה; כאן הקב"ה מבקש ממנו משהו אחר, ולכן הוא מדבר בצורה עדינה. גם אם אשתו צועקת עליו, הוא ממשיך להיות עדין כתולעת, ועונה לה בצורה רגועה.

יהודי אמיתי

כמובן שגם בזה צריך לדעת מתי כן ומתי לא, כי גם בבית יש לפעמים צורך לדבר בצורה ברורה ונחרצת. לפעמים יש צורך לעמוד על עקרונות ולהיות תקיף גם בבית. קורה והאשה משתוקקת לדברים לא נכונים - היא רוצה להכניס הביתה את המגזין הזה והזה, או שהיא לא מוכנה לזרוק את הטלוויזיה - ובמקרים כאלה, על הבעל לעמוד על שלו ולהיות נחרץ ותקיף. אולם באופן כללי, הגישה וההתנהלות בבית צריכה להיות מתוך רכות מסוימת.

את התקיפות שלך תשמור לאלה שמדברים בתפילה, אבל בבית צריך לדבר בניחותא, במילים רכות ועדינות. וצריך גם לעזור בבית. צריך לעזור עם שטיפת הכלים, למה לא? צריכים לקום מדי פעם באמצע הלילה כשהתינוק בוכה והאשה מנסה לחטוף מספר דקות של שינה. זוהי ההנהגה הרכה והעדינה שנדרשת מהאדם בבית.

אולם למחרת בבוקר, צריך להפעיל שוב את העזות והגבורה. לפעמים האדם צריך להיות תקיף עם עצמו, ולהכריח את עצמו לצאת מהמיטה החמה וללכת ללמוד בבית הכנסת. הוא גם צריך לצאת ולהביא פרנסה הביתה. ה'שלימזל', האיש הרכרוכי וחסר חוט השדרה, נשאר בבית רוב היום. אין לו חשק. אין לו את העזות להכריח את עצמו לצאת ולחפש עבודה. האיש הזה הוא כשלון, כי אין לו את החריצות, הנמרצות והעזות שצריכות להיות חלק מאישיותו של כל יהודי.

תמיד יש לנו איזה מראה מקום בשכלנו שמשמש כדפוס התנהגות עבורנו. וגם אם הסיפור אודות יהודה שניגש למשנה למלך, או של אברהם אבינו שדיבר אל שרה בעדינות, אינם צצים ועולים לנגד עינינו, אבל הם נמצאים בתת-ההכרה שלנו. כשלומדים את התורה, לומדים על חייהם של גדולי עולם אשר מלפנינו, הדבר יוצר בדעתנו דפוסים של מידות טובות.

לאחוז בהגה

כך חיים חיים של הצלחה - על ידי ניווט מידותינו בחכמה. החיים הם כמו כביש מהיר, וכשנוסעים בכביש, צריך לדעת מתי לסובב את ההגה לכאן, ומתי לסובב אותו לשם. כאשר אתה נוהג, אינך יכול להרשות לעצמך להיכנע למצבי רוח ורגשות, אחרת אתה עלול להיקלע לתאונה איומה!

זה מה שלמדנו כאן - עלינו לאחוז בהגה. מי שעדיין חי, יש לו את היכולת לאחוז בהגה החיים. תשכחו מה'תורה' של הפסיכיאטרים שטוענים שהאדם שבוי ביד האינסטינקטים, המחשבות והרגשות שלו. שקר וכזב! האחריות לנווט את המידות הללו מוטלת **עליך**. לפעמים צריך להיות "עדינו" ולפעמים "עצני". הכל צריך להיעשות על פי שכל, על פי התורה.

לדוגמא, כשאדם בא במגע עם רבו, או לחילופין עם אנשים הזקוקים לסימפטיה והבנה; לפעמים אפילו רשעים, עם חוטאים - נדרשת התייחסות רכה ומתחשבת. במקרה כזה, עליך לסובב את ההגה של שכלך, ולנתב את גישתך, את מחשבותיך ואת מילותיך - לכיוון אחר. אך כאשר יש צורך להילחם בךשע או בךשע, עליך להיות קשוח ותקיף. אין צורך להתנהג בחוסר נימוס. לא צריכים לדבר בחוצפה ובעזות פנים. אבל בפנים, בתוך הלב, עליך להיות תקיף ביותר. כל הנהגה או התייחסות שלא תהיה, צריכה להיעשות על פי שכל, על פי שכל התורה. כך הופך האדם להיות איש ששולט ביצרו.

גוערים בו

לפעמים צריכים להיות 'אריה' גם בבית הכנסת. כשיש אנשים שמדברים בזמן התפילה, עלינו לזכור את דברי השולחן ערוך (או"ח סי' ככד ס"ז): "לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, **וגוערים בו**". כעת זה לא הזמן להיות רך ועדין. כשרואים מישהו שמדבר בשעת התפילה, כולם צריכים לצעוק לעברו: "ששש! ששש! ששש!" הקריאות הללו צריכות להישמע מכל עבר.

לדוגמא, נניח ואתה רוצה לשבח מישהו על דבר טוב שעשה, אבל אז אתה חושב לעצמך שאם תשבח אותו, הוא עלול להיכשל בגאווה, אז אולי כדאי להימנע מזה. לא, אין צורך לדאוג מכך. בסלובודקה היו אומרים שכלל גדול הוא, שבכל הנוגע לענייני מידות, אין מושג של "לפני עוור". אם יש מצוה לשבח את השני, אזי אל לנו לחשוש שהוא עלול להתקלקל מכך.

הקב"ה בעצמו נוהג על פי העיקרון הזה. ה' אומר לנו: "וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם... וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ... וְאֶסְפָּתָה דָגְנְךָ... וְאֶכְלָתָה וְשָׂבַעְתָּ" - הקב"ה מבטיח לנו טובות גשמיות אם נקיים את מצוות התורה. אולם אחר כך הוא כתוב: "הִשְׁמְרוּ לָכֶם" - זהירות! אמנם אני אתן לכם שכר על מצוותיכם, "וְאֶכְלָתָה וְשָׂבַעְתָּ", אבל יש בזה גם סכנה. ברגע שיש הרבה מה לאכול, תמיד יש סכנה של "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבָּעֵט". אבל למרות החשש, הקב"ה נותן לנו אוכל לשובע.

אין לומר "כדאי שאגרום לכולם להיות עניים ורעבים כדי שיהיו להם מידות טובות". לא, לא עושים כך. אתה תאכיל עניים ותדאג לכל מחסורם, ואל תחשוש מפני "וְאֶכְלָתָה וְשָׂבַעְתָּ... הִשְׁמְרוּ לָכֶם". בדיוק כמו שה' נותן לנו ואינו חושש, כך גם עלינו לתת ולא לחשוש.

ולכן, כשיש צורך לתת פרס וכדומה, ועושים כך לשם שמים, אין צורך לדאוג שמא זה יעורר קנאה.

אבל באופן כללי, אין ספק שכדאי להימנע מלעורר קנאה בתוך המשפחה. אי אפשר לדעת לאן זה יוביל. ברגע ששותלים קנאה בראשו של הילד, אין לדעת כיצד זה יכרסם בליבו, ומי יודע מה יהיה בעתיד. זהו לימוד חשוב שהסיפור יוסף ואחיו מלמד אותנו, לימוד חשוב ביותר.

אגב, אמנם חז"ל אומרים שבגלל שיעקב הראה חיבה יתירה ליוסף, שגרמה לאחיו לקנאות בו ולמכור אותו למצרים, זו היתה הסיבה שירדנו למצרים והשתעבדנו על ידי המצרים, אבל צריך לדעת שעצם גלותנו במצרים, אותן מאתיים ועשר שנים שבהן התגוררנו שם, כבר תוכננו על ידי הקב"ה עבוד מטרות חשובה ביותר. אלא שזה יכול היה לקרות בדרכים אחרות. העובדה שזה קרה כתוצאה מקנאה, נועדה ללמד אותנו כמה חשוב להימנע מלגרום קנאה אצל השני. אבל אין הכוונה שאילו יעקב לא היה מעורר את קנאתם של האחים, לא היינו יורדים למצרים. בכל מקרה היינו מגיעים לשם. בהחלט

וכעת אנחנו שבים ליהודה; מדוע הפך יהודה למנהיגה של האומה היהודית? התשובה היא: "וַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוֹדָה". זוהי הדוגמא שלנו לאדם מוצלח. הוא זוכר תמיד שהוא עומד בפני ה', וכי מצופה ממנו לתקן את מידותיו ולתמרן אותם אל השלמות.

עלינו לזכור תמיד שאנחנו עומדים לפני ה', ושנחנו אחראים למידותינו. בכלל המידות הללו היא מידת הגבורה והעזות, ומצד שני - מידת החסד, להיות רך ופייסני. אנחנו אחראים כלפי ה' על הכל, ואיננו יכולים להיכנע לתקיפות וגם לא לעדינות. עלינו לשלוט על עצמנו בכל עת. עבד ה' הוא מי שמזכיר לעצמו בכל עת אודות החובה להיות גם "עדינו" וגם "העצני" - כל אחד בזמנו ובמקומו. איש כזה חי את חייו בהצלחה. זהו יהודי אמיתי!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מאזנים את המידות

יהודה נבחר מבין השבטים הודות לגבורתו ועזותו; הודות ליכולתו לעמוד על האמת, ולנהוג בתקיפות כאשר יש צורך בכך. אולם יהודה היה גם סמל הענווה. זו היתה דרכם של כל גדולי האומה - הם היו גיבורים וענוותנים - כל מידה בזמן המתאים לה. השבוע נקדיש מדי יום דקה אחת במחשבה כיצד ליישם את הלימוד הגדול שלמדנו כאן - בחיי היומיום שלנו.

שאלה:

חז"ל אומרים שאחד הלימודים שאפשר ללמוד מסיפורם של יוסף ואחיו הוא ש"לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים" (שבת י, ב). האם הכלל הזה תקף גם כאשר רוצים להעניק איזה דבר לילדיו של מישהו אחר?

תשובה:

העיקרון הזה, להימנע מפעולות שעלולות לגרום לילדים לקנא אחד בשני הוא עיקרון חשוב, אלא אם כן עושים זאת כדי לעודד דברים טובים. לדוגמא, אם יש תלמיד שלמד היטב, וכדי לעודד אותו רוצים להעניק לו פרס ברבים, אזי אם עושים זאת לשם שמים, זה אחרת. לפעמים מוכרחים לעשות פעולות, גם אם הן עלולות לעורר מידות רעות בקרב אחרים - מכיון שזה נעשה לשם שמים, זו לא בעיה.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"וכי אם היה נכנס מחבל לביהכ"נ היתה לך שאלה, אצלנו יודעים שזה מה שגורם את כל הצרות"

בביהכ"נ בעת התפילות שבחטא זה הורג את הבני אדם, ע"ש רח"ל, והכוונה בדבריו הוא, אל יכנס יחידי אלא יכנס עם חבר דייקא, וימנע בדייקא מלשוחח עמו בביהכ"נ ובכך תיעצר המגיפה.

היה אצלי אחד שהוא עסקן גדול ביהדות החרדית בענייני עזרה לחשוכי בנים, וסיפר לי שהוא לא זכה להפקד בזש"ק עשר שנים, ועבר דברים קשים מאוד מאוד, לאחר כל אותן תלאות נכנס אל רבו בערב ראש השנה - שהוא עת פקידה - וביקש באופן מפציר ביותר שיזכה לילד, אמר לו רבו הרי אליי באת כי אני רבך, אך לו יצויר שהיית עומד לפני רבי מצדיקי הדורות הקדמונים שיכול בוודאות להבטיח לך בנים מה היית מוכן לשלם על כך? ענה היהודי הייתי מוכן לשלם כל הון דעלמא על כך, א"ל הרב, והרי יש לך צדיק גדול מהדורות הקדמונים שמבטיח בנים, הלא הוא בעל התו"ט במי שברך שעשה לאחר גזירות ת"ח ות"ט, שם הוא מבטיח "ויזכה לראות בנים חיים וקיימים למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה". קיבל אותו יהודי על עצמו באותו מעמד אצל רבו בחדר לשומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה, ואכן כעבור כשנה נושע ונולדו לו תאומים.

העיד לי הרב קלמן וייס רב בבית שמש, על בן משפחה שלאחר לידת בנם הראשון לא זכו לילדים נוספים זה שמונה שנים, ומה מאוד חפצו בעוד ילדים, בהזדמנות אחת זעק האברך, "רבש"ע, אני מקבל על עצמי שלא לדבר בקריאת התורה אפילו בין גברא לגברא ובלבד שאזכרה לעוד גברא", וכעבור תשעה חדשים זכה לעשות ברית לבנו הנולד לו.

באגרת הקדוש (להרב בעל התניא) פרק כ"ד בתוך דבריו מביא שם, "על כן שליחותיה דחז"ל קא עבידנא לגזור גז"ש לכל נפש, שמשיחיל הש"ץ להתפלל התפילה עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ומנחה, לא לשוח אפילו תיבה אחת ומי ששח במזיד יישב על הארץ לאחר התפילה ויבקש מחילה על מה שנתנדה בנידוי של מעלה".

על כן נזכור נא זאת בעת שאנו צריכים ישועות, והשי"ת יחוס כבר ויהפוך לנו האבל לששון ולשמחה לנו ולכל ישראל. יהודי יקר הדברים השפיעו עליך והביאו לך התעוררות, העבר גם לחברך וזכה אותו. עכ"ל.

וכאן המקום להוסיף מה שאמר האמרי אמת, שבני ספרד זכו לינצל מהשוואה האיומה בזכות שמירת כבוד בית הכנסת, ורמז על כך את הפסוק "ה' ילחם לכם" "ואתם תחרישון" אימתי ה' ילחם לכם כשאתם תחרישון בבית הכנסת. ויה"ר שנוזה כולנו להתחזק בכבוד בית הכנסת ונזכה לגאולה השלימה בב"א.

בירורי הלכה

לגור שם, ועתה צריך ביהכ"נ חדש גדול יותר, דבזה יש לדון האם נדון כולם כבני העיר אחת, וממילא החיוב יפול בשוה על כולם, או דילמא נדון את החדשים כבני עיר חדשה, דכל בני העיר שבנו עיר חדשה, מחויבים בבניית בית הכנסת, אבל המתפללים הישנים הם כעיר ישנה, וממילא הם אינם מחויבים, וצ"ע. כמו"כ יש לדון מהו שיעור "בני עיר", האם כל שכונה ושכונה חשיבא "עיר אחת", האם כל רחוב ורחוב, ונפק"מ לכל הנ"ל וצ"ע.

הדרים בארעיות במקומם, אם יש לחייבם בחיובי הוצאות ביהכ"נ

בש"ע ק"נ ס"א כופין בני העיר לבנות בית הכנסת, וכן החזקתו, ובדק הבית הנצרך (כמבואר בערוה"ש שם), ויסוד האי חיובא, הוא מחמת שתשימו בדבר מחשיבו להיות שותף בדבר, ומחויבי השותפים חייב לשלם, וכמבואר בש"ע חו"מ סי' קסג.

ויש לעיין בגדר 'שותף', וגדר 'אורח', דזה פשוט דאורח בעיר לא נעשה חלק מבני העיר להיות מחויב בכל תשימי המקום, דאין הוא 'שותף', אלא 'אורח' בתשימי המקום בבית הכנסת, ובמקוה ובבית חתנות, וא"א לחייבו, ועיין בש"ע חו"מ סי' קסג סעי' ב', דכל שהוא גר "ב חודש חשיב קבוע ולא ארעאי וחשיב בתשימי בני העיר, וכתב שם הרמ"א דלא דוקא כל שדר שם "ב חודש, אלא כל שבא אדעתא דלדור שם "ב חודש נעשה כבני העיר, וכן נמי אפילו אם דר שם בשכירות יותר מ"ב חודש צידד הרמ"א דחשיב "בן העיר", וממילא מחויב להשתתף, דנעשה שותף ולא אורח.

דברי חיזוק בענין שמירת קדושת בתי מקדש מעט מאת הגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א (מתוך השיחה פרשת ויחי תשע"ו)

אין מזרזין אלא למזרזין הדברים ידועים לכל, אלא שמפעם לפעם צריך לעורר שוב.

במשנה ברורה (סי' נ"ו סק"א) מביא וז"ל, "וכ"ש שצריך ליזהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש או קדושה וכדאיתא במסכת דרך ארץ דר' חמא אשכחיה לאליהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחימה לשלם לאלו, וכל המדבר באלו המקומות עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב (הובא בב"י סימן קכ"ח) וכתוב בספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו ופניו מוריקות, א"ל למה פניך מוריקות, א"ל מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו וברכת מגן אבות וביתגדל. עוד שם, ובספר מטה משה סי' תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נתראה לתלמידו וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נוהג מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש".

והנה מצינו שדבר זה הוא היחידי שעליו נכתב בהלכה (ש"ע סי' קכ"ד ס"ז) ההגדרה "גדול עונו מנשוא". ובספר ליקוטי מהר"ח (בסדר תפילת "ח) הביא מספר דרך משה הנספח לס' הגן שהאריך לבאר דברים אלו עפ"י מה שמצינו בכתבי האריז"ל, "דע"י הדיבור שמדברים בביהכ"נ נעשה רח"ל דבר ולכן חטאו גדול מנשוא כמו חטא קין שהרג לאחיו". והכוונה שאדם המדבר בביהכ"נ בעת התפילה הוא הגורם לכך שיהרגו יהודים במקום אחר רח"ל כמו ששומעים לדאבונו כמעט מדי יום ביומו.

פעם בא אחד בשאלה להגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל - שהיה ידוע גם כגאון הגאונים במדות טובות, ושאלתו בפיו, ישנו יהודי מבוגר בביהמ"ד שמשוחח בתפילה ואני גוער בו שוב ושוב ואינו שומע להפסיק, האם מותר לי לסטורו על פניו כדי שיפסיק, וענהו רש"י שמוותר להכותו! משתמה הלה על תשובתו של רש"י, ענהו רש"י, **וכי אם היה נכנס מחבל לביהכ"נ האם היתה לך שאלה אם מותר לסטור לו? אצלנו יודעים שזה מה שגורם את כל הצרות.** והרי זה כאמור לעיל על אשכחיה לאליהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחימה לשלם לאלו.

מוסיף שם בליקוטי מהר"ח מהספר הנ"ל, שזה פירוש מה שאחז"ל בגמ' (ב"ק ס') "תנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו", שכליו של מלאך המוות הם **אותן השיחות שאנשים מדברים**

בענין כפיית בני העיר לבניית בית הכנסת באופן שיש בית הכנסת ונעשה צר המקום לכולם

בש"ע סי' ק"נ ס"א, כופין בני העיר לבנות בית הכנסת, וז"ל בש"ע באופן שיש כבר בית הכנסת בעיר, ומיהו נעשה צפוף להתפללים ורוצים לבנות עוד בית הכנסת, ויש לדון האם ועל מי יפול החיוב בניית בית הכנסת, וכן נמי באופן שיש ב' ביהכ"נ בעיר, האם נופל חיוב החזקת ביהכ"נ על כל יושבי העיר או דילמא דכל מתפלל משלם בביהכ"נ הרגיל בו.

עיין בערוך השולחן שכתב דכשיש להם בהכ"נ אחד אין יכולים לכופו זה את זה לבנות עוד בהכ"נ אף שהראשון צר להם דכל אחד יכול לומר לדדי די זה הביהכ"נ, מיהו לכאורה הוא פשוט דאפשר לכולם להתפלל בצפיפות, אולם כל שא"א לכולם להדחק ולהתפלל, פשוט שאפשר לחייב את כולם לבנות ביהכ"נ נוסף. ולכאורה היינו דוקא כל שהיו מתחילה כולם יחד ונתרבו המשפחות וכד', דבכה"ג כיון שכולם שותפים בחיוב בניית ביהכ"נ בעיר, וביהכ"נ צר מלהכיל את כל המתפללים נופל החיוב על כולם, וזהו ככפו בני העיר וא"ז לבנות ביהכ"נ ובנו בית הכנסת קטן שצר מלהכיל את כל המתפללים בעיר, דפשוט שנשארו בחיוב בני העיר להקים ביהכ"נ לכל בני העיר, דעדיין לא יצאו יד"ח שיהיה ביהכ"נ בעיר.

אולם י"ע באופן המצוי ששכונות מתרחבות, דמעיקרא היתה שכונה הקטנה ובית הכנסת היה מכיל את כל המתפללים, ושוב נתרבו ובאו אנשים חדשים

ונהנה כתב עוד דהא דמהני אם דר שם י"ב חודש היינו שנתעכב שלא מחמת אונס, אבל אם נתעכב מחמת אונס כגון שחלה או כיוצ"ב פטור, ויסודו דנהי דנתעכב שם יותר מ"ב חודש, מיהו אין זה אדעתא דקביעות מקום, אלא מחמת האונס.

וראיתי דבר חדש באגרות משה חלק ח"מ א' סי' מ' ושם דן באברכים שדיים ב' אג' שנים באזור הישיבה בה למדו ואין מטרותם לקבוע מקום דירתם שם, דיש לדון דהוא כדר יותר מ"ב חודש מחמת אונס, דכיון שלא מכל אחד זוכה אדם ללמוד ממילא יש לחשבו כאונס ולא חשיב כתושב קבע, עיי"ש, ומינה אף יש ללמוד דאלו הנישאים וזדים ביחידות דיוור בסמוך לבית הוריהם, כשנה שנתיים עד שיתרגלו בעבודה וכדו', לכאורה הו' כאונס דלא חשיב תושב קבע, ועיין. וממילא כל אלו א"א לכופם, דלא חשיבי בני העיר אלא אורחים בעיר.

אולם עיי"ש באגרו"מ והוסיף שם, דמ"מ וודאי בדברים שנהנים מזה כמו מקוה וכדומה יש לחייבם כפי ערך ההנאה דיהיה להם בשנים שיהיו שם, וכדאיתא בתוספתא שהביא הנ"י בדף ז' דביש לו בית ואינו דר שם אף שאינו כאנשי העיר מ"מ לדברים שהם תועלת ביתו יש לחייבו, (וכ"ה הוא בשו"ע חו"מ קסג שם), וממילא שמעינן גם לאלו שיושבים בעיר רק זמן קבוע שיש לחייבם לפי הנאתן בזמן זה. ומאחר שקשה לאמוד זה הסך שיכולין לתבוע מהן בדינא צריך להתפשר עם כל אחד מהם, עיי"ש, ולפ"ז נהי דא"א לכופם להשתתף בבנין בית הכנסת, מיהו בהוצאת בדק הבית של בית הכנסת, יש לחייבם כשיעור הנאתם, מיהו בזה תליא בפועל בשימושם, ואם משתמשים שם רק פעמים

בודדות, א"א להטיל עליהם חיוב של כל השנה, משא"כ את שהוא מבני העיר, כופים אותם לשלם כל הוצאות בדק הבית, ואפילו משתמש שם פעמים ספורות בשנה, דהא הוא שותף ועל כל השותפים להחזיק את המקום.

ולפ"ז יש לעיין באברכים הדרים תקופת מה, בסמוך להוריהם ביחידות דיוור וכד', אף שדיים יותר מ"ב חודש, מיהו אין זה קביעות מקום אצלם, אלא יש לדון כשהיה מחמת אונס, דהוא דר שם עד שתתרגל אשתו בעבודה, או עד שהדירה שלו במקום אחר תהיה מוכנה, (ואולי יש לחלק בין אלו להנ"ל).

וכן נמי י"ל לדנא, דמצוי בהרבה בתי מדרש, דיש כוללים הנמצאים שם במשך היום, והלומדים שם אינם מתושבי המקום, באופן שאינם נידונים כ'בני העיר', וממילא א"א לחייבם על החזקת ובדק הבית של בתי הכנסת, דחיוב זה נופל על בני העיר, ואלו כלפי בית הכנסת אינם בני העיר אלא כאורחים, מיהו לפי המבואר באגרו"מ פשוט שיש להפיל עליהם החיוב של החזקת בית הכנסת כשיעור שנהנים משם, וכן להפיל עליהם החיוב של אוצר הספרים והחזקתו, כשיעור שנהנים ממנו, ואפילו אם מתחילה לא גבו מהם כתב השו"ע חו"מ סי' קסג סעי' ב', מי ששהה בעיר שנים רבות ולא תבעו ממנו מס, לא הו' מחילה, ולכשיגיעו ממנו צריך לתת למפרע, ונראה דהוא בין לחיוב בני העיר, ובין לחיוב משתמשי העיר, דכל שלא היתה מחילה חייבים לשלם מדינא, ולהשתתף בהוצאות הנזקקות לשימוש ביה"כ"נ ולא להוצאות הנזקקות להעמדת קביעות ביה"כ"נ.

[נכתב ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר]

חיזוקים בבתי הכנסת

ביהמ"ד הגדול דחסידי דאראג, רח' רבי יצחק נפחא 10 בני-ברק

אחת מאבני היסוד של ביהמ"ד הממשיך ליבנות בימים אלו, הוא, הזהירות בכבוד קדושת ביהמ"ד והתפילה ככל האפשר. כ"ק האדמו"ר שליט"א עורר על כך לפני כשבוע שנים ומאז ועד עתה כבוד קדושת ביהמ"ד נשמר באופן מלא וקפדני. מידי שבוע נתלים בבית המדרש מודעות צבעוניות מבית "מקדשי תירא" לחיזוק קדושת ביה"כ"נ.

שייחחנו עם הרה"ח רבי אלעזר ניימן שליט"א "הממונה" על כבוד בית הכנסת, וסיפר, שתפקידו לעמוד על המשמר שלא ידברו בתפילה, ולמעשה בס"ד יש התעוררות גדולה בציבור "אורה סוחפת", וכמעט ואינו זקוק להעיר לאנשים, כלל הציבור יודע ומקיים ש"אסור לדבר באמצע תפילה" מ'אדון עולם' עד 'אדון עולם'.

עבודתו העיקרית מתמקדת בשבתות 'אויפרוף' שאז מודיע בדרכי נועם לאורחים על נהלי שמירת קדושת בית המדרש, וכדוגמת שאיחול' המזל-טוב' יאמרו רק לאחר התפילה וכדו', וכמ"כ מחלק אז 'כרטיסים' שאין לשוחח בשעת התפילה וקרה"ת, וכן בעז"נ מחולקים ה'כרטיסים' וישנו שלט גדול על הקי המבאר את חשיבות העניין. לקראת שבת אויפרוף שולח ה'ממונה' לבית המחוננים מכתב עם כללים למען

בבית מדרשינו אין בשוחחחים

בשעת התפילה וקריאתי.

גם לא בין גברא לגברא.

גם אלו שלא מתפללים כעת.

גם לא בפרוודור הסמוך

ביהמ"ד הגדול דחסידי דאראג

בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד _____
לכבוד _____
הגב' _____ תחי'
לקראת ש"ק פרשת שבת עליה לתורה של בנכם החתן המופלג בתו"ש הי"ו.

לרגל השמחה באות אורחות וקרובי משפחה לביהמ"ד לתפילה ולשמחה, מטבע הדברים שהמצב נתון לרעש והפרעת השקט בעת התפילה וקריאת התורה. מצויים אנו לשמור על כבוד ביהמ"ד וכבוד התפילה שלא ישחוו בעת התפילה מתחילתה ועד סופה, כמבואר חומר העניין בשו"ע או"ח.

נבקשכם נא להטות שכם לענין נשגב זה.

✓ להשתדל מאוד להמנע מלקבל איחולי מזו"ט באמצע התפילה וקריאת התורה.

✓ לידע את כל הקרובות האמורות לבא לביהמ"ד לתפילה, להמנע מלהביא ילדים קטנים המפריעים את כבוד התפילה.

✓ לידע את כל הקרובות האמורות לבא לביהמ"ד לתפילה, כי עליהן להקפיד לשמור על שקט מוחלט בשעת התפילה וקריאת התורה. הם ובנותיהן וכל הנלווים אליהן. איחולים ואמירת מזו"ט לאחר סיום התפילה, ובשום אופן לא באמצע קריאת התורה.

✓ לידע את כל הקרובות האמורות לבא לביהמ"ד לתפילה, כי כנהוג אין להכנס לעזרת נשים ללא כיסוי כראוי על הפאה.

✓ יש לדאוג שהילדים קרובי המשפחה העולים לעז"נ לעליית החתן, מיד אחר העליה לתורה לרדת למטה ולא להשאר בעז"נ. (יש לשמור על שקט מוחלט בהמשך קריאת התורה).

זכות שמירת כבוד התפילה וכבוד ביהמ"ד תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב, נחת וקדושה מכל יו"ח. ולמהיר ולזהר שלומים תן כמי נהר.

בכ"ר גבאי ביהמ"ד

שמירת קדושת ביהמ"ד במהלך התפילה. ובכן הדבר משפיע מאוד על שמירת קדושת ביהמ"ד.

ויה"ר שזוכה כולנו להמשיך ולהתחזק בשמירת ביה"כ"נ ונוכה לבנין ביהמ"ק בב"א

סיפור השבוע

נשמתו לה', התחיל לבכות להפיל תחנונים ולבקש על נפשו שהיות והוא צעיר לימים ויש לו עוד חיים לחיות, ומשאיר כאן בעולם צאצאים ועוללים קטנים, ועוד לא הכין עצמו די בעולם הזה ומבקש חנינה מבית דין של מעלה להחזירו לחיים. ואז הולך: **למה אתה מדבר בשעת התפילה וקריאת התורה?** והשיב: שידע שאסור לדבר, אבל לא ידע שעד כדי כך חמור האסור! ושבו שאלוהו: איך אתה אומר כך, הלא אך אתמול דרש הרב בבית המדרש והזהיר על חומר העניין, ולא די שלא קבלת על עצמך לשפר מעשיך, אלא עוד העזת ושוב דברת, האם אחרי זה עוד אתה רוצה לצאת זכאי בדין ולקבל חיים?? הלא לא הרפה והתחנן מאוד מאוד ורק לאחר שהבטיח בבית דין של מעלה שיתור לא ידבר בתפילה ובקריאת התורה מתחילתה ועד סופה, השיבו לו את חייו. ויהי בבקר ותתפעם ורחו ויזכר היטב את החלום הנורא אשר חלם, וזה היה פשר הרעש הגדול בעיר.

מעשה נורא ואיום שסיפר הגאון הגדול רבי משה שטערן זי"ע אב"ד דעברעצין על שארע אצל אביו גאב"ד נהיינעל זי"ע בעל מחבר ספר "מליצי ישר": פעם אחת בשבת קודש דרש אביו בבית המדרש בפני כל הקהל על חומר החטא והעון של הדבור בשעת התפילה וקריאת התורה ובין גברא לגברא, ובתוך דבריו הכריז ואמר את הרמז המובא מהספרים הקדושים על תיבת "שיבה" שהיא ר"ת ש'תיקה יפה בשעת התפילה, והיינו שע"י שמירת פיו מלדבר בשעת התפילה וכו', יזכה האדם לאריכות ימים ושנים טובות ולשיבה טובה.

ויהי ממחרת היום נעשה רעש גדול ותהום כל העיר, וגופא דעובדא הכי הוה: שאחד ממתפללי הבית המדרש הנ"ל, אברך צעיר, חלם לו חלום נורא בלילה ההוא, איך שהוא מטל על ערש דוי גוסס ונוטה למות [כעין מות קלינין]. והנה הוא מובא לפני בית דין של מעלה ודנים אותו למות, וכשהרגיש שהולך למסור

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

יגש תשפ"ד

שלושה מינויים ליוסף

"ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים וישימיני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים" (מה ח). הנה בלשון הכתוב מצינו שאמר יוסף לאחיו כי יש לו במצרים שלושה מינויים, אב לפרעה, אדון לכל ביתו, ומושל בכל ארץ מצרים. ויש להבין מניין לקח יוסף את אותם שלושה מינויים, והיכן מצינו שמיונהו פרעה בשלושה מינויים אלו.

וביאר מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, כי הדבר מפורש בדברים שאמר לו פרעה כאשר מינהו למשנה למלך, שאמר לו (מא מ) "אתה תהיה על ביתי ועל פוך יושב כל עמי רק הכסא אגדל ממך". והיינו כי מה שאמר לו פרעה "אתה תהיה על ביתי", זהו "אדון לכל ביתו" שאמר יוסף לאחיו, ומה שאמר לו פרעה "ועל פוך יושב כל עמי", זהו "מושל בכל ארץ מצרים" שאמר יוסף לאחיו, ומה שאמר לו פרעה "רק הכסא אגדל ממך", שהוא מיעוט שרק בכסא יגדל פרעה מיוסף, אך בעצה גדול יוסף מפרעה, א"כ זהו שאמר יוסף לאחיו "וישימיני לאב לפרעה". (הגר"מ דרוק שליט"א)

בני בנים

"אלה בני רחל אשר יולד ליעקב כל נפש ארבעה עשר" (מו כב). כאשר נדקדק נשים לב כי רק אצל רחל נאמר לשון זו "אשר יולד ליעקב", שהרי אצל לאה נאמר (פסוק טו) "אשר ילדה ליעקב", אצל זלפה נאמר (פסוק יח) "ותלד את אלה ליעקב", וכמו כן אצל בלהה (פסוק כה) נאמר לשון דומה, ורק אצל רחל כתוב אשר יולד ליעקב, לשון זו אומרת דרשני. והגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א אמר לי הפירוש בזה, שכאן בפסוקים אלו מוזכרים בנים ובני בנים, והן אמנם נאמר שבני בנים הרי הם כבנים, אבל כל זה הוא רק בחיים ולא לאחר מיתה. ואם כן מכיון שרחל מתה ולא זכתה לראות בני בנים, כבר אי אפשר לומר "ותלד את אלה ליעקב", שיתייחס דבר זה גם על בני בניה, שכן לאחר מותה אין אומרים 'בני בנים הרי הם כבנים', לכך הוציאה התורה בלשון "אשר יולד ליעקב", שיעקב היה עדיין חי ויכולים בני בנים להתייחס אליו כבנים ממש ולא אל רחל. (הגר"מ דרוק שליט"א)

פרחה נשמת

ז'. [מ"ה, ג'] "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו". ובמדרש הכא מבואר שפרחה נשמתו. ושמעתי בשם הגר"ז שאמר שעיקר התדהמה שגרמה להם שתפרח נשמתו היא משום שכל הזמן היה להם רצון לעשות תשובה על חטא מכירת יוסף אבל לא עשו, וברגע שיוסף נתגלה להם התנפץ להם החלום והבינו שיקשה עליהם מאד לעשות תשובה ע"ז כראוי, מכיון שהוא כבר איתם, וזה מה שגרם להם לעדיין נשמתו, וגם לעת"ל שפיתאוס יבוא, המשיח וכל אחד עדיין יהיה עדיין שקוע בחלומות על עשיית תשובה, ואז לא יהיה ניתן יותר לעשות תשובה כלל, ההלם הנורא שיהיה אז יהיה בלתי ניתן לתאר, וזהו מה שאחז"ל אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה.

שיעור החליפות

טו'. [מ"ה, כ"ב] "לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות". וקשה טובא הרי יוסף כבר נכווה ברותחין מקנאת אחיו מחמת כתונת הפסים שעשה לו אביו יותר מאחיו, ומדוע הוא נותן לבנימין חמש חליפות ושלש מאות כסף יותר מאחיו? והגמ' במגילה [ט"ז:] מקשה זאת וז"ל הגמ' "אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק [לעבד נמכר יוסף על ידי קנאת אחיו - רש"י], יכשל בו. דאמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו, נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. אמר רבי בנימין בר יפת, רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא לפני המלך בחמשה מלבושי מלכות, שנאמר 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת'. ועדיין אינו מובן היאך על ידי הרמז יצאנו מקנאה? ובזה יש יישוב ידוע שחמש החליפות היו שוות [כספית] כחליפה אחת שקבלו אחיו, אך עיין לא יישבנו את 300 הכסף?

ושמעתי ליישב ממו"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל בשם אחד מהאחרונים, דהנה איתא בב"מ ששכר פועל ליום הוא חמש שקלי כסף, והנה יוסף לא שימש את אביו כ"ב שנה, ואחיו שימשוהו במקומו, ולכל האחים לא היה צריך להחזיר מכיוון שהם גרמו לו לא להיות ע"י שמכרוהו, אבל בנימין שלא היה במכירה ושימש במקומו חייב להשיב לו את כסף שימוש. והנה אם נרצה לדעת כמה חדשים כל אח שימש את יעקב יתר בגלל העדר יוסף נבוא חשבון

א'. אם יוסף היה אצל אביו היינו מכילים 22 שנה 12 חודש ומחלקים 12 אחים=22 חודש.

ב'. כשיוסף איננו נכפיל 22 שנה 12 חודש ונחלק 11 אחים=24 חודש ג'. אם כן בהעדרו כל אח שימש חדשים יותר.

ואם כל יום 5 שקלים הרי 5 כפול 60=300 בדיוק. ולכן הודיע זאת לאחים שזה רק פיצוי על שימוש בנימין ואין כאן כל קנאה ושנאה, ודפח"ח. עוד שמעתי על קושיא זו, שהבית ישראל זצ"ל תרץ לאביו האמרי אמת זצ"ל, שכסף הוא דבר שניתן להטמינו בכיס וכיו"ב, ולא רואים אותו, ולא יגרום לקנאה ושנאה.

והאמרי אמת ענה שזו היתה מתנת חתונה לבנימין שלא היה בחופתו. (מחזה אברהם להרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א)

עוסק במצוה

י"ט. שם. וכתב רש"י בד"ה "ויבן על צואריו עוד" וז"ל, "לשון הרבות בכיה וכן (איוב לד כג) כי לא על איש ישים עוד, לשון רבוי הוא, אינו שם עליו עלילות נוספות על חטאיו, אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגל אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשק, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע".

והנה בשם משמואל מקשה מדוע יוסף ג"כ לא קרא אז קריאת שמע. ולא קשה מידי, מכיוון שיוסף היה אז 'עוסק במצווה' של כיבוד אב-שהרי ללכת ולקבל את פני אביו זהו כיבוד אב-ולכן לא קרא קריאת שמע. והיום קצת נשתכחה הלכה זו של העוסק במצווה, ולעיתים מאדם בא להתייעץ עם משהו וחבירו אומר לו אני מתכנן ללכת להתפלל, וצריך לדעת שהוא פטור מתפילה שהרי הוא עוסק במצווה.

ומו"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל שלח בזמנו לרוסיה כמה מתלמידיו שהיו בקיאים בכתיבת גיטין שיסעו לרוסיה לכתוב גיטין, שהיו שם הרבה נשים ששהיו להן נישואין אזוריים ונפרדו וחיו עם אחר שהרב החמיר מאוד שיש לזה תוקף של אשת איש ואמר לתלמידיו, כשאתם שם, כתבו גיטין מהבוקר עד הערב-אל תתפללו-אל תניחו תפילין!!!, שאין לך עוסק במצווה יותר מזה, להתיר נשים מאיסור אשת איש. (שם)

המסים של המדינה

כ"ה. [מ"ז, כ"ד] "והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע היות יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בביתכם ולאכל לטפכם".

א'. מו"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל התפעל מזה והראה לנו גודל חסידותו של יוסף, שהרי עבדים הם והכל שייך למלך ועם כל זה השאיר להם 80% והשווה למצבינו במדינה שאיננו עבדים [עדיין]-ועם כל זה המדינה לוקחת לפעמים למעלה מ-50%!!

ב'. אמנם מידידי הצדיק הרב מרדכי רוזנטלר ז"ל [בעל צדקת יוסף נפתלי] שמעתי בשם חמיו ז"ל מהלך שונה שהמניע של יוסף לא היתה חסידותו אלא חכמתו ופקחותו הרבה!!-שהנה חמיו היה מהראשים והמוצלחים במס הכנסה במדינת ישראל עד כדי שהציעו לו ליטול את כס ההנהלה. וענה להם שמוכן הוא רק אם ישנו חוק אחד והוא שהמדינה לא תיקח יותר מ-20% גם לעשיר כקרח!!!-וזה סרבו לאלתר שהרי המדינה תפסיד הון עתה! וביאר להם שעד 20% אדם מוכן להצחיר ולשלם, וביותר מזה הוא יעדיף להעלים ואז המדינה תפסיד את רווחיו וכדי שזה לא יקרה שוכרים בלשים וכי' וגם אז לא תמיד תופסים.. ואם תשקללו את כל הה"ל זה יגיע ל 20% רווח. והוא אמר שלמד זאת מיוסף שאמר 20 % כדי שהעבדים לא ירמו ויצהירו לשלטון את האמת! (שם)

עשור לפטירתו של המגיד מישרים הרה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל – עשרה בטבת תשע"ד

יראת ה'

באחד הימים, נצרך ה"חפץ חיים" לנייר כתיבה. על שולחן סמוך היה מונח נייר, אך ה"חפץ חיים" מיהן להשתמש בו בטרם קיבל את רשות בעליו. ה"חפץ חיים" הסיר את עצמו וחקר וברר ללא ליאות מי הוא בעל הנייר, כדי שיוכל לבקש את רשותו. אולם כל חקירותיו ודרישותיו העלו חרס - הבעלים לא נמצא. תוך כדי הדברים פקעה סבלנותו של אחד הנוכחים. "הנייר הזה בקושי שווה קופיקה", קרא בהתרגשות, "למה לעשות ממנו עסק כל כך גדול?"

ה"חפץ חיים" נתן בו מבט חודר ואמר: "אמנם הצדק עמך, הנייר הזה באמת שווה רק קופיקה אחת, אבל מאיסור גזל של קופיקה אחת, נברא מלאך משחית שיכול לשרוף את כל ורשאי!"

אם באנו לתאר את עוצם יראת החטא של רבי ראובן, ניתן לומר כי בבואו לידי חשש איסור או נדנדוד עבירה, חש פחד ואימה כבעת סכנה איומה ונוראה. כביכול ראה את "השטן עומד על ימינו לטנטנו" ואת מלאך החבלה העומד להיבא חלילה מחמת העון.

אף בשכבו בבית החולים על ערש דווי, נזהר ונשמר שלא להשתמש בממון בית החולים שלא בהיתר או שלא לצורך. כשהגישו לו נייר לניגוב ידיו, הקפיד שלא להשתמש ביותר משלושה ניירות בכל פעם. גם כאשר הקור בבית החולים היה גדול, סירב להשתמש ביותר משמיכה אחת.

כאשר מלוויו רצו להביא לו נייר נוסף או שמיכה נוספת, היה פורץ בזעקה מקפיד לב: "גזל! למי אחזיר? למי אשיב את הגולה?"

כאשר הציעו לו מטעם קופת החולים לרשום את אזור מגוריו במקום אחר, כדי שיוכל לקבל טיפול בבית חולים מסוים, לא הסכים לכך בשום אופן. כל הניסיונות לשכנעו כי מדובר בלא יותר מאשר עניין ביורוקרטי, עלו בתוהו. רבי ראובן הקשה עצמו כאילו ולא אבה לדבר!

סג

חולי כליות, מטבע מחלתם, נאלצים למעט בשתייה. על מנת לשכך את הצימאון העז, הם משתמשים בכדורי קרח קטנים, אותם ניתן לגלגל בפה במשך זמן רב. בבית החולים ישנה מכונה מיוחדת לייצור כדורי קרח והחולים לוקחים ממנה קרח ככל צורכם. ישנם אף המגדילים לעשות ונוהגים להביא מביתם קופסאות אחסון ולמלא אותן בכדורי קרח כדי לקחתם לביתם.

באחד הימים, בעת שרבי ראובן שהה בבית החולים, פנתה אליו בתו ובקשה לקחת כוס חד-פעמית עם מעט כדורי קרח, כדי שיוכל להשתמש בהם בביתו.

"בסדר", ענה רבי ראובן, "אבל צריך לבקש רשות".

הבת פנתה אל האחיות שלא הבינה את פשר שאלתה: "בוודאי! אין בעיה, בשביל זה המכונה נמצאת בבית החולים!"

היא שבה אל אביה וחזרה בפניו על התשובה שקיבלה, אבל רבי ראובן לא הסתפק בדברים.

"ממי בקשת רשות? חקר."

"מהאחות?" תמה רבי ראובן, "היא לא בעלת הבית פה, צריך לבקש רשות ממנהל בית החולים!"

אחת מבנותיו של רבי ראובן ששבה מביקורה אצלו, אמרה לילדיה בזו הלשון: "אין לכם מושג איך אני מרגישה כשאני נמצאת ליד סבא! כשאני נמצאת לידו, אני מרגישה כי אני על יד 'אמבטיה רותחת' של יראת שמים!"

סג

באחת הפעמים, כאשר נסע רבי ראובן באוטובוס, ניגש אליו ילד קטן וביקש ללוות מספר שקלים עבור דמי הנסיעה. רבי ראובן שלף את ארנקו, נתן לילד את הסכום הנדרש ורק לאחר מכן פנה אליו בסבר פנים יפות ושאל:

"מיצד תשיב לי את ההלוואה, הרי אינך יודע מה שמי וחיכן אני גר? בא ואלמד מה תעשה. בפעם הבאה עליך לבקש שיתנו לך את הכסף במתנה. לאחר מכן תשאל לשמו וכתובתו של הנותן, כדי שתהיה לך אפשרות להשיב לו את כספו".

באחת ההזדמנויות, לאחר שירד מהמונית שהסיעה אותו לירושלים, גילה כי הנהג החסיר מאה שקלים מהעודף המגיע לו. תגובתו של רבי ראובן היתה בלתי צפויה בעליל. הוא לא הצטער כלל על הפסד הממון וברגע כמימרא קרא כשהיך נסוך על שפתיו:

"איזה נס! איזה נס שאני הפסדתי את הכסף ולא ההיפך. הרי אם הנהג היה נותן לי בטעות מאה שקלים נוספים, כיצד הייתי מצליח לאתר אותו ולהשיב לו את העודף המיותר? אבל עכשיו, כשהוא חייב לי, הריני מוחל לו במחילה גמורה, וכך באה הבעיה מיד על פתרונה!"

כאשר הגיע לבקר את בתו בירושלים, בקשה הבת לקיים מצוות כיבוד אב ולכבד אותו בארוחת ערב. אך רבי ראובן לא היה שקט. הוא ניגש למטבח והחל לבדוק שיש בביתה מספיק אוכל, על מנת לוודא שלא יכשל חלילה ב"סעודה שאינה מספקת לבעליה".

משכבר הימים, הורה לבני ביתו שלא לבקש הנחה בחנויות, מפני שלעיתים המוכר נאלץ לתת הנחה אף שאינו רוצה בכך, וכך הקונה נכשל באבק גזל, ולעיתים המוכר אינו בעל החנות ולפיכך אינו רשאי לתת הנחה כלל.

רבי ראובן נהג לחזור על מאמרו של מרן הגרי"ז הלוי זצוק"ל שפירש בדרך צחות את כוונת יוסף הצדיק בעת שהשיב את כספם של אחיו השבטים לאמתחותיהם. וכך ביאר הרב מבריסק:

יוסף הצדיק תר אחר עצה שתאלץ את אחיו לשוב למצרים, ולשם כך, לקח מאיתם את שמעון אחיהם. לאחר מכן עלה בדעתו כי יתכן שעצה זו לא תועיל כלל, מפני שאחיו עלולים להותיר בידיהם את שמעון, כדי שלא יאלצו להביא את בנימין הקטן תחתיו.

עמד יוסף והוגיע את מוחו - כיצד יכפה על אחיו לשוב מצרימה? לבסוף נצנץ בדעתו רעיון!

יוסף שהכיר את אחיו, ידע כי הם זהירים בגזל, ומשום כך, כאשר יגלו כי באמתחותיהם מונח כסף שאינו שלהם, יהיו אנוסים לשוב על מנת להשיב את הכסף לבעליהם...

"אחי ורעי, בינו נא זאת!" רעם רבי ראובן, "בשביל להשיב את שמעון אחיהם, יתכן שהשבטים הקדושים יחזרו למצרים, אך יתכן גם שלא! אבל בשביל להחזיר ממון שאינו שלהם, בשביל שלא להיכשל חלילה בחשש גזל, לא היה ליוסף הצדיק כל צל של ספק כי אחיו ישובו מצרימה! נמצאנו למדים עד כמה עלינו להיזהר ולהישמר מכל חשש בענייני ממונות!"

סג

כפי שנוהר בדיני ממונות, כן נזהר ונשמר בכל חשש איסור שהוא. די היה בספק ספיקא כדי להחריד אותו משלוותו, כביכול עומד לנגדו רוחצ וחרבו שלופה בידו.

בני ביתו זוכרים כיצד בשנים קדמוניות, בטרם היו גנרטורים ומזגנים, כשהיה מבחין בחרקים מעופפים בזמן סעודת שבת, היה מחווה עליהם בידי וזועק באימה ופחד: "תראו, חרקים, גיוועלד!" כל זאת מחשש שמא אחד המעופפים ינוח בתוך המאכלים ואי מי מבני הבית יאכלהו בלא שימת לב.

כמו כן נהג להיזהר שלא להניח ספרים וברכונים על שולחן האוכל, מחשש שהזוחלים המצויים בספרים יזחלו לתוך המאכלים. כאשר אירע שמאן דהו הניח בשוגג ספר על השולחן, היה נזעק במורא: "מילבי", "מילבי" - תולעים!

כאשר אורח היה מניח ספר על השולחן, היה מעיר לו על כך בנועם ופוחח בסיפור מעשה הקשור לעניין זה, תוך כדי שהוא עומד על דעתו בתוקף ומביא את דברי בעל ה"יסוד ושורש העבודה" שכתב: "גם שמעתי על כמה אנשי מעשה, שנוהרים שלא יהא מונח שום ספר על השולחן בעת האכילה, כי בספרים מצוי מילבי", וחוששין שלא ירחשו מהספרים על המפה ועל הלחם".

סג

ביזכרונם של בני ביתו נטוע כיצד היה מהירם שלא להכניס את ידיהם לפיהם בשבת, פן יתלשו פיסת עור ויבואו לידי איסור תולש. לעיתים היה מתבטא כי ראוי היה לעטות כפפות בשבת כדי להינצל מאיסור זה. בתקופות מוקדמות יותר, כאשר היה רואה ברחובותיה של בני ברק יהודים הנכנסים לרכביהם על מנת לנסוע בעצם יום השבת, היה עומד ומרעים לעברם בקולו האדיר: "שבת קודש! התורה הקדושה אומרת ומחללה מות יומת!"

מחללי השבת היו נמלטים על נפשם באימה לקול שאגותיו. כאשר נסב ללכת והוא אותם חוזרים על עקבותיהם, שב וזעק לעברם ביתר שאת עד שלא ראו עוד לחלל בפרהסיא את קדושת יום השביעי.

מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א, ראש ישיבת סלבודקא, כתב מכתב רחב יריעה לתלמידו רבי ראובן וביקשו לעורר ולהזהיר על שמירת השבת, כאשר נוסעים מעיר לעיר ביום שישי בשעה מאוחרת. מבין גווילי המכתב ניכרה ההערכה הרבה אותה רחש לתלמידו:

"למיועזי ומכובדי, פה מפקי מרגליות ומקרב ישראל באמרי פיו לאביהם שבשמים, מורנו הרב ראובן קרלנשטיין שליט"א.

לב מי לא יסער ולא יחרד לפרצות בקדושת השבת עד כדי חילולה, רחמנא ליצלן, על ידי אלו הנוסעים לעיר אחרת בערב שבת קודש במועד מאוחר ונכשלים ומכשילים אחרים, ובעיקר את הנהג המסכן החפץ גם הוא לשמור שבת כהלכתה...

כל זה וכיוצא בזה כבר התריעו רבים וכן טובים, ובאתי כ'החידה ועוד לקרא' לעורר לב מעלת כבודו שליט"א, אשר ליבו חם וער לקדושי תורתנו, מצוותיה ואזהרותיה, לעורר את לב ההמונים לשמור משמרת התורה ולהתעורר לקיומה בלב נכון.

אנא יתן מקום בדבריו מלהיבי הלבבות גם לענייני נשגב זה ועורר הלבבות לשמור משמרת השבת, שלא להיכשל ולהכשיל... וזכות שבת קדשנו תעמוד לכל החרדים לקדושתה ודואגים כל תחולל חלילה".

(מתוך מאמר לזכרו בהקדמה לסדרת הספרים יחי ראובן)

כניסת שבת ב"ב 4:18

יציאת שבת ב"ב 5:21

פרשת ויגש

גיליון 81

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

בית המקדש וכיבוד אב

עניני חינוך - אחריות

על המחנך רובצת אחריות הרבה יותר מאשר על רב פוסק

"ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה" ופרש"י בשם מדרש אגדה לתקן לו בית תלמוד שממש תצא הוראה. מדוע שלח דוקא את יהודה? מבארים, שאחד היסודות להקמת מקום לימוד להעמדת תלמידים היא נטילת אחריות, והראשון בעולם שנטל על עצמו אחריות ואמר "אנכי אערבנו" היה יהודה (והוא המקור לדין ערבות), לכן נבחר להקים בית תלמוד להוראה.

על המחנך רובצת אחריות, הרבה יותר מאשר על רב הפוסק

בהלכות מאכ"א או ממונות וכדומה, כי המחנך מופקד על חיי אדם ממש. הילדים הם נשמות רכות שבתקופת לימודיהם מעצבים את דמותם, והחינוך קובע את נתיב חייהם בעתיד.

החינוך מבטיח את המשך הדורות שלנו, ורק על סמך זה נתן הקב"ה תורה לישראל, כדברי חז"ל שהקב"ה ביקש מאבותינו בסיני ערבים לקיום התורה, ולא קיבל מהם עד שאמרו "בנינו יהיו ערבים". וכמובן מחנך העושה מלאכתו באמונה, מה רב טוב הצפון לו, שהרי הוא מהעושים שלא תשתכח תורה מישראל.

ו"יזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק"

מדוע יעקב זבח בדווקא ל"אלוקי אביו יצחק"? ומ"ש מתפלתו בפרשת ויצא שהזכיר גם את אברהם כמ"ש "ויאמר יעקב אלוקי אבי אברהם ואלוקי אבי יצחק ה' האומר אלי וגו'?"

מבאר ה"משן חכמה" ע"פ הגמרא במגילה טז, שיעקב חטא שלא כיבד את אביו ואת אמו כ"ב שנה כשהיה בבית לבן, וע"ז נענש שיוסף נעדר ממנו כ"ב שנה.

לכן עתה שנודע לו חטאו (כאשר ראה את המידה כנגד מידה) חשש יעקב שמידת הדין מתוחה נגדו על העדר כיבוד אב, משום כך זבח לאלוקי אביו יצחק, לעורר רחמים על שלא כיבדו כראוי.

יהודי לא סוטה מדרכו תמורת נזיר ערשים

"וינהלם בלחם, בכל מקניהם בשנה ההיא" (מז, יז)

כשיוסף נותן לחם לאנשי מצרים כתוב "וינהלם בלחם", ואילו כשנתן לאביו ולאחיו לחם, כתוב "אנכי אכלכל אתכם" "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו".

מבאר רבי זלמן סורוצקין ב"אזנים לתורה" כי היהודים הם עם קשה עורף, היהודי לא מוכר את נשמתו ואת תורתו בעד לחם, אפילו בימי רעב, את היהודי הרעב אפשר רק "לכלכל" אך לא "לנהלו" ולהסיטו מדרכיו תמורת לחם. ואילו המצרים התרפסו לפני יוסף בהיותם רעבים, והוא ניהל אותם. אמר להם למול עצמם - הלכו ומלו.

על חורבנו של השני יש לבכות, אבל את חורבנו שלו יש לבנות

"ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך" (מה, יד)

אומר רש"י שבכה על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב. **"ובנימין בכה על צואריו"** - על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף, ועתידי להיחרב.

ה"אמרי אמת" שאל מדוע כל אחד מן האחים בכה דווקא על חורבן המקדש שהיה בחלקו של אחיו ולא בכה על חורבן המקדש שבחלקו הוא?

ואמר בדרך צחות **"על חורבנו של השני יש לבכות, אבל את חורבנו שלו יש לבנות"**. כי על חורבן הפרטי שבחלקו של האדם, מחובתו לפעול ולעשות לבנינו לבנות אותו מחדש.

ה"אבני נזר" הוסיף לבאר, שהנה בית המקדש נקרא צואר כמו שאחז"ל על הפסוק "כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות" (שהש"ר ד, ד) זה בית המקדש (ברכות ל). והענין הוא, כי צואר הוא ממצע בין הראש לגוף, וכעין זה הוא בית המקדש שהוא אמצעי ומחבר עליונים לתחתונים וכל התפילות עולות דרך בית המקדש כמ"ש "אין זה כי אם בית אליקים וזה שער השמים", וכנגדם כל ההשפעות משמים לעולמינו יורדות דרך בית המקדש. ולכן כל אחד בכה על "צוארי" השני לרמז על זה.

כיבוד אב של יוסף הצדיק

"ויאסור יוסף את מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו, וירא אליו ויפול על צואריו" (מו, כט)

פרש"י "וירא אליו" יוסף נראה אל אביו.

צ"ב כונת רש"י, ובאמת שלכאורה "וירא אליו" מיותר, כי כשנפל על צואריו בידוע שנתראו יחדיו, וכבר עמד בזה הרמב"ן.

מבאר ב"שיחות מוסר" (ל"ג מאמר י"א) דהנה במשך עשרים ושנים שנה יוסף לא ראה את אביו, ובודאי היתה לו כמיהה בלב ורגשות געגועים להתראות עם אביו, וממילא כאשר עתה הגיעה העת שיוכל לבוא אל אביו, באופן טבעי ייקר ההליכה לראות את האבא בזמן כזה הוא כדי להשלים את רגשות הגעגועים שהיו כמוסים עמו כל כך הרבה שנים. ואכן כשהתראה נפל על צואריו ובכה.

העיד הכתוב "וירא אליו" יוסף נראה אל אביו, שרצונו היחיד בזה היה להראות את עצמו אל אביו ע"מ שאביו יראהו ותהיה לו שמחה וקורת רוח בראותו אותו, ויקיים בכך מצות כיבוד אב.

עוד מצינו על כיבוד אב של יוסף בילקוט שמעוני (קנ"ג) "ויאסור יוסף מרכבתו", שמע יוסף שבאו אחיו אל גבול מצרים ולקח את כל האנשים ההולכים עמו ויצא לקראת אביו. (והרי) כל העם יוצאים לקראת המלך ואין המלך יוצא לקראת אדם אחר? אלא **ללמדך שאביו של אדם כמלכו**. ומ"מ מצינו תביעה על יוסף בענין כיבוד אב, לפי ששמע את יהודה אומר לו "ויאמר עבדך אבי אלינו וגו'" (מד, כז) ושתק, לפיכך מת יוסף קודם לכל אחיו (מדרש לקח טוב). אע"פ שודאי האמירה "עבדך אבי" זיעזעה את יוסף אלא שנמנע מלמחות ע"כ כי עדיין נמנע מלהתגלות לאחים כמבואר במפרשים, למרות זאת נתבע על כך לפי דרגתו. רואים מכאן חומר מצות כיבוד אב.

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.

חיוב תלמוד תורה בלכתך בדרך

"וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פָרְעָה וַיִּתֵּן לָהֶם צֶדֶה לְדֶרֶךְ... וַיִּשְׁלַח אֶת אָחִיו וַיִּלְכְּדוּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֵל תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ"
תלמוד תורה בדרך א. איסור או חיוב ב. עיון או בגירסא ג. כשעוסק בכיבוד אב ד. כשעוסק במצוה ה. שלומד לבד ולא עם חברו

המהלך בדרך ואין לו לוויה יעסוק בתורה אף כשפטור מת"ת
בגמ' בסוטה (מו): "אריב"ל המהלך בדרך ואין לו לוויה יעסוק בתורה".
ויש לעיין מה המיוחד כשאין לו לוויה, הרי גם כשיש לו לוויה מחוייב בתלמוד תורה בדרך?

מן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בהערות שם מבאר שהמהלך בדרך ואין לו לוויה מלבד המצוה לתלמוד תורה יש בלימוד התורה גם סגולה לשמירה. ונפ"מ היכא שפטור מלימוד תורה כגון שעוסק במצוה מ"מ מצד השמירה יעסוק בתורה.

עוד י"ל שכל המהלך בדרך חייב בלימוד תורה, מ"מ המהלך בדרך ואין לו לוויה **"יעסוק בתורה"** וכמ"כ הט"ז באו"ח סימן מ"ז, א' בבאור ברכת התורה "לעסוק בד"ת" שהלשון לעסוק פירושו דרך טורח דוקא, וזה משום שהמהלך בדרך יחידי צריך רחמים שלא יבוא לידי סכנה, דסכנת מי שאין לו לוויה חמירא טפי מהחשש שמא יטעה בדרך.

שני תלמידי חכמים המהלכים בדרך ואין ביניהם ד"ת ראוי לישרף
עוד אמרו בסוטה (מט). אמר ר' אילעא בר' יברכיה שני תלמידי חכמים המהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראוי לישרף באש, וצ"ב מדוע דוקא כשהם מהלכים בדרך בלא ד"ת חמור כ"כ שראוי לישרף? **ביאר מן הגרי"ש אלישיב זצ"ל** שאין התביעה שלא עסקו בתורה, אלא כיון שיש סכנה בדרך והן ראויין לתורה ולא מתעסקין בתורה להציל עצמן, **ראויים הם להשרף מצד סכנת הדרך**. לפי"ז יוצא חידוש שגם כששניהם הולכים בדרך אי"ז נחשב שהאחד מלווה את השני, אלא כיון ששניהם הולכים בדרך שניהם צריכים רחמים והצלה ועסק התורה שביניהם מציל.

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל דייק שצריך שיהיו ד"ת ביניהם ולא די בזה שכ"א לומד לעצמו ויתכן שהוא משום סכנת הדרכים.

הת"ח אסורים להלך במבואות המטונפות שלא יכשלו בד"ת
מצינו בכמה דוכתי שהגמ' מציינת לפרטים היכן וכיצד נשאלה השאלה כגון במכות יד. אמר ר"ע שאלתי את רבן גמליאל ורבי יהושע באיטליז של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג. ובסנהדרין סא. גבי רב המנונא שאבדו לו שוורים והלך לבקשן פגע ביה רבה והקשה לו מתניתין אהדי. ויל"ע מה הגמ' באה להשמיענו בזה? מבאר ה"ד רמה" שבאו ללמדנו כמה היו זהירים במצות ת"ת ואוהבי תורה, שאפילו כשהלך ר"ג ליקח בהמה למשתה בנו, וכן גבי רב המנונא שהיה בהול על ממונו ורצה למצוא שוריו השיבו על מה שנשאלו.

ת"ח הוא זה שאסור לו להלך במבואות המטונפות כמבואר ביור"ד סימן רמ"ח, כ"ו שלא יכשל ויהרהר בהם בד"ת.

דברי תורה נפסלין בהיסח הדעת

בגמ' בברכות ה. דרשו את הפסוק "התעייף עיניך בו ואיננו" על התורה, ופרש"י דברי תורה נפסלין בהיסח הדעת, סגרת עיניך מהתורה היא משתכחת ממך, וזהו שנשתבחו רבותינו ז"ל סוכה כח. שלא הלכו ד' אמות בלא תורה.

במשלי (י', כ"ב) כתיב "בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך". **המגיד ביאר למן הב"י** (ויקרא) שאם בהתהלך בדרך תהרהר בד"ת אז בשכבך תשמור עליך, ובעידן השינה תסלק לעילא למילף פתגמי אורייתא וכד תקיף תדבר כל הנך מילין דאוליפתא והיינו "הקיצות היא תשיחך".

וכי אסור לעסוק בתורה בדרך והכתיב "ובלכתך בדרך"
פרש"י ע"פ הגמ' בתענית דף י', ב' "אל תרגזו בדרך" אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגזו עליכם הדרך.

ויש להבין וכי אסור לעסוק בתורה בדרך והכתיב "ובלכתך בדרך". **השפתי חכמים** מבאר ע"פ הגמ' בתענית שכונתו היתה שאם יתעסקו בדבר הלכה צריכים הם לעיין בה יותר ולא תהיה דעתן על הדרך ויתעו, אבל למגרס ודאי חייבים בדרך. לבאור זה עדיין צ"ב דהול"ל אל תתעסקו בעיון בתורה מדוע נקט דבר הלכה?

המושג זקנים תירץ דשמוא אמר להם שלא יתעסקו בדבר הלכה להחמיר על עצמם בדבר מאכל, שהרי שנינו שמאכילין את האכסנאי דמאי, שמוא ירגזו עליהם המארחים אותם בדרך. לבאורין הנ"ל החשש בזה היה או שיטעו בדרך או שהמארחים יתרגזו עליהם.

הזהירים כדי שלא יבואו לידי טעות בלימוד

הכלי יקר מבאר שיוסף הזהירים שלא יתעסקו בדבר הלכה הצריך עיון וצילותא כי יש לחוש שמא ירגז עליהם הדרך מחמת טורח הדרך ועי"ז יבואו לידי טעות בעיון ההלכה.

המגן אברהם באו"ח סימן ק"י ס"ק י' כתב שיתכן שהיושב בעגלה ואיש אחר מנהיג הסוסים שרי לעסוק בתורה אפילו בעיון, ובשו"ע הרב סעיף ט' נקט כן בפשיטות שכה"ג שרי. לפ"ז יוסף שנתן לאחים עגלות על פי פרעה, מה שהזהירים "אל תרגזו בדרך" כונתו היתה רק למנהיגים את העגלות ולא ליושבים בה.

מדוע יעקב אבינו לא הזהירים על כך כשיצאו לדרך?

ה"קהלות משה" תירץ שבמגילה דף ט"ז, ב' אמרו גדול ת"ת יותר מכיבוד אב ואם, והראיה לכך מזה שנענש יעקב להצטער על יוסף כ"ב שנה כנגד כ"ב שנה שהיה בבית לבן ולא קיים מצות כיבוד או"א, ואילו על ה"ד שנה בהן למד תורה אצל שם ועבר לא נענש. - נמצאנו למדים שהלכה זו נתחדשה רק לאחר שנתגלה יוסף לאחיו משעברו כ"ב שנה, ואילו קודם לכן היתה ההלכה שכיבוד או"א גדול מת"ת משום שהוקש כבודם לכבוד המקום.

לפ"ז מיושב שכששלחם יעקב למצרים לא הוצרך להזהירם שלא יעסקו בדרך בדבר הלכה בעיון, שהרי הלכו בשליחות אביהם וידעו שמקיימים בזה מצות כיבוד אב הגדולה מת"ת. אבל בחזרתם לאחר שנתחדשה ההלכה שגדול ת"ת מכיבוד אב ואם הוצרך להזהירם שלא יתעסקו בדבר הלכה.

ה"אזנים לתורה" מיישב ע"פ דברי חז"ל שהאחים דנו את יוסף למיתה כדין רודף ועתה כשראו שה' (הניצב בעדת אל) הציל את יוסף מידם ולא מת אלא שנעשה למושל בכל ארץ מצרים, חשש יוסף שהם יחשבו שטעו אז בדין ובדרך יעיינו בדין זה מחדש ויתעסקו בדבר הלכה זה אם עשו אז כדין ואם טעו במה טעו, לכן דווקא בפעם זו הזהירים. **עוד י"ל** שמכיון שכשירדו האחים למצרים הם ירדו עם חמוריהם (כמבואר בפרק מ"ב, כ"ו) והיו טרודים בדרכם לכן לא היה צורך להזהירם בזה, דפשיטא שאין להתעסק בדבר הלכה המצריך עיון וצילות הדעת. אבל כשיוסף שלחם בעגלות ולהמבואר במג"א ובשו"ע הרב היושבים בעגלה מותר להם לעסוק בתורה אפילו בעיון, לכן הוצרך להזהיר את המנהיגים את העגלות שלא ישתתפו במשא ומתן ההלכתי עם היושבים בעגלות.

הזעקה הגדולה לקראת הגאולה

גליון מיוחד בעקבות המצב השורר בארצנו

על מה זעק מרן החפץ חיים?

מרן ה'חפץ חיים' זעק במשך שנים רבות על החובה הגדולה לכהנים לויים וישראלים ללמוד את הלכות בית המקדש והקרבנות, כדי שנהיה מוכנים להקריב מיד כשיבנה המקדש. וכן פרסם מאמרים ומכתבים רבים בכל העולם, וזירז את כלל ישראל בכל הזדמנות על הענין הנשגב הזה.

החיוב המיוחד בזמנינו שהגאולה קרובה

החפץ חיים מוסיף¹, שבזמנינו התקיימו כבר כל הסימנים שהובאו בחז"ל על זמן הגאולה [וכבר התחילו חבלי הלידה לקראת הגאולה²], ובודאי יש חיוב יותר גדול ללמוד את דיני המקדש כדי להיות מוכנים. והנה מזמן דברי החפץ חיים עברו יותר מ-100 שנה, ובודאי אנחנו קרובים מאד לגאולה. ובפרט בשנים האחרונות שהעולם עובר תהפוכות, וכן כימים אלו שהם ימי מלחמה, כולם מתעוררים ומרגישים שהגאולה קרובה יותר מתמיד וצריך להתכונן היטב.

20 שאלות על דברי החפץ חיים

במשך השנים הגיעו לידינו שאלות רבות ומגוונות על מה שעורר החפץ חיים ללמוד את הלכות בית המקדש לפני הגאולה, וככל שדברי החפץ חיים מתפרסמים יותר - השאלות מתרבות. ובס"ד לאחר חיפוש מדוקדק בכל דברי החפץ חיים מצאנו תשובות מאירות לכל השאלות, כמובא בעמודים הבאים.

הזדמנות מיוחדת לקראת הגאולה

לאור הביקוש הגדול לדעת את עיקרי הדינים המעשיים בבית המקדש, כדי להיות מוכנים לקראת הגאולה, הננו לבשר על פתיחת סדרות שיעורים בהלכות המקדש המעשיות לכהנים לויים וישראלים. מלבד התועלת הגדולה בידעת ההלכות, יש בזה זכות עצומה לכלל ישראל, שמראים להקב"ה שמצפים ומשתוקקים לגאולה, וכמו שכתב החפץ חיים (בסוף ההקדמה לליקוטי הלכות):

"כשיראה השי"ת שישראל עמו מכינים עצמם לדעת דיני העבודה בכל הלכותיה ועומדים ומצפים מתי יגיע דבר זה למעשה, בודאי יחיש לגאלנו ויבנה לנו בית תפארתנו, כי מכיון שאנחנו עשינו את שלנו בודאי יעשה את שלו וישוב אלינו ברחמים".

**גדולי ישראל אומרים שהגאולה קרובה מתמיד.
מי לא רוצה ליטול חלק בהכנות לבנין בית המקדש!**

פרטים על סדרות השיעורים בעמוד האחרון

1. בהקדמה לליקוטי הלכות (ד"ה ועוד) ומפרט שם איך התקיימו הסימנים, תורה אור פ"ב, ציפית לישועה פ"ג, אגרות ומאמרים ק"י. וכ"כ הח"ח שהתקיימו בזמנינו כל הסימנים לגאולה בעוד מקומות: זכור למרים פ"ד ופכ"ג, אגרות ומאמרים נ"א נ"ו, בית ישראל ב'. וכדבריו כתבו הגר"א וסרמן בקובץ מאמרים ואגרות ח"א רפ"ט, הגר"א דסלר במכתב מאליהו ח"א 210, הגר"א לופאין בלב אליהו וארא ואתחנן, הגר"י לוינשטיין באור יחזקאל אמונה עמ' ט, הגר"מ שך במכתבים ומאמרים ב'.

2. שם עולם ח"ב פ"ב, ליקוטי אמרים פ"א.

אנחנו שואלים והחפץ חיים משיב!

20 שאלות על חידושו של החפץ חיים זצוק"ל

שכהנים לויים וישראלים זקוקים ללמוד את דיני המקדש כדי להתכונן לעבודה

עם תשובות ממרן בעל החפץ חיים בעצמו!

(בשולי העמוד הובאו מקורות לתשובות מכל כתבי החפץ חיים)

הניסים שאירע להם כל חייהם⁹. וכן כל האנשים שנתחייבו חטאת או עולה במשך חייהם יביאו מיד קרבן כדי להתכפר¹⁰.

שאלה ה: מדוע הכהנים שלא למדו לא יוכלו לעשות את העבודה לפי מה שיראו את הכהנים שיוודעים לעבוד?

תשובה: כהן שלא למד אינו יכול לעבוד כלל, כי אין לך שיכור גדול מזה שאינו יודע לעבוד, והוא פסול לעבודה¹¹!

שאלה ו: הרי כל הכהנים מזמן בית המקדש יקומו בתחיית המתים והם יוכלו לעבוד?

תשובה: גם הכהנים בזמנינו צריכים לדעת לעבוד, וכמו שבתחילת בית שני נאמרה נבואה לחגי שישאל את הכהנים הלכות המקדש, אף שהיו שם עזרא הסופר ועוד גדולים¹², וכן היו כהנים שזכרו את העבודה מהבית הראשון¹³.

שאלה ז: האם גם לויים צריכים ללמוד את הלכות בית המקדש?

תשובה: גם לויים צריכים ללמוד את ההלכות שיצטרכו לקיים בבית המקדש¹⁴.

שאלה ח: האם גם ישראלים צריכים ללמוד את הלכות בית המקדש?

תשובה: גם לישראלים יש מצווה ללמוד את ההלכות השייכות להם בבית המקדש¹⁵, ולתלמידי חכמים יש חיוב ללמוד את כל ההלכות כדי שיוכלו להורות לכהנים וללויים¹⁶.

שאלה א: האם לכהנים יש חיוב ללמוד את דיני העבודה, או שזו רק הנהגה טובה?

תשובה: לכהנים הוא חיוב גמור, כדי שיוכלו לעבוד מיד כשייבנה בית המקדש¹.

שאלה ב: מה המקור לכך שכהנים חייבים ללמוד לפני בנין המקדש?

תשובה: המקור העיקרי ממה שאסור לכהנים לשתות יין שמא יבנה המקדש והם לא יהיו ראויים לעבודה², ומוכח שהעבודה במקדש תהיה מוטלת על הכהנים שחיים בזמנינו, ולכן הם צריכים להיות מוכנים בכל רגע לעבודה³.

וכן צריכים ללמוד מדין ציפייה לישועה⁴, וכדי שלא תהיה בושה לכלל ישראל אם לא ידעו לעבוד⁵.

שאלה ג: איך יוכלו להקריב מיד קרבנות, הרי קודם צריכים לבנות את בית המקדש?

תשובה: בית המקדש ירד בנוי ומשוכלל מן השמים⁶, ויוכלו ברגע אחד להכנס לעבוד⁷.

שאלה ד: מדוע כל הכהנים צריכים ללמוד את ההלכות, הרי אפשר שכמה כהנים ילמדו עכשיו, ושאר הכהנים ילמדו לאחר שיבנה המקדש?

תשובה: יצטרכו מיד כמה מאות כהנים כדי להקריב את התודות שיהיו חייבים להביא כל אותם מישראל שעברו דרך הים⁸, ועל

1. הקדמת החפץ חיים לליקוטי הלכות ולעבודת הקרבנות, תורה אור פ"ב, ציפית לישועה פ"א.

2. דעת חכמים בתענית יז. וסנהדרין כב.

3. הקדמת הח"ח לליקוטי הלכות ולעבודת הקרבנות, תורה אור פ"ב, ציפית לישועה פ"א. הח"ח מוסיף שאף שנוהגים כרבי שמתיר לשתות יין, היינו שאינו חושש שיבנה ברגע פתאום ולא יספיק להפיג יינו ולעבוד, אבל לדעת את כל דיני הקרבנות צריך זמן רב וזה גם רבי מודה שצריך להתכונן קודם שמה יבנה המקדש ולא יוכלו לעבוד.

4. הביאור שאם הוא לומד ומתכונן לגאולה זה מוסיף אצלו את הציפייה לגאולה [וכמו שכתב הח"ח בהקדמה שניה לליקוטי הלכות, שעל ידי לימוד קדשים מתעורר בנפש האדם הרגש פנימי ותשוקה נמרצה לעבודת המקדש, ומצפה לישועת ה' מתי יבנה ויגיע הלימוד למעשה]. ולהיפך אם לא לומד, זה מרחיק ממנו את הציפייה לגאולה. ועוד שילמוד ענייני הקרבנות מקרב את הגאולה, ולכן מדין ציפייה צריך ללמוד.

5. החפץ חיים מוסיף שאם לא ילמדו העבודה תתעכב כמה חודשים ותהיה בושה גדולה מאד, שזה ראה שכל התפילות שהתפללו על הגאולה לא היו בלב שלם.

6. כדעת רש"י ותוס' בסוכה מא. וריטב"א שם, וכן רש"י ר"ה סוף ל. ותוס' שבועות טו: ד"ה אין. וכן גוקט הח"ח בשם עולם ח"א פ"ז.

7. הראב"ן ר"ה ל. על הגמ' יום הגף אסור משום מהרה יבנה המקדש כתב: "לפי שעה יהיה בנוי כהרף עין לפי שהקב"ה בעצמו יבנהו". וכן הוכיחו העבודה תמה שער ז' והמהרל"ח בקונטרס הסמיכה מאיסור שתיית יין לכהנים משום מהרה יבנה המקדש - שביהמ"ק יירד מהשמים, ועיי' מג"ח קנ"ב ט'.

וצ"ל שגם בגדי הכהונה וכלי שרת יירדו מהשמים ולא יצטרכו להתעכב בעשייתם. א"נ ימצאו מה שנגזר בבית ראשון או שני.

לדעת הרמב"ם מלכים י"א א' ועוד ראשונים שביהמ"ק לא ירד מהשמים אלא יבנו אותו, צ"ל שעל ידי נס יוכלו לבנותו מהר, וכ"כ התפא"ר ריש מדות.

דברים המעכבים: יש עוד דברים רבים שלכא"ר מעכבים את ההקרה ולא יוכלו להקריב מיד [כגון: טומאה, חינוך, ביקור התמידין, מעמדות, מנחת חינוך, שקלים, יחוס הכהנים, ועוד]. יישוב להכל נתבאר בקונטרס 'פתאום יבוא' סימן ה'.

8. ציפית לישועה פ"ג, ומכתבים ומאמרים ה' (ד"ה ובגמ') במכתב להגרי"ח זוננפלד. [ומשמע שהח"ח גוקט שקרבן תודה הוא חיוב, וכ"כ במ"ב ר"ח סס"ק ל"ב, וזהו כדעת רש"י (כ"ז) מנחות עט: ד"ה תודת ותורי"ד ר"ה ה; אבל בשטמ"ק במנחות שם (אות י') חולה ושאינו חויר וטויו פת"י א"ח ר"יו א"א א']

9. ציפית לישועה פ"ג, (ד"ה ובאמת), ובהקדמה לליקוטי הלכות (ד"ה והנה באמת).

10. החפץ חיים שם. ומשמע שאמירת פרשת חטאת אינה פוטרת מחיוב קרבן חטאת כשיבנה ביהמ"ק, וכ"כ הח"ח בתורה אור פ"א בהנהגה והחקרי לב א"ח ב', ועיי' לב חיים ח"א כ"ט.

קרבן יולדת: וכן כל היולדות יביאו מיד קרבן יולדת על כל הלידות שהיו כדי שיוכלו להכנס למקדש ולאכול קדשים, [אמנם קרבן על לידה אחת מתיר אותה, ושאר קרבנות נשארים עליה חובה עיי' רמב"ם מחוס"כ א' י'].

11. ספר מאיר עיני ישראל ח"ה עמ' 337 וגיליון תורת הקרבנות א'.

12. הגאון ר' שכנא זאהן בהקדמת ספרו עטרת יעקב בשם רבו החפץ חיים.

13. מכתבי הח"ח - אגרות ומאמרים ק"י (ד"ה וכבר).

עוד יש ליישב לדעות שתתח"מ תהיה לאחר בנין ביהמ"ק. א"נ הכהנים שיקומו פטורים מהמצוות כמ"ש במתים חופשי ולא יוכלו לעבוד (עי' קוב"ש ח"ב כ"ט). א"נ לפי המב"ט שער היסודות אמצע פרק ס' שהמתים שיקומו לא יוכלו לקיים לפי הידיעות שלהם כיון שלא בשמים היא ע"ש.

14. הקדמה לעבודת הקרבנות (בהערה), ובמכתבי הח"ח אגרות ומאמרים ו'.

במכתב הגדפס בריש ספר 'הדרת קודש' על הרמב"ם הלכות מעשה הקרבנות כתב שהלויים צריכים ללמוד את כל ענייני הקודש והמקדש, וצ"ע מדוע לא מספיק שילמדו את דיני הלויים.

15. תורה אור ריש פ"ב, ציפית לישועה פ"ג (ד"ה ובאמת לבד). ובהקדמה לליקוטי הלכות (ד"ה עוד שאלה) מבאר שהרי אכילת קדשים וביאת מקדש נוגעים לכולם, ובציפית לישועה שם מוסיף שרק קבלה וזריקה שייכים לכהנים, אבל כל שאר ענייני קודש כלליהן ופרטיהן שייכים לישראל כמו לכהן.

וכן במכתב להגרי"ח זוננפלד (מכתבים ומאמרים סוף מכתב ה') כתב שילמדו קדשים בישיבות, וכן שיעשו חבורות ללימוד קדשים. וכ"כ שם במכתב ז' להגר"ש שקאפ שילמדו קדשים בישיבתו.

16. הקדמה ראשונה לליקוטי הלכות (ד"ה ועוד שאלה), הקדמה לעבודת הקרבנות (בהערה), ציפית לישועה פ"ג (ד"ה וע"כ), תורה אור פ"ב, מכתבים ומאמרים ה', אגרות ומאמרים ו'. ובאגרות ומאמרים ק"י מובא מכתב ארוך ששלח לייסד 'לשכת הכהנים' לת"ח ישראלים שיעסקו רק בלימוד קדשים ודיני הקרבנות כדי שיהיה לכהנים ממי לשאול

שאלה ט: מדוע לא יוכלו ללמוד את כל ההלכות מיד כשיבנה המקדש?

תשובה: כתוב "פתאום יבוא אל היכלו" ויצטרכו מיד לעבוד ולא יהיה זמן להתכונן, שהרי צריך כמה שנים כדי ללמוד את כל הלכות העבודה¹⁷.

שאלה י: הרי אליהו הנביא ילמד את כל ההלכות?

תשובה: אליהו לא ילמד כל אחד ואחד את הדברים הפשוטים שיכול היה ללמוד לבד, ויאמר שהיה לנו זמן ללמוד בעצמנו קודם ביאתו¹⁸.

שאלה יא: הרי כתוב "מלאה הארץ דעה" וידעו לבד את כל ההלכות?

תשובה: השפעת החכמה תהיה לכל אחד לפי ההכנה שהכין את עצמו מקודם, ומי שלא התכונן לא ידע¹⁹.

שאלה יב: הרי יש כבר כהנים רבים שלומדים ויודעים קדשים?

תשובה: אין זה מספיק כיון שיצטרכו הרבה כהנים²⁰, וגם אלו שלומדים רובם אינם לומדים להלכה²¹.

שאלה יג: מדוע לימוד הלכות הקרבנות קודם ללימודים אחרים?

תשובה: כיון שמלבד שיש בזה מצוות ת"ת, הרי בלימוד זה נחשב כאילו הקריב את הקרבנות בבית המקדש, ועוד שהלימוד הזה מכפר את כל העוונות ומציל מכל הקטרוגים והצרות, ומחזק את האמונה בהש"ת ובגאולה²².

שאלה יד: לפני שלומדים קדשים צריכים ללמוד את הדברים הנוגעים למעשה.

תשובה: הרי לומדים כמה מסכתות שרובם לא שייכים בזמן הזה (כגון סנהדרין מכות ויבמות), וגם הלומדים נשים ונזיקין ע"פ רוב אינם לומדים את ההלכה למעשה, וא"כ יש מעלה בסדר קדשים שנחשב כמקריב קרבן ולכן הלימוד נחשב שנוגע למעשה²³, ועוד שלימוד זה מקרב את הגאולה²⁴.

וגם אלו שלומדים הלכות למעשה מדוע לא יקדישו זמן גם ללימוד קדשים, ובפרט לכהנים שדינים אלו יהיו נוגעים להם למעשה ממש בודאי הלימוד הזה הוא חיוני²⁵.

שאלה טו: מדוע לעורר עכשיו על לימוד קדשים, הרי יש הרבה דברים בעיקרי הדת שנתרופפו אצל האנשים, וצריך לתקנם קודם?

תשובה: גם בזמן שיש רפיון אצל חלק מהאנשים, הרי רצון הקב"ה שאוהביו ושומרי בריתו יעבדו אותו בשלמות, שהם יהיו לו לעם והוא יהיה להם לאלוקים, ולכן לימוד זה מוטל עליהם²⁶.

שאלה טז: מדוע החפץ חיים טרח שילמדו קדשים, ופתח כולל קדשים לזרז את ביאת המשיח, הרי בזמן ובכסף הזה יכל לשכור אברכים שילכו מעיר לעיר ויחזקו את כל עם ישראל?

17. תורה אור פ"ב, הקדמה לעבודת הקרבנות.

18. תורה אור פ"ב, ציפית לישועה פ"ג (בהערה). עו"ל לפי הירושלמי (מע"ש ה' ב' ומובא בתו"ט במע"ש שם) שבנין ביהמ"ק קודם למלכות בית דוד, ולפי"ז גם אליהו לא יבא לפני בנין ביהמ"ק כיון שמגיע יום אחד לפני ביאת המשיח (עירובין מג).

19. אגרות ומאמרים ק"י. וכ"כ המב"ט בבית אלוקים שער היסודות אמצע פרק ס'.

20. כמובא בתשובה לשאלה ד' מדברי החפץ חיים בכמה מקומות.

21. כמו שהאריך הגר"ש זאהל בהקדמתו לעטרת יעקב.

22. תורה אור פרק א' ופרק ג'.

23. תורה אור פרק ב' ופ"ב, ציפית לישועה סוף פרק ג', הקדמה לליקוטי הלכות (ד"ה וכאשר), מכתבים ומאמרים ה'. והוכיח שלימוד קדשים נחשב כמו הלכה למעשה מהגמ' ב"מ קיד: בארבעה לא מצינא, ופירש רש"י בארבעה סדרים כגון מועד נשים נזיקין שנוהגות בזה²⁷, וקדשים כיון שמעלה עליו כאילו הקריב, משא"כ טהרות וזרעים.

24. אגרות ומאמרים ח'.

25. כנ"ל בהערה 23.

26. הקדמה שניה לליקוטי הלכות (ד"ה ואל), והקדמה לתורה אור.

תשובה: לחזק את עם ישראל יש אחרים שעושים, אבל ללימוד קדשים אין אחרים²⁷.

שאלה יז: האם צריכים ללמוד גם להלכה ולמעשה?

תשובה: כן, צריכים ללמוד גם להלכה ולמעשה ע"פ הרמב"ם והראשונים²⁸ וספר ליקוטי הלכות²⁹.

שאלה יח: מדוע צריכים ללמוד קדשים להלכה, הרי זה 'הילכתא למשיחא' ולא פוסקים בזה?

תשובה: הרמב"ם פוסק הלכות גם בהילכתא למשיחא, וכך נוקטים לדינא³⁰, ויש בזה כמה טעמים³¹.

שאלה יט: מדוע אנשים מתרשלים בלימוד הזה?

תשובה: כיון שלימוד זה מכפר את כל העבירות, לכן היצר מתגבר בכל כוחותיו להניא את האדם מלימודים אלו. ועוד שקשה מאד לברר את ההלכות של כל קרבן לפרטיו, וכן את כל ענייני העבודה³².

שאלה כ: מדוע הראשונים לא חיברו פסקי הלכות בענייני קדשים?

תשובה: א. כיון שבזמנם לא היה שו"ע, והם היו צריכים להורות לכל ישראל את ההלכות שבארבע חלקי שו"ע, ועוד שלא היה דפוס והיו צריכים לשלוח ההעתיקות³³. ב. יתכן שהראשונים גם עשו חיבורים אלא שלא נתפשטו, וכמו שהתגלו כתבי יד של כמה ראשונים³⁴. ג. הראשונים לא חיברו ספרים כיון שאינו נוהג בגלות, אבל אנחנו שקרובים לגאולה יותר מהם, עת לעשות לה' לברר את דברי הקדמונים למעשה³⁵.

27. בבאוריו והנהגות (הגר"מ שטרנובן שליט"א) פ' ויקרא עמ' ח' מביא שהג"ר משה שניידר זצוק"ל שאל שאלה זו את הח"ח, והח"ח השיב לו כמובא כאן. ואולי כוונתו שחזוק בשאר דברים היא מצווה שאפשר לעשות ע"י אחרים ואינו דוחה ת"ת, משא"כ חזוק בלימוד קדשים א"א ע"י אחרים.

28. ובמכתב הח"ח להגר"ש שקאפ (מכתבים ומאמרים ז') כתב שהסיבה העיקרית שמרז ללימוד קדשים כיון שגברה מאד בעולם הקרירות באמונת ה' ובתורתו, ואין עצה כי אם ע"י לימוד התורה ובעיקר בסדר קדשים.

29. בשער לליקוטי הלכות ובסוף ההקדמה כתב שסידר את מסקנת הסוגיות ע"פ פסקי הרמב"ם וקצת גם דעת שאר הראשונים. ובסוף ההקדמה (בהערה ג') מוסיף שהרמב"ם הוא עמוד החזק שבית ישראל נשען עליו, ובפרט בהלכות קדשים שאר הראשונים לא יצאו לברר ולצרף כל סוגיא להלכה כמו הרמב"ם. [אמנם במקומות רבים הח"ח מכריע כדעת שאר הראשונים ולא כהרמב"ם ואכמ"ל].

30. החפץ חיים בספרו 'ליקוטי הלכות' כתב את מסקנת ההלכה בכל סדר קדשים, וכן בכל מסכתות וסוגיות הש"ס השייכים לבית המקדש והקרבת הקרבנות. ובאגרות ומאמרים ז' כתב למתחילים ללמוד סדר קדשים וליקוטי הלכות עם תורת הקדשים.

31. הח"ח בסוף ההקדמה לליקוטי הלכות (הערה ג') כתב שהרמב"ם שקבע הלכות בכל סדר קדשים, סובר כדעת תוס' זבחים מה. (ד"ה הלכתא) שכל האמוראים חולקים על ר' יוסף ופוסקים הלכות גם בהילכתא למשיחא. וכ"כ תוס' ביומא יג. (ד"ה הלכה) ובתו"י תה"ר וריטב"א שם, רמב"ן שבת קלג. (ד"ה ותנן) וח"י הר"ן שם. וכן הסמ"ג והרע"ב פוסקים הלכות בכל קדשים. וכ"כ החו"י קצ"ה שהרמב"ם סובר כח"ס.

32. הח"ח שם מבאר שמבשרים את ההלכה בקדשים משום ידיעת כל התורה, וכיון שהלימוד כמו הקרבת קרבן. (וכ"כ המצפ"א יומא ה: זבחים מה).

33. ואפשר שהטעם שמכריעים לדינא גם בהלכתא למשיחא, היינו כדי לדעת מה לעשות מיד כשיבנה ביהמ"ק. וכ"כ האחרונים בדעת הרמב"ם, (וכן לגבי מה שהשמיט הרמב"ם כמה דינים, ביאור האחרונים כיון שלא ינהגו בבית השלישי), וכן מוכח בדעת רבינו חיים המובא בתוס' יומא יג. סנהדרין נא: זבחים מד. שרק בדבר שבא ע"י איסור לא פוסקים הלכתא למשיחא, (וכן נוקט הגר"א או"ח תכ"ג ס"ק ב'), וטעם החילוק ביאורו התוס' ביומא כיון שדבר איסור לא שכית, והתו"י וריטב"א שם מבארים כיון שבימות המשיח יהיו כולם צדיקים ולא יעשו איסור, ומוכח מדברי כולם שפוסקים את ההלכות כדי לקיים אותם בביהמ"ק.

34. ומה שהחפץ חיים לא ביאר כך, אפשר שסובר שרק את ההלכות הברורות צריך ללמוד כדי לעבוד בביהמ"ק, אבל את הספיקות והמחלוקות יכריעו רק כשיבנה המקדש. א"נ כדברי הנצי"ב בהעמק דבר דברים ל' ח' שכשינהג למעשה יצטרכו לברר שוב ע"ש.

35. הקדמה לעבודת הקרבנות.

36. סוף הקדמה ראשונה לליקוטי הלכות (בהערה).

37. שם, והוסיף כמו שנתגלה הראב"ד ורש"י ורבינו הלל על התו"כ, ורשב"א על מנחות. ויש להוסיף את השטמ"ק על כל סדר קדשים, וכן פסקי הר"ד, ורבינו גרשום, ורבינו תננאל (נדפס על סוף זבחים ובהקדמת המהדיר כתב שהוא פירוש על כל קדשים). וכן הריטב"א כתב פירוש על זבחים (ע"י מבוא לריטב"א יומא ועירובין). ובמסכת קנים ותמיד יש הרבה ראשונים ואכמ"ל.

38. קיצור תולדות הח"ח שנדפס במכתבי הח"ח (נכתב ע"י בנו) עמ' נ"ב.

מזהרה יבנה המקדש

לאור הביקוש הגדול לשיעורים בהלכות בית המקדש המעשיות
על מנת להיות מוכנים לגאולה הקרובה

**יתקיימו בס"ד סדרות שיעורים במוצאי שבתות
פרשיות תולדות-ויחי – לכהנים לויים וישראלים**

שיעורים בבני ברק

סדרת 5 שיעורים ללויים	סדרת 7 שיעורים לכהנים	סדרת 7 שיעורים לכהנים
עבודת הלויים	סדר התמיד	עבודת המקדש
ביהכנ"ס היליגמן רח' קוטלר 2 בני ברק בשעה 10.00	ביהכנ"ס דרכי איש רח' אדמו"ר מגור 16 בני ברק בשעה 10.00	ביהכנ"ס בית השם רח' אלחריזי 5 בני ברק בשעה 8.30
סדרת 7 שיעורים לישראלים - 'הבאת הקרבן'		
ביהכנ"ס נחלת משה רח' מלצר 36 בני ברק בשעה 10.00	ביהכנ"ס משכנות יעקב רח' בן דוד 33 בני ברק בשעה 8.30	ביהכנ"ס חניכי הישיבות רמב"ם רח' מימון 24 (ק"ב) בני ברק בשעה 8.30

שיעורים במודיעין עילית

סדרת 7 שיעורים לישראלים	סדרת 5 שיעורים ללויים	סדרת 7 שיעורים לכהנים	סדרת 7 שיעורים לכהנים
הבאת הקרבן	עבודת הלויים	סדר התמיד	עבודת המקדש
ביהכנ"ס בית תפילה רח' נתיבות המשפט 73 (באולם) ק"ס בשעה 10.00	ביהכנ"ס קהילת מרומי שדה רח' מרומי שדה 13 ק"ס בשעה 10.00	ביהכנ"ס היכל יצחק רח' ח"ח 6 ק"ס (שטיבל היכל ישראל - צד שמאל) בשעה 10.00	ביהכנ"ס שיר ושבחה רח' הסבא מסלבודקה 4 ק"ס (בית שני) בשעה 10.15

פרטים נוספים בקו מכון תורת הקרבנות: 03-5081813 שלוחה 5
(השיעורים ללא עלות. אין צורך בהרשמה מראש)

הזמן קצר והגאולה בפתח!

בחצי שעה בשבוע, תוכל לרכוש ידע מעשי בדיני בית המקדש!

וארטיס לפרשת השבוע

מד יח. כי כמוך כפרעה. וברש"י מה פרעה גוזר ואינו מקיים אף אתה כן. מקשים העולם הייתכן שבעומדו לבקש רחמים לפני המשנה למלך הוא יעליבו כך בפניו? וי"ל שהמשמעות היא שונה לגמרי. שיהודה התחנן לפני יוסף ואמר לו כך: נניח שאמרת על מי שהגביע בידו שיהיה עבד, אבל יש בכוחך למחול ולבטל את העונש, כי כמוך כפרעה, שהרי כמו פרעה שיש בכוחו להיות גוזר ואינו מקיים, היינו למחול על עונש שגזר, אף בידך לנהוג כן.

מה ג - ד. ויאמר יוסף אל אחיו אל יוסף העוז אבי וגו' ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה. יאמר שמוע מדוע אחרי שאמר אני יוסף, הוצרך שוב לומר אני יוסף אחיכם. וי"ל שמצינו בסוטה י: שדוד העלה את אבשלום מההיגיוס ע"י שהזכיר שמונה פעמים את המילה בני וביאר בזה ביערות דבש שכונות דוד הייתה שמאחר ואבשלום הוא בנו לא יכול להיות שהוא ילחם באביו וא"כ זה גזירת שמים ולכן הזכיר בני. וזהו גם מה שטען יוסף אני יוסף אחיכם ולא מסתבר שאח יעשה לאח מה שעשיתם, ע"כ שזה גזירת שמים. וזהו מה שהוסיף כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם, וכן ועתה אל אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים. רבי עזרא עטיה.

מה כג. ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים. הנה מבואר בגמ' שכשהיו אסתיס בסלע מותר לצאת מארץ ישראל לחו"ל, וכיוון שמשא חמור הוא לתך, ולתך הוא 15 סאין נמצא שעשרה חמורים נושאים 150 סאים, ויוסף שלח ליעקב כחשבון בנימין דהיינו שלוש מאות סלעים, יוצא ש-150 סאין שווה 300 סלעים כמו שנתן לבנימין וממילא היה מותר ליעקב לצאת לחו"ל. חיד"א.

מה כג. ולאביו שלח וגו' מטוב מצרים. פרש"י מצינו בגמ' (מגילה טז:) ששלח לו יין ישן שדעת חכמים נוחה הימנו. בטעם ששלח לו יין משובח, הא ארץ ישראל השתבחה ביין פי שבע מצרים (סוטה לט:)? וי"ל בכדי שיעקב לא יחשוב שיוסף אינו עומד בצדקותו, ובפרט אולי הוא נגוע במידת הגאווה היות ואיתא בנביא ישעיהו לז וברש"י שם שהמצרים היו גסי רוח וגאווותנים. וידוע שהוא השורש לכל המידות

סיפר רבי ראובן קרלינשטיין פעם אחת נסעתי לים וראיתי שם דייג שיושב שעות על חוף הים ומנסה לדוג דגים והעלה חרס בידו. שאלתי אותו למה הוא לא מצליח לדוג דגים? אמר לי: כי יש כאן מים רדודים, ואין דגים. שאלתי, תגיד לי, לא נמאס לך לשבת כך שעות על גבי שעות ולא יוצא לך כלום? אתה לא מתייאש? אמר לי הדייג אני נהנה מכך למה שאתייאש?! אמר ר' ראובן, אדם בא ללמוד תורה ורואה שלא מצליח, מיד הוא מתייאש, אין לי שכל ואני לא מצליח. יגידו לך למה לא היתה לך סבלנות?! לדוג דגים היה לך סבלנות, התייבשת על החוף, ולא מתייאשת, אמרת אולי אני אצליח... ויכיהו אותו לפי מה שהוא, הוא יטען לא יכלתי לשבת על הספסל כל הסדר ללמוד, היה לי קוצים, אבל מסוגל לשבת כמה שעות וללמוד תורה. אבל אם יתגלגל לידו ספר מתח, סיפור שלא היה ולא נברא פרי דמיונו של סופר מטופש, הוא יקרא אותו בשקיקה וישב עליו ארבע שעות ולא ילך לישון עד שיגמור את הספר. ויש להוסיף ועל עניין זה פעם לאחר תפילת שחרית כותיקין נכנס רבי שלום שברדור לביתו של הרב מטשיבין לשאול שאלה הלכתית. וכך סיפר: כשנכנסתי ראיתי שולחן מלא ספרים והוא שקוע בים התלמוד, פרשתי לפניו את שאלתי וענה לי מה שענה. משנפנית ללכת פנה אלי הרב בנימת חערה נכון ר' שלום היה לכם שאלה בחלכה, אבל למה אתם באים כל כך מאוחר בלילה. והרב נדהם לשמוע שאני כבר לאחר תפילת שחרית והוא לא הרגיש שכבר עבר עליו כל הלילה בחטף. כך הוא היה עמל בתורה, עד שלא הרגיש שעבר עליו כל הלילה בלימוד.

בבראנוביץ היו שני משגיחים גדולי תורה ויראה, רבי יעקב ישראל לובצנסקי ורבי יצחק ולדשיין פעם נסעו שני המשגיחים לחתונה אחד מבחירי הישיבה. בשעה 1 בלילה יום לפני החתונה התדפק רבי יצחק ולדשיין, על דלת ביתו של רבי יעקב ישראל לובצנסקי: (הנסיעה לחתונה ארכה שעות ארוכות) אך ר"י אמר אני יכול להצטרף, מסרו את איחולי! תמה רבי יצחק אך נעק לבדו וכל הדרך לחתונה, היה מודאג. כי רבי יעקב ישראל לא היה אדם שמשנה את תוכניותיו. אלא אם כן חש ברע וחלה חלילה. בשובו, מיהר רבי יצחק ולדשיין לביתו של רבי יעקב ישראל, ושם

המגוננות (הקדמה לאורחות צדיקים) והנה איתא בב"ב צח. שיינו של אדם גאוותן ויהיר מחמץ. ולכך יוסף שלח יין משובח שיעקב יראה שאפי' במידה המגונה הזאת שהיו מושרשים בה המצרים הוא לא נכשל, ואיך יראה את זה יעקב? ע"י היין המשובח, שזה הראה שהוא נשאר אפי' בעונותונותו, דאל"ה היין היה מחמץ. וזה גם הכוונה שדעת זקנים נוחה הימנו, והיינו שהניחותא היא גם מבעלי היין. קהלת יצחק.

מה כד. וישלח את אחיו ויאמר להם אל תרגזו בדרך. וברש"י **אל תתעסקו בדבר הלכה.** והגאון הקשה מדוע כשירדו למצרים לא הזהירם יעקב לבל יתעסקו בדבר הלכה כדי שלא תרגז עליהם הדרך? ותירץ הגאון דהנה גדול ת"ת יותר מכבוד אב, דהא יעקב לא נענש על שנות לימודו בבית עבר (מגילה טו). וזה נודע רק כשיוסף נמצא לאחר 22 שנים אז ראו שנענש רק על השנים שהיה בבית לבן ולא על השנים שלמד תורה. וממילא אפשר לומר כי כשהלכו ליוסף בהלך עדיין לא ידעו שגדול ת"ת מכיבוד אב, ולכן לא היו עוסקים בלימוד כדי שלא יתמהמהו בדרך, ולא יוכלו לקיים כיבוד אב כראוי. אבל כעת, לאחר שראו שגדול ת"ת, א"כ הם יכולים לדבר בלימוד, לכן הוצרך יוסף להזהירם למחר להחיות את רוח יעקב אביהם.

שם. עוד עניין נבואר ברש"י שיוסף הזהירם לבל יפסעו פסיעה גסה. והטעם שיעקב לא הזהיר ע"כ י"ל שמאז מכירת יוסף הם קיבלו ע"ע להתנזר מיין (רש"י מג לד) ואיתא בברכות מג. שפסיעה גסה נוטלת אחת מת"ק ממאור עיניו של אדם. ויכול לחזק את מאור עיניו בחזרה ביין של קידוש. ולכן כשירדו למצרים חששו לפסוע פסיעה גסה כי אין להם יין של קידוש להחזיר את מאור העיניים. משא"כ כשמצאו את יוסף הותר להם לחזור לשמות, ולכן חשש יוסף שלא יחוש ויפסעו פסיעה גסה, וע"ז הזהירם שלא יפסעו כי זה מזיק להם. וע"ע בקדושת לוי כאן.

מו א. ויזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק. אומר רש"י מכוון שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו תלה ביצחק ולא באברהם. הקשה הרמב"ן הלא בהרבה מקומות הזכיר יעקב את אברהם (לב י. לא מב.) ומדוע כאן הזכיר רק את יצחק. וי"ל שכל עוד יצחק היה חי היה חייב רבה סגסכבוד זקנו מדין כבוד

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

הודיעוהו שהוא נמצא בבית המדרש, על משמרתו ועוסק בתורה. תמה רבי יצחק ושאל וכי כבר הוא הבריא? אמרו לו בני הבית, הוא בכלל לא היה חולה. מיד פנה רבי יצחק לבית המדרש ומצאו שיושב ועוסק בתורה. סיפר רבי יצחק לרבי יעקב ישראל כמה שמחה היתה החתונה, אבל לא יכולתי לשמוח בה כי חששתי לבריאותך כי חששתי שלא סתם כך יישנה את תוכניותיו. השיב רבי יעקב ישראל בריאותי איתנה ולא חלתי כלל. אבל צודקים אתם, לא שנייתי סתם את התוכנית. באמת היה בדעתי ללכת לחתונה בצהריים, אך כיון שאיחרנו את הרכבת, קבענו לנסוע לאחר חצות הלילה, אבל חששתי לנסוע. מהטעם שבכל לילה אני עולה על יצועי לקראת חצות להחליף כח ליום הבא. אם ישאלוני: הרי לא נברא החלילה אלא ללימוד תורה מדוע ישנתי כל כך מוקדם? ואני אשיב להם, מחמת עייפותי אנוס אני, ולכן עליתי מוקדם לישון. אבל יאמרו לי, כשהיה לך חתונה, נשארת עד עד לפנות בוקר, ונסעת בשתיים בלילה! לכן לחתונה היה לך כח, וללימוד התורה לא! לכן החלטתי ללכת לישון שלא יהיה סתירה במעשי.

הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (בראשית פתיחה שלישית) מבאר את הפסוק שמח בחור בילדותך וגו' ע"פ משל. מעשה באדם אחד שבא לבית חברו בשבת קודש אחר הצהריים, אמר לחברו תראה איזה מזג אויר יפה בוא נלך ונטייל בחוץ, השיב חברו אני לא יכול לבוא איתך, כי יש את הדרשה של הרב בליה הכנסת, ואני רגיל כל שבת לשמוע את הרב. אמר לו חברו, דרשה של הרב יש בכל שבת, אבל מזג אויר הצח שיש בחוץ אין בכל יום, למה תפסיד עונג שבת בטיול שנעשה עכשיו, א"ל בכל זאת אני לא רוצה להפסיד את הדרשה של הרב. אבל אותו חברו ממתין נעשית כזה דתי שלא מוכן לוותר על הדרשה! הייתי בטוח שאתה יהודי חלש, לא כזה חזק. השיבו חברו: נכון, בתחילה גם אני הייתי יהודי חלש, אבל היום אני לא מוכן לוותר על הדרשה, בוא איתי ותראה כמה תענוג לשמוע את הדרשה, והיה הרב דורש את הפסוק שמח בחור בילדותך ויטיב לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך. הנה הכל עניין אחד, ולמה חלקם שלמה המלך לשלושה חלקים! ועל זה דרש הרב, שהעונג בעולם הזה מתחלק לשלושה חלקים. א.

פרשת ויגש תשפ"ד

אביו כי גם אביו חייב בכבוד זקנו. משא"כ כאן שיצחק כבר נפטר אז אין ליצחק דינא דכיבוד אב, לכן יעקב הזכיר רק את אביו.

מו ה. וישאו בני ישראל את יעקב בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אותו. מה זה התוספת הזאת לשאת אותו? וי"ל דמצינו שאין מקבלין צדקה מהעכו"ם כדי לא להרבות בזכויות לעכו"ם (בב"י ו וא"כ איך יעקב נטל את העגלות כאן מפרעה? וי"ל דבמקום שהעכו"ם עושה להתגדל בחסד ובצדקה חטא הוא להם כמבואר בגמ' שם. והנה כאן פרעה שלח עגלות לשאת אותו היינו לרומם את עצמו, ולכן שרי ליעקב לנסוע באותן עגלות וזהו מה התוספת לשאת אותו. דברי מהרי"א.

מו ל. ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי. יש להקשות איך פתח יעקב את פיו לשטן ואמר **אמותה** הפעם? וי"ל שבזמן זה יעקב היה עסוק במצוות קריאת שמע כמבואר ברש"י בפסוק הקודם. והנה במצוות קר"ש צריך לכווין בכל נפשך והיינו למסור נפשו למות. ויעקב לא היה יכול לכווין ד"ז בשלמות כי הרי הקב"ה הבטיחו שיעמיד יב שבטים ואיך ימסור נפשו כשעדיין לא קיים רצון ה' באשר יוסף יוסף נמצא ואין יודע יעקב מה עמו. אבל כיוון שראהו ליוסף נמצא שכבר העמיד יב שבטים, פיד אמר כעת אני יכול לכוון בכל נפשך וא"כ אמותה הפעם למען כבודו. מהר"ל דיסקין.

מז ח-ט. ויאמר פרעה ליעקב כמה ימי שני חיין ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי. יש לעיין למה הוצרך יעקב להאריך בדבר שלא נשאל, הרי הוא נשאל רק מה גילו, וא"כ למה הוסיף בתשובתו שסבל כל הימים. וי"ל, אומר המהרש"א (תוהבא בפרדס יוסף) ע"פ שבת קה: בבלאי ימים האריכו שנים לא האריכו, ופרש"י שכלו שניהם בטוב דחשיב אריכות ימים, הרי לנו שימים באיכות נקרא נמי אריכות ימים, והנה פרעה שאל כמה ימי שני חיין, היינו גם **ימים** כלומר איכות האם ימיו היו טובים או לא, וגם **שני** כלומר כמה שנים חי. ומובן למה ענה על האיכות.

עונג מלבושים נאים שהאדם מתלבש בהם. ב. עונג אכילה ושתייה שאדם אוכל ושותה. ג. עונג של הטיול שאדם ממטיל. ור"ת שלהם 'טמא' 'טיול מלבוש אכילה' כי שלושתם מיעוטים יפה אבל ריבויים רע, דאם ירבה בהם האדם יותר מדאי, אפשר שהריבוי שלהם מושך אותו לידי איסור שתטמא נפשו בהם, ואלו השלושה דברים נרמזו בפסוק: שמח בחור בילדותך זה מדבר על עונג המלבושים, כי התאוה שיש לאדם בגיל הילדות הוא הבגדים, ללבוש פירמה, מותגים, אבל כשיזקין יראה שהכל שטויות. אח"כ אמר ויטיב לבך בימי בחורותיך זה מדובר על עונג האכילה והשתיה, שזה מתייחס ללב, שבו ייטב הלב, אח"כ אמר: והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך זה עונג הטיול שמתענג האדם להליכתו לטייל לבתי חבריו, או בטיול שמטייל בשדות ובכרמים. או לראות מראה חדש שעדיין לא ראה. ועל זה אומר קהלת לאדם, לא אמרתי לך ללבוש בגדים בלויים או בגדים פחותים, אלא תלבש מה שאתה אוהב. וגם אני לא אומר לך, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, אלא תאכל ותשתה לך דבר שיערב לך שייטב לבך, וגם אני לא אומר לך, שתשב בביתך בלא לצאת לטייל, אלא תצא לטייל לשאוף אויר צח לטייל בשדות. בינתיים האורח שומע את הדרשה איך שהרב מרחיב על הגנת הטיול, אומר לחבירו זה חכם טוב כי הוא מצדיק שצריך לטייל, ורק אתה לא רצית לבוא איתי לטייל היום, א"ל תחכה עד סוף הדרשה, נראה מה החכם עוד ימשיך, ואז הרב יתן תוכחת מוסר, ואחרי שהדרשן הרחיב בדברים אלו, ואז סיים במה שאמר קהלת ודע כי על כל אלה יביאך אלוקים במשפט. ואז אמר הרב להקשות, מאחר שהתרת לי לפני כן לאכול ולשמוח ולטייל, מדוע עכשיו אתה אומר כי יש משפט! פירש הרב: כאשר אדם יגיע לבית דין של מעלה, לא ישאלו אותו למה לבשת בגד חדש מותג זה או אחר? אבל יגידו לו הרי כשלבשת את הבגד הרי שמחת כל כך, וברכת ברכת שהחיינו בשמחה עצומה, האם גם במצוות סוכה ומצוות לילב שופר וכו' גם אז שמחת בברכת שהחיינו כמו ששמחת כשלבשת את הבגדים היקרים! וכי המצוות שציוונו הקב"ה זה פחות חשוב מהבגד החדש שקנית? מעשה בחסיד אחד שנכנס לבית הכנסת, ומצא שם אדם שלובש ציצית

ותפילין, והתפילין של ראש לא היו במקומם הראוי שצריכים להיות, אבל את העניבה הקפיד שתהיה במקום, וכל רגע הוא מסתכל במראה לראות את העניבה אם היא במקום או לאו. אמר לו אותו חסיד: שוטה שכמוך, את העניבה שאתה לובש הרי כל היום הנך לובש אותה, ולא שבעה עיניך מלראות אותה, ואת התפילין שהם אות בידך וביד הקב"ה, ואתה בסך הכל לובשו שעה אחת ביום, אתה לו נותן דעתך היכן הם מונחים, אם כן, על זה "ביאך אלוקים במשפט". וכן בחלוקה השנייה, של העונג האכילי והשתיה, האם גם דברי תורה שלמדת היו ערבים עליך כמו האוכל והשתיה שכה התענגת עליהם; וכן בענין הטיול, אילו היתה עוסק במלאכתך להביא פרנסה לביתך, והיה בא אלך חברך ואומר לך: בוא נצא לעשות טיול לשאוף אויר צח, היתכן שתעזוב את מלאכתך ותלך איתו לטיול? ודאי שלא, אם כן איך באת בקודש שניתנה לענג את הנפש בתורה וכו', אתה מוכן לצאת ולטייל בגינות ובפרדסים? ולא עוד הרי בטיול הזה לא תדברו דברי תורה, אלא לשון הרע ורכילות ודברים אסורים, שביום חול אין לך פנאי לעסוק בהם, שאתה טרוד בעסקיך, ורק בשבת מצאת זמן פנוי לזה; עוד יגידו לך בבית דין של מעלה, אתה רגיל כל יום אחר התפילה להישאר בבית הכנסת לקרוא חוק לישאל תהילים וכו', והנה פעם אחת היה לך יום עמוס, שהיית צריך לרגל מסחר שיש לך בעיר אחרת לצאת מיד אחר עלינו לשבח, ולבטל את הקביעות שלך בתורה, והנה רק נצאת מבית הכנסת, פגשת את החבר שלך וישבת לשוחח איתו. היתכן שביטלת קביעות של תורה אחר התפילה, ובמקום זה דיברת עם החבר שלך על הבל הבלים... עוד יטענו לו, מדוע כשיש לך קצת מיחוש, קצת כאב ראש, אתה כבר לא

מסוגל ללמוד, ואילו ללכת לעסקיך, גם אם יהיה לך כאב ראש גדול ח"ו אתה כן תלך. וז"ש בקהלת יודע כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט". יעשו לך משפט מדריךך על דרכיך.

מעשה היה ברבי ישראל מסלנט באחד ממסעיו הגיע הרב לפונדק ללינת לילה, בעל הפונדק ראה שהוא איש בעל צורה, ואמר לו שזה זמן רב הוא מצפה לבואו של שוחט, אשר יואיל לשחוט עבורו כמה עופות, ומכיוון שהוא מתאר לעצמו שאורחו הנכבד יודע לשחוט, הוא מבקשו לעשות זאת. במקום להשיב לאישעל מבוקשו, פנה אליו רבי ישראל בבקשה נגדית האם תוכל להלוות לי חמישה רובלים; ענה לו הפונדקאי בתמיהה כיצד אוכל לעשות זאת הרי אני מכריך כלל. ענה רבי ישראל ואמר לאיש, תשמענה אזניך מה שפירך מדבר, כאשר מדובר בהלוואה, בסך הכל של חמש רובל, הנך מבין שאין מוסרים כסף לאדם זר שאינו מוכר, ואם כן מדוע אינך חושש לסמוך על אדם אלמוני באשר לכשרות השחיטה, שהרי אחד שלא בקי בהלכות הללו יכול להכשיל באיסורי תורה, וכי ידוע לך ששוחט מומחה אנוכיי!

המגיד מקלס' הוזמן פעם להיות במעון הקיץ 'בדובלין' שם היו מתכנסים רבבות נופשים מכל רחבי רוסיה ובפרט מהעיר ריגא הסמוכה. בשבת הלך המגיד לבית הכנסת להתפלל, ראה שכמה מבני ריגא אינם מתעטפים בציצית בתפילתם, כי לא הביאו טליתותיהם בדרך נסיעתם. עלה ר' משה יצחק המגיד מקלס על הבימה פתח ואמר: רבותי אספר לכם מעשה שהיה: פעם אחת בימות הקיץ עשיתי שבת בריגא נכנסתי לבית לראות את בעלינו נעשית ונקשתי על הדלת אך לא היה מענה שאלתי את שכניו היכן

ידיעות

שאלה: האם יכול להיות שגדול הדור או אדם צדיק טועה? **תשובה:** שמעתי מרבי חיים קניבסקי שאמר שגדול הדור יכול לטעות, אבל תקלה לא תצא תח"י.

שאלה: הנה יוסף הוציא כל איש מעליו ולא פחד שאחיו יהרגו אותו בגלל שאהבם וכמים פנים לפנים, מה הביאור כמים פנים לפנים. **תשובה:** הרב שלמה הופמן שהיה מוסמך על ידי גדולי ישראל לטפל בבעיות הנפש והיו גדולי ישראל סומכים ידיהם עליו בכל עניין, ועשה הרבה שימוש חכמים בנושא בעיות הנפש, והוא מבאר כן: כמים פנים לפנים זה 'העברה רגשית שעוברת מאדם לאדם' וכל ההרגשות שאתה מרגיש עלי - היחס החיובי, היחס השלילי, מוכרחים לעבור אליו והשני ירגיש את הכל בין אם תרצה בין אם לא תרצה, לכן.. לא שאסור לשקר אלא זה לא עזר את השקר, כי לא המילים משפיעות אלא בעיקר הרגשות והתחושות הפנימיות הן אלו משפיעות.

שאלה: רש"י בפרשה מביא שיוסף בכה על צווארי בנימין על משכן שילה שנחרב. האם יודעים היכן נמצא משכן שילה? **תשובה:** בארץ יש מקום שנקרא שילה ועל הגבהות שמסביבה נמצא הרבה מאוד חרסים וצמחות של בעלי חיים שמעידים על אכילת קורבנות וכן יש שם מסגרת מאבן בגודל של 25 על 500 מטר שזה הגודל של המשכן וישנם עוד הרבה

שאלה: כאשר יוסף נהיה מלך, מדוע הוא לא שלח לאבא שלו מכתב שהוא חי? **תשובה:** רבי ירוחם ממיר מתרץ שכיון שיוסף הבין שרצון ה' שהחלומות יתקיימו, ואם הוא יגלה לאבא שלו שהוא חי והוא מלך במצרים אז החלומות לא יתקיימו, לכן הוא לא יכל לספר לו, כי רצון ה' שיעקב אבינו לא ידע מזה עכשיו. אומר ר' ירוחם כי אחד צריך ללמוד מכאן איך להיות את החיים, אם אדם מבין שעליו לעשות משהו, אז זה רצון ה'. לדוגמא אדם צריך לנסוע באוטובוס והוא מחכה בתחנה, אז עכשיו רצון ה' שהוא יחכה בתחנה. ואדם שמחכה מתוך הכרה שזה רצון ה' (אפי' שהוא מבין למה, אבל הוא מבין שאין דבר בבריאה שקורה וזה לא רצון ה') אז הוא בעצם חי עם ה'. אדם שמתרגל לחיות שהוא חי כדי לעשות רצון ה', ומה שרצון ה' זה מה שהוא עושה, ובשמחה, הוא נעשה דבוק בה', והוא חי בעולם אחר. עולם של תענוג. הוא לא מגיע לידי כעס, כי הוא מבין שכל מי שעושה לו עוול, זה בעצם רצון ה', ואם הילד שפך על הריצפה כוס מים, אין מה לבעוס, כי עכשיו רצון ה' שנקה את הריצפה, ואם זה רצון ה' אז עושים זאת בשמחה, (וכמובן שאם הילד עשה זאת בפשיעה צריך גם לחנך - אבל לא לבעוס). יש עוד מה להרחיב בדברים הללו הרבה, ונתן לחכם ויחכם.

חידות

של משהו ואין להם שום קשר משפחתי? **חידות תורניות:** ז. מתי ולמי יכול מלאך המוות להעניק חיים? ח. היכן מצוין מוקצה ביום חול? ט. היכן מצוין ביעור ולא בערב פסח? י. מה מתוק והוא לא מתוק? יא. מתי בחז"ל לא מומלץ לחסוך? יב. איזה אדם יכול להינשא ביום לידתו? יג. מתי היה בשנה שבמשך שלושה ימים רצופים היו מביאים המוני בית ישראל קרבנות יחיד וכל יום קרבן שונה? **חידה לבוגרים:** יד. בתוך קופסה הייתה טיפת מים כל דקה היא מכפילה את עצמה תוך 60 דקות התמלאה הקופסה, לאחר כמה דקות הקופסה מתמלאת בדיוק בחצי? **חידות לשאל את הילדים:** טו. מה המשותף לשמש, אח של אבא, מלך? טז. מה שחור שהוא לא שחור? יז. איזה יבש הוא רטוב? יח. כשיורד עליו גשם הוא עולה? יט. מי רודף כשבורחים ממנו? כ. מי קרוי על שם מה שיש בו? כא. לאיזה חיה יש רק עין אחת.

תשובות: א. שם השם לא מוזכר. ב. ויפול על צווארי אחיו בנימין. ג. יצר בן נפתלי, המנהג לומר יצר טוב וייצר רע. ד. נפשו קשורה בנפשו. ה. ובני דן חושים. ו. מה ח. וישמיני לאב בפרעה. ז. לצורבא מרבנן שמעביר על מידותיו. ח. מוקצה לעבודה זרה. ט. ובערת הרע מקרבך. י. מים גוברים. יא. חוסך שבטו שונא בנו. יב. גר שנתגייר בגיל עשרים. יג. ביג' ביד'

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא-ב-ג. א. מה פחד יעקב שיקרה לבנימין? א. סון. ב. מה עשה יוסף כשנגלה לאחיו? בכה. ג. לאיזה ארץ שלח יוסף את אחיו? גושן. ד. למי היה בן יחיד? דן. (חושים). ה. מה אמר יעקב לקב"ה? הנני. ו. מה היה עם בני ישראל בגושן? ויפרו וירבו. ז. איך תיארו האחים את יעקב בתור אב? זקן. ח. מה נתן יוסף ליעקב? חליפות. ט. למי נתן פרעה עגלות? טף. י. מי היה האח שניגש? יהודה. כ. מה היה הרעב? כבד. ל. מה אמר ה' ליעקב? לגוי גדול אשימך שם. מ. בן של יוסף? מנשה. נ. מה עשה יוסף לכל אחיו? נישק אותם. ס. בנו הגדול של זבולון? סרד. ע. מה היה יהודה על בנימין? ערב. פ. מלך מצרים? פרעה. צ. מה היה האלוהים של המצרים? צאן. ק. מה עשה יוסף לשדות של המצרים? קנה אותם. ר. מה אמר יעקב אני יכול למות כי? ראיתי פניך. ש. כמה שנים היה רעב כשהגיעו אחי יוסף? שנתיים. ת. מה קרה לכספם של המצרים? תם.

חידות לפרשת שבוע: א. איזו מילה מאוד מצויה אין אותה בפרשיות מקץ וויגש? ובויחי יש אותה רק פעם אחת? ב. מה נפל בפרשה ולא ער הקרע? ג. למי היה בן שמצמידים לשמור על אוטו? ד. איזה קשר בפרשה הוא לא ע"י אמצעי קשירה? ה. איזה אדם יחיד נקרא בשם רבים? ו. מי קרוי בפרשה כאילו הוא אבא

בעל הבית? אמרו לי שנסע לשבות בדובלין לנופש ולמרגוע במעיינות המרפא. פתאום הגיע לאזני קול בכי תמרורים שנשמע מהבית הבכי הלך והתחזק נחרדתי לקול בכי זה ומרוב פחד וסקרנות התקרבתי יותר לשמוע מאיכן יוצא קול בכי זה, התקרבתי לחדר הסמוך נכנסתי אט אט צעדתי על בהונות רגלי ואראה כי החדר ריק אין בו איש והנה עד מהרה גיליתי שהוא בוקע מתוך אחת המגירות שבארון. ניגשתי לעבר המגירה בעדינות ובחשש רב פתחתי את המגירה והנה מה רואות עיני קול בכי קורע בל בוקע מתוך תיק הטלית שפשפתי בעיני בלבדוק האם זו מציאות או שמה אני חולם או הוזה הזיות אך לצערי לא ולא לא היה זה חלום אלא ממש מציאות מטלית של בעל הבית היה הקול בוקע התקרבתי אל הטלית ואני רואה שהיא בוכה בדמעות שליש. שאלתי טלית טלית מפני מה אתה בוכה? יוצא אירע בכי זה, ענתה טלית ואמרה: וכי איך לא אבכה ואיך לא אמרר כשאני רואה איך שהבעל הבית נסע מביתו לטיול ונופש ולקח עימו את כל תכולת הבית כלים ובגדים דברי מאכל ותענוגות ועוד ורק אותי השאיר כאן לבד בודדת בתוך הבית, כל בוקר הוא מתעטף בי את גופו ועכשיו דווקא אותי הוא שחך והלך לו! אתה שעה פתחת בדברי נחום לטלית, וכך אמרתי: טלית יקרה וחביבה, אל נא תבכי ואל נא תדאגי, ואל נא ירע לבבך, עוד יבוא היום שבעל הבית שלך יצטרך לצאת לדרך ארוכה מאוד, לא לטיול של חודש חודשיים, אלא למסע ארוך שממנו כבר לא חוזרים, ואז לפני יציאתו למסע זה, מבטיח אני לך, שהוא לא יקח עימו לא כסף ולא זהב, לא בגדים ולא אוכל, שום כלום את כל אשר יש לו ישאיר במקומו, ורק לך טלית חביבה הוא יודק, ורק אותך הוא יקח, ובך יתעטף מכף רגל עד ראש.

חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

ממצאים המעידים ע"כ שהיה במקום משכן וחיים תוססים. עוד דבר וממצא מעניין רואים גם הכופרים הגדולים שהנה מצוין בתורה שהגמל הוא הייצור היחיד שהוא מעלה גירה ואינו מפרס פרסה, ובמשך השנים החוקרים האפוקורסים הגדולים גילו עשרות אלפי סוגים של בעלי חיים ולא נמצא שום בעל חי שהוא מעלה גרא שאינו מפרס פרסה מלבד הגמל, כמו"כ לא נמצא שום ייצור בעולם שמפרס פרסה ואינו מעלה גירה מלבד החזיר המוזכר בתורה מעניין זה. וברור שאף אדם בעולם לא יוכל לדעת עניין זה כלל רק תורתנו הקדושה כתבה דבר זה לפני אלפי שנים.

שאלה: מה הדבר היחיד שמשמח את הלב והנפש? **תשובה:** מצוות מעשים טובים והתגברות על היצר.

שאלה: איזה רפואות סבתא מקובלות כעילות לחורף? **תשובה:** יש הרבה. נביא כאן שתים. הראשון, הוא כשיש משהו בבית שלא מרגיש טוב להניח בחדר בצל חתוך, וד"ר שואב את כל החיידקים ומבריא את החולה. וכן, אדם שקר לו בשינה יניח כרית בין הרגלים וע"י הוא יתחמם. יש עוד הרבה אבל אין כאן המקום לפרט.

ובטו' בניסן קרבנות תודה פסח וחגיגה: הסבר: בגמ' פסחים דף יג: כתוב בגמ' וברש"י גבי חלות תודה פסולות שביג' ניסן היו כולם מביאים קרבן תודה דבחג המצות אסור להקריבם שיש בהם 'י חלות חמץ וכל מי שהיה עליו קרבן תודה הביא ביג' (ובמיוחד מי שעלול לעבור בבל תאחר) וביד' היו מביאים כולם קרבן פסח ובטו' היו מביאים קרבן חגיגה בשנים שיד' חל בשבת (כמו השנה) כדאיתא בפסחים דף ע' שחגיגה הייתה באה עם הפסח מלבד אם חל יד' בשבת, שחגיגה לא דוחה שבת ואז כולם היו מביאים קרבן חגיגה בטו' (דשלמים קרבים ביו"ט). יד' בדיוק עצמה. טו. דוד. טז. קפה שחור. יז. יין יבש. יח. מפלס הכנרת. יט. הכבוד. כ. קרמבו. כא. עז.

בכל ענייני העולו, וכן להשיג את העולו 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com
יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ
alon@gmail.com או לטל: 05276334

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

יו"ל
לעילוי נשמתם
של מ"ה חרדי
האסון במירון

גליון מס. 70 | טבת תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

מעשה (ב)חוסר רגישות

מזה שנים רבות אני מתגורר בשכונה שקטה וירוקה, המאוכלסת ברובה באנשים מכונים, חלקם דתיים ומסורתיים וחלקם רחוקים עדיין מתורה ומצוות. בשנים האחרונות, בחסדי שמים, החלו זוגות צעירים המחפשים מקום מגורים נעים במחיר זול – לאכלס את השכונה שלנו, ואנחנו ששנו על כל משפחה שהצטרפה, אך יחד עם זאת גם חששנו מאוד כי הזוגות הללו, ללא כל כוונות דתיות, יפגעו במקום הערין של החיים בשכונה, יעוררו מחלוקות וכעסים ויפגעו בפעילות הקרובה היפה שנערכת כאן בקביעות, ובסיבוי הקהילה החרדית להמשיך ולשגשג בשלווה.

לאחר האסון הנוראי שאירע השנה בשמחת תורה, גם תושבי שכונתנו התעטפו בעצב ובצער גדול, ובמקביל לגיוס הגדול של בנים ונכדים של תושבי השכונה, נוצר גם גל התעוררות והתחזקות שריגש אותנו מאוד.

אחד מן האנשים עליהם ניתן היה לראות את ההתחזקות בצורה המשמעותית ביותר היה יניב, יהודי כבן ששים, חם לב ומלא רגש, שהתגורר בבניין מולי, שהחליט ללכת עם כיפה בקביעות. בכל יום אחר הצהריים כאשר הייתי פוגש בו משקה את השיחים שבחצר, הייתי מחמיא לו על מראהו החדש, ומציין כי לו היו מחבלי החמאס יודעים לאיזה חיוזק יגרמו לעם ישראל – היו מוותרים על תוכניתם הנוראה.

והנה, יום אחד, כשבוע וחצי לאחר שמחת תורה, כאשר חלפתי בסמוך לבניין של יניב,

וכבר הכנתי על שפתי את המחמאות הקבועות, וגם דבר תורה מחזק, נדהמתי לראותו ללא כיפה. "מה קרה, יניב?" שאלתי.

"מה קרה?" הוא ענה לי בזעף, "אני אהב את הקדוש ברוך הוא, אני רוצה לקיים מצוות, אבל אני לא מוכן שיחשבו שאני דתי! תקשיב איך הדתיים מתנהגים!"

לא הכנתי את דבריו, אך הוא דחק בי: "תקשיב, תקשיב!" ואכן לאחר שהייתי אוחז, יכולתי לשמוע צלילי נגינה עלולים הוצאים מאחת הדירות. "זה הזוג שנכנס לבניין שלנו לפני חודשיים", הוא רטן, "תראה איך הם מתנהגים! לב אבן יש להם!" הוא רשף, "איך הם לא מרגישים שלא מתאים עכשיו להשמיע מחיכה כזו? איך הם לא מתביישים?"

נבוכתי. "אולי זה צלצול של פלאפון?" ניסיתי. "מה פלאפון?" הוא רשף, "מהבוקר עד הערב כל הזמן שירים!"

"כל הזמן שירים?" חזרתי בניסיון להרוויח זמן למחשבה.

"בין שתיים לארבע יש להם נימוס לסגור", הוא ענה, "אבל להצטער בצער של החטופים? לכאוב כשביל אלו שהיו צריכים להתפנות מהבתים? להתפלל בשביל החיילים? זה לא, מבוקר ועד ערב שירים ודיקודים! כאילו חופש הגדול עכשיו, לא ימים של אבל על יתד מאלף יהודים! אז לא, אני אמרתי – אני מוריד את הכיפה! לא מוכן להיראות כמו כאלה אנשים!"

שעה ארוכה שוחחתי איתו, הזכרתי לו כי הכיפה אינה מסמלת את השתייכותו לאנשים

כאלה או אחרים, אלא להיותו נאמן לכורא עולם; הוכחתי אותו בעדינות על כך שהוא בוחר להתמקד באנשים שאינם נושאים חן בעיניו ולראות אותם כסמל לציבור שלם, ולאחר שנרגע מעט נפרדנו לשלום.

לאחר ששכתי לביתי, חשתי נקיפות מצפון על כך שכדברי החרגה שלי בעצם הצטרפתי להפיסתו של יניב ולהסתכלותו השלילית על הזוג החרדי, והחלטתי לעשות מעשה. ירדתי שוב אל יניב, שעדיין היה טרוד בטיפוח גינתו, סיפרתי לו על ציווי התורה לדון את כל האדם לכף זכות, והצעתי לו ללמד כף זכות גם על שכניו החדשים.

"איזה כף זכות אפשר ללמד על כאלה אנשים?" הוא שאל אותי בכנות רצון, "מילא אם היו להם ילדים, הייתי אומר שהילדים מכוהלים מהצלילים של ההפצצות, וחם צריכים מוזיקה כשביל להירגע, אבל זה זוג צעיר!"

"אני בטוח, בוודאות גמורה, שיש דרך לדון אותם לכף זכות", אמרתי, "אנחנו רק צריכים למצוא אותה".

"ואני אומר לך בוודאות גמורה – שאין דרך כזו. שאלו אנשים חסרי לב ומושחתים", הוא פסק, "ידוע מה? אני עולה אליהם עכשיו, אם יש להם איך להסביר את ההתנהגות שלהם – אני מתחיל ללכת לבית כנסת קבוע, לא רק כשכת. אבל אם אין להם איך – אני זורק את הכיפה, וחסל!"

ומה לדעתכם, גילו יניב ומספר הסיפור, כאשר דפקו על דלתם של השכנים החדשים?

חדש!

מדי שבוע תערך הגרלה נישאת פרסים בין כל מי שישלח תשובה לסיפור המובא איך אפשר לדון לכף זכות יש לשלוח תשובה לכתובת המייל: k.gilyonot@gmail.com עם שם כתיבת ומס' לתאום

ומה דעתכם? כיצד ניתן לדון את המקרה לכף זכות? אלו פרטים חסרים ישפכו אור על הסיפור?

את רעיונותיכם אתם מוזמנים לשלוח אלינו למייל k.gilyonot@gmail.com עד יום ראשון הקרוב. בגליון הבא יובא סופו של הסיפור.

יש לכם סיפור אמיתי ומעניין שיכול להתפרסם במדור (בטשטוש פרטים)? נשמח לשמוע אותו! שלחו את הסיפור בקצרה, וצינו מספר טלפון לחזרה.

התינוק המועדף

בגליון הקודם שמענו על מטפלת שסירבה לקבל תינוק אחד לטיפול, בטענה כי 'היא מלאה לחלוטין', והבטיחה כי תיעדף לתינוק הזה את המקום הראשון שיתפנה אצלה, אך חודש אחר כך קיבלה תינוק אחר. כנראה מפני שקיבלה תשלום גבוה יותר לשעה.

בתיקה? שאלתי במרירות, "או שהיא פשוט משלמת לך יותר?"

"היא לא משלמת לי בכלל", הפתיעה אותי המטפלת בקולה הרך, "היא הבת שלי. שתיים עשרה שנים היא עובדת כאן בבניין ממול, ושתיים עשרה שנים אני שומרת מקום לתינוק שלה במשפחתן שלי... אבל את המקום הבא, אשמור בעד'ה – לך".

והסברתי לה כמה הדבר חשוב עבורי. היא האמינה ברוך קשב למילים הסוערות ששפכתי עליה, היא אמרה שהיא מצטערת לשמוע על מצבי הכלכלי, ושלא ידעה כמה מקלה עלי העובדה שאני יכולה להביא את התינוק איתי, ושבת להצטרף כי תיצור איתי קשר ברגע שבו יתפנה לה מקום עבוד תינוק נוסף.

"כמו שיצרת קשר לפני שקיבלת את התינוק של

אודה על האמת, באותו זמן לא הצלחתי לדון את המטפלת לכף זכות. הסתובבתי מדידה ואכולה, במשך ימים מספר. וכאשר ראיתי שאיני מצליחה להתאושש החלטתי לעשות מעשה ולהתקשר למטפלת, לשוחח איתה ישירות ואולי לקבל מפה הסבר או לפחות... התנצלות. וקיוויתי כי התנצלות כזו תצליח להרגיע את רגשותי הסוערים. התקשרתי אליה, שאלתי האם התפנה לה מקום,

פרשת ויגש

דיני קידוש [א]

סעודת ליל שבת

א. בקידוש הלילה יכווין מאוד, ויהרהר בתשובה, כי אמירת 'ויכלו' היא עדות על בריאת שמים וארץ, ורשע פסול לעדות, לכן יהרהר בתשובה שיהיה ראוי לעדות, ויכווין לקיים מצות עשה של 'זכור את יום השבת לקדשו' (מורה נאצנע קמג). ב. המוציא את חבירו בקידוש צריך המברך לכוון להוציא את השומע, והשומע צריך לכוון לצאת, וטוב שיזכיר בעל הבית לבני ביתו שיכוונו לצאת בברכתו (מ"ז ס"י רע"א סקה), ומפני זה נהגו לומר לפני הברכה 'סברי רבותי', כלומר, סוברים אתם לצאת בברכה זו (רמ"א ס"י קע"ז ס"ה, מ"ז ס"ז ס"ק מו). המקדש בביתו ושמע שכנו, יצא השכן ידי חובה, ובלבד שיכוון המקדש להוציא השומע והשומע יתכוון לצאת, ואחרי הקידוש יאכל השכן בביתו במקום ששמע הקידוש [ולא במקום של המקדש], כדי שיהיה קידוש במקום סעודה.

סעודת יום שבת

א. כוס הברכה צריך שיהא שלם ולא שבור, ומודח היטב במים מבפנים ומבחוץ (מ"ז רע"א ס"ק מז). וצריך שכוס הברכה לא יהיה פגום, דהיינו כוס ששתו כבר ממנה, כוס פגום אפשר לתקנו על ידי שישפוך לתוכו מעט יין או שאר משקים ואפילו מים (מ"ז קפ"ז ס"ק ל), ובשעת הדחק שאין בידו לתקן הכוס אפשר לברך על כוס פגום (מ"ז רע"א ס"ק מג). ב. הדיח את הכוס לאחר הקידוש של הלילה, אין צריך לחזור ולהדיחה למחרת קודם קידוש היום, וכן אם הדיחו את הכוס במוצאי שבת והניחו אותה במקום שמור, אין היא צריכה הדחה נוספת כיון שהיא צחה ונקיה (חוט שני ח"ד פ"ה ס"ק יז), וכן אם יש בכוס שיירי יין של מצוה, אין היא צריכה שטיפה והדחה (ע"פ מ"ז תע"ג ס"ק סח). ועל דרך הקבלה נוהגים להדיח ולשטוף גם כאשר הכוס היא נקיה וצחה (כ"ה החיים ס"י יז ס"ק ז).

סעודה שלישית

א. קודם שמתחיל לקדש יתן עיניו בנרות (רמ"א ס"י רע"א ס"י), והוא סגולת רפואה לעיניים שכהו על ידי פסיעה גסה (מ"ז ס"ק מח). ובשעת הברכה יתן עיניו בכוס של ברכה, שלא יסיח דעתו מהיין (מ"ז ס"ק מט). ב. יש שכתבו שלא להוסיף מים על מיץ ענבים, לפי שטעמו חלש מאוד (מנחת שלמה ח"א ס"י ז), אולם מותר להוסיף מעט מים כל זמן שנשאר טעמו, ולכן הנוהגים ע"פ האר"י ז"ל למזוג מים בכוס של ברכה, יכולים להוסיף כמה טיפות מים במיץ ענבים (שנות יצחק זמן שמחתנו עמ' פד).

השבוע - וישלח
ניתן להשיג
בדוכני המכירות של י. בלוי

האדצרות

מתגלים מחדש

ספריו המבוקשים של מרן פוסק הדור
הגר"מ שטרנבוך שליט"א
שאזלו מן השוק - כעת שוב על המדפים!

הלכות הגר"א ומנהגיו

אוצר מנהגי הגר"א

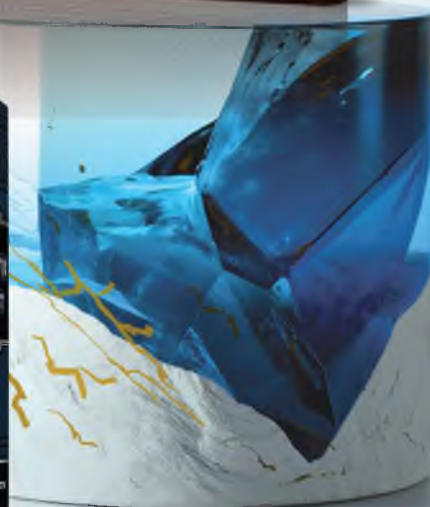
אוצר פסקי והנהגות הגר"א מספריו וספרי תלמידיו, בתוספת מו"מ מעמיק משורשי הסוגיות עם דעת האריז"ל והפוסקים. עם קונטרס "מעשה רב החדש" הנדפס מכת"י - כעת בעריכה חדשה. אור חדש על פסקי הגר"א

אורחות הבית

האוצר לבית היהודי

ספר ייחודי המקיף בבהירות את המצוות המעשיות בכל התחומים הנוגעים לבית היהודי: הלכות נישואין, טהרת המשפחה, חינוך ומילה, הלכות המטבח היהודי: בשר בחלב, תרומות ומעשרות, הפרשת חלה ועוד. עם קונטרס הדרכה מרומם בעניין צורת וקדושת הבית. הספר הוותיק והיהודי שהדריך אלפי בתים לבניית משכן לשכינה, כעת בהדפסה חדשה ומפוארת.

סדר סחלכתן

אוצר ידיעות והנהגות הסת"ם

הספר שסופרי הסת"ם ומגיהם לא זזים בלעדיו, אוצר בלום של פסקי הלכה, הידורים ודקדוקים בהלכות סת"ם וצורת האותיות. מבוא מיוחד המפרט בשפה בהירה ומוזבנת את תמצית ההידורים לרכישת סת"ם. עם מפתח מפורט לדיני סת"ם, מכל ספרי רבינו שליט"א. ספר חובה לכל רוכש סת"ם

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים,
ובהזמנה טלפונית לרכישה מרוכזת.

קולמוס
Book Distribution

לרכישה מרוכזת, וכן גבאי אוצה"ס בישיבות המעוניינים | **חייגו 053.3134.905** להיות נציגים למכירת "אורחות הבית" לחתנים

10
שעות
תורה
מידי
יום

ישיבת ר' חיים שני "חבורת מקבלי עול תורה"

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הורש שליט"א ובראשות מרן הגר"ב שרייבר שליט"א

כדאי להיות שותף

גם אני נעשה דבוק בקב"ה

דברי מרן הגר"י בונים שרייבר שליט"א מייסד וראש חבורת
"מקבלי עול תורה" בגודל ענין השותפות בחבורה:

כשמנצל את הזמן ואת השאר עוסק במה שצריך חשיב
שעשרים וארבע שעות דבוק בתורה, וכשהוא דבוק
בתורה.. מה יכול להיות יותר מזה, קוב"ה וישראל חד,
ע"י האורייתא וע"י הדביקות הזו מחוברים לקב"ה,

**ובהיות שיש הרבה מאד שלא יכולים מכל מיני סיבות,
הדביקות שלהם בקב"ה היא ע"י התמיכה בזה, ולכן כדאי
להיות שותפים בזה גם ביששכר וגם בזבולון.**

משתתפים עכשיו וזוכים בנופש

עד יום ד' ח' טבת 23:59!

מסלולי השותפות

**תערך הגרלה בין כל המשתתפים במסלולים אלו עד יום ד' ח' טבת
אחד מתוך עשר זוכה בנופש זוגי בצפת או במירון.**

וכן יכנסו מידי חודש עד אדר ב פ"ד להגרלה על נופש משפחתי בצפת או במירון סופ"ש או 2 לילות באמצ"ש

יששכר וזבולון
250 ₪ * 24 חודשים

החזקת אברך הלומד 10 שעות ביום
למשך חצי שנה • הזכרת הבקשה
בל"נ במשך חצי שנה ע"י היששכר
שלכם • מסירת שם להקדשת חודש
לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה •
והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון
מרן החזו"א זי"ע • נופש זוגי בצפון
מתנה

יששכר וזבולון
150 ₪ * 24 חודשים

החזקת אברך הלומד 9 שעות ביום
למשך חצי שנה • הזכרת הבקשה בל"נ
במשך חצי שנה ע"י היששכר שלכם •
מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י
מאות מקבלי עול תורה •
והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון
מרן החזו"א זי"ע.

הקדשת חודש לימוד
150 ₪ * 12 חודשים

מסירת שם להקדשת חודש לימוד
ע"י מאות מקבלי עול תורה
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרן החזו"א זי"ע

חכמי לב
100 ₪ * 12 חודשים

"בזה יחשב לו
כאילו הוא עצמו למד"
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרן החזו"א זי"ע

לתרומות ולמסירת שמות חייגו:

033-780-780

לתשומת לב:
בפרוט האשראי
או בדף החשבון
התרומה תופיע
ע"ש "עמודי עולם"

התרומות
מוכרות
לצרכי מס

10
שעות
תורה
מידי
יום

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 152 | פר' ויגש תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מסיבת חנוכה ומעמד סיום הש"ס בשיבת קהילות יעקב בראשות מו"ר דה"י הגר"ש שטיינמן שליט"א

מו"ר המשיג'ה הגר"י משקובסקי שליט"א במעמד

מו"ר הגר"צ דבי שמועזן גלאי שליט"א במעמד

רבינו מרן ראש הישיבה הגדמ"ה הירש שליט"א במושא המרכזי
בקהילת "בית השם" בבני ברק במוצ"ש מקץ בהשתתפות אלפים
צילום: שוקי לרר

מסיבת חנוכה בישיבת סלבודקא

מרן ראש הישיבה הגדמ"ה פוברסקי שליט"א

בחבורה לקבוצה מבני הקיבוץ

אודה זו תורה שוקד על תורתו בחנוכה

ראש ישיבת עטרת שלמה הגדמ"ה סודוצקין
מתברך לפני נסיעתו לטובת הישיבה

מסיבת חנוכה בישיבת "בית מדרש עליון" צילום: ש.פ.ה

מרן הגה"צ רבי שמעון גלאי בשדיופת הפתילות
בת"ת שמחת התורה ב"ב צילום: י. בוש

מסיבת חנוכה בישיבת "גרודנא" באר יעקב

דברי הדרכה לחינוך הילדים מראש הישיבה הגר"ש קניבסקי שליט"א
שנמסרו בביתו לאברכי כולל "זאת ליעקב" שע"י ישיבת קרית מלך

האדמו"ר מגור במעוזו של מרן פוסק הדוד צילום: דפאל שוורץ

מסיבת חנוכה ביש"ק אהבת תורה בראשות הגר"ש גלאי צילום: י. בוש

אל מו"ל פני המנצח ראש הישיבה הגר"פ ברמן בחדוותא
דשמעתתא

מעמד לחיים בבית המשיגה הגה"צ הגר"ח מייסקובסקי שליט"א
לרגל צאת ספרו "אורחות חיים"

הגר"א טופיק שליט"א ראש ישיבות 'באר יהודה' בתפילה רחשית
בזאת חנוכה על המצב בארץ הקודש על קברי הצדיקים בטבריה

מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א בכינוס חיוזק ותפילה שנערך בחנוכה בבית"ח 'מעייני הישועה' לצוות הרופאים והאחיות
יחד עם הנהלת בית"ח

הדלקת נרות חנוכה בבתיהם של מרגן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

רבינו הגדול מרגן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

מרגן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

מרגן ראש הישיבה הגר"צ ברנמן שליט"א צילום איצק ו.

מרגן הגר"י קוק שליט"א

הגר"ג רבי עמרם אוחיון שליט"א רבה של אויפקים

מרגן פוסה"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א

רבינו מרגן ראש הישיבה הגר"ה הירש שליט"א

מרגן הגר"מ גריינמן שליט"א

זקן המשגיחים מרגן הגר"צ ר' אברהם פולק שליט"א

מרגן הגר"צ דרבקין שליט"א

הגר"י אונגרשור שליט"א ראש ישיבת "בית מדרש עליון" צילום: ש.פ.ה

מרגן הגר"א סאליס שליט"א ר"י מאור התורה וזהר מועצת חכמי התורה צילום: י.ד.

הגאון הגדול רבי יעקב הכהן קרפ שליט"א ראש ישיבת 'קרית מלך'

ראש ישיבת סלבדקא הגאון הגדול רבי יצחק שוורץ שליט"א

מרגן הגר"א לוי שליט"א

מרגן הגר"צ רבי שמעון גלאי שליט"א צילום: י. כוש

הגאון הגדול רבי יהושע ברכין שליט"א

מרגן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

הרה"ג רבי נפתלי קופשין שליט"א מראשי ישיבת "בית מדרש עליון" ורב קהילת חנכי הישיבות רוממה צילום: ש.פ.ה

מרגן הגר"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

חינם!

עיקרי
ראשונים
על כל
דף ודף

הדף בעיון

עם כל
הגעש מאק!

צריך אדם
לידע ולהבין
להוסיף
לקח ופולחן
בלימוד
התורה
(הרא"ש, נדרים סב)

לצלול אל מעמקי הגמרא, להבין את הסוגיא כמו שצריך,
ללמוד עם תענוג אמיתי בשעה אחת בלבד!

התוכנית היחידה שתתן לכם את האפשרות ללמוד כל דף גמרא בעיון
ובהבנה נפלאה תוך 60 דקות בלבד במגוון דרכים להאזנה מגדולי מגידי
השיעורים בעולם, בהמלצת גדולי הדור ובראשם מרן שר התורה הגר"ח
קניבסקי שליט"א.

נסו פעם אחת ולא תרצו להפסיק!

להשיג חינם ב:

שיעורים להורדה
באתר הדף בעיון
hadafbeiyun.org

קבלת
שיעורים
במייל

האזנה לשיעורים בטלפון
0797040030
או בקו הייעודי בקול הלשון
0733718138

בעמדות ובאתר
קול הלשון בחיפוש
"שיעורי דף יומי"

כמו כן ניתן להשיג שיעורי משניות בעיון על חלק מסדר "זרעים וטהרות"

053-4167196

info@hadafbeiyun.org

לפרטים
נוספים חייגו

הדף בעיון

עיקרי ראשונים ואחרונים על כל דף

